

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

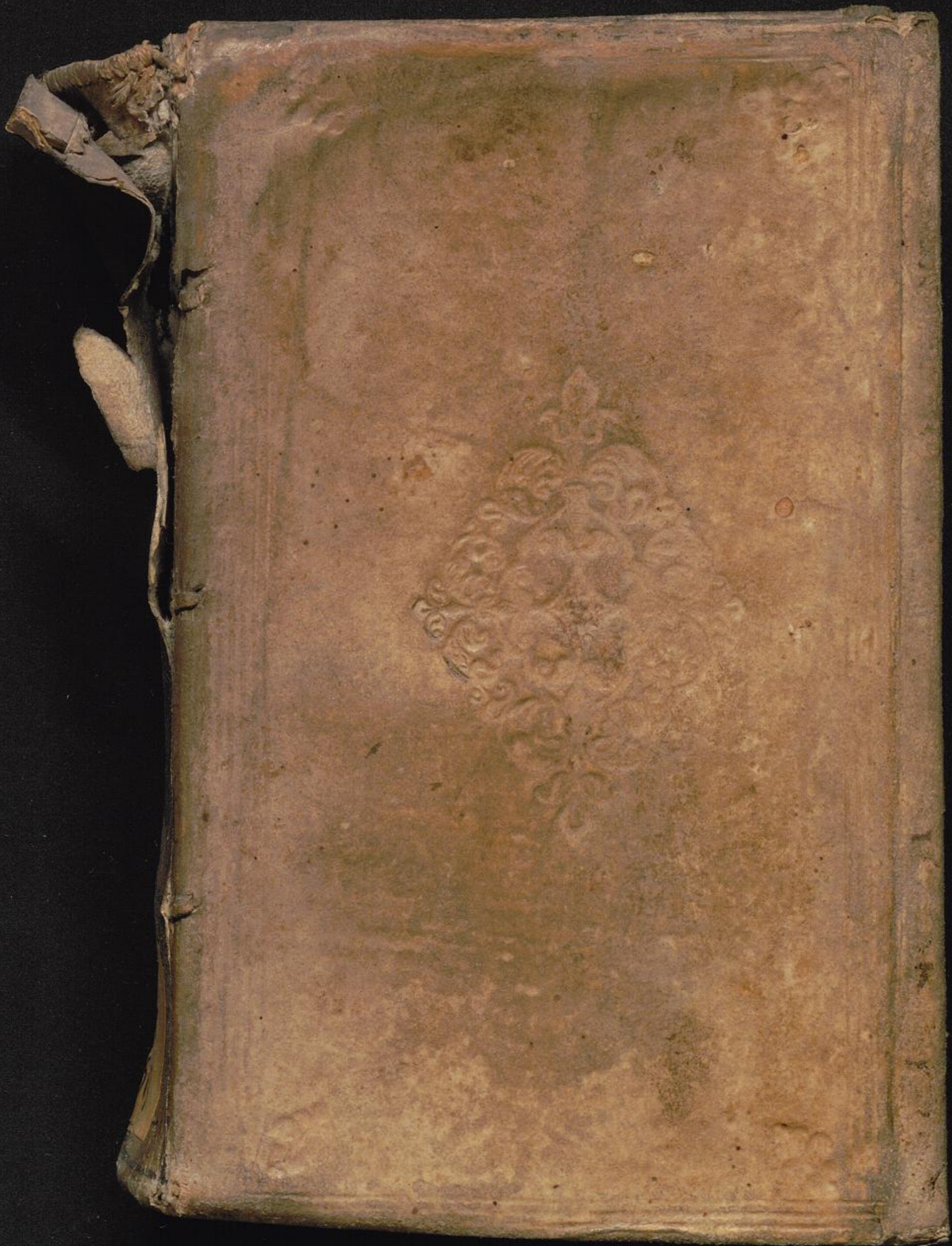
DE CONCILIIS, ET|| ECCLESIA MILITANTE,|| QVATVOR LIRBRIS||
COMPREHENSA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

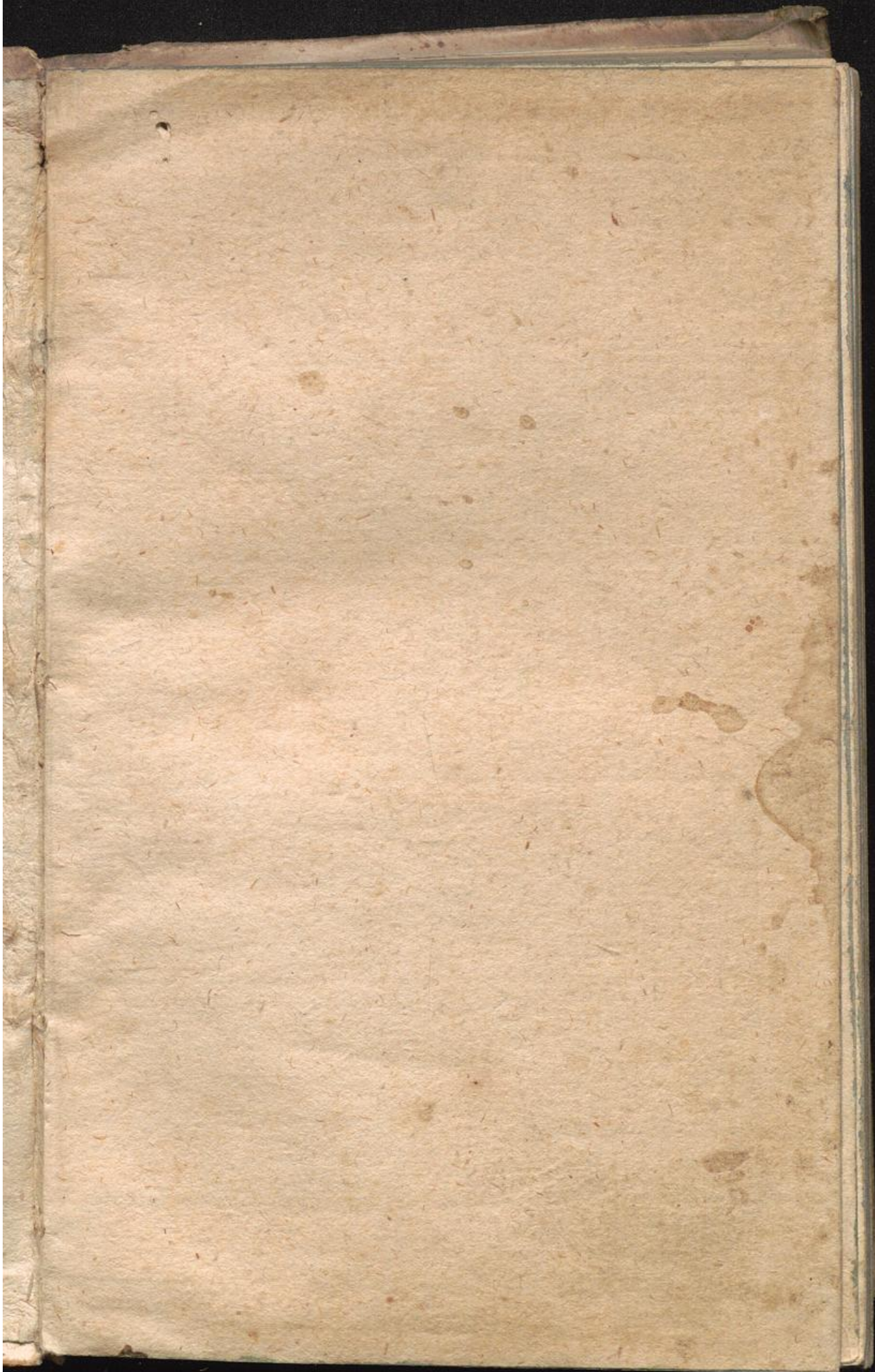
Ingolstadii, [1599]

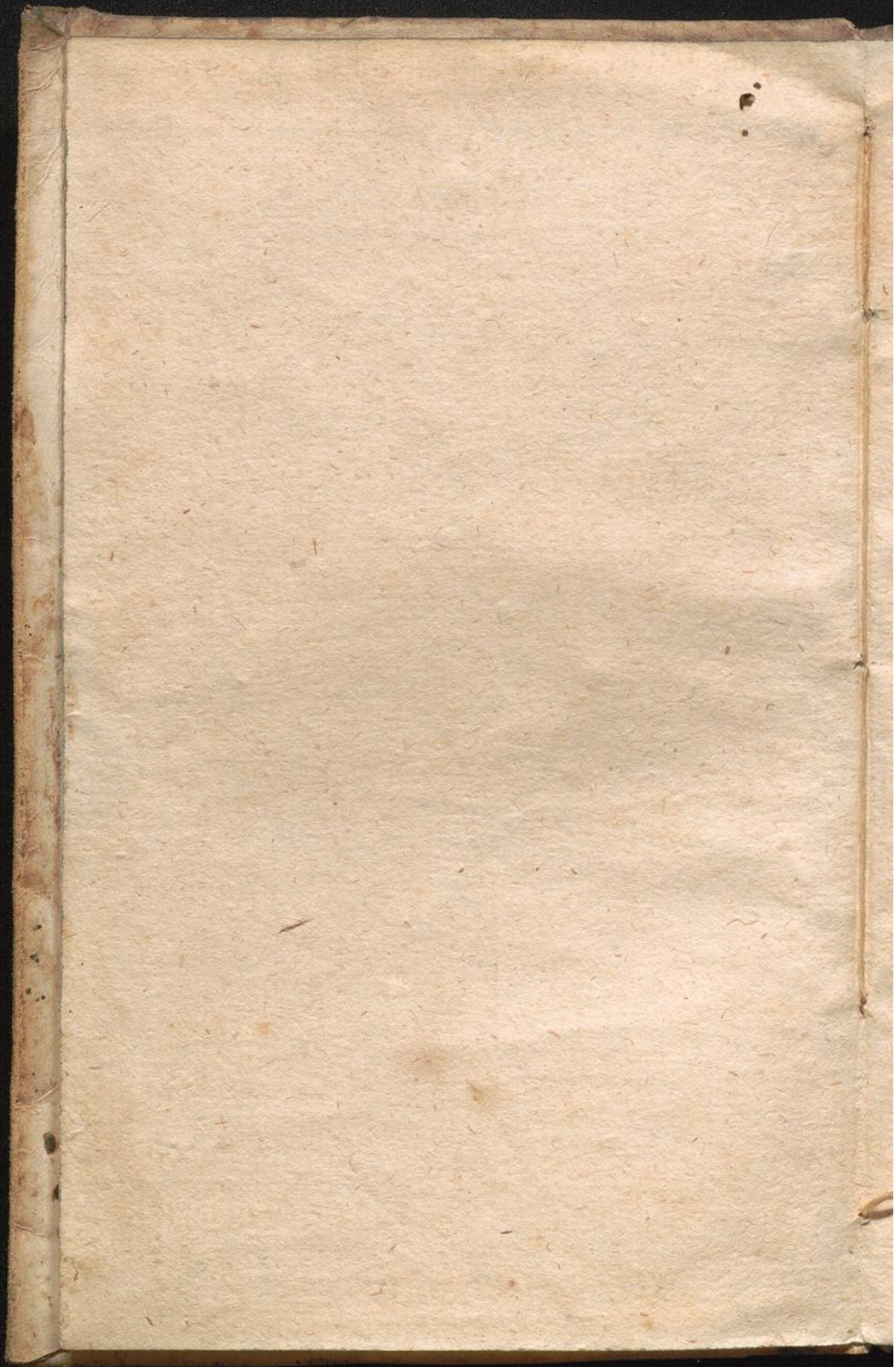
VD16 B 1607

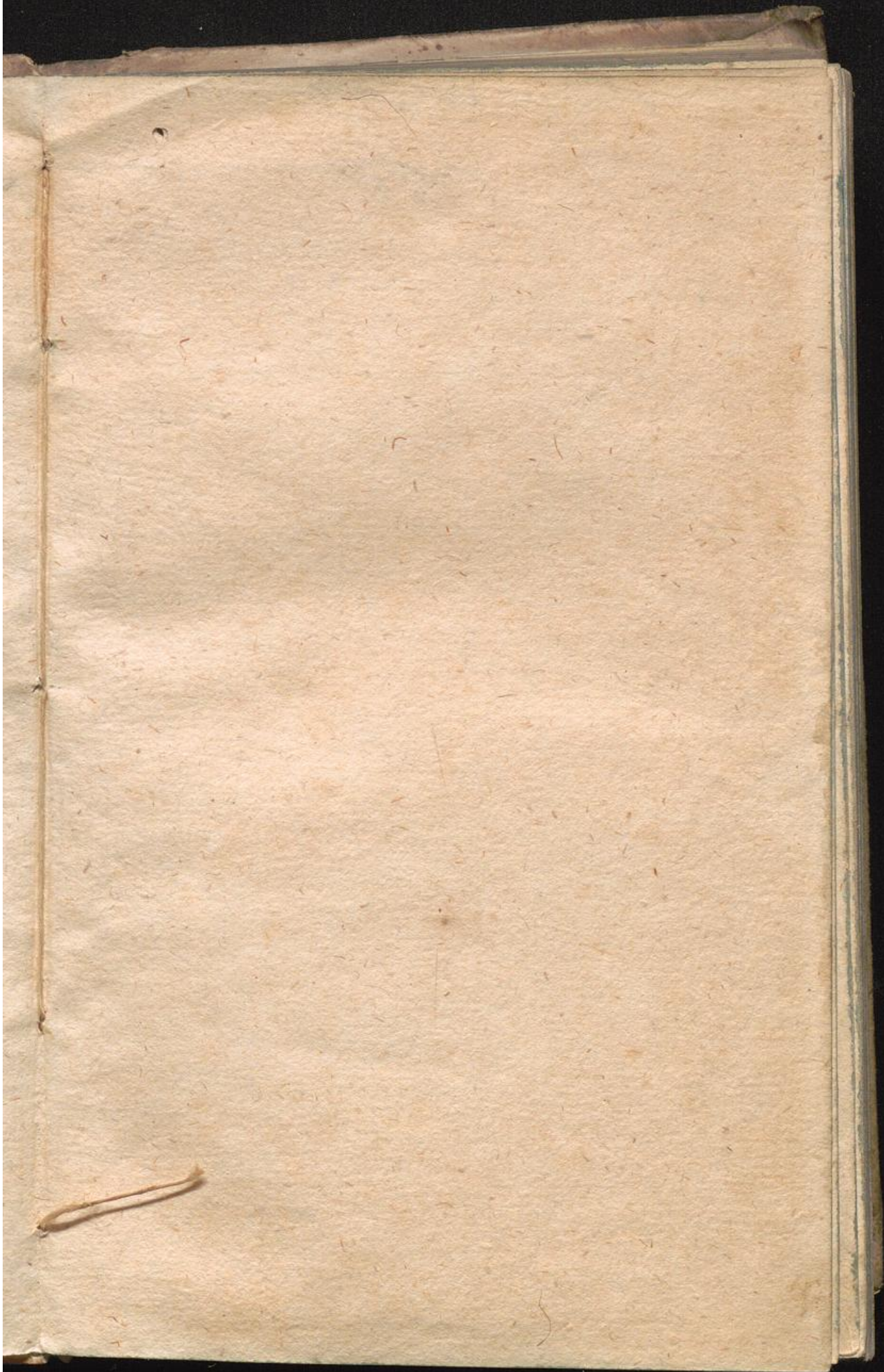
[urn:nbn:de:hbz:466:1-53873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53873)

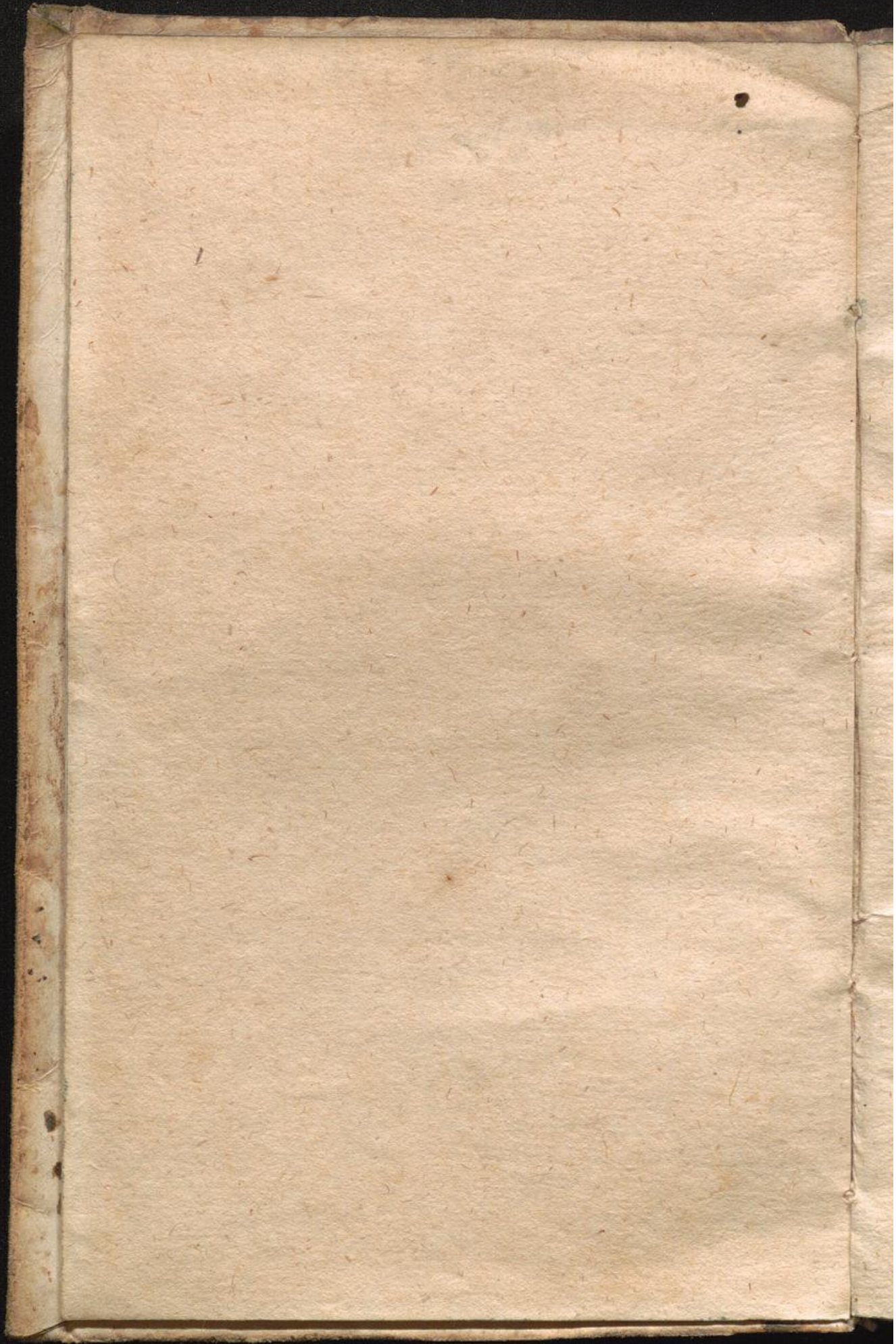

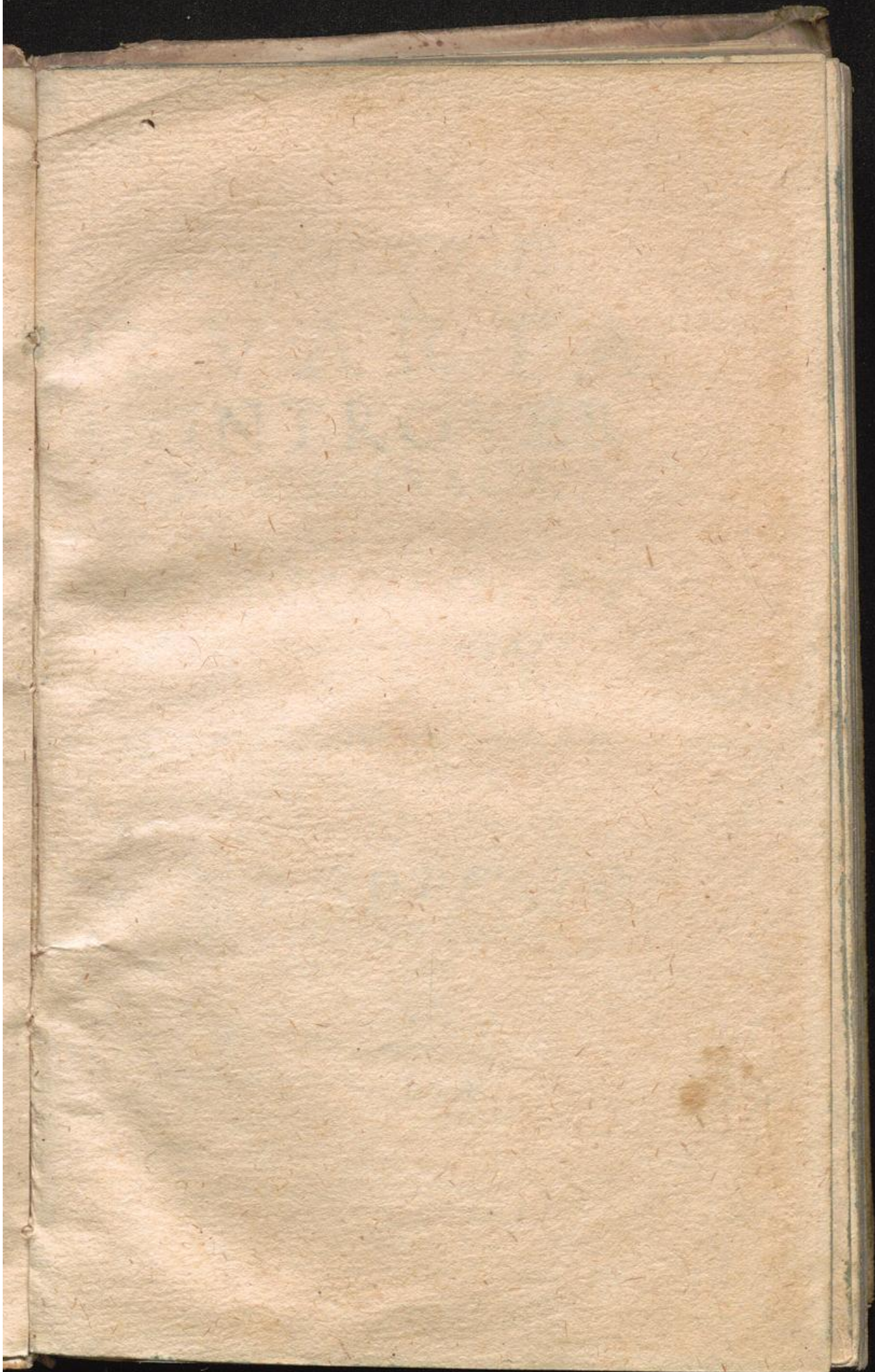
Th. 1507.

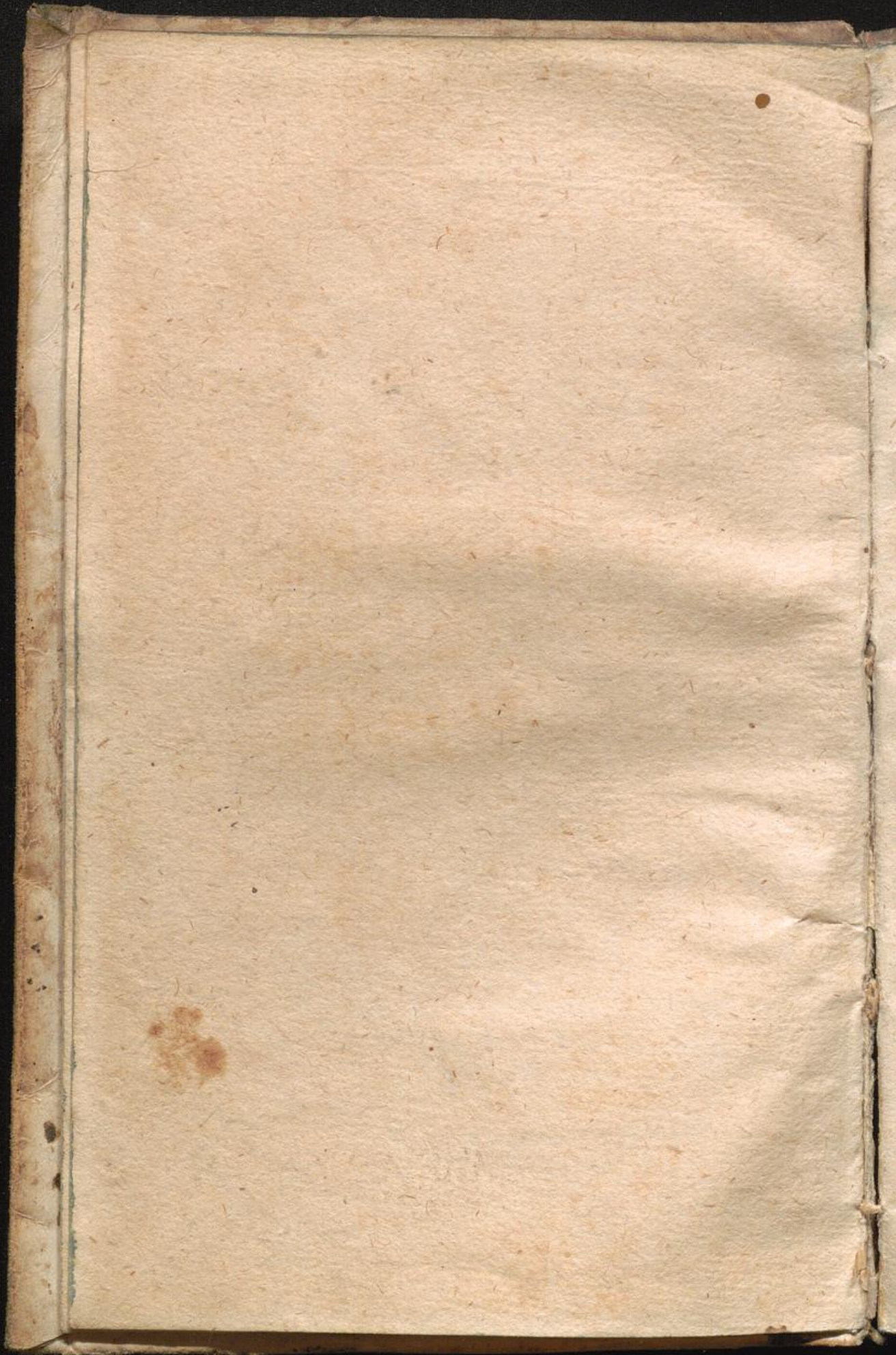

PRIMI TOMI
QVARTA
CONTROVER-
SIA GENERALIS,

DE CONCILLIIS, ET
ECCLESIA MILITANTE,

Bibliotheca f. p. Capucinozum

QVATVOR LIBRIS
COMPREHNSA.

*Paderborna
1754.*

A R. P. ROBERTO
BELLARMINO SOCIE-
TATIS IESV.

TRIA TOMI
OVARIA
CONTROR
SIA GENERALIS

CONTROR
SIA GENERALIS
OVARIA
CONTROR

ROBERTO
SIA GENERALIS
CONTROR

INDEX
LIBRORVM ET
CAPITVM.

LIBER PRIMVS,
De Conciliis, & Ecclesia.

PRAEFATIO.

- CAP. I. *Ordo disputationis.*
II. *Qui scripserint de Conciliis.*
III. *De nomine Concilij & origine,*
IV. *Partitio Conciliorum duplex.*
V. *Concilia generalia approbata.*
VI. *Concilia generalia reprobata.*
VII. *Concilia partim cōfirmata, partim reprobata.*
VIII. *De Concilio nec manifestè probato, nec mani-
festè reprobato.*
IX. *De utilitate vel etiam necessitate celebra-
ndorum Conciliorum.*
X. *Concilia generalia utilia esse, & suo quodam
modo necessaria, non tamen absolute &
simpliciter.*
XI. *Concilia Episcoporum aliqua simpliciter esse
necessaria.*
XII. *Cuius sit congregare Concilia.*
XIII. *Soluntur argumenta aduersariorum.*
XIV. *Explicantur dubitationes quaedam.*
XV. *Quinam sint ad Concilium conuocandi.*
XVI. *Soluntur obiectiones aduersariorum.*
AA 2 XVII. *Quot*

- XVII. *Quot Episcopi requirantur ad generale Concilium.*
- XVIII. *Episcopos in Conciliis non Consiliarios, sed Indices esse.*
- XIX. *Cuius sit generali Concilio presidere.*
- XX. *Soluantur argumenta aduersariorum.*
- XXI. *Explicantur conditiones, quas Lutherani requirunt in Concilio celebrando.*

LIBER SECVNDVS,

De Conciliorum auctoritate.

- CAP. I. *Argumentum & partitio huius libri.*
- II. *Concilia generalia à Pontifice cōfirmata, errare non posse, ex Scripturis demonstratur.*
- III. *Idem probatur ex Patribus.*
- IV. *Idem ostenditur argumētis à ratione ductis.*
- V. *Concilia particularia, à Pontifice approbata, errare non posse.*
- VI. *Soluantur argumēta ex Scripturis deprōpta.*
- VII. *Soluantur argumenta petita ex testimonio veterum Patrum.*
- VIII. *Soluantur argumenta ex Conciliorū erratis.*
- IX. *Soluitur obiectio ducta ex ratione.*
- X. *Concilia particularia, non probata à summo Pontifice, non omnino certā fidem facere.*
- XI. *Concilia generalia, ante confirmationē summi Pontificis, errare posse, nisi Patres in definiendo sequantur Pontificis instructionē.*
- XII. *An sit maior auctoritas Concilij, quam Scriptura.*

XIII. *An*

- XIII. *An Concilium sit supra Pontificem.*
 XIV. *Explicantur opiniones diuersae.*
 XV. *Summum Pontificē Caput esse totius Ecclesiae.*
 XVI. *Non esse in Concilio summam potestatem.*
 XVII. *Summū Pontificem absolutè esse supra Concilia.*
 XVIII. *Pontificem non posse subiicere seipsum sententiae coactiuae Conciliorum.*
 XIX. *Soluntur argumenta aduersariorum.*

LIBER TERTIVS,

De Ecclesia militante toto orbe diffusa.

- CAP. I. *De nomine Ecclesiae.*
 II. *De definitione Ecclesiae.*
 III. *De non baptizatis.*
 IV. *De Haereticis & Apostatis.*
 V. *De Schismaticis.*
 VI. *De excommunicatis.*
 VII. *De praedestinis.*
 VIII. *De non perfectis.*
 IX. *De magnis peccatoribus.*
 X. *De infidelibus occultis.*
 XI. *Proponitur altera controuersia; An Ecclesia sit semper visibilis, siue, an errare & deficere possit.*
 XII. *Ecclesiam esse visibilem.*
 XIII. *Ecclesiam visibilem non posse deficere.*
 XIV. *Ecclesiam non posse errare.*
 XV. *Soluntur argumenta, quibus astruitur Ecclesia inuisibilis.*

4 INDEX LIBRORVM ET CAP.

XVI. *Soluntur argumenta, quibus aduersarij probant, Ecclesiam posse deficere.*

XVII. *Soluntur argumenta, quibus aduersarij probant, pastores Ecclesie omnes simul errare posse.*

LIBER QVARTVS,

De notis Ecclesie.

CAP. I. *Tractationem de notis Ecclesie utilissimam esse.*

II. *Refellitur sententia hæreticorum.*

III. *Proponuntur vere notæ Ecclesie.*

IV. *Explicatur prima NOTA.*

V. *NOTA secunda.*

VI. *NOTA tertia.*

VII. *NOTA quarta.*

VIII. *NOTA quinta.*

IX. *NOTA sexta.*

X. *NOTA septima.*

XI. *NOTA octava.*

XII. *NOTA nona.*

XIII. *NOTA decima.*

XIV. *NOTA undecima.*

XV. *NOTA duodecima.*

XVI. *NOTA decima tertia.*

XVII. *NOTA decima quarta.*

XVIII. *NOTA decima quinta.*

LIBER

LIBER PRIMVS
DE CONCILIIIS, ET
ECCLESIA.

P R A E F A T I O.

SACRORVM CONCILIO-
rum auctoritatem, qua semper in
Ecclesia magna fuit, aduersus mul-
tiplices haereticorum fraudes & ca-
lumnias, his libris pro viribus defensurus, ante-
quam ad rem ipsam aggrediar, pauca quaedam pu-
taui esse dicenda de summa atque incredibili calli-
ditate, quam ad hanc eleuandam auctoritatem
Satanae administri nostris temporibus adhibue-
runt. Etenim quoniam sacrosancta Conciliorum
auctoritas in Ecclesia Catholica, ut par erat, sem-
per eminuit, & saepe in maximis rerum perturba-
tionibus, ad dissipandas errorum tenebras, quasi
fulgor quidam salutaris illuxit, non existimauit
hostis humani generis posse diutius se discordias
in Ecclesia serere, & schismata, atque haereses con-
seruare & propagare, nisi iudicia Ecclesiastica de

AA 4 medio

medio tolleret: & cathedram illam euerteret, ex qua Christus ipse per homines sonans, & iudicās, omnes fidei controuersias litesq; componit.

Itaque Lutheranos excitauit homines, ut ad fallendum paratos, ita proiectos ad mentiendum; qui quidem, cum initio nullo modo fieri posse crederent, ut summus Pontifex ad indicendum generale Concilium adduceretur, coeperunt ipsi magna contentione simul & Pontificē grauiter accusare, & aduersus eundem Pontificem Concilij generalis opem implorare. Ita enim fore arbitrabantur, ut & quaecunque uellent scelera atque flagitia, quamuis falsa & incredibilia, de Pontifice liberè spargere, & eum apud omnes Christianas nationes reum maximorum criminum facere sibi liceret, & ipsi interim non Ecclesie hostes esse, ut re ipsa erant, sed viri amantes pietatis, fideiq; zelum habere, quippe qui Concilij auctoritatem agnoscerent, ab omnibus iudicarentur. Quocirca tot & tam atrocibus calumniis, & maledictis, & voce, & literis Christi vicarium onerauerunt, ut permultis, magnisq; nationibus planè persuaserint, eum nō Christianum praesulem, sed Christi iuratum hostem, atq; aded ipsum verum, & propriè dictum Antichristum esse.

Oratio-

Orationem certè immensam susciperem, si ea mendacia percensere vellem, quibus heretici huius temporis in omnibus penè libris, & sermonibus suis Apostolica sedis Pontificem impudentissimè asperserunt. vnum solum aut alterum exempli causa attingam. Martinus LUTHERVS in libro de Ecclesia propè extremo: Papa, inquit, Scripturam sacram, in coeno, & puluere sepeliit, & doctrinam Christianam penè integram deleuit. Exstat libellus de primatu Papæ, scriptus nomine totius Synodi SMALCHALDICÆ, auctore, ut arbitror, Philippo, quo in libro, præclara illa Synodus Lutheranorum ab hoc mendacio exorditur: Papa, inquit, arrogat sibi auctoritatem condendi leges de cultibus, de mutatione Sacramentorum, de doctrina, & vult suos articulos, sua decreta, suas leges existimari pares legibus diuinis. Et infra: Arrogat sibi Papa diuinam auctoritatē, quia sumit sibi ius mutandi doctrinam Christi, & cultus à Deo institutos, & suam doctrinam, & suos cultus vult obseruari tanquam diuina.

At quod Sacramentum, quem cultum à Deo institutum, quem doctrinæ articulum Papa mutauit? Et quis ille Pontifex fuit qui suas leges di-

AA 5 uinis

uiniſ legibus exaquaui? an non videmus quoti-
die Pontificias leges, vel ab iisdem, qui tulerunt,
vel à ſucceſſoribus, ſi tempus id poſtulet, abroga-
ri? Quæ verò diuina lex ab ullo vnquam Ponti-
fice legitur abrogata? ſed nolo in eiufmodi nugis
tempus amittere. Hoc affirmo, ſimilibus menda-
ciis plenos eſſe libros Lutheranorum, eaꝗ apud
illos, non vt res ſaltem dubias, ſed vt oracula
certiſſima literis, & ſermone omnium celebrari.
Qui tamen initio, vt dicebam, ne omnino alieni
ab Eccleſia Catholica eſſe viderentur, quanto
plus auctoritatis detrahebāt Pontifici, tanto am-
plius Concilio tribuebant. Exſtat Lutheri ipſius
ad generale Concilium prouocatio. Exſtant co-
mitia imperialia Auguſtana, Norimbergenſia,
Spirenſia, Ratiſponenſia, VVormatienſia, aliaꝗ
nonnulla, in quibus Lutherani generale Conci-
lium ſæpius poſtularunt.

At ne fortè moleſtum ſit, ſi tempus in tam
variis tot comitiorum actis recitandis contera-
mus, proferam tibi, Lector, ipſorum proteſtan-
tium teſtimonium, quod ad initium eius libri,
qui Proteſtatio aduerſus Concilium Tri-
dentinum inſcribitur, continetur: Profite-
mur, inquiunt, ac proteſtamur nos adhære-
re, ac ſemper adhæſiſſe proteſtationi, & ap-
pella-

pellationi R. Patris D. LUTHERI ab iniu-
stissimo, violentissimoque iudicio Pontifi-
cis, ac omnium eius factionis iudicum, ad
liberum, Christianum, legitimū, ac in Spi-
ritu sancto congregatum Concilium. Qui
processus, protestatio, & appellatio fuit po-
stea vnanimiter, ac multoties à nostris Ec-
clesiis renouatus, & in aliquot etiam impe-
rialibus conuentibus ab omnibus statibus
comprobatus. *Hæc ipsorum sunt verba, qui-
bus, ut vides, affirmant, Lutherum primò, dein-
de Ecclesias suas, postremò etiam Principes sibi
addictos, à Pontificis sententia ad Concilij iudi-
cium sepius appellasse.*

*Sed quamdiu existimas, in sententia ista ex-
petendi Concilij permanserūt? quamdiu nullum
futurum esse Concilium sperauerunt. Nam simul
ac PAVLVS Pontifex eius nominis tertius, Con-
cilium generale ad Tridentum indixit, & eius-
dem Concilij fundamenta iaci, & initia quædam
apparere cæperunt, continuò illi mutata senten-
tia, vel potius, quam antè simulauerant, aperte
prodita, Concilium improbare, à Conciliis appel-
lare, nec solum recentia, sed etiam vetera omnia
reprehendere, & ipsum Tridentinum vixdum
inchoatum inuectiuis, censuris, protestationibus,
calum-*

calumniis quoque & mendaciis opprimere studuerunt, ut si fieri posset, prius Concilium illud hæreticorum astutia solueretur, quàm Catholicorum diligentia coalesceret.

Ita verò esse, ut dico, testes mihi sunt omnes, qui legerunt librum de Conciliis à Luthero illo ipso tempore conscriptum; libellum Philippi Melancthonis de causis, cur Lutherani ad Concilium nõ accesserint; librũ Protestationis XXXIV. Ministrorum; librum Illyrici de norma ac praxi Concilij: Denique Martini Kemnitij examen Tridentini Concilij, Consilium Caroli Molinæi super eodem non admittendo Concilio; antidotum Ioannis Caluini contra eiusdẽ venena Concilij. Sed operæ precium erit ex istis ipsis, quos nominauimus, auctoribus, aliquid proponere, ut ex eorum verbis & testimonio cognoscas, quanti fiant ab illis Ecclesiæ Concilia, quæ paulò antè tantoperè flagitauerant.

Igitur Martinus LUTHERVS, cùm fama accepisset, indictum esse Concilium, continuo arrepto calamo, librum confecit, atq; inscripsit, de Conciliis: credo, ut ageret Deo gratias, & Ecclesiæ gratularetur, atq; omnes ad Concilium inuitaret. Nihil minus; summa enim libri est, nihil esse opus Conciliis, cùm etiam vetera illa sanctissima

sima

*sima & celeberrima errauerint, & quilibet Pa-
rochi & Ludimagistri non minus possint in Ec-
clesia, quàm quæuis maxima, & numerosissima
Concilia. ORDITVR à Concilio illo sine contro-
uersia antiquissimo & sanctissimo, quod Apосто-
li Hierosolymis celebrauerunt: & quoniam in eo
Concilio Apostoli decreuerunt abstinendum esse
à sanguine & suffocato, ad has angustias nos re-
diget, ut vel ab his cibis nos abstineamus, vel a-
pertè fateamur, liberum esse Concilio summo ac
primo non obedire. DEINDE, grauitèr exponit
quanta calamitas esset, non vesci deinceps ca-
preis, leporibus, ceruis, cuniculis, anseribus, tur-
dis, ceterisq; auiculis, & quod miserius est, absti-
nere lucanicis, alijsq; farciminibus, & iusculis
etiam quibusdam, quæ non solum pipere cõdiun-
tur, sed etiam sanguine (ut ipse loquitur, qui ista
bene norat) vel liquido tinguntur, vel crasso, &
coagulato infarciuntur.*

*Quia verò tam grauis iactura nullo modo sub-
eunda Lutherò esse videbatur, inde effecit, non
esse Apostolico decreto obtemperandum. Ex quo
rursum ita conclusit; ergo liberum est nobis om-
nia alia Concilia relinquere, & sic liberi sumus
ab omnibus Concilijs. Præclarè omnino: quasi
verò quia non tenemur ea Concilij lege, quæ so-
lùm*

lùm ad tempus data fuerat, iam nullis alijs Conciliorum legibus teneamur.

Pergit deinde ad N I C Æ N V M I. Concilium, cuius in Ecclesia Catholica semper summa auctoritas fuit, ac de canonibus eius Concilij loquens: Hi omnes, inquit, articuli, fœnum, stramen, ligna, stipulæ fuerunt. Et infra: De illis ligneis articulis reliquiæ manserunt, quasi aliqui titiones, nempe articulus de festo Paschatis. Hic nimirum est honor, quem habet Lutherus antiquissimo & celeberrimo Concilio, ut eius decreta ligna, fœnum, stipulas, titiones appellet. Sed parum esset, si tantum non necessarios, ac superuacaneos eos canones diceret, & non etiam periculosos, impossibiles, inter se contrarios ac pugnantes esse cõtenderet. Quia enim vetat Concilium, ne qui se absciderunt sacris Ordinibus initientur, & simul imperat hominibus sacratis, ne vllam omnino domi suæ fœminam habeant, præter matrem aut sororem. Hic prorsus, inquit Lutherus, non intelligo sanctum Spiritum in hoc Cõcilio. si illi pro idoneis non sunt reputandi in ministerio Ecclesiastico, qui seipso castrant ad vitanda libidinum incendia; & rursus illi etiam non sunt idonei, qui ad euincendos carnis stimu-

stimu-

stimulos habent, aut ducunt vxores; quò res tandem cadet? An debebit Episcopus, aut Concionator illum intolerabilem ardorem, & æstum amoris illiciti sustinere, & neque coniugio, neq; castratione se ab his periculis liberare? *Quasi verò, Luthere, nihil sit medium, inter coniugium & castrationem: quo pacto igitur, Paulus, Ioannes, Iacobus, Apostoli ceteri, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, & quid enumero singulos homines? quo pacto, inquam, tot millia Sanctorum, neq; se ipsi absciderunt, & tamen vsq; ad vita finem vxoribus caruerunt? nimirum precibus, ieiuniis, labore assiduo, non membrorum abscissione gloriosa certamina superantur.*

Sed audiamus, quàm honorificè de hoc eodem Nicano Concilio sub finem huius loci loquatur LUTHERVS: An verò, inquit, nihil aliud est negotij Spiritui sancto in Conciliis, quàm vt impossibilibus, periculosis, nō necessariis legibus suos ministros obstringat, & oneret? Quæ cum ita sint, vides certè, Lector, quanti faciat Lutherus Conciliorum auctoritatem, cum decreta Nicani Concilij, quo nullum est magis à Patribus omnibus laudatum, lignea, non necessaria, periculosa, impossibilia, inter se pugnans-

pugnantia, ac demum stramen, scenum, stipulas, titiones ore impudentissimo appellare non vereatur; quid, quod omnia Concilia ita extenuat, ut cum eis Parochorum industriam, & Ludimagistrorum auctoritatem comparet: Putasne, inquit, adeò esse tenue, aut angustum officium Parochi, aut Ludimoderatoris, ut nò possint aliqua ex parte conferri ad Concilia; dicam & quiddam amplius, maius lumen accedit doctrinæ Christianæ ex Catechismo puerili, quàm ex omnibus Conciliis. Et infra: Et quid opus est verbis, etiam si omnium Synodorù decreta possent per infundibulum demitti in tuum corpus, tamen nondum esses Christianus, quia nimis parum conferunt. Egregia sanè conclusio, & digna tam graui Theologo, qui paulò antè tam serio videbatur Concilij generalis iudicium appellare. Omitto quod dicit de II. III. & IV. Synodo, cum & similia sint prioribus, & ego breuitati studeam.

Venio igitur ad ea mendacia, quæ ad extenuandam Concilij Tridētini auctoritatem aduersarij sine vlllo pudore effutiunt, nec tamen omnia, nec etiã plurima, id enim infiniti operis esset; sed pauca de multis proferam: Illi Sycophantæ, inquit.

LVTHE-

LVTHERVS in libro de Conciliis, qui parasitantur Papæ, adeò sunt dementati, vt hoc paradoxum audacissimè defendant, Concilia potestatem habere condendi nouos articulos fidei, & mutandi veteres. At qui sunt isti Sycophanta? Cur nemo nominatur? ubi, quando, quo teste dixerunt, aut scripserunt, posse à Conciliis fidei articulos immutari?

Matthias ILLYRICVS in libro de norma ac praxi Concilij Tridentini: Clamant illi, inquit, Concilij scilicet Patres, Ecclesiam, id est, Pontificem cum suis spiritualibus esse supra Scripturam, & Papam posse ex plenitudine potestatis contra Apostolum, & totum vetus Testamentum dispensare. Hæc ille. Sed exstat Concilium, legatur diligenter, nusquam inuenientur eiùsmodi portenta.

Martinus KEMNITIVS in examine Concilij Tridentini, ita diues mendaciorum est, vt quatuor sententiolis, quinque mendacia comprehenderit: Dicunt, inquit, Patres videlicet Concilij, quòd Papa habeat voluntatē pro ratione, in his, quæ vult: quòd possit formā Sacramentorum ab Apostolis traditam immutare; quòd contra epistolas Pauli possit statuere; quòd dispensare possit cōtra qua-

tuor prima Concilia, & cōtra verba Euan-
gelij. *Quis crederet tam impudentes homines
reperiri potuisse, qui de Tridētino Concilio tam
audacter mentirentur, cū & ipsius acta passim
legantur, & adhuc uiuant plerique eorum, qui
ipsi per se Concilio interfuerunt.*

*Sed restat adhuc aliud splendidum omnino,
& sepius repetitum aduersariorum mendacium.
Multis de causis Lutherani HOSIUM Car-
dinalem, virum æterna memoria dignum, im-
placabili odio prosequuntur, sed eo præcipue, quod
legatus Apostolicæ sedis Concilio Tridentino
præsederit, atq; eidem Concilio industria & sa-
pientia sua non parum ornamenti, atq; etiam e-
molumentum contulerit. ut igitur simul, & Lega-
ti, & Synodi auctoritatem deprimerent, verba
quædam, quæ is Cardinalis in libro de expresso
verbo Dei, nomine Suenckfeldij heresiarchæ
protulerat, & ideo protulerat, ut indicaret,
quàm tetri errores ex Lutherana heresi, quasi
venenati fructus ex corrupta radice pullulas-
sent; illa, inquam, verba, tanquam si Cardinalis
ipsius sententiam continerent, boni isti viri ma-
gna cum execratione ubique disseminauerunt,
ac primùm in libro Protestationis XXXIV. Mi-
nistrorum, ita legimus: Sed iam audiamus
istius*

istius gloriosi gubernatoris præsentis conciliabuli verba, quomodo, & secundum quam regulam ille cum suis sodalibus velit de Ecclesiæ & religionis controuersis iudicare, & statuere; sic enim in blasphemiam verba erumpit, inquit: Nos verò Dei de cœlo sententiam expectabimus, ac tum istos pro sua, non pro Scripturarum sententia dimicantes, tum ipsas etiam Scripturas faceffere iubebimus. Non oportet Legis, aut Scripturæ esse peritum, sed à Deo doctum. vanus est labor, qui Scripturæ impenditur. Scriptura enim creatura est, & egenum quoddam elementum, non conuenit Christiano nimium creaturæ addictum esse. *Quibus recitatis subiiciunt Protestantes*: Hæc iste nefarius Antichristi Cardinalis legatus, & impij conciliabuli gubernator, contra viuentem Deum blasphematur.

ILLYRICVS verò in libro de norma & praxi Concilij Tridentini, posteaquam illa eadem verba ex libro Cardinalis deprompta repetiuit, ita illi bene precatus est: Dominus Iesus, inquit, obstruat igne infernali ista blasphemata ora Antichristi, & eius mancipiorum, &

vindicet gloriã ab eorum tyrannide. *Quid tibi videtur, candide Lector, an non est scelus inauditum, & audacia planè incredibilis in caussa tam atroci, & tam perspicua tam impudenter mentiri? Est in manibus liber, nec vlla est in verbis eius obscuritas, & si testimonium auctoris requiritur, ego ipse doctissimum illum senem aliquando dicerem audiui: Ego ita sentirem? ego talia scriberem? si mea illa verba essent, verè dignus essem, qui in medio foro cremarer. Et placuit tamen non vni, aut duobus, sed triginta quatuor simul Ministris verba illa optimi viri in alienum sensum ita detorquere, vt quæ Suenckfeldij sunt, Cardinalis ipsius esse crederentur; qui mihi similiter fecisse videntur, ac si aliquis modò contenderet illa blasphema verba Iudæorum de Christo: Ecce homo vorax, & potator vini, non est hic homo à Deo, qui Sabbatum non custodit, reus est mortis, tolle, tolle, crucifige eum. atque alia his similia, non esse verba Iudæorum, sed Matthæi aut Ioannis, quòd in eorum Evangelii reperiantur. Habes igitur, quàm parui aestiment Concilia aduersarij, & quot fraudibus, & calumniis eorum auctoritatem eleuare conentur, qui tamen paucis antè annis generale Concilium*

cilium tanquam unicum remedium presentium
dissidiorum expetere videbantur.

S E D dicet aliquis fortasse, optabant illi
quidem, atque optant etiam nunc generale
Concilium, sed non eiusmodi, quale Tridenti-
num fuit. Ita est, optant illi generale Concilium,
sed quale nunquam fuit. Explicat enim condi-
tiones Concilij Philippus Melanchthon in eo li-
bello, quem inscripsit, de causis, cur Lutherani
ad Concilium non accesserint. sed potissimum
duæ sunt. *ALTERA*, ut ius suffragij etiam de-
cisivi habeant omnes homines docti, siue sacer-
dotes, siue laici sint; quod est in Ecclesia Christi
ad hunc diem inauditum, nec talis Concilij ul-
lum exemplum proferent, præsertim cum do-
ctos homines vocent, qui dum loquuntur, aut
scribunt, aliquot verba Græca, aut Hebraica,
Latinis admiscent. *ALTERA* conditio est,
ut detur ab Imperatore saluus conductus, non
solum personis, sed etiam causæ, hoc est, ut nec
personæ possint puniri, si nolint obtemperare
Concilio, nec fides, & confessio Lutheranorum
possit damnari, etiamsi Theologi Lutherani
eam defendere non potuerint; quæ conditio &
cum superiore apertissimè pugnat, & est ipsa per
se inepta & ridicula. Nam si nec personæ, nec sen-
tentia

tentia damnari possunt, nihil omnino in Concilio decerneretur.

Quorsum igitur attinebat petere, ut etiam laici suffragium habeant decisivum, si nihil est in Concilio decidendum? Et quorsum tot sumptus, tot pericula, tot labores in Concilio congregando? Quorsum ex toto orbe terrarum Episcopi & Doctores vexantur, ut ad Conciliū veniant? Quorsum tot dies in questionibus fidei proponendis, discutiendis, definiendis consumuntur, si posteaquam sunt omnia parata, adhuc licet unicuique Concilij decretum in controversiam revocare. Neque Philippus Melanchthon solus hoc docet, docuit ante eum Martinus Lutherus, docuere post eum Ioannes Calvinus, Ioannes Brentius, Martinus Kemnitius, Lutherani & Calvinista omnes: Capite, inquit LUTHERVS artic. 115. ex quingentis articulis, hoc Euangelium, quia neque Papæ, neque Conciliis, neque vlli hominum commissum est, ut concludat, quid sit fides. Ideo debeo dicere, Papa tu conclusisti cum Conciliis, nunc habeo ego iudicium, an acceptare queam, nec ne. Et CALVINVS lib. 4. Instit. cap. 9. §. 8. Quoties, inquit, Concilij alicuius decretū profertur, expendi primū diligenter velim,

lim,

lim, quo tempore habitum sit, qua de causa habitum, & quo consilio, quales homines interfuerint; deinde illud ipsum, de quo agitur, ad Scripturæ amussim examinari, idque in eum modum, ut Concilij definitio pondus suum habeat, sitque instar præiudicij; neque tamen examen, quod dixi, impediatur.

Itaque vult Calvinus, Concilij sententiam, præiudicium, non iudicium esse, de q̄ ea sententia posse, ac debere quoscunque, & maxime priuatos homines iudicare. Quod idem aliis verbis Kemnitius, Brentius, et ceteri omnes docent. Quid verò est hoc aliud, quàm nolle iudicium vllum fieri? nolle controuersias unquã finire? nolle pacem & concordiam, sed bella, schismata, dissensiones, lites vigere perpetuò? Sed bene habet, nisi aliud dicerent, facilius lateret: hæretici certe non haberentur. Nunc verò ita se produnt, ut planè nunc sint cæci, qui eos hæreticos esse non vident; nam cum hæresis ab electione dicatur, nulla est nota clarior, nullum certius signum hominis hæretici, quàm cum Ecclesiastico iudicio non acquiescit, sed ipse sibi est dux, ipse iudex, ipse dogma proprium eligit, quod sequatur. Fidei, obedientia comes est, mater hu-

militas. Hæresos soror, contumacia, mater superbia est.

Quæ cum ita sint, nostra iam partes erunt, ut quantum operæ, industria, laboris in Ecclesiastica auctoritate labefactanda hostes fidei ponunt, tantum nos in eadem asserenda, ac vindicanda ponamus; & quoniam ea in summo Pontifice, & Episcoporum Conciliis præcipuè cernitur, & nos iam de Pontifice quinque libris, pro ingenij nostri tenuitate, disseruimus; nunc de Conciliis, quanta maxima poterimus claritate, Deo duce atq; auspice, disseremus.

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

Ordo Disputationis.

DISSERVIMVS HACTENVS DE CAPITE militantis Ecclesiæ: nunc de ipsa Ecclesia differendum erit. Quia verò Ecclesia bifariam considerari potest, vt in Conciliis congregata cernitur, & vt toto orbe terrarum diffusa est: propterea nos quoque primùm de Conciliis, tum de ipsa Ecclesia disputabimus. Præponimus autem disputationem de Conciliis, disputationi de Ecclesia, licet ordo naturæ contrà suadere videretur; quoniam disputatio de Conciliis magis connexa est cum disputatione de summo Pontifice, quæ iam præcessit, quàm disputatio de Ecclesia.

Igitur controuersia de Conciliis duabus in rebus posita est, in definitione legitimi Concilij, & in eiusdem Concilij auctoritate; Hæretici enim huius temporis fingunt nouam formam Conciliorum, & iis deinde nullam ferè tribuunt auctoritatem. Nos tamen his duabus partibus addemus tertiam.

Itaque in tres partes diuidetur vniuersa disputatio. In **PRIMA** præmittemus quædam, quæ ipsi disputationi quasi aditum aperiât; qui scripserint de hac materia, quid sit Concilium, quotuplex, quot, & quæ hactenus celebrata sint; quæ omnia tractabimus sine contentione ad modum simplicis narrationis. In **SECUNDA** definiemus, quid propriè postulet natura legitimi Concilij; vbi tractabitur de materia, forma, sine, & efficiente Conciliorum, necnon de iis, quæ aduersarij requirunt in Conciliis. In **TERTIA** differemus de auctoritate Conciliorum, tum absolutè, tum etiam per comparisonem ad Scripturæ & Summi Pontificis auctoritatem.

BB 5

CAPVT

CAPVT II.

Qui scripserint de Conciliis.

V igitur ordiamur à primo; de hac materia tractant in primis libri ipsi Conciliorum, qui tamē negligenter conseruati sunt, & multis vitiis sca- tent, quæ corrigenda sunt ex veterum lectione; deinde multa exstant in decretis Gratiani, Iuonis, Burchardi, Martini Bracarenfis; itē pauca quædam legi possunt apud Hilarium libro de Synodis, Isidorum li. 6. etymolog. cap. 16. Bedam in libro de sex ætatibus, in Constantino I V. Freculphum in fine Chronici, Ioannem Psellum & Photium libro de septem Synodis.

Præter hos veteres scripserūt multi recentiorum; vt Thomas VValdensis lib. 2. doctrin. fidei, cap. 26. & 27. Ioannes de Turrecremata lib. 3. summæ de Ecclesia; Ioannes Gerson in tractatibus variis de potestate Ecclesiæ & Conciliorum; Dionysius Carthusianus in libris tribus de Conciliis; Ioannes Eckius in Enchiridio; Iodocus Clichtouæus in defensione Concilij Senonensis; & Iodocus Tileranus in defensione Concilij Tridentini; Ioannes Cochlæus in libro de Conciliis; Ioannes Roffensis contra articulum Lutheri 28. & 29. Caietanus in opusculis; Albertus Pighius lib. 6. hierarchiæ Ecclesiasticæ; Cardinalis Hosius in explanatione Symboli, cap. 24. & li. 2. contra prolegomena Brentij; Petrus à Soto in defensione suæ confessionis contra Brentium; Ioannes Antonius Delphinus lib. 2. de Ecclesia; Melchior Canus lib. 2. de locis Theologicis; Hugo in opere inscripto, Synodia Hugo- nia; Item Iacobatius in opere de Conciliis, & Gaspar Villalpandæus in disputationibus nouem pro Concilio Tridentino; Alphonfus à Castro lib. 4. de hæresibus; Gulielmus Lindanus lib. 3. cap. 7. Panopliæ Euangelicæ.

CAPVT III.

De nomine Concilij & origine.

PORRO Concilij nomine idem significatur in Ecclesia, quod nomine comitorū in regnis; nam quemadmodū cū oritur controuersia in Rep. conueniunt in vnum Principes regni, vel magistratus, ac statuunt quid facto opus sit: Ita in Ecclesia cū oritur controuersia aliqua de religione, conueniunt Præsules Ecclesiarum, & simul collatis sententiis, statuunt quod bonum videtur. Ita actum videmus Act. 15. vbi primū cœperunt Concilia Christiana celebrari, ac deinceps singulis ætatibus.

Hanc autem originem Conciliorum, etsi Albertus Pighius libro 6. de cœlesti hierarchia, cap. 1. contendat esse planè humanam, & naturali ratione excogitatam, probabilius tamen est, diuinam esse. Nam Concilium Chalcedonense in epistola ad Leonem, & VI. Synodus act. 17. & Celestinus Papa in epistola ad Concilium Ephesinum, & Concilium Toleranum III. non procul ab initio, docent Concilia esse demonstrata à Christo in illis verbis Matth. 18. *Vbi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, illic ego in medio illorum sum.*

Deinde, credibile est, Apostolos qui pleni erant Spiritu sancto, non nisi ipso Spiritu sancto admonente primū Concilium congregasse. vnde etiam dicunt: *Visum est Spiritui sancto & nobis.* Act. 15. Præterea, etsi ratio naturalis dicitur, vt in rebus dubiis Princeps consulat homines peritos; tamen vt soli Episcopi conuocentur, & ij non sint consiliarij, sed iudices, non videtur solius humanæ rationis inuentum. Denique certum est, Conciliorum celebrationem, quæ omnibus seculis in Ecclesia fuit, de Apostolica traditione descendere; Apostolicas verò traditiones ego quidem humana inuenta appellare non auderem. Sed hactenus de origine. Nunc de nominibus vno verbo.

Nomen Latinum Concilij, inuenitur passim in Testamento veteri, & nouo, pro congregationibus Iudæorum, sed Græcè nomen, id est, *σύνδος* non inuenitur in Scripturis,

pturis, vbi enim Latinè legimus Concilium, in Græco textu vbiq̄ue est συνέδριον vel συναγωγή. inuenitur autem nomen Synodi primùm in canonibus Apostolorum, cân. 38. vbi iubentur Episcopi singulis annis bis Concilia celebrare. Deinde inuenitur apud Eusebium lib. 5. histor. cap. 23. ac deinceps in omnibus auctoribus.

CAPVT IV.

Partitio Conciliorum duplex.

VNT autem quatuor genera Conciliorum: quædam enim sunt generalia, quædam nationalia, quædam prouincialia, & quædam diocesana. Memborum trium primorum meminit Augustinus lib. 2. de Baptismo contra Donatistas, cap. 3. vbi dicit, Concilia prouinciarũ, vel etiam maiora, qualia sunt regionum, emendari à Conciliis plenariis. Vltimi membri meminit Concilium Toletanum IV. cap. 25.

GENERALIA dicuntur ea, quibus interesse possunt & debent Episcopi totius orbis, nisi legitimè impediuntur, & quibus nemo rectè præsidet, nisi summus Pontifex, aut alius eius nomine. Inde enim dicuntur Occumenica, id est, orbis terræ Concilia.

NATIONALIA dicuntur, in quibus conueniunt Archiepiscopi, & Episcopi vnus regni, vel nationis, quibus præest aliquis Patriarcha, vel Primas, qualia sunt Concilia Romana, Toletana, & Africana, de quibus illud notandum est, ea, licet sint reuera distincta à generalibus, & prouincialibus, tamen vtrorumque nominibus interdum appellari.

Vocantur enim sæpe Concilia VNIVERSALIA, vt patet ex Conciliis Romanis sub Symmacho, vbi semper dicitur: *Symmachus Concilio generali præsidens*: & tamen aderant solum Episcopi Italiae. Sic in Concilio Toletano III. cap. 18. dicitur: *Præcipit hæc sancta, & vniuersalis Synodus*: & tamen solum aderant Episcopi Hispaniæ. Idem patet ex Concilio IV. Carthaginensi. Dicuntur ergo ista generalia, siue vniuersalia, quia sunt generalia in eo regno, non autem absolutè. Dicuntur autem prouincialia ista eadem à Gratiano dist. 3. can.

anurq

can. Porrò. quia certis prouinciis continentur, non autem ad omnes Christianos pertinent, sicut verè generalia.

PROVINCIALIA dicuntur, in quibus conueniunt tantum Episcopi vnius prouinciæ, quibus præest Archiepiscopus, siue Metropolitanus, & huius generis sunt plurima in tomis Conciliorum. De his viderur loqui VII. Synodus actio. 3. cum ait, se amplecti etiam decisiones localium Conciliorum.

DIŒCESANA sunt, in quibus cõueniunt tantum Presbyteri vnius Episcopatus, & iis Episcopus præest. cuius generis paucissima exstant, nec immeritò; nam vix dici possunt Concilia, cum in eis ordinariè nullus sit, qui iurisdictionem habeat, præter vnum Episcopum qui præest.

ALTERA partitio Conciliorum cõplectitur item quatuor membra: quædam enim sunt ab Apostolica sede approbata, atque ab Ecclesia vniuersa recepta, quædam omnino reprobata, quædam partim approbata, partim reprobata, quædam nec approbata, nec reprobata. Quod membrum postremum in Conciliis particularibus potissimum locum habet.

CAPVT V.

Concilia generalia approbata.

 NCILIA generalia approbata numerantur hucusq; decem & octo. PRIMVM est NICAENVM, quod quidem celebratum est ab anno Domini CCC. XXVII. vsque ad annum CCC. XXX. qui fuit annus XV. Sylu stri Papæ, & vicesimus Constantini Imperatoris; conuenerunt Episcopi CCC. XVIII. è quibus erant Patriarchæ, Alexander Alexandrinus, Eustathius Antiochenus, Macarius Hierosolymitanus, & Metrophanes Constantinopolitanus, quamuis hi duo postremi non erant eo tempore Patriarchæ, sed diu postea eam dignitatem adepti sunt. Quidam etiam Metrophanem non per se, sed per legatum Alexandrum, qui postea ei successit in Episcopatu, adfuisse volunt. Vide Metaphrastem in oratione de rebus gestis apud Nicæam. Ac duæ potissimum controuersia definitæ sunt: Vna de die Paschatis: Altera de Diuinitate Christi

Christi

Christi aduersus hæresim Arianorum, ipso Ario Principe hæreseos, post annos decem in latrinis dum aluum purgaret, fœde defuncto.

Sed quia hæc omnia in dubium reuocari possent propter discrepantes scriptorum sententias, paucis singula demonstranda sunt. PRIMUM, de tempore Concilij mira est opinionum varietas, sed veritas nostræ sententiæ hac ratione confirmari potest. Constat Concilium Nicænum finem accepisse anno XX. imperij Constantini. Id enim scribit Eusebius lib. 3. de vita Constantini, & Socrat. lib. 1. hist. cap. 12. cœpit autem Constantinus imperare anno Christi CCC. XI. vt ex Chronico S. Hieronymi, ex Gregorio Haloandro, aliisque Chronologis patet. Efficitur igitur, vt anno Christi CCC. XXX. fuerit annus Constantini XX. & finis Nicæni Concilij.

ITEM inchoatum est Concilium Paulino, & Iuliano consulibus, vt Socrates refert lib. 1. cap. 9. aliàs 13. & Nicephorus lib. 8. cap. 26. Durauit autem annis tribus, vt idem Nicephorus ibidem testatur. Porro consulatum Paulini, & Iuliani Cassiodorus annotauit anno XVII. Constantini, ex quo sequitur finitum Concilium fuisse anno XX. eiusdem, proinde inchoatum anno Christi CCC. XXVII. finitum anno CCC. YXX. Sanè Onuphrius Panuinus, quia consulatum Paulini, & Iuliani ponit anno Christi CCC. XXV. hoc ipso anno ponit initium Synodi Nicæne.

DEINDE incidisse Concilij tempus in Syluestri Pontificatum, non Syluestri & Iulij, vt Photius docet in libro de septem Synodis, vel Iulij solius, vt Sozomenus scribit lib. 1. ca. 16. & ex Sozomeno Caluinus lib. 4. Instit. cap. 7. §. 1 & Ioachimus Camerarius in historia Nicæne Synodi, vbi se diligentissimum scriptorum veterum lectorem fuisse affirmat, facile demonstrari potest. Nam, vt supra diximus, anno vicesimo Constantini, finis Concilio impositus est, quod etiam fateatur Camerarius libro citato. Syluester autem creatus est Pontifex anno sexto Constantini, vt ex Chronico Eusebij, ac Hieronymi patet, & sedit in Apostolica sede supra XX. annos, vt Damasus, Onuphrius, & omnes omnino scriptores testatur: Igitur annus XX Constantini, & finis Nicæni Concilij in Syluestri Pontificatum necessariò incidit.

Præterea

Præterea Milthiades Syluestri prædecessor sedit eodem Constantino imperante, vt testantur **Optatus** libr. 1. contra Parmenianum, & **Augustinus** in epistol. 162. & 165. & ipse etiam Constantinus apud **Eusebium** libr. 10. hist. cap. 5. nõ igitur potuit Sylvester nisi post inchoatum Constantini imperium Apostolicam sedem adipisci; tenuit autem eam omnium consensu supra XX. annos: Ergo vicesimo anno Constantini, qui fuit postremus Nicæni Concilij, non Iulius, sed Sylvester Apostolicam sedem moderabatur. Quare rectè **Damasus** in Pontificali, **Hieronymus** in Chronico, **Theodoretus** lib. 1. hist. cap. 3. sexta Synodus act. 18. & **Concilium Florentinum** sess. 3. aliique permulti auctores Nicænam Synodum Syluestri Papæ temporibus factam esse scripserunt.

De NUMERO Episcoporum, qui eidem Concilio interfuerunt, videntur esse sententiæ variæ. Nam **Eusebius** libro 3. de vita Constantini dicit, conuenisse Episcopos supra CC. **L. Athanasius** lib. de sententia Nicænae Synodi ait, fuisse Episcopos plus minus CCC. **Eustathius** apud Theodoretum li. 1. cap. 8. hist. dicit, numeratos supra CC. LXX. **Sozomenus** lib. 1. cap. 16. ponit circiter CCC. X. Vera tamen, & communis sententia est, fuisse CCC. XVIII. Nam **Epiphanius** hæresi 69. scripsit, vsque ad sua tempora fuisse conseruata nomina singulorum Episcoporum, & fuisse præcisè CCC. XVIII. **Hilarius** quoque in libro de Synodis propè extremo, & **Ambrosius** præfatione librorum de fide, mysticum & sacrum dicunt esse numerum Patrum Concilij Nicæni, & multò antea præfiguratum in illis CCC. XVIII. militibus, quibus Abraham victoriam de quinque Regibus reportauit. Denique **Hieronymus** in Chronico, **Sulpitius** lib. 2. hist. **Theodoretus** lib. 1. cap. 7. & omnes alij constanter hunc numerum ponunt.

Iam verò duas fuisse causas eius Concilij, quæstionem videlicet de Paschate, & quæstionem de Christi Diuinitate, testantur **Eusebius** lib. 3. de vita Constantini, **Athanasius** in libro de Synodis Arimini, & Seleuciæ, & **Epiphanius** hæresi 70. quæ est Audianorum.

Denique, vtrum Nicænum Concilium ante mortem probrosam Arij celebratum sit, non est omnino certum. **Epiphanius**

phanius

phanus enim hæresi 69. apertè scribit, Concilium post mortem Arii celebratum fuisse: at contrarium scribunt historici. Ruffinus lib. 10. cap. 13. Socrates lib. 1. cap. 19. & 25. & ceteri neque possunt hæ sententiæ conciliari, si dicamus duos Arios fuisse, vt significat Sulpitius libro 2. sacræ historiæ. Nam etiam si duo Arii fuerint, vnus tamen est ille, qui periit in latinis. hunc autem ipsum Epiphanius ante Concilium, Ruffinus, & ceteri post Concilium ponunt. & sanè videntur historici melius sensisse, præsertim cùm in V. Synodo tractatum sit, an liceat hæreticos post mortem damnare, quod certè in dubium venire non potuisset, si Arium iam mortuum Synodus Nicæna damnasset. Sed res non est tanti momenti, vt propterea oporteat nos plus temporis in ea consumere.

SECUNDA Synodus est CONSTANTINOPOLITANA, quæ celebrata est aduersus Macedonium, negantem Spiritus sancti diuinitatem, Theodosio seniore Imperatore, ac Damaso summo Pontifice. Conuenerunt autem Episcopi ex diuersis prouinciis C. L. è quibus Patriarchæ fuerunt Nestarius Constantinopolitanus, Timotheus Alexandrinus, Meletius Antiochenus, & Cyrillus Hierosolymitanus.

Porro tempus Synodi huius secundæ incidit, Prospero teste in Chronico, in consulatum Gratiani & Theodosij Augustorum, hoc est, in annum Domini CCC. LXXXIII. vel in annum sequentem, vt vult Socrates, qui lib. 5. hist. cap. 8. scribit, Concilium conuenisse Coss. Syagrio & Eucherio, hoc est, in annum CCC. LXXXIV. vel si rationem Onuphrij sequaris, in annum CCC. LXXXI. quos ex eodem Prospero & Cassiodoro, & aliis constat consulatum gessisse post consulatum Gratiani & Augusti. ~~Psellus~~ in libro de septem Synodis disponit interuallum annorum LVI. inter primam & secundam Synodum. Si autem ad numerum annorum CCC. XXVII. quo tempore diximus inchoatam fuisse Synodum primam, addas numerum annorum LVI. efficies numerum annorum CCC. LXXXIII. qui est numerus, quem Prosper in Chronico adnotauit.

Est verò animaduertendum, in hoc Concilio, neminem adfuisse ex prouinciis Occidentalibus. Siquidem Damasus Papa Romæ coegerat Synodum Occidentalium, atque ad eum locum inuitauerat Episcopos, qui Constantinopoli conuenerant,

175 præmittitur sig.
2000 Nicæna secund.
de in Tomis Concil.

uenerant, ut eo modo Romæ celebraretur Concilium plenissimum; sed quia Patres Orientales iustis de causis Romam venire non potuerunt, accepit Damasus excusationem eorū, & animis ac sententiis duę illæ Synodi coniunctæ sunt, ac si vna & eadem fuissent. Atque propter huiusmodi coniunctionem habita est Synodus Constantinopolitana vna ex Oecumenicis & legitimis Synodis. Vide Theodoretum lib. 5. hist. cap. 9. & 10.

TERTIA Synodus est EPHESINA I. quæ coacta est Theodosio iuniore Imperatore, & Celestino I. summo Pontifice, conuenerunt Episcopi CC. ex quibus Patriarchæ fuerunt Cyrillus Alexandrinus, qui locum etiam Romani Pontificis obtinebat, Ioannes Antiochenus & Iuuenalis Hierosolymitanus, quamquam Ioannes, quia se adhuc in itinere constituro Concilij decretum factum fuerat, initio dissentire cœpit à Cyrillo, postea tamen reconciliati sunt, atque idem senserunt. Causa Concilij fuit Nestorij Episcopi Constantinopolitani noua hæresis, quæ Christum in duas personas diuidebat.

Celebratum verò Concilium est Basso & Antiocho consulibus, ut Prosper in Chronico, & Socrates lib. 7. cap. 34. indicarunt; is autem erat annus Domini CCCC. XXXIV. Quid sequuti sint Psellus, qui ponit solum interuallum annorum XL. inter secundam & tertiam Synodum, & Onuphrius, qui adnotauit hanc Synodum celebratum anno Domini CCCC. XXX. Coss. Theodosio decimum tertium, & Valentiniano tertium, non possum dicere, præsertim cum in ipsa Synodo tomo secundo, capite primo, disertis verbis legamus Synodum inchoatam post consulatū Theodosij decimum tertium, & Valentiniani tertium; nec ignorare poterit Onuphrius, nō esse idem Coss. Theodosio decimum tertium, & Valentiniano tertium, & post consulatum Theodosij decimum tertium, & Valentiniani tertium.

Adde, quod Vincentius Lyrinensis in libro de prophanis vocum nouitatibus propè extremo, qui ipso tempore vixit, ita loquitur: *Ante triennium fermè in Asia apud Ephesum celebratum Concilium est, viris clarissimis Basso, Antiochoq; consulibus.* Quid clarius? De tota hac Synodo vide Liberatum in Breuiario, cap. 5. 6. 7. 8. & sequentibus, Socratum li. 7.

cap. 34. *Euagrium* lib. i. cap. 4. & ipsam Synodum nuper ex Græco in Latinum sermonem conuersam, ac tomis duobus comprehensam.

QUARTA Synodus est CHALCEDONENSIS, quæ collecta est aduersum hæresim Eutychem Archimandritæ, quæ vnâ tantum in Christo naturâ asserbat post incarnationem. Acta verò est hæc Synodus Leone I. Pontifice Maximo, & Martiano Augusto, consulatu eiusdem Martiani, vt ipsum Concilium testatur, actione prima; incidit autem is Martiani consulatus in annum Christi CCCC. LIV. iuxta computum Matthæi Palmerij, & Gregorij Haloandri, vel CD. LII. iuxta Marianum Scotum & Sigebertum, vel CD. LI. iuxta Onuphrium in libro de Romanis Pontificibus. *Pfellus* XXX. annos interponit inter tertiam & quartam Synodum, sed is, vt superiori numero detraxit annos decem, ac posuit XL. pro L. ita nunc addidit annos decem, ac posuit triginta pro viginti, nisi sit error Libratorum. Porro Episcopi adfuerunt DC. XXX. ex quibus erant Patriarche, Dioscorus Alexandrinus, qui tamen mox eiectus est, Maximus Antiochenus, Anatholius Constantinopolitanus & Iuuenalis Hierosolymitanus. Vide *Liberatum* in Breuiario, cap. ii. & sequentibus, & *Euagrium* lib. 2. hist. cap. 2. 3. & 4.

QUINTA Synodus generalis non est, vt multi putant, ea quæ sub Agapeto & Menna celebrata est, quæque in secundo tomo Conciliorum sub nomine quintæ Synodi quatuor actionibus continetur, siquidem illa particularis fuit, & quintam Synodum antecessit, vt disertis verbis docent Iohannes Zonaras in vita Iustiniani, & Nicephorus libro 17. cap. 9.

Coacta est autem quinta Synodus vera apud Constantinopolim, Vigilio summo Pontifice, & Iustiniano seniore Imperatore, anno duodecimo post consulatum Basilij, vt initio eiusdem Synodi legimus, qui est annus Dominicæ incarnationis D. LIII. vel D. LVI. iuxta *Pfellum*, qui annis C. II. vult posteriorem esse quintam Synodum quarta. Conuenerunt Episcopi C. LXV. vt idem *Pfellus* tradit, è quibus erant Patriarchæ Euty chius Constantinopolitanus, Apollinaris Alexandrinus, Domninus Antiochenus, & Eustochius Hierosolymitanus, qui tamen non per se, sed per Legatos interfuit. Summus

mus

mus autem Pontifex, nec per se, nec per Legatos interfuit. Synodum tamen per libellum confirmavit, ut Nicephorus scribit lib. 17. cap. 27.

Causa congregandi Concilij fuit Origenis hæresis, quæ tunc inualefcebat. Itaque damnatus est Origenes, & simul Dydimus & Euagrius eius sectatores: necnon Theodori Mopsuesteni, & Theodoretii Cirenensis scripta, & epistola, quæ dicebatur Ibæ ad Marim Persam. Vide de hac Synodo Zonaram loco citato, Nicephorum lib. 17. cap. 27. S. Gregorium lib. 1. epist. 24. Euagrium lib. 4. ca. 38. & Liberatum in Breuiario, cap. 23. & 24. tamen si quæ Liberatus dicit, valde cautè legenda sunt; aut enim non sunt ipsius, aut ipse falsa alia relatione deceptus fuit. Certè non congruunt cum aliorum Catholicorum Patrum narrationibus.

SEXTA Synodus celebrata est apud Constantinopolim anno XII. Constantini IV. teste Paulo Diacono in vita eiusdem, qui quidem erat annus Domini DC. LXXXI. vel DC. LXXXV. iuxta Pfellum, qui annos C. XXIX. ponit inter quintam & sextam Synodum. Quod verò in ipso Concilio passim adscribitur annus XXVIII. eiusdem Constantini, non est error Typographorum, ut censet Illyricus Cent. 7. cap. 9. Nam etiam si non imperauerit Constantinus post mortem patris, nisi annis XVII. tamen imperauit etiam annis multis cum patre suo, ut Zonaras significauit, dum illum ait ab ipso patre coronatū fuisse ante discessum in Siciliam. Itaque Concilium numerat annos Constantini à prima coronatione. Paulus verò Diaconus à morte Constantis patris Constantini.

Conuenerunt Episcopi CC. LXXXIX. ut idem Paulus Diaconus testatur, & consentit numerus, qui habetur in VII. Synodo act. 3. Beda tamen in libro de sex ætatibus, prope finem, Rhegino lib. 1. Ado Viennensis, & Freculphus in Chronico, solùm centum quinquaginta Patres numerant. Patriarchæ fuerunt duo, Georgius Constantinopolitanus, & Macarius Antiochenus. Nam Alexandrinæ & Hierosolymitanæ Ecclesiarum solùm Legati quidam adfuerunt. Summus quoque Pontifex Agatho per Legatos suos interfuit, & præfedit. In ea Synodo damnata est hæresis eorum, qui vnā tantum in Christo voluntatem esse volebant. Vide de

hac Synodo præter citatos auctores, Albertum Pighium in diatriba, & Franciscum Turrianum in Apologia pro VI. & VII. Synodo. Albertus enim has duas Synodos sextam & septimam, ut modò exstant, adulterinas, & supposititias esse contendit. Contrà, Turrianus veras & germanas esse docet. Quid nobis verius videatur in libro quarto de Pontifice, cap. II. iam explicauimus.

SEPTIMA Synodus apud Nicæam congregata est anno VIII. Constantini & Irenæ, ut scribunt Paulus Diaconus lib. 23. rerum Romanarum, & Cedrenus in compendio historiarum. Fuit autem is annus Christi DCC. LXXXI. si Paulo Diacono credimus: vel DCC. LXXXVI. si credimus Cedreno. Onuphrius ponit annū Constantini X. & Christi DCC. LXXXIX. Pfellus annos duntaxat LX. inter sextam & septimam Synodum esse voluit; quod nullo modo cum veritate cohæret. Ideo quidam mendum esse putant Librariorum, ac Pfellum ipsum annos centum scripsisse. Conuenerunt Episcopi, ut idē Pfellus habet CCC. L. è quibus Patriarcha vnus fuit Tharadius Constantinopolitanus. ceterorum Patriarcharum solū Legati adfuerunt. Adrianus Papa per Legatos suos præfedit, ac vnā cum reliqua Synodo eos damnauit, qui sacras Christi & Sanctorū imagines omni honore spoliabant. De hac Synodo vide, si placet, quæ nos differimus, cū ageremus de Concilio Francofordiensi, in disputatione de cultu imaginum.

OCTAVA Synodus est Concilium IV. CONSTANTINOPOLITANVM, quod celebratum est Adriano II. summo Pontifice, & Basilio Augusto, anno tertio eiusdem Basilij, ut in ipsa Synodo, actio. prima significatur, qui annus erat Domini DCCC. LXX. Conuenerunt Episcopi CCC. LXXXIII. è quibus vnus Patriarcha Photius, ac deinde Ignatius Constantinopolitanus, ceteri per Legatos adfuerunt.

Est autem hoc loco animaduertendum, tres Synodos in caussa Photij Constantinopoli celebratas. VNA, tempore Nicolai I. Pontificis, & Michaëlis Imperatoris celebrata est, in qua depositus fuit Ignatius, & ordinatus Photius. cuius Synodi meminit Zonaras in vita Michaëlis; nec est dubium, hanc fuisse prophanam Synodum, ut patet ex epistolis Nicolai I. & Adriani II.

ALTERA

ALTERA Synodus est ea, quam nos diximus octauam, quæ exstat, quamuis imperfecta, in tomis Conciliorū, in qua deposito Photio, iterum restitutus est Ignatius, atque huius Synodi meminit Zonaras in vita Basilij Imperatoris.

TERTIA est ea, quam tempore eiusdem Basilij celebravit per Legatos suos Ioannes VIII. Adriani successor, in qua Synodo, defuncto iam Ignatio, iterum restitutus est Photius, & si vera sunt, quæ Græci dicunt in Concilio Florentino sess. 6. & quæ refert ex hac Synodo **Franciscus Turrianus** in libro de actis VI. VII. & VIII. Synodi, rescissa planè acta præcedentis Synodi sub Adriano, quin etiam statutum, ut tolleretur de Symbolo illa particula (**FILIOQUE**) sed id nullam habet verisimilitudinem. Idcirco facile mihi persuadeo, aut esse omnia conficta, quæ dicuntur de Ioanne VIII. ut **sanctus Antoninus** docet in summa historiali, part. 3. tit. 22. cap. 13. §. 10. aut certè verum quidem esse, Photium à Ioanne VIII. per Legatos restitutum in sedem Constantinopolitanam post mortem Ignatij, at cetera supposititia & adulterina esse, & à Græcis conficta, ut ex Manuele Calleca Turrianus ostendit libro citato.

Confirmor autem in hac sententia, tum quia Zonaras meminit quidem restitutionis Photij, non autem abrogationis Concilij VIII. nec ablationis illius particulæ (**FILIOQUE**) ex Symbolo: tum etiã, quia Græci in Concilio Florentino sess. 6. non agnoscunt pro Synodo œcumenica Concilium illud sub Ioanne VIII. etsi illis multum prodesse potuisset, si legitimum & Germanum Concilium fuisset. Atque hæcenus de Conciliis Orientalibus, nunc addemus breuiter Occidentalia.

NONVM Concilium est **LATERANENSE** primum, Episcoporum **DCCCC.** & amplius, anno **M.C.XXIII.** contra Saracenos, pro recuperanda terra sancta, tempore Calisti II. & Henrici V. Imperatoris. Platina, Onuphrius. non exstat.

DECIMUM est **LATERANENSE** II. Episcoporum mille, anno **M.D.XXXIX.** contra Antipapas, & pro iure Cleri, tempore Innocentij II. & Lotharij Imperatoris. Platina, Onuphrius. non exstat.

VNDECIMUM est **LATERANENSE** III. Episcoporum ferè **CCC.** pro

CCC. pro reformatione Ecclesiæ, & contra VValdenses, anno M. C. LXXX. tempore Alexandri III. & Friderici I. Imperatoris. Platina, Onuphrius, item Gulielmus Tyrius, qui interfuit, lib. 20. de bello sacro, cap. 26.

DVODECIMVM est LATERANENSE IV. Patrum M. C. C. LXXXIII. ex quibus erant Episcopi C. D. LXXIII. anno M. CC. XV. contra varias hæreses, & pro terra sancta, tempore Innocentij III. & Friderici I. Matthæus Palmerius, Onuphrius, Platina.

TERTIVM DECIMVM est LVGDVNENSE primum, anno M. CC. XLV. contra Imperatorem Fridericum, & pro terra sancta, tempore Innocentij IV. & Friderici II. Matthæus Palm. Platina, Onuphrius. Exstant huius Concilij aliqua decreta in Sexto decretalium.

DECIMVM QVARTVM est LVGDVNENSE II. Patrum ferè mille, ex quibus Episcopi erant D. anno M. CC. LXXIV. contra errorem Græcorum, tempore Gregorij X. & Rodulphi Imperatoris. Matthæus Palmerius, Platina, Onuphrius. Exstant ex hoc Concilio quædam in Sexto decretalium.

DECIMVM QVINTVM est VIENNENSE, Episcoporum CCC. anno M. CCC. XI. contra varias hæreses, tempore Clementis V. & Henrici VII. Imperatoris. Palmerius, Platina, Onuphrius. Exstant ex hoc Concilio decreta, quæ dicuntur Clementina.

DECIMVM SEXTVM est FLORENTINVM, (Omitto Pisanum, Constantiense & Basileense, de quibus postea) anno M. C. D. XXXIX. Patrum C. XLI. qui subscripserunt, & multorū aliorum, qui ante subscriptionem discesserāt; vt in fine Concilij annotatur, contra errores Græcorum, tempore Eugenij IV. & Alberti Imperatoris. Matth. Palmerius, Platina.

DECIMVM SEPTIMVM est LATERANENSE V. Patrum C. XIV. contra schismata, & pro variis negotiis, tempore Iulij I. & Leonis X. & Maximiliani Imperatoris, cœpit anno M. D. XII. finem habuit M. D. XVII.

DECIMVM OCTAVVM est TRIDENTINVM, anno M. D. XLV. inchoatum, anno M. D. LXIII. finitum, contra hæreses Lutheranorum, tempore Pauli III. Iulij III. ac Pij IV. & Caroli V. ac Ferdinandi Imperatorum. Numerus Patrum
his

his verbis describitur à Gaspare Villalpandæo, disputatione quinta de Concilio Tridentino: *Ad sunt, inquit, sex Cardinales, quatuor Legati, Patriarcha tres, Archiepiscopi triginta duo, Episcopi ducenti viginti octo, Abbates quinque, Generales Ordinum ministri septem, Episcoporum procuratores plurimi.*

Ex his Conciliis nullum est, quod nõ sit à Pontifice probatum, & à Catholicis recipiatur; Nam de primis octo Conciliis patet ex decreto, dist. 16. can. Sancta octo. De nouem sequentibus Synodis, ex eo patet esse probatas, quòd in eis præfuerit summus Pontifex. De vltima patet ex confirmatione Pij IV. At Græci tantum recipiunt prima septem Concilia, vt notum est ex Concilio Florentino sess. 5. & 6. Lutherani autem tantum recipiunt prima sex, vt patet ex Magdeburgensibus, Cent. 8. cap. 9. & Cent. 9. cap. 9. Eutychniani, qui adhuc inueniuntur in Asia, tantum recipiunt prima tria. Nestoriani, qui etiam in Oriente reliqui sunt, tantum recipiunt prima duo. Trinitarij, qui in Hungaria & Polonia nunc versantur, nullum recipiunt.

CAPVT VI.

Concilia generalia reprobata.

P RIMUM generale opinione Arianorum reprobatum, est Concilium Antiochenum anno CCC. XLV. in anno quinto Constantij, vt dicitur à Socrate lib. 2. cap. 5. & Sozomeno lib. 3. cap. 5. in quo damnatus est Athanasius, & via patefacta ad euerfionem Concilij Nicæni primi.

NOTANDVM est autem, à Summa Conciliorum, & ab aliis confundi hoc Concilium cum aliis quibusdam. sex enim fuerunt Concilia Antiochena. Primum & secundum contra Paulum Samosatenum, tempore Dionysij Papæ. circa annum CC. LXIX. Vide Eusebium lib. 7. hist. cap. 23. 24. 25. & 26. Tertium Arianorum, tempore Iulij I. anno CCC. XLV. vt supra diximus. Quartum est Macedonianorum pro sua hæresi anno CCC. LXVII. tempore Liberij Papæ. Hieronymus in Chronico. Quintum est Catholicum prouinciale E-

piscoporum XXX. cuius canones 25. habentur in tomo primo Conciliorum. Videtur fuisse tempore Iouiani, & Liberij. Vide Sozomenum lib. 6. cap. 4. Sextum est insertum aetioni 14. Concilij Chalcedonensis.

SECUNDVM generale est MEDIOLANENSE Episcoporum plusquam CCC. anno CCC. LIV. tempore eiusdem Constantij, in quo etiam obliquè fides Catholica damnata est. Ruffinus lib. 10. cap. 20. Socrates lib. 2. cap. 29.

TERTIVM generale est ARIMINENSE Episcoporum DC. sub eodem Constantino anno CCC. LXIII. vt notat Hieronymus in Chronico, in quo sublatum est de Symbolo nomē *ὁμολογία*. huius Concilij fuit quasi pars quedam Seleuciense in Oriente. Vide Augustinum lib. 3. contra Maximinum cap. 14. Hieronymum contra Luciferian. Ambrosium epist. 32. Ruffinum lib. 10. cap. 21. Socrat. lib. 2. cap. 29. Basilium epist. 52. ad Athanasium.

QUARTVM est EPHESINVM II. tempore Theodosij iunioris anno CCCC. XLIX. in quo, factione Dioscori, occisus est S. Flavianus Episcopus Constantinopolitanus, & legati Romani Pontificis Leonis fugati, ac demum hæresis Eutychniana confirmata. Reprobata est hæc Synodus à Leone in epist. ad clerum & populum Constantinopolitanū; Item ad Theodosium; Item ad Pulcheriam, quæ sunt 22. 23. 24. & 25. Vide Breuiarium Liberati, cap. 12. & Euagrium lib. 1. cap. 9. & 10.

QVINTVM est Concilium CONSTANTINOPOLITANVM sub Leone Isauro contra sacras imagines anno DCC. XXX. qui fuit tertius decimus imperij eiusdem. Concilium est reprobatum; nam non interfuit vllus Patriarcharum, excepto S. Germano, qui tamen non consensit, & ideo à sua sede Constantinopolitana deiectus est.

SEXTVM est Concilium CONSTANTINOPOLITANVM sub Constantino Copronymo, anno DCC. LV. conuenerunt autem Episcopi CCC. XXXVIII. sed nullus adfuit Patriarcharum, excepto Pseudoepiscopo Cōstantinopolitano. Definitum est in Concilio, abolendas esse Christi & Sanctorum imagines. Reprobatum est hoc Concilium in VII. Synodo act. 6. Vide de his duobus Conciliis Constantinopolitanis Paulum Diaconum lib. 21. & 22. rerum Romanarum, & Zonaram in annalibus.

Illud etiam obseruabis, hanc Synodum falsò à nonnullis vocari tertiam Ephesinam, vt ab auctore summæ Conciliorum in principio VII. Synodi, & à Sixto Senensi lib. 5. bibliothecæ sanctæ annotat. 247. Nam omnes antiqui eam vocat Constantinopolitanam, & id ipsum clarissimè patet ex isto ipso Concilio, quod insertum legitur in VII. Synodo act. 6. causa erroris videtur fuisse, quia isti prophanæ Synodo præfedit Theodosius Episcopus Ephesinus.

SEPTIMUM est Concilium PISANVM anno M. D. XI. cōgregatum ab Imperatore & Rege Galliæ, & aliquot Cardinalibus cōtra Iulium II. & reprobatur paulò pòst in Concilio Lateranensi sub Iulio II. sess. 2. & 3.

OCTAVVM numerari potest Concilium VVITTEMBERGENSE, quod Lutherani generale vocant CCC. Pastorum, præside Lutero anno M. D. XXXVI. Vide Cochlæum in actis Lutheri, & Surium in commentario rerum in orbe gestarum anno M. D. XXXVI.

CAPVT VII.

Concilia partim confirmata, partim reprobata.

RIMUM generale partim confirmatum, partim reprobatur est SARDICENSE Concilium Episcoporum CCC. LXXVI. anno Domini CCC. LI. tempore Constantij & Iulij I. ex quibus CCC. Episcopi Occidentales fidem Catholicam confirmarunt, quæ exponit Hilarius in libro de Synodis, reliqui LXXVI. Episcopi Orientales fidem Arianam scripserunt. Vide Socratem lib. 2. cap. 16. Sozomenum lib. 3. hist. cap. 10. & II. & Theodoretum lib. 2. cap. 7. & 8.

SECUNDVM est Concilium SYRMIENSE, quod celebratum est annis quinque post Sardicense, hoc est, anno Domini CCC. LVI. Liberio summo Pontifice, & Constantio Imperatore. In hoc enim Concilio duæ formulæ fidei dissentientes inter se editæ sunt. VNAM composuit Græcè Marcus Arethusius, qui postea sub Iuliano illustre martyrium pertulit, quæ quidem ea esse videtur, quam Hilarius

in lib. de Synodis propè extremo, vt Catholicam explicat. ALTERAM alij composuerunt Latinè plenam aperta blasphemia, quam Hilarius reprehendit in libro de Synodis, non procul ab initio. In eodem etiam Concilio Photini hæresis damnata est, quam damnationem omnes Ecclesiæ probauerunt. Vide Socratem lib. 1. cap. 24. & sequentibus, & Sozomenum lib. 4. cap. 5. & 6. vide etiam Epiphanium hæresi 71. qui tamen in eo lapsus videtur, quod Sardicam pro Synio acceperit.

TERTIVM est Concilium *QVINISEXTVM*, in quo continentur canones Trullani. Sciendum est enim ex Tharasio disputante in septima Synodo act. 4. sextam Synodum, quæ tempore Constantini IV. celebrata est, nullos canones edidisse, sed post annos aliquot tempore Iustiniani Episcopos rediisse Constantinopolim, & in Palatio, quod dicitur Trullum 102. canones edidisse, qui dicuntur Trullani, & à Balsamone vocatur Concilium *Quinisextum*, quia non est hæc Synodus quinta nec sexta, sed canones addidit quintæ & sextæ Synodo.

Quo tempore hæc Synodus habita sit, non est ad eò certum. Nam Theophanes quidam historicus, quem citat Franciscus Turrianus in libro de VI. Synodo, docet celebratam hanc Synodum anno XXVII. à verè sextæ Synodi dissolutione, nimirum anno secundo Imperij Iustiniani instaurati. At Tharadius in VII. Synodo act. 4. & Epiphanius in eadem Synodo act. 6. tomo 1. dicunt post quinque annos à dissolutione Concilij hos canones editos. quod certè probabilius mihi videtur; nam alioqui non video, quæ fuerit illa erraticæ Synodus Constantinopoli à Iustiniano habita tempore Sergij Papæ, & quam idem Papa reprobavit, teste Beda libro de sex ætatibus; *Paulo Diacono* lib. 6. cap. 4. *Othone Frisingensi* lib. 5. cap. 13. *Rheginone* lib. 1. & *Adone Viennensi* in Chronico. nam in anno XXVII. à dissolutione Concilij sexti, non sedebat Sergius, sed Constantinus Papa, & certè Beda, & Tharadius antiquiores Theophane sunt, quin etiam Beda ipso tempore vixit, quo Sergius Papa sedebat.

Hos ergo canones dicimus partim reprobatos, quia non interfuit summus Pontifex, nec per se, nec per legatos, dum isti canones fierent. Et apertè Sergius Papa, qui tunc sedebat,

bar,

bat, reprobavit erraticam istam Synodum, ut ait Beda in libro de sex ætatibus in Iustiniano. Partim autem approbatos, quia etsi canones illi ex se nullam vim habeant, tamen aliqui postea probati sunt à Pontifice, aut aliis legitimis Conciliis, qualis est canon. 82. de pingendis imaginibus, receptus ab Adriano Papa, & VII. Synodo, ut patet ex ipsa septima Synodo act. 2. & 4. Vide quæ disseruimus aduersus hanc Synodum Quinisextam libro 2. de summo Pontifice, cap. 18. & 27.

QUARTVM est Concilium FRANCOFORDIENSE, quod celebratum est anno DCC. XCIV. iuxta Reginonẽ lib. 2. Adriano I. Pontifice, & Carolo Magno Rege Francorũ, quod Concilium ab Adriano confirmatum fuit, quãtum ad eam partem, in qua definitur Christum non esse Filium Dei adoptiuum, & ab eodem reprobatum, quantum ad alteram partem, in qua ex errore damnatur septima Synodus. Vide quæ nos diximus in 2. lib. de Conciliis, cap. 9.

QVINTVM est Concilium CONSTANTIENSE Patrum ferè mille, ex quibus Episcopi amplius CCC. anno M. CD. XIV. inchoatum sub Ioanne XXIII. & anno M. CD. XVIII. finitum sub Martino V. & Sigismundo Imperatore. Plat. Palmerius. Hoc Concilium quantum ad primas sessiones, ubi definit Concilium esse supra Papam, reprobatum est in Concilio Florentino, & Lateranensi ultimo: quantum ad vltimas sessiones, & ea omnia quæ probauit Martinus V. ab omnibus Catholicis recipitur.

SEXTVM est Concilium BASILEENSE inchoatũ anno M. CD. XXXI. & continuatum Basileæ, ac deinde Lausanæ vsque ad annum M. CD. XLIX, quo tempore cessit Nicolao V. Pontifici tam Concilium, quàm Papa Felix V. in schismate ab ipso Concilio creatus. Vide acta Concilij, & Bullam annexam Nicolai V. Pontificis. Huius Concilij nihil est ratum & probatum, nisi quædam dispositiones circa beneficia Ecclesiastica, quæ à Concilio factæ fuerant, quas (pacis & vnitatis gratiã) Nicolaus prædictus approbavit.

Concilium verò ipsum reprobatur in Concilio Lateranensi vlt. sessione undecimã.

"quintas

CAPVT VIII.

De Concilio nec manifestè probato, nec manifestè reprobato.

GENERALE nec approbatum, nec reprobatum, videtur esse Concilium PISANVM, quod anno M. CD. IX. deposuit Gregorium XII. & Benedictum XIII. & elegit Alexandrum V. siquidem S. Antonius 3. part. tit. 22. cap. 5. §. 2. & 3. summæ historialis, asserit, conciliabulum illegitimū, non verum Ecclesiæ Concilium fuisse, & euentus idem ostendisse videtur; coactum enim Concilium fuit ad schisma tollendum, & tamen illud non sustulit, sed auxit. Si autem sine dubio fuisset reprobatum, etiam sine dubio Alexander VI. se nō sextum, sed quintum appellasset. ADDE, quod est fermè communis opinio, Alexandrum, & qui ei successit, Ioannem fuisse veros Pontifices. At certè ex tribus, qui tum se pro Pontificibus gerebant, isti maximè vt veri Pontifices colebantur. Hæc de generalibus.

De Conciliis particularibus vide tomos Conciliorum, & Gratiani decretum dist. 16. can. sexta Synodus, & dist. 20. canone de libellis. Item Chronicon Onuphrij, & secundum librum Chronographiæ Genebrardi.

CAPVT IX.

De utilitate vel etiam necessitate celebrandorum Conciliorum.

HIS igitur præmissis, explicanda sunt ea quibus legitima Concilia constant; ea verò ad quatuor causas reduci possunt, ad finem, efficientem, materiam, & formā Conciliorum. Ac vt à fine, quæ prima causarum est, incipiamus, Primum exponendæ breuiter erunt causæ ob quas Concilia celebrari solent, deinde ex iis iudicandum erit, vtrum Conciliorum congregatio sit necessaria, an solùm utilis. Porro causæ præcipuæ, ob quas Concilia celebrantur, sex numerari solent.

PRIMA

PRIMA caussa est hæresis noua, id est, nunquam antea iudicata, propter quam caussam coacta sunt prima septem generalia Concilia. Semper enim Ecclesia tanti fecit periculum nouarum hæresum, vt non putauerit aliter posse resisti, quàm si omnes aut certè permulti principes Ecclesiarum coniunctis viribus, & quasi agmine facto irruerent in hostes fidei.

SECUNDA est schisma inter Romanos Pontifices. hac enim de caussa celebratum est Concilium tempore Cornelij. Item aliud tempore Damasi, & rursum alia temporibus Symmachi, Innocentij II. & Alexandri III. & Pisanum, atque Constantiense temporibus Gregorij XII. & Benedicti XIII. nullum enim est potentius remedium, Concilio, vt sæpissimè probatum est.

TERTIA est, resistentia communi hosti totius Ecclesiæ. hoc modo coacta sunt Concilia ab Urbano II. Calixto II. Eugenio III. aliisque pontificibus pro bello contra Saracenos. Item ad deponendum Imperatorè celebrata sunt Concilia à Gregorio III. contra Leonem III. Iconomachum à Gregorio VII. contra Henricum IV. ab Innocentio IV. contra Fridericum II.

QUARTA caussa est suspicio hæresis in Romano Pontifice, si fortè accideret, vel etiam tyrannis incorrigibilis; tunc enim deberet congregari generale Concilium, vel ad deponendum Pontificem, si inueniretur hæreticus, vel certè ad admonendum, si in moribus videretur incorrigibilis: nam vt dicitur in VIII. Synodo act. vlt. can. 21. debent generalia Concilia cognoscere controuersias circa Romanum Pontificem exortas, non tamen audacter in eam sententiam ferre. ob istam caussam legimus celebratum Concilium Sinuessanum in caussa S. Marcellini, & Romana Concilia in caussa Damasi. Sixti III. & Symmachi, & Leonis III. & IV. quorum nullus à Concilio damnatus fuit, sed Marcellinus sibi ipse coram Concilio pœnitentiam iniunxit, reliqui se purgauerunt. Vide Platinam, & tomos Conciliorum.

QUINTA caussa est, dubitatio de electione Romani Pontificis. Si enim Cardinales non possent, aut non vellent Pontificem creare, aut certè omnes simul perirent, aut aliunde fieret verè dubium, ad quos pertineret eiusmodi electio,

ctio,

etio, ad Concilium generale spectaret decernere de electione futuri Pontificis, quanquam non est verisimile id aliquando euenturum.

SEXTA est, reformatio generalis abusuum & vitiorum, quæ in Ecclesiam irrepunt; tamen enim solus Pontifex potest leges toti Ecclesiæ præscribere, tamen longè suavius res agitur cum approbante Concilio generali summus Pontifex eiusmodi leges præscribit. Hinc videmus omnia ferè generalia Concilia canones edidisse de reformatione. Vide Ioannem de Turrecremata lib. 3. cap. 9. & 10.

CAPVT X.

Concilia generalia utilia esse, & suo quodam modo necessaria, non tamen absolutè & simpliciter.

His causis, ob quæ Concilia congregari diximus, facile erit iudicare, sintne modò utilia, an etiam planè necessaria Concilia ad Ecclesiæ cõseruationem. Et quidem de generalibus Conciliis ita statuo, eiusmodi Conciliorum conuocationes utilissimas, & suo quodam modo necessarias, non tamen absolutè, & simpliciter necessarias esse. Id quod mihi facile persuadeo. Primùm ex eo, quod primis trecentis annis caruit Ecclesia Conciliis generalibus, nec tamen periit. Quemadmodum enim annis illis CCC. Ecclesia sine Conciliis generalibus incolumis mansit, sic etiam potuisset sine dubio aliis CCC. & rursus aliis DC. atque aliis mille permanere; nam non defuerunt illo etiam tempore multæ hæreses, multa schismata, multa vitia, atque abusus, quæ tamen omnia Ecclesiam Catholicam, tamen Conciliorum generalium præsidio destitutam, opprimere non potuerunt.

Denique accedit etiam illud, quod nulla ex enumeratis causis generale Concilium absolutè necessarium esse conuincit. Nam primum emendatio vitiorum & abusuum, (vt à postrema causa incipiamus) fieri potest satis commodè, tum per leges summi Pontificis, tum per Conciliorum prouincialium

cialium decreta, licet suavius id fiat, ut diximus, per Concilia generalia.

Illam autem causam de electione summi Pontificis fieri non potest, si moraliter, non Metaphysicè loquimur, ut vnquam vsu veniat. Quis enim credat futurum aliquando, ut Cardinales, aut nō velint, aut non possint creare Pontificem? quod si etiam id accideret, vix dubium esse posset, ad quos pertineret electio. Nam cum Romanus Episcopatus euectus sit ad summum Ecclesiæ Pontificatum, eorum sine dubio est, summum Pontificè eligere, quorum est Romanum Episcopum eligere. Quorum autem sit Romanum Episcopum eligere, non magis dubium esse posset remotis Pontificum constitutionibus, quam ad quos pertineat aliarum ciuitatum Episcopos eligere. Sed de hac re alibi dicendum erit.

Illud constat, propter eiusmodi causam nullam hactenus Concilium generale conuocatum esse. Quod idem de quarta causa dici potest. Nam propter suspensiones de doctrina, & vita Pontificum, nunquam conuenerunt, nisi provincialia, aut nationalia Concilia. Nec sanè videtur maiori Concilio opus esse; nam dum est verè Pontifex, non potest ab vlllo Concilio iudicari, nisi fortè tribuat ipse Concilio potestatem examinandi causam suam, & sententiam discretiuam, nō tamen coactiuam ferendi: hanc autem potestatem æquè potest Papa tribuere Concilio particulari, atque vniuersali.

Iam verò tertia causa duplici nomine non exigit necessariò generale Concilium; primùm, quia non est absolutè necessarium, ut communi hosti, qualis est Turca, resistatur. Si enim Ecclesia conseruari potuit sub immanissimis persecutionibus Neronis, Domitiani, Decij, Diocletiani, cur non posset etiam sub persecutione Turcarum? Deinde quis non videt etiam sine generali Concilio posse bellum indici communi hosti, quemadmodum saepe factum est?

Denique nec primam, aut secundam causam necessariò postulare Concilij generalis conuocationem, testantur præterita tempora. Nam si ad extinguendas septem hæreses celebrata sunt septem Concilia generalia, plusquam centum hæreses extinctæ sunt à sola Apostolica sede, cooperantibus Conciliis particularibus, & si vnū schisma sublatum est per
gene-

generale Concilium Constantiense, schismata supra quinque & viginti sine Concilio generali sublata sunt.

At sanctus AVGVSTINVS libro 4. contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 12. affirmat, paucas quasdam hæreses fuisse, ad quas superandas necessarium fuerit Concilium plenarium Occidentis & Orientis. Sanctus quoque LEO in epist. 43. ad Martianum, laudat Martianum Augustum, quod Synodum generalem à se postulatam, etiã ipse necessariam iudicauerit.

S. ISIDORVS in præfatione Conciliorum scribit, ante Constantini tempora, Christianam Ecclesiam in varias hæreses diuisam fuisse, quod propter Imperatorum persecutiones non liceret Episcopis Concilia celebrare: vbi sine dubio de generalibus Conciliis loquitur. Constat enim ante tempora Constantini, multa Concilia particularia celebrata fuisse. Quare velle videtur Isidorus, Concilia generalia simpliciter esse necessaria ad hæreses extirpandas.

Item S. EUGENIVS Episcopus Carthaginensis, vt Victor testis est, lib. 2. de persecutione Vandalica, cum vrgeretur à Rege Hunerico, vt de fide cum Arianis Episcopis conferret, respondit, causam fidei communem esse toti Catholicæ Ecclesiæ, proinde conuocandos esse Episcopos ex omnibus Ecclesiæ partibus, ac præcipuè significandam rem totam esse Ecclesiæ Romanæ, quæ caput est omnium Ecclesiarum. Qua responsione significauit Eugenius, ad explicandas quæstiones fidei, Concilium generale omnino necessarium esse.

Denique, antiqua illa quæstio, esentne rebaptizandi ab hæreticis baptizati? nunquam finiri potuit, donec accessit sententia Concilij generalis, etiamsi multæ præcessissent Conciliorum particularium, & sedis Apostolicæ definitiones: videtur igitur ad controuersias fidei terminandas simpliciter necessaria Synodus generalis. De qua re sic loquitur S. AVGVSTINVS lib. I. de Baptismo contra Donatistas, capite 7. *Quæstionis, inquit, huius obscuritas prioribus Ecclesia temporibus ante schisma Donati magnos viros, & magna caritate præditos Patres Episcopos ita inter se compulit, salua pace, disceptare, & fluctuare, vt diu Conciliorum in suis quibusq; regionibus diuersa statuta mutauerint, donec plenario*

totius

totius orbis Concilio, quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur. Et cap. 18. Hoc, inquit, de Baptismo piè credamus, quod Vniuersa Ecclesia à sacrilegio schismatis remota custodit. In qua tamè, si aliud aliq, & aliud aliq, adhuc de ista questione, salua pace, sentirent, donec Vniuersali Concilio Vnum aliquid eliquatum sincerumq; placuisset, humana infirmitatis errorem excusaret caritas Vnitatis. Et lib. 2. cap. 4. Nec nos, inquit, tale aliquid auderemus asserere, nisi Vniuersa Ecclesia concordissima auctoritate firmati, cui & ipse sine dubio cederet, si iam illo tempore questionis huius Veritas eliquata, & declarata per plenarium Concilium solidaretur. Hæc Augustinus.

Sed ad primum testimonium A V G V S T I N I, non est difficile respondere; nec enim docet Augustinus, Concilia generalia vilo vnquam tempore fuisse simpliciter necessaria, sed solùm necessaria quodam modo, hoc est, vt suauius, & maturius pax Ecclesiis redderetur. Siquidem Augustinus quo in loco scripsit, ad hæresim quandam, hoc est, Arianam comprimendam, necessarium fuisse Concilium generale, in eodem scripsit, hæresim Pelagianam, aliasque plurtimas sine Concilio generali comprimipotuisse. Si autem quæras, quare magis eguerit generali Concilio causa Arianorū, quàm Pelagianorum, non respondebit Augustinus, quia obscurior fuerit quæstio ab Arianis in Ecclesiam introducta, quàm à Pelagianis; id enim non videtur esse verum, cum multò plura & clariora sint in Scripturis testimonia pro diuinitate Christi aduersus Arianos, quàm pro peccato originali aduersus Pelagianos: sed quia Pelagianorum hæresis, Deo sic volente ac disponente, breui damnata fuit ab vniuersa Ecclesia, cum summa pace & consensione id ipsum decreuerit Apostolica sedes Romæ, Concilia Orientalium in Palæstina, & Occidentalium in Africa. Hæresis autem Ariana multos Episcopos patronos ab ipso suo exordio habere cœpit, qui nō videbantur facilè quieturi, nisi summa totius Ecclesiæ auctoritate obruerentur. Itaque ad hæresim Pelagianam extinguendam non fuit necessarium generale Concilium, necessarium autem fuit ad extinguendam hæresim Arianam; quoniam illa commodè, & facilè ab Apostolica sede, cooperantibus Conciliis prouincialibus variorum locorum, com-

pressa est; hæc autem, etsi tandem ab eadem Apostolica sede, & prouincialibus Conciliis comprimi potuisset, non tamen æquè commodè ac facilè.

Idem ad testimonium S. LEONIS responderi potest. Iudicauit enim S. Leo, necessarium Concilium generale Chalcodonense, vt eius auctoritate destrui posset id, quod peperam egerat Concilium generale Ephesinum secundum. At hanc non fuisse absolutam necessitatem, sed aliqualem duntaxat, perspicuum est ex Concilij Ariminensis irritatione. Fuit enim Ariminense Concilium generale, & frequentissimum, ac longè celebrius Ephesino secundo, & tamen à Pontifice Damaso sine vllius generalis Concilij præsidio irritatum fuit. De qua re vide epistolam Damasi ad Episcopos Illyrici, & epist. 52. Basilij ad Athanasium.

Eodem modo exponere cogimur testimonium ISIDORI; nam quod ipse ait, ante Cōstantini imperium Ecclesiam diuisam fuisse in varias hæreses, quia non dabatur Episcopis facultas congregandorum Conciliorum, & eo modo plebium docendarum: si absolutè intelligatur, apertissimè falsum est. Nam & ante tempora Cōstantini plurimæ hæreses sunt à Conciliis Episcoporum penitus sublatae, & extinctæ, & post tempora Cōstantini, nō defuerunt hæreses nouæ, quæ Ecclesiam longissimo tempore vexauerunt. Certè Nestorianæ, & Eutyebianæ hæreses nunquam penitus eradicari potuerunt, & tamen post Cōstantini tempora exortæ sunt, & in iis extirpandis Concilia generalia sæpius laborarunt. Id igitur solum Isidorus significare voluit, tempore Cōstantini Concilia generalia celebrari cœpisse, atq; eam rem ad comprimendas hæreses vtilissimam existisse.

Iam verò quid S. EVGENIUS sibi voluerit, explicat ibidem Victor Vticensis. Scribit enim Eugenium mentionem fecisse Concilij generalis, & transmarinarum Ecclesiarum, cū vocaretur ad conferendum de fide cum Arianis; non quod non essent in Africa viri doctissimi, qui tutò possent cōmitti cum Episcopis Arianis, sed quod existimabat transmarinos Doctores, si in Africam venissent, liberius acturos causam fidei, cū non essent subiecti Regi Vandalorum, cui Africani Episcopi subiecti erant. Nec tamen mentitus est Eugenius, cū ait, causam fidei esse communem, & se

NON

non posse sine transmarinis Episcopis causam illam suscipere; nam etsi absolutè licebat ei conferre cum Arianis de fide, vt sæpe aliàs in eadem regione cõtulerant Catholici cum Donatistis, tamen non expediebat eo tempore, & proinde nec licebat sine manifesto periculo. Itaque verè non poterat Eugenius sine transmarinis collegis prouinciam illam suscipere, non quia deerat auctoritas, sed quia deerat oportunitas; nec iniquitas, sed prudentia fuit, tyranni illius petitionem sententiæ ambiguitate eludere.

Restat VLTIMA illa obiectio, de Baptismo hæreticorũ, quæ soluitur duobus modis. PRIMVM enim fortassè non est verum, quod Augustinus putabat, quæstionem illam non potuisse finiri ante Concilij generalis sententiam. Nam Concilium generale primum fuit Nicænum tempore Constantini celebratum. Scribit autem S. HIERONYMVS in Dialogo contra Luciferianos, illos ipsos Episcopos, qui cum Cypriano decreuerant, hæreticos esse rebaptizandos, postea cõtrarium protulisse decretum. Ex quo colligitur, eos Episcopos tandem sententiæ Stephani Romani Pontificis acquiescisse, qui tamen omnes mortui sunt ante tempora Nicæni Concilij.

Idem quoq; Hieronymus in libro de scriptoribus Ecclesiasticis, scribit, Dionysium Alexandrinum in sententiam Cypriani de rebaptizatione concessisse; quod etiam indicat Eusebius lib. 7. hist. cap. 4. & tamen constat eundem Dionysium paulò pòst mutasse sententiam, nec fuisse ausum rebaptizare quendam hominem, quem certò constabat ab hæreticis baptizatum, vt idem refert Eusebius lib. 7. hist. cap. 8. Quid, quod ipse etiam Augustinus in epist. 48. ad Vincenrium suspicatur, Cyprianum retractasse sententiam suam? Itaque probabile est, etiam ante Nicænum Concilium, auctoritate sedis Apostolicæ, quæstionem illam apud omnes Catholicos fuisse finitam, sed etiam si quæstio finita nõ fuisset vsque ad Concilij plenarij determinationem, vt Augustinus dicit, non tamen inde colligere oporteret, non potuisse finiri; nam licet Apostolicæ sedi cooperantibus prouincialibus Conciliis controuersiam illam finiendi auctoritas non deesset, maluerunt tamen sancti illi Pontifices differre in tempus aliud magis opportunum absolutam determinationem

nem eius quæstionis, quàm tot magnos viros ab Ecclesia separare: quia verò temporis oportunitas non antè se obtulit, quàm cùm Nicænum Concilium celebraretur; idcirco Augustinus toties repetit, in Concilio plenario orbis terræ, quæstionem illam tandem esse finitam.

AT, INQVIES, Stephanus Papa, congregato Concilio quodam particulari, iussit non rebaptizari, & excommunicandos censuit eos, qui rebaptizarent, vt scribit Dionysius Alexandrinus, Eusebio teste lib. 7. hist. cap. 4. & Augustinus libro de vnicò Baptismo, cap. 14. Igitur quæstionem Papa cum particulari suo Concilio finire voluit, nec potuit. Proinde necessaria videntur omnino Concilia generalia.

RESPONDEO, vt lib. IV. de Pontifice cap. VII. iam antè respondi, Stephanum quidem iussisse, ne ij rebaptizarentur, qui essent ab hæreticis baptizati, ac censuisse etiam rebaptizatores esse excommunicandos, non tamen re ipsa illos excommunicasse, id quod manifestè colligitur ex multis antiquis auctoribus. Nam ipse in primis CYPRIANVS in epistola ad Pompeium, non ait, Stephanum excommunicasse, sed excommunicandos putasse, qui contrà facerent: *Sacerdotes, inquit, Dei Veritatem, Christi & Ecclesie Vnitatem tuentes, abstinentos putat.* Et in epistola ad Iubaianum dicit, se cum collegis suis contrarium sentientibus pacem habere, quod certè non diceret, si aut ab illis ipse excommunicatus fuisset, aut ipse eos excommunicasset: *Nos, inquit, quantum in nobis est, propter hæreticos, cum collegis, & Coëpiscopis nostris non contendimus, cum quibus diuinam concordiam, & dominicam pacem tenemus.*

HIERONYMVS in Dialogo contra Luciferianos de Cypriano sic loquitur: *In cõmunione eorum permansit, qui sententia sua contraierant.* AVGVSTINVS lib. I. de Baptismo, cap. 7. dicit magnos viros, & Ecclesiæ Patres atque Episcopos, hoc est, Stephanum, & Cyprianum, salua pace & caritate dissensisse. PACIANVS epist. 2. ad Sympronianum: *Cyprianus, inquit, in concordia omnium, in pace communi, in confessorum grege passus est.* VINCENTIVS Lyrinensis in suo libello: *O rerum, inquit, mira conuersio, auctores eiusdem opinionis, Catholici; confestatores verò, hæretici iudicantur. Absoluuntur magistri, condemnantur discipuli, conscriptores librorum*

librorum filij regni erunt; assertores Verò gehenna suscipiet. Nam quis illud Sanctorum omnium, et Episcoporum, & Martyrum lumen beatissimum Cyprianum, cum ceteris collegis suis in aeternum dubitet regnaturum esse cum Christo? aut quis contra tam sacrilegus, qui Donatistas & ceteras pestes, quae illius auctoritate Concilij rebaptizare se iactitant, in sempiternum neget arsuos esse cum Diabolo?

CAPVT XI.

Concilia Episcoporum aliqua simpliciter esse necessaria.

 VAMVIS autem generalia Concilia, non sint absolutè necessaria, tamen Concilia aliqua, siue generalia, siue particularia sint, omnino necessaria esse ad bonam Ecclesiae gubernationem, vix in questionem reuocari posse dubito: Nam si *necesse est, vt veniant scandala*, vt ait Dominus Matth. 18. & *oportet haereses esse*, vt Apostolus ait, 1. Cor. 11. certè necesse est etiã, vt in Ecclesia sit certum aliquod iudicium, quo & scandala tolli, & haereses damnari possint, alioqui breui tempore Ecclesia vniuersa in partes scinderetur & periret: Nam *omne regnum in seipsum diuisum desolabitur*. Matth. 12.

Etsi verò summus Pontifex iudex est, vice Christi, omnium controuersiarum, eique obtemperare debet fraternitas vniuersa, vt Cyprianus loquitur lib. 1. epist. 3. & nos in libris de Pontifice multis argumentorum generibus demonstraui-
mus; tamen non debet Pontifex in controuersis fidei dijudicandis, aut solo suo iudicio fidere, aut expectare diuinam reuelationem, sed adhibere diligentiam, quantam res tanta postulat, & ordinaria media; & tum demum expectare assistentiam Spiritus sancti, & directionem diuinam.

Porro medium ordinarium, ac proinde necessarium, esse Concilium, magnum aut paruum, vnum vel plura, prout ipse iudicauerit, facile probari potest. PRIMVM ex diuina illa promissione Matth. 18. *Vbi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, illic sum in medio eorum*. Hunc enim locum de Conciliis intelligit Synodus Chalcedonensis in

epiſtola ad Leonem, & alia Synodi, quas in ſequenti libro adferemus.

SECUNDO, ex facto Apoſtolorum, qui cum poſſent etiam ſeorſim ſinguli definire controuerſias, tamen ne viderentur negligere medium ordinarium, & à Chriſto ipſo demonſtratum, non ſine Concilio controuerſiam de legalibus Antiochia exortam definire voluerunt. Act. 15.

TERTIO, ex conſuetudine totius Eccleſiæ, atque omnium ſeculorum. Semper enim fuit in Eccleſia iſta conſuetudo, vt ad res dubias explicandas Concilia Episcoporum haberentur. Et ipſi etiam Romani Pontifices nullam vquam hæreſim nouam ſine nouo Concilio damnauerunt, vt cognoſcere poterit, qui vel tomos Conciliorum, vel hiftorias Eccleſiaſticas euoluere voluerit. Quod autem ſemper, & ab omnibus factum eſt, quis negare audebit, ordinarium dici poſſe, & reuera eſſe?

Sed accedat confirmatio ex Patribus. CYPRIANVS libro 2. epiſt. 1. ad Stephanum: *Neceſſe, inquit, habuimus, conuenientibus in ſnum pluribus ſacerdotibus, cogere, & celebrare Concilium.* GELASIVS in tomo de vinculo anathematis: *Si preceſſit, inquit, conſenſus Pontificis, doceatur à quibus, & ubi ille ſit geſtus, ſi ſecundum Eccleſia regulam celebratus, ſi paterna traditione proſectus, ſi maiorum more prolatus, ſi competenti examinatione depromptus, ubi proculdubio requirendum eſt, ſi ſynodali congregatione celebratus, quod in receptione damnati, & depulſione Catholici, quia noua eſt cauſa, fieri certiffimum eſt.*

Denique, Concilium Toletanum XI. in ipſa præfatione multis verbis demonſtrat Conciliorum in Eccleſia neceſſitatem. Sed illa ſumma eſt, ſi Concilia deſint, neceſſe eſſe, vt omnia vitiis, & erroribus continuo repleantur. Itaque & ſi poſſet Deus per abſolutam potentiam ſuam Eccleſiam ſine

Conciliis conſeruare: tamen ſecundum ordinariam prouidentiam eius, neceſſaria Concilia ſunt ad bonam Eccleſiæ gubernationem.

CAPVT XII.

Cuius sit congregare Concilia.

XPO SVIMVS de fine, nunc de caussa efficiente explicemus oportet. Igitur conuenit inter nos, & aduersarios Cōcilia Dioccesana ab Episcopo; Pro- uincialia ab Archiepiscopo; Nationalia à Patriar- cha, vel Primatè conuocari debere. Id enim cum Augustino epist. 217. ad Victorinum, Catholici omnes verum esse fa- tentur. Idem fatetur Calvinus lib. 4. Institut. cap. 7. §. 3. & Il- lyricus Cent. 4. cap. 7. col. 534.

At de Concilio generali maxima controuersia est; siqui- dem Catholici, munus conuocandi Concilia generalia ad Romanum Pontificem propriè pertinere volunt, sic tamen, vt possit etiam alius, Pontifice consentiente, Concilium in- dicere, quin etiam satis sit, si indictionem factam, ipse postea ratam habeat, & cōfirmet; at si nec ipse indicat Concilium, nec aliquis alius de eius mandato, vel consensu, nec ipse sal- tem approbet indictionem, illud non Concilium, sed con- ciliabulum fore.

Hæretici autem huius temporis eam auctoritatem Im- peratori attribuunt. Ita disertè Lutherus libro de Conciliis pag. 58. vbi etiam dicit, ideo vocari Cōcilia vniuersalia, quia ab vniuersali omnium domino Imperatore cogebatur. CA- RO LV S Molinæus in cōsilio de Concilio Tridentino nō re- cipiendo §. 6. inde probat non esse recipiendum Tridenti- num Concilium, quia non ab imperatore, sed à Pontifice indictum fuit. I T E M libellus Protestantium, quo rationem reddunt, cur ad Concilium Tridentinum nō venerint. IDEM docent Calvinus & Magdeburgenses loco notato: nec non Brentius in Prolegomenis cōtra Petrum à Soto, & ante hos omnes N I L V S in libro de primatu Papæ.

E S S E autem reuera Pontificis, non Imperatoris congre- gate Synodum generalem: primò demonstrari potest ex di- uinis literis; nam Concilium Ecclesiæ non est legitimum, nisi congregetur in nomine Christi, vt dicitur Matth. 18. & Calvinus admittit lib. 4. Instit. cap. 9. §. 1. & 2. congregari au- tem in nomine Christi, nihil videtur esse aliud, quam con-

gregari auctoritate Christi, hoc est, ab eo, qui à Christo habeat congregandi auctoritatem, nam quod Calvinus dicit, congregari in nomine Christi, esse ita congregari, ut solus Christus praesideat, & nullum collegam habeat, sed omnes subiectos; nec est secundum Scripturas; nec est nota sufficiens ad discernenda legitima Concilia. Non est, inquam, secundum Scripturas; nam in Scripturis, illud: *In nomine*, ubique ferè accipitur pro eo, quod est, ex auctoritate, ut Marci ult. *In nomine meo daemones eicient.* Ioan. 5. *Ego veni in nomine Patris mei.* Matth. 7. *Nonne in nomine tuo prophetauimus?* Actor. 4. *In qua virtute, aut in quo nomine hoc fecistis?* Nec ullus fortasè occurret locus, ubi aliquid facere in nomine Christi, significet Christum habere praesidem sine collega. Sed quidquid de hoc sit, illud est certum, non posse hac nota discerni legitima Concilia; nam verum quidem est in legitimo Concilio oportere Christum ita praesidere, ut nullus sit ei collega, sed omnes subiecti; at quis iudicabit, quis discernet, an Christus ita praesideat cum cogitur Concilium, an non? nec enim Christus visibili forma in Conciliis praesidet.

Respondet CALVINUS, facile id posse discerni, tunc enim Christum sine collega praesidere, cum totum confesum verbo, & spiritu suo moderatur, hoc est, cum nihil de suo capite, sed omnia secundum Scripturae regulam Episcopi definiunt.

AT hoc ipsum est ambiguum, & obscurum; nam & aduersarij in suis Conciliis, & Catholici in suis affirmant, se nihil ex proprio capite comminisci, sed omnia ex diuinis literis depromere. Quis igitur iudicabit, utri verum Concilium faciant? quare si congregari in nomine Christi, est Christum praesidem habere, ut Calvinus exponit, fieri non potest, ut legitima Concilia à non legitimis vlla ratione discernamus. Maneat igitur quod diximus, congregari in nomine Christi, nihil aliud esse, quam ab eo congregari, qui habet à Christo auctoritatem congregandi.

PORRO, Christus cum in caelum ascendit, ac visibilem suam praesentiam Ecclesiae abstulit, non commisit Ecclesiam gubernandam, ac proinde etiam congregandam Tyberio, qui tunc imperabat, sed Petro Apostolo, cui dixit: *Pasce oves meas.*

meas. Igitur qui congregantur ab eo, qui Petro succedit, in nomine Christi congregantur; non autem ij, qui ab eo congregantur, qui succedit Tyberio. AD HÆC, Petrus & qui Petro legitimè succedit, pastor est omnium Christi ouium, proinde etiam, Regum, Imperatorum, Sacerdotum, omnes enim comprehendit, qui nihil exceptit, cùm ait; Simon Ioannis, pascue oues meas. Vnde S. LEO serm. 3. anniuersario suæ assumptionis: *De toto, inquit, mundo vnus Petrus eligitur, qui & vniuersarum Gentium Vocationi, & omnibus Apostolis, cunctis Ecclesie Patribus preponatur, vt quamuis in populo Dei multi Sacerdotes sint, multiq; Pastores, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Christus.* At quis non videt, ouine conueniat congregare Pastores, an Pastori potius congregare oues? Igitur cùm Pontifex pastor sit, Imperator ouis, non ad Imperatorem, sed ad Pontificem spectabit munus Concilia Episcopalia conuocandi.

SECUNDO, Concilium generale ab eo indici debet ex auctoritate, qui potest omnes cogere, at nullus vnquam Imperatorum totam Ecclesiam subiectam habuit, etiam quoad actiones ciuiles, vt eam habet Pontifex quoad actiones spirituales; nam Imperatores latissimè dominabantur tempore B. Leonis, & B. Prosperi, & tamen tunc maior erat orbis Christianus subiectus Papæ, quàm orbis Romanus subiectus Imperatori. Sic enim loquitur S. LEO serm. 1. de SS. Petro, & Paulo: *Per sacram B. Petri sedem caput orbis effecta (Roma) latius presides religione diuina, quàm dominatione terrena.* Et PROSPER libro de ingratis ita canit:

*Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris,
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Nunc autem Imperator, vix vnus prouinciæ Episcopos ad Concilium cogere posset; nec enim Itali, Hispani, Galli Imperatori subiiciuntur, sed habent suos proprios Reges, vel Principes temporales. Quid si nullus esset Imperator, immò etiam nullus Princeps Christianus, num ideo Concilia fieri non possent?

TERTIO, Concilia prouincialia indicuntur à Metropolitanis, & nationalia à Primatibus, vel Patriarchis, vt supra ostēdimus, etiam testimonio aduersariorum, igitur Concilia generalia

neralia non ab Imperatore, sed à summo Pontifice indicenda sunt. Nam si Imperator indicere deberet generalia Concilia, deberet Rex, aut Dux, aut Magistratus civilis indicere Concilia prouincialia, vel nationalia. Vt enim se habet Imperator orbis terrarum ad Concilium generale, ita se habet Rex aut Dux vnius prouinciæ ad Concilium illius prouinciæ, vel nationis. quemadmodum igitur fatentur Concilia prouincialia non conuocati à Principe illius prouinciæ politico, sed ab Ecclesiastico, cur non eadem ratione fatentur, Concilia generalia non debere cogi à principe totius orbis terræ politico, sed ab Ecclesiastico? Esse autem Papam Romanum totius orbis Christiani Ecclesiasticum Principem, paulò antè ex magno Leone audiuius, & nos in libris de Pontifice fusissimè demonstrauius.

Adde, quod etiam si non esset Romanus Pontifex, verus Princeps & Monarcha Ecclesiasticus, vt nos docemus, sed esset solùm primæ sedis Episcopus, seu primus inter primarios Patriarchas, vt Nilus existimat, adhuc ad eum pertineret ius indicendi Concilia generalia. Primate enim non imperant propriè aliis Episcopis, & tamen quia primum locum inter Episcopos nationis suæ tenent, iure suo Concilia nationalia indicere possunt. Nam ideo Metropolitanus indicit Synodum prouincialem, quia toti prouinciæ præest, ac summus Pontifex toti orbi præest, vt patet ex Leone serm. 3. de anniuersario die assumptionis suæ ad Pontificatum, & epist. 84. ad Anastasium in fine.

QUARTO probatur, ex illo antiquissimo canone, quo statuitur præter sententiam Romani Pontificis non posse Concilia celebrari. hunc enim canonem Apostolicum esse scribit B. Marcellus Papa in epistola ad Episcopos Antiochenæ prouinciæ. Eundem renouauit Concilium Nicænum I. vt testatur Synodus Alexandrina in epistola ad Felicem, & Iulius I. in epistola ad Episcopos Orientales, cuius meminerunt Socrates lib. 2. cap. 13. Sozomenus lib. 3. cap. 9. & Nicephorus lib. 9. cap. 5. Si ergo sine Romani Pontificis consensu non licet Concilia celebrare, sequitur eius potissimùm esse illa conuocare.

CALVINVS respondet loco notato, ex illo canone id solum effici, debuisse vocari ad Synodum etiam Romanum Pontificem,

tificem, quia erat vnus ex præcipuis Patriarchis. At si ita esset, tunc etiam potuisset fieri canon, ne præter consensum Episcopi Alexandrini, vel Antiocheni cogeret Concilium; nam isti etiam erant præcipui Patriarchæ, & Romano Pontifici æquales, vel maiores secundum Caluinum.

MAGDEBURGENSES Cent. 4. c. 7. col. 533. aliam excogitarunt solutionem. Dicunt enim verba Socratis nō significare, præter Romani Pontificis sententiã non debere celebrari Concilia, sed non debere Ecclesias dedicari. Sic enim in Græco habetur, μή δέιν παρέ γνώμην τῶ ἐπισκόπου ρώμης κανονίζεν τὰς ἐκκλησίας. At falluntur Magdeburgenses, nam κανονίζεν τὰς ἐκκλησίας, non potest significare, dedicare templa, sed canonicum cœtum conuocare, siue Concilium indicare, quomodo loquuntur Marcellus, & Iulius Pontifices, qui Latine videntur scripsisse, & quomodo in Socrate, & Sozomeno Latine vertit Cassiodorus in historia Tripartita lib. 4. cap. 9. & 19. quomodo etiam intellexit Nicephorus lib. 9. cap. 5.

Sed clarissimè res tota ex epistola Iulij, quam Socrates adducit, demonstrari potest. siquidem in ea epistola Iulius reprehendit Orientales, quod sine suo cōsensu Concilium Antiochiæ celebrassent. rationem autem reddere volens, cur meritò eos reprehenderet, istum canonem in medium adducit. Vel igitur canō de Concilij celebratione intelligi debet, vel stultum sanè fuisse Iulium necesse est. vtrum autem horum sit verius, quis non videt? Adde, quod nullus veterum meminit eiusmodi canonis, quo prohibentur Ecclesiæ dedicari præter sententiam Romani Pontificis, immò nec fuit vnquam, nec est nunc vsus in Ecclesia istius canonis.

QVINTO probatur, ex Concilio Chalcedonensi act. I. vbi Dioscorus Alexandrinus iubetur non sedere inter Episcopos, eò quòd Synodum facere ausus fuisset sine auctoritate Apostolicæ sedis: *Quod, inquit, nunquam licuit, nunquam factum est.* Simile quid habemus in Concilio VII. generali, act. 6. vbi irritum iudicatum est Concilium quoddam Constantinopolitanum, quia sine consensu Romani Pontificis coactum fuisset ab Imperatore.

SEXTO probatur, ex Concilio Romano IV. sub Symmacho,

macho,

macho, in quo cum Rex Theodoricus diceret se Synodum conuocasse, ut iudicaretur causa Symmachi Papæ: Responderunt Episcopi omnes, à Papa, non à Rege debuisse vocari Synodum, etiam si Papa accusaretur. Rex verò ait, se ex voluntate, & consensu Pontificis Synodum conuocasse; Episcopi verò non prius acquieuerunt, quam Rex literas Pontificis proferret, & Pontifex ipse præsens testaretur ita esse.

SEPTIMO probatur, testimonio antiquorum Pontificum. B. LEO epistola ad Turbium, quæ est 93. cap. 17. *Dedimus, inquit, literas ad fratres, & Coepiscopos nostros, eisq; Concilium Synodi generalis indiximus.* PELAGIVS II. in epist. 1. ad Orientales: *Generalium Synodorum conuocandi auctoritas Apostolica sedi B. Petri singulari priuilegio tradita est.* SIXTVS III. qui & Pelagium, & Leonem præcessit, in epistola ad Orientales: *Valentinianus, inquit, Augustus nostra auctoritate Synodum conuocauit.* ADRIANVS II. in epist. ad Basilium Imperatorem, quæ lecta est in VIII. Synodo act. 1. *Volumus, inquit, per tua pietatis industriam Constantinopoli numerosum conuocari Concilium.*

His accedat Valentinianus Imperator, qui cum ab Episcopis rogaretur, ut permitteret eis Concilium celebrare, respondit, ut refert Sozomenus lib. 6. cap. 7. *Mihi qui sum in sorte plebis, fas non est talia curiosius perscrutari; sacerdotes, quibus ista cura sunt, quocumq; soluerint loco conueniant.* ACCEDANT vltimò multi alij canones, qui habentur d. 17. & plurimæ rationes, quas facit Ioannes de Turrecremata lib. 3. cap. 6. & Concilium Lateranense vltimū sub Leone X. sess. II. vbi asseritur, Romani Pontificis esse generalia Concilia indicere: quod decretum factum est vno anno, antequam Lutherana hæresis nasceretur.

CAPVT XIII.

Soluuntur argumenta aduersariorum.

VPEREST argumenta soluere, ex quibus etiam magis confirmabitur veritas. Argumenta Caluini, & Magdeburgensium sumuntur ex indictmentibus primorum generalium Conciliorum, quæ ab

ab

ab Imperatoribus, non à Pontificibus indicta fuère. De NICAENO I. ait Ruffinus lib. 10. hist. cap. 1. *Tum Constantinus apud Urbem Nicenam Episcopale Concilium conuocat.* CONSTANTINOPOLITANVM I. testatur Theodoretus lib. 5. histor. cap. 9. à Theodosio seniore indictum fuisse. EPHESINVM I. testatur Euagrius lib. 1. cap. 2. hist. nutu Theodosij iunioris conuenisse. CHALCEDONENSE, testatur B. Leo epist. 43. & aliis nonnullis, à Martiano Imperatore impetratum. SARDICENSE quoq; ab Imperatore Constantio indictum, testatur Theodoretus lib. 2. cap. 4.

Confirmatur hoc argumentum à NILO testimonio S. Leonis I. Is enim in epistola 24. ad Theodosium Augustum supplicat Imperatori, vt iubeat intra Italiam prouinciale conuocari Concilium. Confirmât idem argumentum Magdeburgenses testimonio Liberij Papæ, qui apud Theodoretum lib. 2. cap. 16. concessit, in Imperatoris potestate esse conuocare Concilia. Confirmat rursus Carolus Molinæus in consilio de non recipiendis decretis Concilij Tridentini. §. 6. testimonio S. Hieronymi lib. 2. Apologiæ cōtra Ruffinum, vbi loquens de Synodo quadam, sic Hieronymus ait : *Dic, quis Imperator hanc Synodum iusserit conuocari?* Addamus quartam confirmationem, ex eo, quod simul cœperunt esse Imperatores Christiani, & cogi generalia Concilia; si enim absq; Imperatoribus celebrari possunt, cur primis trecentis annis nulla celebrata fuerunt?

Ad hæc respondeo, PRIMO ista argumenta posse à nobis meritò contemni; nam aduersarij nostri nolunt argumenta peti efficacia ex traditionibus, aut consuetudine Ecclesiæ, sed solùm ex diuinis literis; ista autem argumenta omnia petita sunt ex mera traditione, & praxi Ecclesiastica sine vlllo Scripturæ testimonio. SECUNDO dico, posse nos opponere consuetudinem consuetudini; si enim quatuor aut quinque Concilia Imperatores indixerūt, plura quàm duodecim indixerūt Pontifices, vt aduersarij etiam fatentur. TERTIO dico, nullum esse Concilium generale Catholicum à solo Imperatore indictum, id est, sine cōsensu, & auctoritate Romani Pontificis; id quod breuiter de illis quinque sigillatim ostendo.

Ac primū de NICAENO I. legimus in sexta Synodo act. 18.

Con-

Constantinum, & Syluestrum magnam Synodum apud Nicæam congregasse. Damasus quoque in Pontificali scribit, cum Syluestri consensu habitum esse in Nicæa Concilium. Et Rufinus lib. 10. hist. cap. 1. dicit, Constantinum ex sententia sacerdotum Concilium indixisse. Ex quibus non solum habemus quod volumus, sed etiam obiter colligimus falsum esse, quod ait Pighius lib. 6. ca. 1. de Ecclesiastica hierarchia, Conciliorum generalium conuocationem esse inuentum magni Constantini. non enim hoc ipse per se excogitauit, sed sacerdotum sententiam sequutus est.

De CONSTANTINOPOLITANO I. Theodoretus refert, Theodosium non tam illud indixisse, quam literas Pontificis Damasi, quibus Concilium indicebatur, ad Episcopos misisse. Sic enim scribunt Episcopi congregati in illo Concilio ad Damasum Pontificem apud Theodoretum lib. 5. hist. cap. 9. *Mandato, inquit, literarum superiore anno à vestra reuerentia ad sanctissimum Imperatorem Theodosium missarum, ad iter duntaxat Constantinopolim vsq; faciendum nos praparamus.* Licet ergo Theodosius indixerat Conciliū, tamen indixit ex mandato Apostolicarum literarum. Quare in VI. Synodo act. 18. Patres dicunt, Theodosium & Damasum obstitisse Macedonio per secundam Synodum, sicut paulò antè dixerat, Constantinum & Syluestrum coegisse primam Synodum, vt obstitent Ario.

De EPHESINO I. Prosper in Chronico indicat, Synodum Ephesinam factam esse Cyrilli industria, & Celestini auctoritate. Constat etiam ex Euagrio lib. 1. cap. 4. & ex epist. Celestini ad Cyrillum, quæ habetur inter opera Cyrilli, & ex Photio in lib. de septem Synodis, Cyrillum profectum esse ad Concilium tanquam legatum Apostolicæ sedis, quod est argumentum certum eam Synodum non sine consensu Pontificis coactum esse.

De CHALCEDONENSI patet ex epist. Martiani Imperatoris ad Leonem Papam, quæ habetur ante Cōcilium Chalcedonense: in qua Imperator indicturus Concilium, rogat Pontificem, vt ipse veniat, & Concilium faciat, vel si nolit venire, per literas significet, quid agi velit: & in fine concludit, se scripturum ad omnes Episcopos, vt ad certum locum conueniant: *Et quæ Christianorum, inquit, religioni atq; Catholica*

lica fidei profint, sicut sanctitas tua secundum Ecclesiasticas regulas definiuit, sua dispositione declarent. Exstat etiam inter epistolas ad Chalcedonense Concilium pertinentes, quædam epistola Eiscoporum secundæ Mæsiæ ad Leonem Imperatorem, vbi sic aiunt: *In Chalcedonensium ciuitate multi sancti Episcopi conuenerunt per iussione Leonis Romani Pontificis, qui verè caput est Episcoporum.*

Denique GELASIVS in epistola ad Episcopos Dardaniæ, dicit, solam Apostolicam sedem, vt Synodus Chalcedonensis fieret, sua auctoritate decreuisse. Vbi Magdeburgensium lapsus notandus est, qui Cent. 5. cap. 7. col. 786. non intelligentes quid illud (SOLA) excluderet, putauerunt excludi Imperatorem, & ideo vociferantur Gelasium esse impudenter meritum. Sed Gelasius per (SOLA) non excludit Imperatorem, sed alias sedes Episcopales. Non enim sedes Alexandria, vel Antiochena, vel Hierosolymitana, aut etiam Constantinopolitana, sed sola Romana sedes eam Synodum fieri voluit, & re ipsa effecit, quamquam non sine ope pij Imperatoris Martiani.

De SARDICENSI Concilio, quod à Iulio Papa indictum fuerit, potest intelligi ex Socrate lib. 2. cap. 16. vbi dicit, Orientales Episcopos culpam absentia suæ à Sardicensi Concilio in Iulium Episcopum Romanum contulisse, eo quod nimis angustum tempus præscriptum esset. Ex quo apparet, non ab Imperatore solo, sed etiam à Iulio Pontifice, & ab eo potissimum Concilium indictum.

Habemus ergo prima illa Concilia ab Imperatoribus indicta fuisse, sed ex Pontificum sententia, & consensu. cur autem tunc non solus Pontifex indixerit, vt postea factum est, ratio non erat, quia sine auctoritate Imperatoris Concilium coactum, non esset futurum ratum apud Christianos, vt somniant aduersarij, cum apertè dicat Athanasius in epistola ad solitariã vitam agentes: *Quando vnquam iudicium Ecclesia ab Imperatore auctoritatẽ habuit?* Sed propter multas alias iustissimas causas, quarum PRIMA erat, quia tunc adhuc vigeat lex illa imperialis antiqua, quæ prohibebat omnia collegia, & frequentes hominum conuentus sine Imperatoris auctoritate, cõ quòd metuerent Imperatores, ne seditio

seditio

seditio aliqua fieret. Vide l. i. ff. de collegiis illicitis. & l. conuenticula. C. de Episcopis, & Presbyteris.

SECVNDA, quia etiam si lex illa non fuisset, cum Imperatores eo tempore in magna pace orbis terræ imperarent, nõ poterat fieri Concilium, nisi in aliqua vrbe imperiali, nulla autem ratio sinit, vt in aliquo loco ex toto orbe conuentus fiat sine licetia Domini illius loci, sicut etiam modò, si Concilium non fieret in terris Pontificis, sed in Gallia, Hispania, vel Germania, sine dubio peteretur consensus eius, cuius est illa ciuitas, vel prouincia.

TERTIA, quia eo tempore Concilia generalia fiebant sumptibus publicis, præsertim quoad transuersiones Episcoporum ad locum Concilij; uehebantur enim equis, aut vehiculis ciuitatum, sine dispendio Ecclesiarum, vt constat ex lib. 3. de vita Constantini, vbi etiam Eusebius addit, toto tempore Concilij Imperatoris sumptibus omnes Episcopos vixisse. Idem etiam patet ex Theodoro lib. 2. ca. 26. vbi cum Liberius peteret generale Concilium, respondit quidam, nõ sufficere censum publicum subuectioni Episcoporum. Item ex epistola Constantini IV. ad Pontificem Romanum, quæ habetur initio sextæ Synodi, idem patet.

QUARTA ratio est, quia eo tempore Pontifex etsi in spiritualibus esset caput omnium etiam Imperatorum, tamẽ in temporalibus subiiciebat se Imperatoribus, & ideo non poterat inuito Imperatore aliquid agere; & cum tantum debuisset petere ab Imperatore auxilium ad conuocandam Synodum, vel vt permitteret Synodum conuocari, tamen quia Dominum suum temporalem eum agnoscebat, supplicabat, vt iuberet conuocari Synodum, at post illa tempora istæ omnes causæ mutatae sunt; nam nec illa lex nunc viget, nec Imperatores in toto orbe dominantur, nec sumptibus publicis fiunt Concilia, nec sunt Gentiles, qui impedire possint, & Pontifex, qui est caput in spiritualibus, nõ est subiectus in temporalibus, cum etiam ipse in suis prouinciis sit Princeps supremus temporalis, sicut sunt Reges & Principes alij. id quod diuina prouidentia factum est, vt Pontifex liberè munus suum exequi possit

AD PRIMAM confirmationem ex NULO, cuius librum in Latinam linguam Illyricus vertit, respondeo, duas fraudes in

in eo testimonio sancti Leonis, quod ipsi proferunt, inesse; unam Nili, alteram Illyrici. Nam S. Leo in epist. 24. & 25. ad Theodosium disertis verbis petit generale Concilium: *Generalem*, inquit, *Synodum subeatis intra Italiam celebrari*. Nilus autem hanc sententiã Græcè referens, pro generalem posuit *ἰδνλω*, id est, propriam seu specialem, cum dicere debuisset *ὀνομαστω*. Et quia verbum illud Nili *ἰδνλω*, potuisset in bonum sensum exponi, ut significaret Synodum specialem, id est, speciali de causa congregatam, Illyricus ad tollendam omnem ambiguitatem, illud Nili *ἰδνλω* vertit *provincialem*, ut necessariò cogeremur intelligere Synodum nõ generalem, sed particularem, à S. Leone postulatam ab Imperatore.

At refellitur ista fraus, tum ex verbis Leonis iam citatis, tum etiam ex epistola Valentiniani ad eundem Theodosium, quæ habetur inter præambulas ad Concilium Chalcedonense. ubi Valentinianus de eodem Concilio loquens dicit, S. Leonem voluisse intra Italiam ex toto orbe Episcopos convenire. DENIQUE illa ipsa epistola Leonis ad Theodosium, qua Concilium intra Italiã postulatur, nomine Synodi provincialis Romæ iam conuocata scripta est; sic enim habet inscriptio: *Leo Episcopus, & sancta Synodus, qua in Urbe Roma conuenit Theodosio semper Augusto*. Si ergo Leo Synodum provincialem iam intra Italiam conuocauerat, cur id ab Imperatore postularetur? Cur autem generalem Synodum ab Imperatore peteret, iam dictum est.

Ad ALTERAM confirmationem dico, mentiri Magdeburgenses, cum dicunt, Liberium concessisse Imperatori potestatem conuocandi Synodum, id est, agnouisse illam potestatem propriam esse Imperatoris, ut ipsi intelligunt; nam in toto illo Dialogo Liberij cum Imperatore, nulla mentio fit huius quæstionis; cuius sit conuocare Synodum, sed tantum Liberius petit ab Imperatore potētissimo, & Ariano, ac proinde sibi infesto, ut fieret Synodus, quia sciebat inuito Imperatore fieri non posse.

Ad TERTIAM confirmationem dico, Hieronymum illud dicere, quia reuera tunc ob causas dictas Imperatores Synodos conuocabant, licet non sine consensu Pontificum.

Ad *QVARTAM* confirmationem dico, ante Constantinum non esse facta vlla generalia Concilia, non quia deesset auctoritas, sed quia deerat oportunitas; nec enim Christianis licebat ex multis prouinciis in vnum locum conuenire propter assiduas persecutiones, vt adnotauit Isidorus lib. 6. *Etyolog. cap. 16.*

CAPVT XIV.

Explicantur dubitationes quædam.

DRÆTER hæc argumenta hæreticorum solent Catholici quædam dubia proponere. *VNUM*, an non liceat Concilium indici ab alio, quàm à Papa, quando sit necessariū Ecclesiæ, & tamen Papa nolit illud indicere. *ALTERVM*, an non liceat Concilium indici ab alio, quàm à Papa, quando Papa non debeat illud indicere, eò quòd sit hæreticus vel schismaticus. *TERTIVM* dubium, an non liceat Concilium indici ab alio, quàm à Papa, quando Papa non posset illud indicere, eò quòd esset captiuus apud infideles, vel mortuus, vel insanus effectus, aut renunciaffet.

Ad *PRIMVM* respondet Turrecremata lib. 3. cap. 8. vix esse possibilem eum casum; non enim credibile est, vllum Pontificem fore tam malum, qui non velit Concilium celebrari, si apertè constet id esse necessarium Ecclesiæ conseruationi. quod si etiam ipse ex se talis esset, tamen Deus, qui Ecclesiam conseruat, sine dubio, vel eius mentem mutaret, vel eum de medio tolletet. *DICIT* secundò, si nihil horum fieret, posse eum haberi tanquam suspectum de hæresi; nam vt dicitur *distin. 83. canon. Error*, & aliis sequentibus, qui errori manifesto non resistit, cum possit & debeat, eum approbare censetur.

Ad *SECVDVM*, & *TERTIVM* respondeo, in nullo casu sine Pontificis auctoritate posse conuocari verum & perfectum Concilium, de quali hîc nos disputamus, quod videlicet auctoritatem habeat definiendi quæstiones fidei. Præcipua enim auctoritas est in capite, siue in Petro, cui imperatum est, vt confirmet fratres suos, & ideo etiam pro eo Dominus

minus

minus orauit, ne deficeret fides eius, Luc. 22. Poterit tamen in illis duobus casibus congregari Concilium imperfectum, quod sufficiet ad prouidendum Ecclesiæ de capite. Ecclesia enim sine dubio habet auctoritatem prouidendi sibi de capite, quamuis non possit sine capite statuere de multis, de quibus potest cum capite, vt rectè docet Caietanus in opusculo de potestate Papæ, cap. 15. & 16. & multò antè Presbyteri Romanæ Ecclesiæ in epistola ad Cyprianū, quæ est 7. lib. 2. in operibus Cypriani. Porrò Concilium istud imperfectum fieri poterit, si vel indicatur à collegio Cardinalium, vel ipsi per se Episcopi in locum vnum conueniant.

CAPVT XV.

Quinam sint ad Concilium conuocandi.

DISSERVIMVS hætenus de caussa finali, & efficiente Conciliorū, nunc de his, ex quibus Concilia præcipuè constant, qui quasi materia dici possunt, differendum est. Sunt autem initio annotanda duo. VNUM est, Ecclesiam vniuersam quatuor contineri hominum generibus; sunt enim aliqui clerici, aliqui laici, & rursus ex clericis, alij prælati, alij nõ prælati; item ex laicis, alij principes, alij priuati, hæc distinctio, tametsi ex parte ab hæreticis huius temporis non recipiatur, tamen ex parte etiam recipitur; nam illi etiam fatentur esse quosdam certos homines dedicatos ministerio Verbi, quibus ex officio cõuenit docere, & pascere populum, quos ipsi ministros vocant, & rursus inter eos alios esse maiores, quos vocant superintendentes, alios minores, quos tantum ministros appellant.

ALTERVM est, in Conciliis multis de caussis aliquos interesse posse. alij enim interfunt, vt iudices, qui dicuntur habere suffragium decisiuū, alij vt disputando examinent difficultates, qui dicuntur habere suffragium consultiuū, alij vt ministrent, quales sunt notarij, custodes, & alij vt defendant Concilium, & dent operam, vt intus & extra omnia sint pacata. Quæstio igitur est, qui sint ex illis quatuor hominum generibus vocandi ad Concilium, & qua de caussa.

Aduersarij nostri duo dicunt. PRIMVM, ex omni genere hominum debere interesse eos, qui eruditi sunt, & omnes debere esse iudices, atq; habere suffragium decisuum, quidquid sit de aliis muneribus. Ita disertè scribit LUTHERVS in libro de Conciliis, parte 2. pagina 264. vbi vult ex omnibus locis debere cōgregari ad CCC. homines doctos in sacra Scriptura. IDEM scribunt Protestantes in eo lib. quem inscripserunt; *Causa cur Electores, & ceteri Confessioni Augustanae addicti, ad Concilium Tridentinum non accedant.* Postquā enim dixerant, primam causam esse, quia Concilium fuerat indictum à Pontifice, ponunt secundam causam, quia in eo non habuerant suffragium nisi Cardinales, Episcopi, Abbates, & generales ordinum, cū debuissent omnes viri docti etiam laici suffragium habere decisuum. IDEM prorsus docet Carolus Molinæus in suo cōsilio de Concilio Tridentino non recipiendo, §. 28. Idem Magdeburgenses Cent. 1. lib. 2. cap. 9. col. 548. vbi explicant historiam Concilij Apostolorum, de quo Act. 15. & dicunt in eo Concilio, postquam dictæ sunt sententiæ, à tota Ecclesia collata fuisse suffragia, & omnium iudicio definitum, hominem iustificari soli fide sine operibus.

SECUNDO dicunt, Concilium Ecclesiæ non constare nisi ex verè pijs, & electis, id quod apertè docet Brentius in Confessione VVirtenbergensi, capite de Conciliis, vbi postquam dixerat, Concilia debere cedere Scripturis, reddit rationem, quia de Scripturis certi sumus, quænam sint, & quòd sint infallibilis veritatis; at de Conciliis nō item, quia non quilibet cœtus hominum est vera Ecclesia, cū non omnium sit fides, neque omnes sint electi. idem etiam tenentur dicere Confessionistæ & Calvinistæ, qui, vt infra videbimus, solos electos & sanctos ad Ecclesiam pertinere volūt, & certè Concilium Ecclesiæ non nisi ex hominibus Ecclesiæ constat.

AT CATHOLICORVM sententia est, solos Prælatos maiores eosque omnes, id est, Episcopos in Conciliis generalibus & provincialibus habere ius suffragij decisui ordinariè, ex priuilegio autem & consuetudine, etiam Cardinales, Abbates, & Generales Ordinum, licet Episcopi non sint; ex Presbyteris autem & alijs Clericis minoribus tantum vocari aliquos

quos viros doctos, qui iuuent in disputando, vel aliis ministeriis; Principes autem vocari, tum vt Concilium defendant, tum vt testes & conscij decretorum Concilij, postea transgressores & contumaces pœnis corporalibus puniant. Denique, ex priuatis Laicis tantùm vocari aliquos, qui videantur vtiles, vel necessarij ad aliquod ministerium Concilij. Hanc sententiam esse Catholicorum, patet tum ex personis, quæ interfuerunt Concilio Tridentino, tum ex Ioanne de Turrecremata lib. 3. cap. 12. & 15. & aliis Catholicis auctoribus.

Nunc ad probationem accedamus sententiæ nostræ, & refutationem contrariæ. ac primùm sententia illa posterior non eget refutatione, tum quòd refutanda sit in quæstione de Ecclesiæ definitione, tum etiam, quòd tam falsa sit, vt se ipsam destruat; nam quod dicit, Concilium constare ex electis & sanctis, affirmat aliquod esse Concilium, & nullum esse Concilium; nam ponit esse Concilium, dum explicat, ex quibus hominibus constet; in mò Brentius ad eò præsupponit esse, vt dicat, magnâ esse auctoritatem Conciliorum; & tamen cùm dicit ex electis constare, cogitur dicere, nullum esse Concilium. Concilium enim facere, est homines inter se coniungi & coire in vnum, electi autem in hoc mundo non possunt inter se coniungi, cùm nemo sciat, quinam sint electi. quod si qui aduersariorum non requirunt in veris Ecclesiæ membris electionem, requirunt tamen internam fidem ac pietatem, ac proinde non poterunt vnquam ostendere vllum Concilium, quod certò dici possit Christianum Concilium, cùm internam fidem ac pietatem in aliis nemo videat.

PRIOR autem sententia refellenda nunc est, ac PRIMO, ratione desumpta ex Scriptura sancta; definire in Conciliis ea, quæ sunt credenda, vel agenda, proprium est munus pastorû; id enim propriè est pascere, est enim docere, & docere ita, vt teneantur alij credere. Porro docere, esse pascere, patet Hier. 3. *Dabo vobis pastores secundum cor meum, & pascet vos scientia, & doctrina.* Item ad Ephe. 4. *Alios autem pastores & doctores.* Vbi notat Hieronymus in hunc locum, & Augustinus epist. 59. ad Paulinum, coniunctum esse nomen pastoris cum nomine doctoris, quia proprium est pastorum docere.

At non sunt pastores laici, nec Ecclesiastici quicumq; sed soli Episcopi; sic enim legimus Act. 20. *Attēdite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* & Ioannis ultimo, Petro dicitur: *Pasce oues meas.*

Si quis autem contendat, omnes Christianos esse Episcopos, & quod dictum est Petro, omnibus Christianis esse dictum; is demonstrare debet, quinam sint illi, qui in Ecclesia dicuntur oues; si enim omnes sint pastores, vbi oues? quod si quidam sunt pastores, id est, Episcopi, & quidam oues, id est, Laici, & soli pastores in Conciliis conuenire debent, vt definiāt quæ sint bona pascua, quæ verò noxia; certè sequitur, non Laicorum, sed Sacerdotum esse Concilia. ADDE, quod Philippus in locis cap. de numero Sacramentorum, & Calvinus lib. 4. Institut. cap. 14. §. 20. ponunt Ordinationem pastorum, qui dedicantur ad pascendum, id est, docendum populum, inter Sacramenta Ecclesiæ. Et apertè dicit Calvinus, hoc Sacramentum non esse commune toti Ecclesiæ, sed tantum quibusdam, qui per illud initiantur. proinde ex eorum confessione, Laici non ordinati, non sunt pastores, sed oues tantum, ergo non conuenit eis docere, præferim ea auctoritate, vt sit in Conciliis.

Probatur SECUNDO, testimoniis veterum. Prima Concilia in Ecclesia celebrata fuerunt tempore Victoris Papæ, super quæstione Paschatis. de iis sic loquitur Eusebius lib. 5. hist. cap. 23. *Ob quam causam, inquit, conuentus Episcoporum, & Concilia per singulas quasq; prouincias conuocantur.* Hæc ille. Qui non quorumuis eruditorum, sed Episcoporum dicit congregata esse Concilia; quod idem docent Cyprianus in initio epistolæ ad Iubaianum, Hilarius lib. de Synodis, Ambrosius epist. 32. Hieronymus lib. 2. Apologiæ contra Rufinum, Augustinus epist. 119. Leo epist. 16. & sequentibus, Rufin. lib. 10. hist. cap. 1. Athanas. in epist. ad solitariam vitam agentes, aliiq; Patres, qui passim asserunt, Concilia Episcoporum esse.

Præterea Theodosius iunior in epistola ad Ephesinam Synodum, quæ exstat in primo tomo eius Concilij, cap. 32. *Illicitum est, inquit, eum, qui non sit in ordine sanctissimorum Episcoporum, Ecclesiasticis immisceri tractatibus,* PVLCHERRA quoq; Imperatrix in epistola ad Strategum Bithiniæ, quæ

quæ habetur ante Concilium Chalcedonense, iussit, ut Clerici, Monachi, & Laici, etiam vi repellerentur à Concilio, exceptis paucis illis, quos Episcopi secum duxerant. In Concilio Chalcedonensi, act. 1.º cum ad Martinum Archimandritam mitteretur, ut subscriberet, respondit, non esse suum, sed Episcoporum tantum subscribere. Et in eodem Concilio cum pro Dioscoro Monachi & Laici ingressi essent, sæpius Patres clamarunt: *Mitte foras superfluos, Concilium Episcoporum est.*

TER TIO, probatur ex Conciliis, hætenus celebratis; nam omnium Conciliorum decreta ab Episcopis solis facta esse, patet ex subscriptionibus. ubiq; enim inveniuntur soli Episcopi subscripsisse, exceptis paucis generalibus, quibus Imperator etiam subscripsit, sed alia forma, quàm Episcopi; Episcopi enim definiendo, ut Iudices, Imperatores consentiendo, subscripserunt; & quibusdam etiam paucissimis, ut Florentino, Lateranensi, & Tridentino, quibus subscripserunt Abbates & Generales Ordinum, ceteri, quamvis optimi & doctissimi essent, nunquam sunt admissi, nisi ad consultandum, excepto Concilio Basileensi, ubi Presbyteri admissi sunt ad suffragium decisivum, sed perperam & contra morem omnis antiquitatis, nec illud Concilium fuit legitimum, ut supra diximus.

QUARTO, probatur rationibus; nam in primis negotia Ecclesiastica & publica, à personis Ecclesiasticis & publicis tractanda sunt, ut notum est, tales autem soli sunt Episcopi. Deinde, si omnes homines docti admitti deberent, vel nunquam essent Concilia generalia, quia vix possent omnes docti totius Ecclesiæ conuocari; vel si tandem congregarentur, esset impossibile regere tale Concilium, propter nimiam multitudinem, præterea tunc sine dubio plures essent in Concilio inferiores, quàm superiores, & proinde tunc verè vinceret maior sententia meliorem, & in Ecclesia regerentur superiores ab inferioribus, non è contrario, quod absurdissimū est. ITEM si ita esset, tunc facile posset vnus Princeps, in cuius regione sit Concilium, definire quidquid veller; posset enim facillimè colligere omnes Presbyteros & doctos homines suæ provinciæ, & in Concilium introducere, id quod non possent alij Principes, qui longè abessent. DENI-

QVÆ, nulla est Respublica, quæ ratione naturali docente, non habeat aliquem ordinem in comitiis, ita vt nō quicunque de plebe, sed tantum Principes & capita ceterorum locum & suffragium habeant.

CAPVT XVI.

Soluuntur obiectiones aduersariorum.

AT obiciunt PRIMÒ à Protestantibus in libello, qui inscribitur, *Causa; &c. testimonium Luca Act. 15.* vbi sanctus Lucas loquens de primo Concilio Apostolorum, ait: *Conuenerunt Apostoli & Seniores videre de verbo hoc.* Et infra: *Tunc placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia;* vbi videmus, non solum Apostolos, sed etiam Presbyteros & Laicos in primo Concilio adfuisse.

RESPONDEO, in isto Cōcilio interfuisse Apostolos, tanquam iudices, ad definiendum, Presbyteros autem ad consultandum; plebem autem non esse vocatam, sed tamen adfuisse, & consensisse, non quidem definiendo, vel disputando, sed tantum audiendo, & non reclamando; quod ita esse probatur dupliciter: PRIMVM, ex consuetudine Ecclesiæ, quæ est optima Scripturarum interpret; nam cum in omnibus Conciliis, quæ post Apostolica tempora sunt celebrata, hunc ordinem obseruatum esse constat, vt soli Episcopi fuerint iudices, licet præsentibus adfuerint multi alij, vt Clerici, vel Laici, idem omnino in Apostolico Concilio seruatum esse credere debemus. Nec enim Ecclesia vniuersa, ac præsertim primis illis temporibus, ab Apostolorum exemplo & traditione discessisset.

DEINDE, hoc idem ex ipso contextu demonstrari potest; nam quod Apostoli & Presbyteri tantum vocati sint, patet ex eo, quod ibi dicitur: *Cōuenerunt Apostoli & Seniores videre de verbo hoc,* vbi nulla mētio fit plebis. DEINDE, quod tam Apostoli, quam Seniores loquuti sint, donec discutebatur controuersia, colligitur ex verbis illis (*& cum magna disquisitione fieret*) quod verò post disputationem, in qua Apostoli & Presbyteri loquuti erant, soli Apostoli sententias definitiuas

uas dixerint, patet ex eo, quod soli Petrus, Paulus, Barnabas, & Iacobus introducuntur à Luca loquentes. Et quòd nulli alij sententias dixerint, patet ex continuatione textus; nam post Petri sententiam, mox subditur: *Tacuit autem omnis multitudo, & audiebat Paulum & Barnabam.* Deinde subditur: *Et postquam tacuerunt,* nimirum Paulus & Barnabas, *respondit Iacobus dicens,* & mox finita Iacobi oratione, subiungitur: *Tunc placuit Apostolis, &c.*

Itaque mendacium est, quod Magdeburgenses dicunt, omnes qui ibi erant, sententiam suam dixisse. quod autem sequitur: *Placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia,* intelligitur de consensu tacito, qui debet dari ab omnibus, qui sunt in Concilio. Vide Concilium Carthaginense in operibus Cypriani; nam etià in eo Concilio adfuerunt cum Episcopis etiam Presbyteri, Diaconi, & Laici permulti, & tamen soli Episcopi sententias dixerunt.

SECUNDO, obiiciunt iidem ibidem, Concilium generale vniuersam Ecclesiam repræsented, ergo debet esse ibi homines ex omni genere, id est, Episcopi, Presbyteri, Principes, Priuati, Clerici, Laici, &c.

RESPONDEO, multis modis posse aliquid repræsented, sed optimum modum esse, quo per Principes repræsentedantur populi. Sic enim in comitiis generalibus multorum statuum congregari solent consules vel domini ciuitatum; sic in comitiis Ecclesiæ generalibus congregantur omnes Episcopi; nam quilibet Episcopus personam gerit suæ Ecclesiæ, vt patet ex Cypriano lib. 4. epist. 9. vbi dicit, Ecclesiam esse in Episcopo. Quare Eusebius lib. 3. de vita Constantini, Concilium Episcoporum C C C. XVIII. vocat conuentum orbis terrarum. Et Augustinus lib. 1. de Baptismo, cap. 18. eiusdem Concilij Episcoporum consensum vocat totius Ecclesiæ consensum.

TERTIO, obiiciunt iidem ibidem, cõmunis causa communibus votis & viribus iuuanda est, sed causa fidei est cõmunis omnibus Christianis; nec enim minus fides ad Laicos, quàm ad Clericos pertinet; igitur ad Concilia etiam Laici conuocandi sunt. RESPONDEO, causam fidei ad omnes pertinere, sed diuerso modo; nam ad Prælatos pertinet vt doctores, ad ceteros vt discipulos, sicut in bello causa vi-

etoria ad totum exercitum pertinet, tamen Ducum est præcipere & ducere exercitum, ceterorum pugnare.

Si quis obiiciat illa verba Nicolai I. in epistola ad Michaëlem, quæ habentur etiam dist. 96. can. *Vbinam: Vbinam, inquit, legistis, Imperatores antecessores vestros synodalibus conuentibus interfuisse, nisi forte in quibusdam, ubi de fide tractatum est, quæ vniuersalis est, quæ omnium communis, quæ non solum ad Clericos, verum etiam ad Laicos, & omnes omnino pertinet Christianos?* Responderi potest, Nicolaum ex eo, quod fides communis est omnibus, rectè collegisse, Imperatorem debere interesse, non quidem vt Iudicem, sed vt eum, cui incumbit defendere communem fidem edictis ac legibus, & si oporteat, etiam gladio.

QUARTO, obiiciunt iidem, & Carolus Molinæus locis notatis, necnon Brentius in Confessione VVirtembergica, capite de Conciliis, & HERMANNVS Hamelmannus lib. I. prolegomenorum, cap. 6. saepe vnus hominis etiam Laici sententia præposita est sententiæ totius Concilij, quia Scripturæ auctoritate magis munita erat, & sine dubio etiam deinceps præponenda est; ergo debent ad Concilium vocari etiam Laici, & quicumque alij.

Antecedens probant, PRIMO ex Gratiano 36. quæst. 2. canone vltimo, vbi legimus, Hieronymi auctoritatem Scriptura sacra munitam, toti Concilio generali præiudicasse. SECUNDO, ex Panormitano in cap. Significasti, de electione, & ex Ioanne Gersone parte prima de examinatione doctrinarum: quorum ille dicit, vnus priuati sententiam præponendam esse sententiæ Papæ, si ille priuatus moueatur melioribus auctoritatibus Testamenti veteris & noui; iste autem docet, quemcunque hominem doctum posse & debere toti Concilio resistere, si videat illud ex malitia, vel ignorantia errare.

Confirmatur hoc argumentum, quia ratio, cur Episcopi præcipuè vocentur, est, quia existimantur esse doctiores ceteris; si ergo multi Laici inueniantur doctiores Episcopis, vel æquè docti, cur non vocabuntur ad Concilium?

RESPONDEO ad primum, Sententiam vnus priuati posse anteponi sententiæ Concilij generalis ante definitionem, dum caussa discutitur; in discussione enim eruditio, non auctori-

Autoritas personæ primas tenet; præterea etiam post definitionem, quando constat, Concilium fuisse illegitimum: at nullo modo post definitionem Concilij legitimi.

Ad illud ex Gratiano, dico PRIMO, mentiri Hermannū, cū ait, secundum Gratianum anteponi Hieronymū Concilio generali; non enim de generali, sed de particulari loquitur Gratianus. SECUNDO dico, illa verba, quæ Gratianus Hieronymo tribuit, nusquam inueniri in operibus Hieronymi, nec videri eius verba. TERTIO dico, Gratianum eo loco lapsum esse, non enim pugnant Hieronymus & Concilium, ut Gratianus putauit. Hieronymus enim tantū dicit, secundum legem veterem licuisse raptori ducere in uxorem mulierem à se raptam, si pater eius consentiat, Concilium autem statuit, ut non obstante lege illa veteri, quæ iudicialis est, & Christianos non obligat, non liceat raptori in uxorem ducere eam, quam rapuit.

Ad illud ex Panormitano & Gersone dico, PRIMO, eos loqui conditionaliter, sicut Apostolus, cū ait ad Galatas primo: *Si nos, aut Angelus de cælo euangelizet, &c.* Sicut ergo ex conditionalis sententia Apostoli non licet colligere, ergo Apostoli & Angeli poterant euangelizare aliquid cōtrarium Euangelio Christi; ita quoque ex eo, quod Panormitanus & Gerson dicunt, licere vnicuique resistere Concilio, aut Papæ, si eos errare videat; non licet colligere, ergo absolute Concilia & Pontifices errare possunt, & ideo priuati homines ad Concilia vocandi sunt. Dico SECUNDO, eos loqui de resistentia, quæ potest fieri Concilio vel Papæ, tempore discussionis ante decisionem, vel etiam postea, quando Concilium est illegitimum.

Ad confirmationem dico, Episcopos quidem debere eligi quàm doctissimos & optimos, tamen eos auctoritatem iudicandi habere, non quia docti sunt, sed quia sunt personæ publicæ, id est, Principes habentes Ecclesiasticam iurisdictionem; quemadmodum etiam in Principibus & Iudicibus secularibus, requiritur quidem iurisprudentia & probitas, tamen non propterea licebit priuato homini meliori, & doctiori deturbare Principem, aut Iudicem de sua sede, & eam occupare.

QUINTO, obiicit Hermannus Hamelmannus libro 3. prole-

prolegom. cap. 10. multa veterum testimonia, quod coram populo tanquam iudice causæ fidei disputatæ sint. Sic enim disputarunt Apostolus Petrus & Simon Magus, apud Clementem lib. 1. & 2. recognit. Archelaus Episcopus & Manichæus, apud Epiphanium hæresi 56. Sylvester Papa & Iudæi apud Zonaram in vita Constantini; Athanasius & Arius, apud Vigilium Episcopum Tridentinum; Augustinus & Maximinus, apud Augustinum lib. 1. cap. 1. contra Maximinum. Quod etiam in Nicæno Concilio multi fuerint Laici docti & eloquentes, patet ex Nicephoro lib. 8. cap. 14. Denique, quod populus sit iudex, disertè habet AMBROSIVS in epistola 32. vbi sic loquitur: *Causam fidei, inquit, in Ecclesia agendam quis abnuat? Si quis confidit, huc veniat.* Et paulò post: *Iste populus iudicat, cuius in corde lex diuina est, non humana: Lex non atramento scripta, sed Spiritu Dei viui.* Et infra: *Sed Auxentius, inquit, certus, non ignaros vos esse fidei, sestrum refugit examen.*

Pro solutione duo notanda sunt. PRIMO, duplex esse iudicium, publicum & priuatum. Publicum est, quod profertur à publico iudice cum auctoritate, ita vt teneantur ceteri illi iudicio acquiescere. Priuatum est, ea sententia, quam quisq; eligit vt veram, sed neminem obligat; quomodo in disputationibus Theologorum & Philosophorum, auditores sunt iudices, audita enim vtraque parte eligunt quod volunt, sed neminem cogere possunt, vt similiter sentiat.

Nota SECUNDO, iudicium publicum in causa fidei nunquam esse tributum populo, iudicium autem priuatum aliquando esse tributum etiam à piis & sanctis hominibus; sed tunc solùm, cum aliud fieri non potuit: tenentur enim populi sequi iudicium pastorum suorum; tamen quando hæretici impunè versantur cum Catholicis, & multos seducunt, expedit quandoque publicas disputationes coram populo cum eis inire, & relinquere iudicium populo, vt sequatur, quos viderit melioribus rationibus niti: quomodo fecit Helias lib. 3. Reg. cap. 18. qui cum non posset aliter reuocare populum à cultu Baal, instituit certamen cum Prophetis Baal, præsentem populo, & ait: *Qui exaudierit per ignem, ille sit Deus, si Dominus est Deus, sequimini illum; si Baal est Deus, sequimini eum.*

HIS notatis, dico ad illa omnia loca, in illis disputatio-
nibus datum esse populo iudicium priuatum, nō publicum,
& hoc quia non poterat aliter fieri. Id quod ex illa epist. 32.
AMBROSII intelligi potest. Sic enim ait: *Veniant planè si
qui sunt, ad Ecclesiam, audiant cum populo, non ut quisquam
iudex resideat, sed vnusquisq; de suo affectu habeat examen,
& eligat quem sequatur.* Vbi vides negari, populo iudicium
publicum, tribui priuatum; cur autem tribueretur priuatū,
caussa erat, quia tunc Mediolani Imperator Arianis faue-
bat, nec poterat aliud obtineri. Hoc in genere ad illa omnia
loca dici potest. In particulari autem, ad illud de Nicæno
Concilio, sciendum est, Laicos non esse vocatos, nec inter-
fuisse actis Concilij, sed per se venisse, vt extra Concilium di-
sputarent cum Episcopis, quos audierant ex toto orbe eò
conuenisse. Vide Ruffinum lib. cap. 3.

CAPVT XVII.

*Quot Episcopi requirantur ad generale
Concilium.*

RÆTER hæc argumenta hæreticorū, mouēt
Catholici vnum dubium de his, qui interesse de-
bent in Concilio; nam vel ad generale Conci-
lium faciendum requiruntur omnes Episcopi
totius orbis, vel aliqui tantū; si omnes, nullum fuit ergo
hactenus Concilium generale, neque etiam videtur dein-
ceps futurum; si aliqui tantū, qui nam illi sunt? non enim
videtur maior ratio de vno, quàm de alio.

RESPONDEO, non posse istam quæstionem solui melius,
quàm ex consuetudine Ecclesiæ, & ex iis Conciliis, quæ om-
nium consensu generalia fuerunt, qualia sunt quatuor pri-
ma. Ex consuetudine autem Ecclesiæ colligimus quatuor
conditiones, & sufficere, & requiri ad generale Concilium.
PRIMA est, vt euocatio sit generalis, ita vt innotescat omni-
bus maioribus Christianis prouinciis. Id enim constat sem-
per fuisse seruatum, adeò vt VII. Synodus act. 6. ideo iudica-
uerit Concilium Constantinopolitanum contra imagines,
non fuisse generale, quia nō exiit sonus eius in oēm terram.

SECUN-

SECUNDA, vt ex Episcopis nullus excludatur, vnde concilium
veniat, modò constet eum esse Episcopum, & non excom-
municatum.

TERTIA, vt adsint per se, vel per alios, quatuor præcipui
Patriarchæ, præter summum Pontificem; videlicet Constanti-
nopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymita-
nus, quia istis suberant omnes alij Episcopi. id patet tum
vfu, tum ex VII. Synodo, act. 6. vbi censetur, Constantino-
politano contra imagines, non fuisse generale Concilium
quia non habuit Patriarchas: & in VIII. Synodo, act. 9. reci-
pitur cum gaudio Vicarius Patriarchæ Alexandrini, tãquan-
t sine illo aliquid defuisset Synodi plenitudini. Porro hæc ter-
tia non omnino necessaria, sed tantùm ad bene esse iudica-
batur; nam Synodus tertia sine Patriarcha Antiocheno de-
nauit Nestorium Constantinopolitanum; & Synodus Chal-
cedonensis sine Patriarcha Alexandrino omnia ferè con-
cluserit; & nunc non sunt necessarij isti Patriarchæ, quia heretici
vel certè schismatici sunt.

QUARTA, vt saltem ex maiori parte Christianarum pro-
vinciarum aliqui adueniant, & si quidem Concilium fit in
Oriente, semper visum est sufficere, si ex prouinciis omnibus
Orientis Episcopi conueniant multi; ex toto autem Occi-
dente mittantur aliqui à summo Pontifice, qui suppleant
aliorum locum. Et è contrario, si celebretur in Occidente
conueniant ex omnibus prouinciis Occidentis multi; ex O-
riente autem pauci aliqui veniant nomine aliorum. Sic in
Concilio Nicæno I. ex Occidente solùm fuerunt duo Pres-
byteri missi ex Italia, vnus Episcopus ex Gallia, vnus ex His-
pania, vnus ex Africa. In Concilio II. & III. nulli fuerunt
ex Occidente, sed tamen Pontifices Damasus & Celestinus
Concilia illa confirmarunt, nomine suo, & aliorum Episco-
porum Occidentis, quos ipsi Romæ collegerant. In Conci-
lio IV. solùm fuerunt legati Leonis, & præterea misit ipse
consensum aliorum Episcoporum Hispaniæ, Galliæ, & Ita-
liæ, qui in suis prouinciis celebratis Conciliis ad Leonem
scripserant, se in omnibus sententiis eius sequi. Vide tomos
Conciliorum.

E contrario verò ad Concilia Occidentis, vt Lateranen-
se sub Innocentio III. Lugdunense sub Gregorio X. Vien-
nense

nense sub Clemente V. ac nuper Tridentinum venerunt E-
 piscopi frequentes ex toto Occidente, ex Oriente verò pauci
 quidam duntaxat. Ex quo sequitur, posse interdum Conci-
 lia nationalia esse multò maiora generalibus, quoad nume-
 rum Episcoporum, & tamen minora quoad auctoritatem;
 nam Concilium II. tantum habuit C. L. Episcopos ex va-
 riis prouinciis & nationibus, & Concilium Carthagenen-
 se nationale ex sola Africa, tempore beati Augustini, habuit
 Episcopos C. C. XVII. vt refert Prosper in Chronico anni
 CCCC. XX.

CAPVT XVIII.

*Episcopus in Conciliis non Consiliarios, sed
Iudices esse.*

 EQVITVR postrema quæstio de forma Conci-
 liorum, quæ tamen bipartita erit. PRIMO nam-
 que explicandum occurrit, an Concilia habeant
 formam iudicij, an tantum inquisitionis. SECUN-
 DO, hoc definito, quòd habeant formam iudicij, quis debeat
 esse ordo inter iudices; vt enim in corpore forma dicitur fi-
 gura, siue ordo omnium membrorum suo loco positorum,
 ita in cœtu hominum forma dicitur ordo quidam, quo præ-
 est, qui debet præesse, subest, qui debet subesse.

Est ergo prima pars quæstionis; An Concilium sit verum
 iudicium, & Episcopi veri iudices, ita vt standum sit eorum
 sententiæ, quia ipsi sic statuerunt, quomodo statuit sententiæ
 Prætoris in causis politicis: an verò tantum sit inquisitio
 quædam, & tantum valeat decretum Concilij, quantum valet
 eius ratio: quomodo loquimur de decisionibus Doctorum,
 quas vel in scholis, vel in suis commentariis faciunt.

Hæretici huius temporis in hoc ferè omnes conueniunt,
 quod Concilium non sit, nisi inquisitio, & quod solus Chri-
 stus, & verbum eius scriptum habeat suffragium decisium,
 & ideo dicunt, non esse attendendum numerum suffragio-
 rum, & sæpe magis sequendum vnum, qui pro se Scripturam
 adferat, quàm totum reliquum Concilium. Et inde etiam
 deducunt, licere vnicuique examinare decreta Concilij, & re-
 cipere,

cipere,

cipere, vel non recipere, vt voluerit. Ita LUTHERVS docet in assert. artic. 29. & apud Cochlaeum in quingentis articulis, art. 115. Idem vult Calvinus lib. 4. cap. 9. §. 8. Institut. Idem scribit Brentius in Confessione VVirtembergica, capite de Scriptura, & capite de Conciliis. KEMNITIVS quoque in examine 4. sessionis Concilij Tridentini, passim Catholicos reprehendit, quòd tribuant Episcopis prætoriam auctoritatem iudicandi de controuersis.

Denique, libellus Protestantium, vbi explicat causas cur ad Concilium non venerint, disertè docet, non debere in Concilio conueniri, vt votis & suffragiis quæstiones definiantur, sed vt inter tam multos aliquis reperiatur, qui et Scriptura ostendat, quid sequendum sit, & aliquem talem præponendum Concilio numerosissimo, etiamsi arena tum numerum vinceret. Hac sententia ostendunt heretici, quàm parui faciant Concilia, & quod verè nihil aliud cupiant, quàm quæstiones nunquam finiri.

Nos ergo dicimus, confessum Episcoporum in Conciliis legitimis esse verum Iudicum confessum, & eorum decreta & leges necessariò sequendas. Probatur PRIMÒ tribus Scripturis. Prima est Deuter. 17. vbi iubentur, qui dubia habent, recurrere ad Sacerdotum Concilia, &: *Qui non obedierit eorum sententia, morte condemnetur.* Secunda Matt. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi velut Ethnicus & Publicanus.* Hic enim locus, etsi varias explicationes admittat, tamen cum Concilium legitimum omnium consensu maximè propriè dici possit Ecclesia, non potest vllò modo recitari hæc explicatio, qua asserimus, Dominum iussisse vt sententiæ legitimi Concilij obediamus. Tertia Actor. 15. & 16. vbi Paulus pertransiens ciuitates varias, præcipiebat eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis in Concilio Hierosolymitano, De quo Concilio tria notanda sunt.

PRIMVM est, in eo Concilio non ex Scripturis, sed ad suffragia Apostolorum definitam esse quæstionem. Non enim quæstio erat, vt aduersarij fingunt, an sola fides iustificet, sed an circumcisio, & ceteræ legales cærimonix essent necessariæ Christianis. Id quod manifestè colligitur tum ex occasione Synodi, de qua sic loquitur S. Lucas Actor. 15. *Surrexerunt quidam de hæresi Pharisaorum, qui crediderunt, dicen-*

*dicens; Quia oportet circumcidi eos, precipere quoque ser-
uare legem Mosi. Conueneruntq; Apostoli & Seniores Videre
de Verbo hoc, &c.* Tum ex epistola Concilij, in qua nihil
mandatur, nisi abstinentia à sanguine, suffocato, & immo-
latitiis, & liberantur Gentes ab omnibus aliis Iudaicis cæ-
rimoniis. Certè autem nihil horum in Scripturis habeba-
tur, vbi enim, quæso, scriptum erat, vt Gentes non seruarent
legalia, excepto mandato de abstinentia à sanguine, suffoca-
to, & immolatitiis?

ALTERVM est notandum, Apostolorum sententiam non
fuisse permissam examini discipulorum, sed simpliciter im-
peratum fuisse, vt obedirent, vt clarissimè constat ex locis ci-
tatis Act. 15. & 16. quare aduersarij, qui Conciliorum sen-
tentiam examinari volunt ab vnoquoque homine priuato,
cum Scriptura manifestissimè pugnant.

TERTIVM est, Concilij Apostolici definitionem, ve-
ram legem fuisse obligantem in conscientia; de qua re supra
differuimus in quarto libro de Pontifice, & sanè id satis Lu-
cas ostendit, cum modò præcepta, modò decreta & dogma-
ta appellat.

SECUNDO, probatur ex ipsis Conciliis; nam Concilia o-
mnia dicunt anathema non obtemperantibus; vocant sua
decreta canones, siue leges Ecclesiasticas: cum subscribunt,
Episcopi dicunt: *Ego N. definiens subscripsi.* Præterea in Con-
cilio Chalcedonensi act. 4. cum decem Episcopi Ægyptij
nollent acquiescere iudicio maioris partis, pro hæreticis ha-
bebantur; quæ omnia sunt apertissima argumenta, quòd
Concilia sint vera iudicia.

Probatur TERTIO, nam si non esset in Conciliis agen-
dum suffragiis, sed disputationibus tantum, perperam fieret,
vt soli Episcopi sententiam ferrent, cum munus disputandi
sit hominum eruditorum, siue sint Episcopi, siue non. Cuius
contrarium iam supra ostendimus. Frustrà etiam vocaren-
tur Episcopi aliqui rudes, & simplices, quales aliquos fuisse
in Concilio Nicæno, scribit Ruffinus li. 10. hist. cap. 3. ADDE,
quòd Protestantes in illo suo libello apertè secum pugnant;
nam in eo libello docent, debere etiam Laicos cum Episco-
pis habere suffragium dicisuum; & ibidem paulò post dicunt,
non debere in Conciliis aliquid definiiri ex multitudine suf-

FF fragio-

fragiorum, sed tantum ex testimoniis Scripturarum. Multa alia adferemus postea, cum disputabimus, an Concilia possint errare?

AT OBIICIUNT exemplum Paphnutij, qui apud Socratem lib. I. cap. 8. & Sozomenum lib. I. cap. 22. toti Concilio Nicæno volenti prohibere Sacerdotibus usum vxorum, solus liberè restitit, & præualuit. LUTHERVS art. 115. ex quintingentis, apud Cochlæum in septicipite, cap. 34. Res, inquit, est insana, quòd Concilia concludere & statuere solunt, quid credendum sit; cum saepe nullus vir ibi sit, qui diuinum Spiritum, vel modicum olfecerit, sicut contigit in Concilio Nicæno, vbi tractabant & solebant leges condere super statu Ecclesiastico, ne essent in Matrimonio: ibi iam omnes erant falsi; tunc procedebat vnus tantum homo Paphnutius, et refutauit hoc totum, dixit; Non ita, hoc non est Christianum, tunc totum Concilium oportuit ab ista conclusione desistere.

Respondeo. PRIMVM, incertam esse hanc narrationem, cum eius non meminerint antiquiores, Eusebius, Athanasius, Epiphanius, Ruffinus, &c. SECUNDO, si vera sit narratio, Paphnutiū ante definitionē Concilij restitisse, vt ipsimet auctores testantur, proinde hoc exemplum non esse ad propositum. TERTIO dico, Paphnutium nō allegasse Scripturam, sed solū auctoritate sua contendisse, & idcirco, iudicio aduersariorum, non debuisse audiri. QUARTO addo, Paphnutium solum cupiuisse, nō interdici usum vxorum iis, qui eas habebant; tamen hortatum esse Synodum, vt seuerè interdiceret Sacerdotibus & Monachis, ne post sacram Ordinationem, vel Professionem vxores ducerent; vt ibidē Socrates & Sozomenus testantur; ex quo mirum est, si non confundantur Lutherani, qui cōtra Paphnutij sententiam vxores ducunt, etiam si Monachi & Sacerdotes fuerint.

ADDO postremò, Concilium statuisse planè contrarium eius, quod isti ex Paphnutio referunt. Nam statuit can. 3. ne in domibus Sacerdotum sint vllæ fœminæ, præter matrem, sororem, vel amitam. Vnde Epiphanius hæresi 59. dicit, esse contra canones, vt Sacerdos, aut Diaconus, vel Subdiaconus liberos gignat; quocirca Lutherus more suo secum pugnans, in libro de Conciliis, parte prima, apertè dicit, Concilium Nicænum prohibuisse Sacerdotibus usum vxorum,
ac se

ac se non intelligere Spiritum sanctum in eo Concilio, cum & castrationem prohibeat, & contubernium foeminarum.

Obiiciunt SECUNDO aliqui Catholici; Si omnes Episcopi essent Iudices, teneretur Pontifex, qui Concilio praesidet, in decretis faciendis sequi maiorem partem Episcoporum; at falsum est, cum Damasus irritauerit acta Concilij Ariminensis, quibus maior pars Episcoporum consenserat, ut patet ex epistola Damasi ad Episcopos Illyrici, & Leo irritauerit quoddam decretum Concilij Chalcedonensis, cui etiam maior pars Concilij assenserat, ut ipse Leo testatur epist. 53. 54. & 55.

Respondeo PRIMO, nunquam fortasse adhuc accidisse, ut Pontifex sequeretur minorem partem in Concilio, quando remota fraude & dolo, sententias dixerunt. Quod dico propter Concilia Ariminense & Chalcedonense, quae fraude non caruerunt; nam in Ariminensi deceptos fuisse Catholicos verbi Graeci obscuritate, testatur Rufinus lib. 10. capite 21. in Chalcedonensi autem fuisse fraudem, patet ex act. 16. eius Concilij, ubi Vicarij Romani Pontificis conque-
runtur, quod se absentibus fraudulenter factum esset istud decretum.

Dico SECUNDO, Praesidem Concilij, ut Praesidem, debere sequi in decreto formando maiorem partem suffragiorum, tamen Pontificem, non ut Praesidem, sed ut Principem Ecclesiae summum posse retractare illud iudicium; & consequenter, si ipse sit Praeses Concilij, posse, non ut Praesidem, sed, ut Principem summum, non sequi maiorem partem, quemadmodum in temporalibus iudiciis debet Praeses à Rege constitutus, sequi maiorem partem Iudicum, tamen Rex, tanquam Superior, potest totum iudicium irritare. Et hoc maximè locum habet in Pontifice, cuius est confirmare, & dirigere fratres suos, & ad hoc habet assistentiam Spiritus sancti, ne erret, iuxta illud Luc. 22. *Rogant pro re, &c.*

Vide Ioannem de Turrecremata lib. 3. cap. 63.

& 64. & Canum libro 5. capite 5. quæst. 2.

CAPVT XIX.

Cuius sit generali Concilio præsidere.

ALTERA pars quæstionis est; An debeat aliquis præsidere, & quis ille sit. Hæretici nostri temporis docent, ordinarium Præsidentem Conciliorum debere esse Imperatorem, vel aliquem ab eo missum, vel si nullum ipse mittat, debere ab ipsa Synodo constitui. Et re ipsa, dicunt, in Conciliis generalibus antiquis non præfuisse ferè vnquam Romanum Pontificem, sed vel Imperatorem, aut eius Legatos, vel antiquiorem Patriarcham, aut Episcopum eius loci, vbi fiebat Concilium. ita docent Magdeburgenses Cent. 4. cap. 7. col. 536. Calvinus lib. 4. Instit. cap. 7. §. 1. & 2. Carolus Molinæus in consilio de Concilio Tridentino non recipiendo, §. 4. vbi apertè mentitur, cùm ait, Legatos Pontificis post omnes Episcopos in Conciliis semper sedisse, cùm in nullo Concilio inueniantur vltimo loco sedisse. Hermannus Hamelmanus libro 3. prolegom. cap. 8. & Brentius in prolegom. contra Petrum à Soto.

Catholici omnes id munus proprium esse docent summæ Pontificis, vt per se vel per Legatos Synodo præsideat, & tanquam supremus Iudex omnia moderetur. Dicimus autem, per se vel per Legatos, quia summus Pontifex nunquam interfuit Conciliis Orientalibus per se, neque id factum est casu, sed certa ratione, vt patet ex epistola Leonis 17. ad Theodosium, & 47. ad Concilium Chalcedonense, vbi dicit, se nõ venire ad Synodum, quoniam id non patitur consuetudo, nec vlla prædecessorum habet de hac re exempla.

Adde, quòd Vigilius Papa erat Constantinopoli, cùm fieret in ea ciuitate Concilium quintum generale, & tamen noluit interesse, sed per libellum confirmauit acta Concilij, vt scribit Photius in libro de septem Synodis. Ipsi etiam Imperatores, cùm indicabant Concilia, alios omnes Episcopos per edictum præcipiendo vocabant, Romanum autem inuitabant, vt dignaretur venire, si ei placeret, vt patet ex epistola Martiani Imperatoris ad Leonem Papam, quæ habetur ante Concilium Chalcedonense. Quæ autem sit ratio huius

rei

rei, incertum est. Ioannes de Turrecremata lib. 3. cap. 11. ponit aliquot rationes, quæ mihi non multum probantur.

Ego suspicor, has duas fuisse causas inter alias. VNAM, quia non videbatur conuenire, ut caput sequeretur membra, cum potius membra sequi debeant caput; itaque propterea interfuit Papa Conciliis Romanis, & quibusdam aliis, quæ ipse conuocauit ad se, id est, ad locum, ubi ipse erat, non autem voluit, neque debuit ire ad Concilia alibi congregata.

ALTERA ratio est, quia in Conciliis Orientalibus semper interfuit Imperator, aut aliquis eius Legatus, & quamuis nec Imperator, nec Legatus eius præsideret Concilio proprie ut Iudex, tamen præsidebat saltem quoad locum materialē; & etiam si summus Pontifex ibi fuisset, adhuc voluissent illi eo modo præsidere, ut patet ex Concilio Florentino, in initio, ubi Græci omnino contendebant, ut in summo loco sederet eorum Imperator, & summum Pontificem præcederet. AT quamuis utcumque tolerabile sit, ut Principes seculares in Concilio sedeant ante alios Episcopos, tamen nullo modo conuenit, ut ante ipsum summum Pontificem; ne ergo vel hoc tolerandum esset, vel tumultus excitandus, Pontifex non ibat ad ea Concilia, sed Legatos tantum mittebat.

Sed his omis, ad summum Pontificem iure pertinere præsentiam in Conciliis generalibus, probatur PRIMO, ratione ex Scriptura petita. Summus Pontifex est pastor & pater Ecclesiæ vniuersæ, adeo ut etiam Episcopi, & Principes omnes, respectu summi Pontificis, oues, & filij dicantur, ut notum est ex illo Ioan. vlt. *Pasce oues meas.* Et confirmatur ex eo, quod Concilia vocant Pontificem patrem, & ipse vocat Episcopos in Conciliis congregatos aliquando filios, ut patet ex Theodoro to lib. 5. hist. cap. 10. ubi Damasus respondens Episcopis Concilij secundi generalis, sic incipit: *Quod, inquit, Apostolica sedi debitam reuerentiam exhibetis, vobis ipsis magno honore est filij honoratissimi.* Item ex epistola Concilij Antiocheni ad Iulium, quæ sic incipit: *Domino beatissimo & honorabili patri Iulio, &c.* Et Stephanus Archiepiscopus Carthagenensis, cum tribus Conciliis ita scribunt: *Domino beatissimo & sancto patri Patrum Damaso, &c.* Et Concilium Chalcedonense in epistola ad Leonem: *Roga-*

mus, inquit, tuis decretis nostrum honora iudicium, et firmitas tua, filiis, quod decet, adimpleat. At quis, quæso, ambigere potest, utrum patres filiis, & pastores ouibus præsidere debeant, an filij patribus, & oues pastoribus?

SECUNDO, probatur ex Concilio Apostolico, Actor. 15. in quo Petrum præsedisse affirmat Hieronymus in epistola ad Augustinum, quæ est II inter epistolas Augustini; & idem ex eo colligitur, quod Petrus primus surgit, primus loquitur, primus quæstionem definit, & omnes, ut Hieronymus dixit, sententiam eius sequuntur.

Probatur TERTIO, ex actis octo generalium Conciliorum, nam quod in aliis Romanus Põtifex præfuerit, etiã aduersarij fatentur. Primum generale fuit Nicænum. de Præfide huius Concilij, quatuor sunt opiniones. Aliqui volunt præsedisse Imperatorẽ; ita Brentius. Alij Eustathium Antiochenum; ita Magdeburgenses loco notato, & Lutherus in libro de Conciliis, parte secunda. Alij Athanasium; ita Calvinus loco etiam notato. Alij Hosium Episcopũ, & Vitum ac Vincentium Presbyteros Legatos Romani Pontificis.

PRIMA opinio falsissima est. Nam in primis Constantinus post omnes Episcopos subscripsit, ut testatur Basilius Imperator in fine VIII. Synodi: at Præses primo loco subscripsit. Deinde Constantinus non ausus est sedere, nisi in sede humiliori, quàm essent Episcoporum, & annuentibus Episcopis, ut colligitur ex Theodoro lib. 1. cap. 7. hist. & Eusebio lib. 3. de vita Constantini. PRAETEREA, Constantinus in ipso Concilio professus est, se debere ab Episcopis iudicari, eisquẽ subiectum esse, non præpositum, ut scribit Ruffinus lib. 10. cap. 2. Quomodo igitur non secum ipse pugnasset, si in Episcopali iudicio præsidere voluisset?

Ad hæc AMBROSIVS epistol. 32. dicit, Constantinum in Concilio Nicæno, non se fecisse iudicem, sed liberum reliquisse iudicium Sacerdotibus. Item ATHANASIVS in secunda Apologia dicit, non posse haberi Synodum, in qua nõ Episcopus, sed Comes aliquis præfederit. Et in epistola ad solitariam vitam agentes, arguit vehementer Constantium, quod in Conciliis primas partes tenere vellet: *Si, inquit, iudicium Episcoporum est, quid cum eo commune habet Imperator?* Et in præcedentibus refert Hosium scripsisse eidem Con-

Con-

Constantio: Ne, inquit, nobis in hoc genere præcipe, sed ea potius à nobis discere; tibi Deus imperium commisit, nobis ea, quæ sunt Ecclesia, concedidit. Et non procul à fine: Quis enim, inquit, videns eum in decernendo principem se facere Episcoporum, & præsidere iudiciis Ecclesiasticis, non meritò dicat, illum eam ipsam abominationem desolationis esse, quæ à Daniele prædicta est? Vbi apertè vocat Constantium Antichristum, quia ausus est præsidere in iudicio Ecclesiastico. Scribit quoque SVIDAS in vita Leontij, quòd cùm Leontius Constantium in Concilio præsentem, & loquentem videret, dixit ad eum, mirari se, quòd ille propriorum negligens, id est, bellorum, aliorumq; civilium negotiorum, se in alienis, id est, Ecclesiasticis, tam curiosum præberet. At certè nec Athanasius, nec Hosius, nec Leontius reprehendisset in Constantio, quòd Synodis præsidere voluisset, si antea pater eius Constantinus in Concilio Nicæno præsedisset.

Quòd EVSTATHIVS non fuerit præses, probatur PRIMO, quia in subscriptione Eustathius nõ inuenitur primus, nec secundus, nec tertius, sed inter alios inferius positus. SECUNDO, quia cùm esset in Concilio Alexander Alexandrinus Episcopus, Antiocheno maior & dignior, nulla ratio sinebat, vt ipse præcederet.

At, inquiunt Magdeburgenses, apud Eusebium lib. 3. de vita Constantini, legimus eum, qui primus sedebat à dextris Imperatoris, orationem habuisse de laudibus Imperatoris; Eum autem, qui orationem habuit, constat, fuisse Eustathium, ex Theodoro lib. 1. hist. cap. 7. RESPONDEO, Eustathium fuisse primum dextri ordinis Episcoporum, vt Eusebius dicit, non tamen primum immediatè post Imperatorem. Constat enim ex Athanasio in epistola ad solitariam vitam agentes, Hosium fuisse Principem eius Concilij, & proinde ante Eustathium sedisse.

Itaq; (si coniectare licet) tres ordines sedium erant in Concilio; vnus à dextris, alter à sinistris, & tertius in capite aulae totius, & quidem in hoc tertio sedebat medius Imperator inter Episcopos Hosium Legatum Põtificis, & Alexandrum Episcopum Alexandrinum, necnon Vitum & Vincentium Legatos item Apostolicos. Deinde primus ordinis eius, qui erat à dextris, sedebat Eustathius Episcopus Antiochenus.

Alterius autem ordinis, qui erat à sinistris, sedebat primus Macharius Episcopus Hierosolymæ; atq; hac ratione seruabatur ordo dignitatis inter primarios Patriarchas, quæ certè valde probabile est seruatū fuisse in ea Synodo. vel certè, si id placet, respondere possumus, Eustathio datum esse locum digniorem ob antiquitatis & sanctitatis eius meritum, sed non propterea eum Concilio præsedisse. Nam alioquin Imperator præsedisset in Concilio IV. & VI. qui in summo loco sedebat. Itaque non tam ex loco, quàm ex subscriptione colligenda est præsentia; sæpè enim honoris gratia ille sedet primus, qui reuera primum locum non tenet.

Quod verò Athanasius non fuerit præses, vix eget probatione, solus enim Calvinus, & sine vlla ratione id asserit; & præterea cõstat, Athanasium tunc fuisse Diaconum, & iuisse ad Concilium cum Episcopo suo Alexandro, & nec sedisse, nec subscripsisse. Vide Ruffinum lib. 10. histor. cap. 14. & Sulpitium lib. 2. sacre historię, Gregorium Nazianzenum oratione in Athanasium, & ipsum Athanasium in secunda Apologia. **PORRO**, Diaconum sedere, nedum præsidere in Synodo Episcoporum, nisi locum teneat Episcopi sui, est omnino inauditum. Non autem tenebat locum Episcopi Athanasius, cum Episcopus ipse Alexander adesset præsens; deniq; inter subscriptiones inuenitur quidem subscriptio Alexandrini Episcopi Alexandri, proximè posita post subscriptionem Romanorum Presbyterorum, at subscriptio Athanasij nusquam reperitur.

Quòd ergo præsides fuerint Legati Pontificis Episcopus Hosius, Vitus & Vincentius Presbyteri, probatur **PRIMO**, ex subscriptionibus. Hi enim tres primi omnium subscripserunt. **SECUNDO**, ex Cedreno in compendio historiarum, & Photio in libro de septem Synodis, qui dicunt, Syluestrum per suos Legatos Concilio Nicæno auctoritatem contulisse. **TERTIO**, ex Athanasio in epistola ad solitariam vitam agētes, ubi dicit, Hosium Principē fuisse in eo Concilio, & ipsum esse, qui composuit Symbolum, quod dicitur Nicænum. Cùm autem Hosius fuerit simplex Episcopus, & proinde inferior omnibus Patriarchis, qui erant in eo Concilio, sine dubio nunquam habuisset primum locum, nisi vicem gessisset Romani Pontificis. Itaq; in præfatione quadam Concilij Sardicenis,

ensis, quæ habetur in primo tomo Conciliorum, & fortasse est Dionysij exigui viri doctissimi, disertis verbis habetur, Hosium Cordubensem in Nicæno Concilio Legatū egisse Romani Pontificis. quod etiam ex Codice Græco intelligi potest, qui in Vaticana Bibliotheca habetur; cuius testimoniū vide in lib. 2. de Concilio Nicæno, edito ab Alphonso Pisano, Societatis IESU, Colonia anno M.D.LXXXI.

SECUNDUM Concilium generale fuit CONSTANTINOPOLITANVM I. in quo constat non præsedisse Imperatorem, sed tantum misisse ad Episcopos literas Romani Pontificis, quibus ad Concilium vocabantur, ut patet ex epistola Concilij ad Damasum, apud Theodoretum lib. 5. cap. 9. constat etiam non præsedisse Romanum Pontificem, sed Nectarium Episcopum Constantinopolitanum. cuius rei causa est, quia Romanus Pontifex non interfuit, nec per se, nec per Legatos. Pontifex enim Damasus conuocauerat quidem Episcopos Orientis Constantinopolim, sed ex eo loco postea volebat eos Romam venire, ubi ipse coegerat Synodum Episcoporum Occidentalium, ut Romæ fieret plenissimum Concilium. Ceterum, Orientales excusauerunt se iustas ob causas, & coniunxerunt se animis, & sententiis cum Occidentalibus, non autem præsentia corporali. Vide epistolas Damasi ad Concilium Constantinopolitanum, & Concilij ad Damasum, apud Theodoretum lib. 5. cap. 9. & 10. quod autem, si Damasus adfuisset, sine dubio præsedisset, patet ex eisdem epistolis, ubi illi Damasum, ut caput suum agnoscunt, & ipse filios eos vocat.

TERTIUM Concilium fuit EPHESINVM I. in quo certum est, non præsedisse Imperatorem, sed Romanum Pontificem per Legatos suos. Quod non Imperator, nec aliquis nomine eius, patet ex epistola ipsius, videlicet Theodosij Iunioris ad Synodum Ephesinam, quæ habetur tomo 1. eius Concilij, cap. 32. ubi dicit, se misisse Candidianum Comitem ad Concilium, non ut misceret se quæstionibus Ecclesiasticis, sed ad Synodi defensionem. Vide epistolam Nicolai I. ad Michaëlem Imperatorem. Quod Romanus Pontifex Celestinus præfederit per Legatum suum S. Cyrillum, testantur omnes historici; Euagrius lib. 1. cap. 4. Photius in libro de septem Synodis; Prosper in Chronico; Nicephorus libro 14. cap. 34.

& Liberatus Abbas in Breuiario, cap. 15. Denique Iustinianus in edicto, & Nicolaus I. in epistola ad Michaëlem, & ipse Celestinus in epistola ad Cyrillum, quæ exstat in hac Synodo, tomo I. cap. 16. & inter opera Cyrilli.

At CALVINVS respondet, Celestinum aliquo artificio quæsiuisse saltem nomen præsententiæ, cum rem habere non posset, & ideo cum mitteret illuc suos, Cyrillo, qui alioqui præfuturus erat, vices suas delegasse, ut saltē per illum præsidere videretur.

At figmentum istud Caluini, quod sine vlla ratione profert, facilè refellitur. PRIMVM, ex Prospero, qui dicit, Nestorio præcipuè restitisse Cyrilli industriam, & Celestini auctoritatem. SECUNDO, ex epistola Celestini, qua videmus mandari Cyrillo vices Romani Pontificis, multò antè, quàm Legati ceteri mitterentur. TERTIO, ex Nicephoro loco notato, qui dicit, adèd magni fecisse Orientales hoc priuilegium datum Cyrillo à Celestino, ut deinceps Cyrillus mitram, & nomen Papæ, atque ut Iudex orbis vniuersi appellaretur, acceperit, & hæc ornamēta etiam ad successores transmiserit. QUARTO, ex epistola Cyrilli ad Constantinopolitanos, in qua dicit, quod si Nestorius intra terminum à S. Celestino Papa præscriptum, non respuerit, communionem Ecclesiæ priuabitur. QUINTO, ex ipsa Synodo, quæ, ut refert Euaugrius lib. I. cap. 4. & ex ipsa sententia, quæ habetur tomo 2. cap. 10. huius Synodi, cum damnationem in Nestorium pronuntiare vellet, præmisit, se cum aliis Ecclesiæ canonibus, tum præcipuè literis Papæ Celestini, necessariò compulsus ad tam seueram sententiam. DENIQUE, exstat epistola Synodi ad Celestinum, in qua reseruant iudicio ipsius Celestini causam Ioannis Episcopi Antiocheni, ut ipse in eum sententiam ferat. quæ omnia sunt certa argumenta, quòd Celestinus re ipsa fuerit Præses & Princeps in eo Concilio.

QUARTVM Concilium est CHALCEDONENSE, in quo initio, id est, in prima actione Imperator Martianus interfuit, & sedit primo loco, non tamen præsedet, ut Iudex, ut ipsemet testatus est in oratione ad Synodum, quæ exstat act. I. ubi ait, se venisse ad confirmandam fidem, sicut olim fecerat Constantinus Magnus, id est, non venisse ad explicandam

dam fidem, & controuersias iudicandas, sed ad hoc, ut fides à Concilio explicata, firma ac tuta consisteret, defensa videlicet Imperatoris ope & auctoritate. Interfuerunt denique nomine Imperatoris in aliis actionibus quidam Iudices seculares, qui non erant Iudices controuersiarum fidei, sed tantum, an omnia fierent legitimè, sine vi, & fraude, & tumultibus. Quia enim in Concilio Ephesino II. Dioscorus Episcopus militibus introductis, vi coëgerat Episcopos ad subscribendum: In hoc Concilio interfuerunt vel Imperator, vel Vicarij eius, ad impediendam violentiam. Id quod ex toto Concilio apparet; nunquam enim sententiam ferunt, nunquam subscribunt, & in omnibus sententiis Episcoporum acquiescunt.

Præfuerunt autem reuera ut Iudices Ecclesiastici, Legati Leonis Papæ. Ipsi enim in omnibus actionibus primi nominantur, primi sedent, primi loquuntur, primi subscribunt, ipsi sententiam definitiuam in Dioscorum proferunt, nomine Papæ & totius Concilij, actione 3. his verbis: *Sanctissimus ac beatissimus Papa caput vniuersalis Ecclesie Leo, per nos Legatos suos, sancta Synodo consentiente, Petri Apostoli pradius dignitate, qui Ecclesia fundamentum, & petra fidei, & cælestis Regni sanctorum nuncupatur, Episcopali dignitate Dioscorum nudauit, & ab omni sacerdotali opere fecit extorrem.* Denique, beatus Leo & Concilium totum id fatetur. *LEO* epist. 47. ad Concilium Chalcedonense, sic ait: *In his, inquit, fratribus Paschasino & Lucentio Episcopis, Bonifacio & Basilio Presbyteris, qui ab Apostolica sede directi sunt, me Synodo vestra fraternitas existimet præsidere.* Concilium Chalcedonense in epistola ad Leonem, quæ habetur actione 3. in quibusdam exemplaribus, in aliis post finem Concilij: *Quibus, Episcopis Concilij, tu quidem sicut membris caput præeras in his, qui tuum tenebāt ordinem, beneuolentiam præferens. Imperatores vero ad ornandum de-sentissimè præsidebant, &c.*

CALVINVS respondet, in hoc quidem Concilio præfuisse Legatos Pontificis Romani, sed ex priuilegio Imperatoris, quod extorserat Leo Papa: *Cum enim fieret Concilium Ephesinum secundum, inquit Calvinus, non est ausus Leo petere primam sedem in Concilio, sed misit Legatos, & passus est*

est

est eos subesse Dioscoro Alexandrino Episcopo Præsidi. quia Verò res malè cecit, & Dioscorus non rectè nauim gubernauit, Leo, illa occasione accepta, petiit ab Imperatore, Si permitteret aliud Concilium fieri, cui Legati sui præessent. Imperator, quia videbat, nõ esse in Oriente illos idoneos Episcopos tanto oneri, ex defectu personarum, permisit Romanis Legatis præsentiam.

Hæc historia, quam Calvinus sine vlla probatione recitat, plena est mendaciis; nam in primis, quòd Leo non sit ausus petere primam sedem in Concilio Ephesino, mendacium est. Scribit enim Liberatus in Breuiario, cap. 12. Legatos Romani Pontificis noluisse in Concilio sedere, cum vidissent præsidere Dioscorum, & non datam sanctæ sedi Romanæ præsessionem. Porro, Dioscorum extorsisse contra fas ab Imperatore præsentiam illam, scribunt Zonaras in vita Theodosij, & Euagrius lib. I cap. 10. Vnde etiam Leo epistola 24. 25. & 26. ad Theodosium & Pulcheriam, frequenter reperit, Dioscorum in ea Synodo sibi vendicasse principatum, vbi etiam testatur, Flavianum Episcopum Constantinopolitanum appellasse à Concilio illo ad Apostolicam sedem & libellum appellationis tradidisse Legatis Romanis; quomodo ergo non auderet Leo in eo Concilio præsentiam petere, à quo ad se tanquam ad maiorem appellabatur? Deinde, quòd Leo petierit ab Imperatore, vt sui Legati præessent in Synodo Chalcedonensi, & quòd Imperator id concesserit defectu personarum Orientalium, mendacia impudentissima sunt; nihil enim tale ab vilo narratur, immò videmus Leonem Legatos misisse absolutè, vt præfiderent, nullius consensu petito, nedum venia vel permissione.

QVINTVM Concilium fuit CONSTANTINOPOLITANVM II. in eo præfedit non Menas, (vt falsò Calvinus docet) Concilium enim à Mena celebratum, non generale, sed particulare fuit, vt suprà demõstrauimus; sed Eutychius Menæ successor, qui tamen agnouit, & professus est, præsentiam debitam fuisse Romano Pontifici, si is interesse Concilio voluisset. Vnde Zonaras in vita Iustiniani: *Sub hoc, inquit, quintum Concilium est coactum centum sexaginta quinq; Episcoporum, quorum Princeps fuit Vigilus Papa Roma-*

Romanus. Et ipse Eutychius Patriarcha in epistola ad Vigilium, quæ habetur in fine primæ collationis quintæ Synodi: *Petimus, inquit, presidente nobis Vestra Beatitudine, de tribus capitulis queri & conferri.* Quæ verba Patriarchæ Eutychij nõ solum mendacium Caluini refellunt, qui scripsit, Menam in eo Concilio præsedisse, sed etiam alterum Illyrici, qui Cent. 6. cap. 9. col. 509. asseruit, Vigilium Papam noluisse Synodo interesse, ne cogeretur secundus Eutychio assidere. At qui hoc timere potuit, cum ipse Eutychius præsentiam illi offerret?

SEXTVM Concilium fuit **CONSTANTINOPOLITANVM III.** in eo Præsides fuerunt Legati Agathonis Romani Pontificis, Petrus & Georgius Presbyteri, ac Ioannes Diaconus. Id enim affirmat Zonaras in vita Cõstantini IV. & præterea ex ipsa Synodo patet, vbi in singulis actionibus isti primi omnium nominantur, loquuntur, subscribunt. Interfuit in hac Synodo etiam Imperator Constantinus, cum nõnullis viris illustribus, & præsedit, id est, primo loco sedit, sed nõ fuit vlllo modo Iudex, aut formaliter Præses; nam nullam sententiam tulit, & vltimus omnium subscripsit, non definiens, sed consentiens.

SEPTIMVM Concilium est **NICAENVM II.** in quo sine controuersia Præsides fuerunt Legati Papæ Adriani I. Petrus Archipresbyter, & Petrus Abbas S. Sabbæ. Isti enim primi nominantur, & primi subscribunt. Imperator nihil in hac Synodo egisse legitur.

OCTAVVM Concilium est **CONSTANTINOPOLITANVM IV.** in quo etiam sine controuersia Legati Adriani II. præfederunt, videlicet Donatus & Stephanus Episcopi, & Marinus Diaconus, qui primi nominantur, & subscribunt, & in ipsa prima actione rogati à Concilio, vt ostenderent literas Papæ, quibus daretur eis præsentia, mox exhibuerunt literas Adriani. Denique, ad finem Concilij ita subscribit primus: *Ego Donatus Dei gratia Episcopus Hostiensis, locum obtinens Domini mei Adriani vniuersalis Papæ, hunc sancta & vniuersali Synodo præsidens, omnia, qua superius leguntur, promulgavi, & manu propria subscripsi.* Imperator autem **BASILIVS** adfuit quidem, sed in fine Concilij aperte testatus est longa oratione, non esse suum, nec vllius hominis

minis

minis Laici, miscere se Ecclesiasticis iudiciis, & tandem subscripsit post omnes Patriarchas, non definiens, sed suscipiēs, & consentiens, præfatus etiam antea se debuisse subscribere post omnes Episcopos, vt olim fecerunt Constantinus, Theodosius, & Martianus; tamen se subscripsisse immediatè post Patriarchas, quia tali eum honore Episcopi afficere voluerunt.

Si ergo his addamus reliqua generalia Concilia, in quibus omnibus sine controuersia Pontifex Romanus præsedir, habebimus ex continua Ecclesiæ consuetudine, propriè ad Romanum Pontificem pertinere munus in Conciliis generalibus præsidendi. De ceteris, quæ ad formam pertinent Conciliorum, vt de ordine, quo ceteri sedere debent; de vestibus Episcoporum in Synodo; de modo procedendi, &c. vide Ioannem de Turrecremata lib. 3. cap. 26. & 27. & Concilium Toletanum IV. cap. 3. Toletanum XI. cap. 1. & initium Conciliorum Constantiensis & Basiliensis.

CAPVT XX.

Soluuntur argumenta aduersariorum.

ARGUMENTA CALVINI sumuntur à praxi Ecclesiæ. Proponit enim quinq; Concilia, in quibus Pontifex Romanus non præfuit. Videlicet NICAENVM, cui præfuit Athanasius; QUINTVM generale, cui præfuit Menas; EPHESINVM secundum, cui præfuit Dioscorus; CARTHAGINENSE sextum, cui præfuit Aurelius; etiamsi adessent Legati Pontificis; & AQUILEIENSE, cui non Damasus, sed Ambrosius præsedir. Sed ad prima tria iam est responsum.

Ad QVARTVM dico, solùm in generali Concilio debere necessariò Romanum Pontificem præsidere; in provincialibus enim, vel nationalibus, qualia sunt omnia Carthaginensia, non negamus deberi præsidentiam Archiepiscopo, vel Primati eius loci. Porro, Legati Romani Pontificis non fuerunt ad illud Concilium missi, vt præsiderent, sed vt quædam tractarent cum eo Concilio nomine Romanæ Ecclesiæ.

Ad

Ad QUINTVM dico, argumentum cōflari ex duobus mendaciis Caluini, quæ sunt maior & minor propositio; ex quibus quid potest colligi, nisi mendacium? PRIMVM mendacium est, quòd Aquileiense Concilium fuerit generale; nam primò, si fuisset generale, fuisset secundum, & proinde Constantinopolitanum, quod postea sequutum est, non fuisset secundum, sed tertium; deinde vix interfuerunt Episcopi XXX. qui certè non sufficiunt ad generalem Synodum faciendam. Denique, in epistola huius Concilij ad Imperatorem, dicunt Patres, non fuisse opus congregare Concilium generale, sed abundè satis fuisse ad id, pro quo vocati erant, paucos illos Episcopos, præsertim cùm essent ex variis prouinciis Occidentis. Itaque Concilium fuit prouinciale, sed adiutum etiam aliquot legatis quarundam aliarum prouinciarum.

SECVDVM mendaciũ est, quòd Ambrosius præfederit; nam primus nominatur Valerianus Episcopus Aquileiense, secundus Ambrosius Mediolanensis. quod est argumentum, Valeriano datum esse primum locum; neque his repugnat, quod Ambrosius in eo Concilio ferè solus disputat cum hæreticis; munus enim disputandi non Præsidi, sed Episcopo doctissimo demandari solet.

BRENTIVS argumenta petit ex Testamento veteri, in quo constat præcipuos Iudices, etiam in rebus spiritualibus, fuisse Principes, siue Reges, vt patet de Mose, Iosue, Dauide, Salomone, Ezechia, Iosia. Accedit, quod Deus commisit Principibus custodiam legis diuinæ, vt dicitur Roman. 13. *Simile egeris, time; non enim sine caussa gladium portat.* Ergo principium est iudicare de lege Dei, quomodo sit seruanda, & punire transgressores. Sed hoc argumentum iam est à nobis solutum in libro tertio de verbo Dei, & in libro primo de Pontifice. Quia tamen non piguit aduersarios eadem argumenta sæpius repetere, nec nos pigebit solutiones quoque sæpius repetere.

RESPONDEO igitur PRIMO, Mosem non solùm Principem, sed etiam summum Sacerdotem fuisse, vt patet ex Psalmo 98. *Moses & Aaron in Sacerdotibus eius.* Iosue autè, Dauidem, Salomonem, & aliquos alios non solùm Reges, sed etiam Prophetas fuisse, quibus Deus quædam extraordinariè

natiè

nariè committebat, quæ à Sacerdotes alioquin ex officio spectabant; hoc modo Salomon Rex amouit Abiathar à sacerdotio, & constituit Sadoc pro eo, 3. Regum 2. id enim fecit, non vt Rex, sed vt Propheta ex diuina inspiratione; vnde subiungitur ibidem caussa: *Vt impleretur sermo Domini, quem loquutus est super domum Heli, in Silo.* Sed non propter ista extraordinaria, delenda est ex Deuter. cap. 17. lex illa generalis, qua iubentur omnes in dubiis circa legem recurrere ad Sacerdotes. neque illa Malachiæ 2. *Labia Sacerdotum custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius.*

Dico SECUNDO, alios Reges Synagogæ, qui boni fuerunt, nunquam se miscuisse in negotiis sacerdotalibus eius, & si quando se miscuerunt, punitos fuisse, vt patet de Rege Iosaphat optimo, qui 2. Paralip. 19. aperte distinguit officia, & dicit: *Amarias Sacerdos & Pontifex in omnibus, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porro Zabadias, qui est Dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.* E contrario autem Ozias Rex 2. Paralip. 26. cum Sacerdotis officium vsurpare voluisset, mox à Deo percussus, leprosus factus est, & permansit vsq; ad mortem.

Ad confirmationem dico, Reges esse custodes Legis diuinæ, sed nõ interpretes, & proinde ad eorum officium pertinere, vt legibus & edictis suis iubeant eam fidem tenere, quam Sacerdotes tenendam docent, & hæreticos ab Ecclesia iudicatos coërceant pœnis temporalibus, vt Augustinus docet in epist. 48. 50. & 166. & pij Imperatores Constantinus, Theodosius, Martianus, aliique id sæpe fecerunt, vt patet ex Lege, Cunctos populos, C. de summa Trinitate & fide Catholica, & ex toto titulo de hæreticis in eodem Codice.

Argumenta HERMANNI sumuntur ex variis exemplis veterum. PRIMVM est ex disputatione Athanasij cum Ario, præfidente Probo iudice, homine laico, & nondum Christiano, quem Imperator Constantius deputauerat, quæ quidem exstat imperfecta in operibus Athanasij, sed perfecta in operibus Vigilij Episcopi Tridentini, qui floruit circa annum Domini CCCCC.

RESPONDEO, nunquam fuisse talem disputationem re ipsa habitam; sed Vigilium eam composuisse per modum
Dialo.

Dialogi, ut eo modo scriberet contra Arianos, ut ipsemet fateatur li. 5. contra Eutychen, non procul ab initio, & præterea res ipsa clamat; nam disputatio habetur inter quatuor homines, Sabellium, Arium, Photinum, & Athanasium tunc Episcopum, ut patet ex epistola Imperatoris, quæ initio disputationis fingitur, missa ad Probum: At Sabellius obiit antequam ullus ex aliis tribus orbi innotesceret, ut patet ex Eusebio lib. 7. hist. cap. 5. Arius quoque obiit tempore Constantini, antequam Constantius regnare inciperet, ut patet ex Sozocrate lib. 1. cap. 25. ergo non potuit cum Athanasio congregari, tempore Constantij, ut hic fingitur. Quod verò quidam dicunt, duos fuisse Arios, & cum posteriore tantum disputasse Athanasium, refellitur ex ipsomet Vigilio, qui initio huius disputationis aperte testatur, se loqui de illo Ario, qui Ariam hæresim primus excogitavit.

Sed DICES, etiamsi Dialogus sit fictus, tamen apparet, non esse visum absurdum Vigilio, si iudex laicus præfesset disputationi de religione. RESPONDEO, Vigilium ita Dialogum composuisse, ut ostenderet tantam esse vim Catholicæ veritatis, ut etiam sub iudice non Christiano vincere possit.

SECUNDUM exemplum est desumptum ex Zonara in vita Constantini, ubi legimus, ad petitionem Helenæ, quæ conabatur pertrahere Constantinum filium à fide Christi ad Iudaismum, disputasse Sylvestrum cum Iudæis coram quibusdam senatoribus, tanquam iudicibus, ex mandato Constantini.

RESPONDEO, videri incertam istam narrationem; omnes enim veteres Helenam laudant ut foeminam Christianissimam, & non solum Catholici, sed etiam Magdeburgenses Cent. 4. col. 694. rident hanc narrationem, ut fabulosam, & ex Chronico Eusebij colligitur anno CCC. XXV. lignum crucis Dominicæ ab Helena inventum, & Marianus Scotus sub annum CCC. XXVII. scribit illam disputationem incidisse opera Helenæ, tunc Christum persequentis, quæ nullo modo coherent.

TERTIUM exemplum sumitur ex Optato Mileuitano, & Augustino, qui multis in locis scribunt, Donatistas in causa Cæciliani ab Imperatore iudices postulasse; Imperatorem

GG autem

autem dedisse, eis Romanum Episcopum cum aliis quibusdam Episcopis, sed eos appellasse, & ab Imperatore accepisse alios iudices in Gallia, quos rursus appellantes Imperator ipse iudicauit, ergo summus Iudex in causis Episcoporum est Imperator.

RESPONDEO, bene habet quod hæretici argumentantur ex gestis hæreticorum maiorum suorum; nam quod male fecerint recurrendo ad Imperatorem, tanquam iudicem, & quod peius fecerint rursus ad eum appellando, Optatus, Augustinus & Imperator ipse testes sunt. AVGVSTINVS epist. 48. dicit, hinc merito reprehendi Donatistas, quod apud Imperatorem accusauerint Cæcilianum, cum potius eum apud Episcopos Transmarinos conuincere debuissent. & ibidem addit, Imperatorem ordinatus egisse, qui Donatistas ad se venientes remisit ad iudicium Milthiadis Romani Episcopi.

OPTATVS libro I. contra Parmenianum refert, Imperatorem sic exclamasse: *Orabida furoris audacia, sicut in causis Gentilium fieri solet, appellationem interposuerunt.* Item AVGVSTINVS in epist. 162. *Qua in re, inquit, quemadmodum deseretur illos Constantinus, audiuitis, atque Verinam, et ipse cecit, et de illa causa post Episcopos iudicaret, à sanctis Antistitibus veniam postea petiturus, sic & illi aliquando cederent Veritati.* Vbi vides Constantinum ægrè tulisse ad appellari, & iudicasse post Episcopos coactum, ut vel sic frangeret furorem Donatistarum, cum viderent se ab omnibus condemnari: & præterea intellexisse Constantinum, se non posse iure suo iudicare, sed tantum ea spe, quod postea Episcopi veniam illi darent, à quibus eam petiturus erat. Quæ autem fuerit mens Constantini extra hos articulos necessitatis, patet ex Rufino lib. 10. hist. cap. 2. ubi asseruit se debere iudicari ab Episcopis, non eos iudicare.

QUARTVM exemplum est sumptum ex Breuiculo collationum circa principium, ubi sic AVGVSTINVS loquitur: *Cum Catholici Episcopi & partis Donati, iussu Imperatoris disputando inter se gestis apud Tribunal & Notarium Marcellinum cognitorem habitis, contrulissent, &c.* Et in fine Breuiculi asserit, Marcellinum, ut iudicem, sententiam tulisse pro Catholicis contra Donatistas.

QVINTVM

QVINTVM exemplum sumitur ex Sozomeno lib. 4. cap. 5. & ex Epiphano hæreſi 71. qui ſcribunt Photinum petiſſe & impetraſſe ab Imperatore iudices, coram quibus cauſam ſuam ageret.

Reſpondeo ad QVARTVM exemplum, ex doctrina ipſius Auguſtini, collationem illam cum Donatiſtis extraordinariam, & quadam neceſſitate ſuſceptam fuiſſe; nam vt ſcribit idem Auguſtinus lib. 3. contra Iulianum, cap. 1. cum Pelagiani vellent opera Imperatoris cogere Catholicos ad collationem eo modo, quo antea Catholicos coegerant Donatiſtas: Auguſtinus reſpondit, Catholicos eam collationem modo extraordinario cum Donatiſtis neceſſariò habuiſſe, eo quod illi totam Africam infeſtarent, nec poſſent aliter reprimi, vel ad Concilium cogi, niſi per temporales poteſtates, vt tunc factum eſt.

DICO præterea, illud iudicium non fuiſſe tale, quale eſt de quo nos agimus: non enim ita iudicauit Marcellinus, vt eius ſententia totam Eccleſiam obligauerit, ſed tantùm vt repreſerit audaciam Donatiſtarum; ſententia enim Marcellini fuit, Donatiſtas ita à Catholicis confutatos, vt nõ habuerint quod reſpõdere poſſent. Sicut etiam cum Auguſtinus diſputauit cum Paſcentio Ariano, arbitro Laurentio, vt patet ex epistoſa Auguſtini 174. & 178. ſententia Laurentij non faciebat rem de fide, ſed tantùm valebat ad confuſionem Paſcentij, qui victus pronuntiabatur; & idem dicendum eſt de diſputatione Photini hæreſici, & de ſimilibus diſputationibus. Nunquam enim in Eccleſia habitæ ſunt pro legitimis definitionibus, qualia ſunt decreta Conciliorum.

SEXTVM exemplum ſumptum eſt ex Socrate lib. 5. ca. 10. & Sozomeno lib. 7. cap. 12. vbi legimus, Imperatorem Theodoſium iuſſiſſe, vt ſinguli Principes variarum religionum, id eſt, Catholicos, Arianos, Eunomianos adferrent ad ſe ſcriptam formulam fidei ſuæ. quod cum factum eſſet, Imperatorem impenſè Deum orante, vt animum ſuum dirigeret in vera fide eligenda, & tum demum lectis omnibus cõfeſſionibus ſolam Catholicam approbaſſe, & eam ſeruari iuſſiſſe.

RESPONDEO, Theodoſium non ſuſcepſiſſe aliquam nouam controuerſiam definiendam, neq; ſe iudicem vllò modo feciſſe in cauſa fidei. quod patet PRIMO, quia illa quæ-

stio iam definita erat in Concilio Nicæno, cuius ipse adeo strenuus sectator erat, ut noluerit baptizari ab Episcopo Thessalonicensi, nisi prius intelligeret eum esse fidei Nicænae, ut est apud Socratem libro 5. cap. 6. non ergo dubitare potuit, an esset verior fides Ariana, an fides Catholica. SECUNDO, quia Ambrosius in epistola tricesima secunda dicit, non esse Imperatorum in causa fidei iudicare; & hoc probat testimonio Constantini, Valentiniani senioris, & Theodosij, item in Concilio Aquileiensi, idem Ambrosius dicit, Imperatorem Theodosium liberum reliquisse iudicium sacerdotibus. Theodosius igitur nihil iudicauit in causa fidei, sed tantum legit sectariorum confessiones, ut eis acquiesceret, eisque satisfaceret, ne videretur eos inauditos sine ratione damnare.

Quod autem scribit Socrates, Theodosium à Deo per orationes postulasse, ut se dirigeret in eligenda fide, falsum esse arbitror; nam cum orauerit secretò, ut idè Socrates affirmat, quis potest scire, quid orauerit? & præterea certum est eum non sic orasse, quia sic orando peccasset peccato infidelitatis, dubitando de fide, quam semel acceperat; & tamen eum in hoc facto nihil peccasse, sed laudabiliter egisse, omnes fatentur. Orauit igitur, non ut dirigeretur in eligenda fide, sed ut dirigeretur in eo negotio, ne aliquid imprudenter ageret, & fortasse à Deo veniam petiit, quod alienum ius occupare videretur; & simul orauit, ne deciperetur legendo confessiones tot hæreticorum.

SEPTIMUM exemplum sumitur ex Theodoro lib. 5. cap. 23. ubi legimus, quod cum Romani Pontifices nolent Flavianum esse Episcopum Antiochenum, tamen Theodosius Imperator aliter iudicauit, & iussit Flavianum Antiochiæ esse Episcopum.

RESPONDEO, hanc historiam mirificè ostendere Romani Pontificis primatum, & nihil planè obesse præsentis causæ. Dico igitur, Pontificem iure noluisse ut Flavianus esset Episcopus, Imperatorem autem, quod fecit, ex potentia, non ex iustitia fecisse. Id quod probo, quia ut Socrates refert libro 5. capite quinto, cum esset schisma in Ecclesia Antiochena, & simul sederent Meletius, & Paulinus, placuit tandem omnibus, ut simul sederent; sed cum alter moreretur, alter
Epi-

Episcopus esset, nemine succedente Episcopo mortuo, idque iureiurando confirmauerunt; at nihilominus mortuo Meletio in eius locum Flavianus successit, viuentē adhuc Paulino, quod contra iuramentum, & proinde illicitum fuisse, omnibus notum erat. Quid ergo mirum, si id Romano Pontifici Damaso displicebat?

Quocirca S. AMBROSIVS in epistola 78. ad Theophilum Alexandrinum de hac re loquens, sic ait: *Scribit sanctitas tua, Flavianum ad imperialium rescriptorum suffragia remeausse: Frustrā ergo tantorum sacerdotum fusus labor; iterum ad huius seculi iudicia reuertendum.* Et infra: *Sanè referendum arbitramur ad sanctum fratrem nostrum Romanæ Sacerdotem Ecclesia.* Præterea CHRYSOSTOMVS quoque Antiochiæ non a Flauiano, sed ab Euagrio Paulini successore Presbyter ordinatus est, vt est apud Socratem lib. 6. cap. 3. quod ille nunquam passus esset, si Flavianum pro vero Episcopo habuisset. Item THEOPHILVS Alexandrinus Episcopus, vt refert Socrates lib. 5. cap. 15. Romanum Pontificem per Legatum suum rogauit, vt Flauiano peccatum, quod admiserat, dimitteret. Et similem operam apud Pontificem postea nauasse Chrysostomum, patet ex Sozomeno lib. 8. cap. 3. Ex quibus clarissimum est, Flavianum peccasse, & iudicem eius ac superiorem fuisse Romanum Pontificem. Item HERONYMVS in epist. ad Damasum, de nomine hypostasis, loquens de eodem schismate, petit à Pontifice, cui nam eorum Episcoporum communicare debeat; & asserit se ei communicaturum, qui cum Romano Pontifice coniunctus sit.

Præterea tres optimi & sanctissimi Pontifices, Damasus, Siricius, Anastasius, vt scribit Theodoretus lib. 5. cap. 23. liberrimè in ea causa Imperatorem increparunt, ac dixerunt, eum quidem satis diligenter opprimere tyrannos, qui contra se insurgunt; at iis, qui contra Dei legem tyrannidem exercent, impunitatem concedere. Quam obiurgationem tam atrocè nunquam certè Pontifices tam sancti adhibuissent, nisi Imperatorem grauiter errare vidissent. Quid, quod Imperator ea obiurgatione permotus, vt ibidem Theodoretus refert, non succensuit Romanis Pontificibus, sed Flavianum bis Romam nauigare iussit, vt coram Pontifice se purgaret.

Denique, vt ibidem Theodoretus refert, etiamſi Imperator de potentia, vt diximus, non de iuſtitia, Flauianum Episcopum eſſe volebat, tamen nunquam finita eſt cauſa illa, neque Episcopi Occidentis, & Ægypti Flauiano communicare voluerūt, donec Euagrio iam mortuo Pontifex Romanus Flauiano delictum condonauit, & Legatos eius ſe admiſſurum promiſit, & ipſe Episcopos illuſtriſſimos, & Presbyteros ac Diaconos Antiochenos, Legatos Romam miſit.

Habemus ergo quid requiratur ad legitimū Concilium. Nunc breuiter appendicis loco annectemus, quale Concilium requirant Proteſtantes in eo libro, quem inſcribunt *Cauſſa cur Electores, Principes, aliq̄ additi Confeſſionis Auguſtanæ ad Concilium Tridentinum non accedant.*

CAPVT XXI.

Refutantur conditiones, quas Lutherani requirunt in Concilio celebrando.

LUTHERANI, qui ſe Proteſtantes vocant, octo conditiones proponunt Concilij celebrandi, de quibus quoniā ſatis plenè diſſeruit Gaſpar Valpandæus, nos eas breuiſſimè refellemus.

PRIMO ergo requirunt, vt antequam fiat Synodus, irritentur omnia acta Concilij Tridentini. SECUNDO, vt Concilium fiat in Germania; eſt enim canon Eccleſiaſticus apud Cyprianum libro I. epiſt. 3. vt illic lites iudicentur, vbi exortæ ſunt. TERTIO, vt Pontifex Romanus non indicat Conciliū, nec ei præſit, ſed ſit altera pars litigantium, quando quidem ipſe eſt qui accuſatur, & nemo debet ſimul eſſe iudex, & pars. QUARTO, vt ex ſola Scriptura diuina ſententiæ ferantur, non ex traditionibus, vel canonibus. QUINTO, vt decifio non fiat penes ſuffragiorum pluralitatem, ſed vt iuxta normam verbi diuini pronuncietur. SEXTO, vt Romanus Pontifex abſoluat omnes Prælatos à iuramento fidelitatis, quo ei obſtricti ſunt. SEPTIMO, vt Theologi principum ac ſtarum Confeſſionis Auguſtanæ, nō minùs, quàm Episcopi in Concilio ſententias, ac voces decifiuas proferre permittantur. OCTAuo, vt detur ſaluus cōductus ab Imperatore, non ſolum

solùm personis, sed etiam ipsi causæ principali, id est, vt nec personæ possint puniri si nolint Concilio assentiri, nec fides, & Confessio Lutheranorum possit damnari, etiamsi Theologi Lutherani eam defendere nõ potuerint. Cùm his conditionibus dicunt, se Concilium toto pectore optare, & hoc verè pium, & liberum Concilium se vocare.

PRIMA conditio est iniqua, quia nihil debet irritum haberi, nisi legitimo iudicio damnatum; Concilium autem Tridentinum est quidem accusatum ab hæreticis, sed non damnatum in vlllo legitimo iudicio. Sicut ergo Concilium Ephesinum II. damnatum est in Concilio Chalcedonensi, & Constantinopolitanum contra imagines damnatum est in septima Synodo: ita Concilium Tridentinum si damnandũ esset, deberet in alia Synodo examinari, & iudicari, non autem ante Synodi iudicium irritari.

SECUNDA conditio est etiam iniqua, vt enim Lutherani iure sibi videntur petere, vt Concilium non fiat in Italia, vbi prævalent Catholici, ita Catholici iure postulare possunt, vt non fiat in Germania, vbi prævalent Lutherani. & sanè nõ poterat locus eligi melior, atque aptior, quàm Tridentum, quod est in finibus Germaniæ, & Italiæ, etiamsi Ethnicis hominis iudicio quæstio ista relinqueretur.

Ad canonem autem qui est apud Cyprianum dico, intelligi eum canonẽ de particularibus causis, id est, de criminibus particularium hominum, quæ debent iudicari, vbi sunt commissa, quia ibi facilius testes inueniri possunt; at de causis fidei, quæ ad totam Ecclesiam pertinent, alia ratio est. Vnde quæstio exorta Antiochiæ de legalium cessatione, Hierosolymæ in Concilio Apostolorum terminata est, Aetor. 15. & hæresis Ariana, exorta Alexandria in Ægypto, iudicata est Nicææ in Bithynia: hæresis Nestorij exorta Constantinopoli, damnata est Ephesi: hæresis Eutychetis nata Constantinopoli, damnata Chalcedone: hæreses Origenistarum, Didymi & Euagrii, in V. Synodo iudicatæ sunt apud Constantinopolim, vbi minimè natæ fuerant: hæresis Monothelitarum, quæ nata erat Alexandria, Cyro auctore, damnata est primùm Romæ in Concilio S. Martini Papæ: Deinde Constantinopoli in VI. Synodo: denique hæresis Iconoclastarum, quæ Constantinopoli vel exorta, vel miri-

ficè aucta & confirmata fuerat, apud Nicæam Bithiniæ, & antea etiam Romæ in Concilio iudicata & damnata est. Ad DE, quòd habuerunt etiam Lutherani in media Germania Concilia prouincialia non pauca, vt Coloniense, Moguntinum, & alia, in quibus damnati sunt. Neque obiicere debent aduersarij, ista Concilia Papistarum fuisse; idem enim omnes hæretici obiicere potuissent. semper enim in Ecclesia id seruatum est, vt controuersias iudicarent Episcopi, qui tunc erant, & non propter nouas quæstiones noui crearentur Episcopi.

TERTIA conditio iniqua est, quia Romanus Pontifex non potest priuari iure suo indicendi Concilia, & eis præsidendi, in cuius possessione iam fuit per M.D. annos, nisi prius in legitimo iudicio conuincatur, non esse summus Pontifex. Quod verò dicunt, non debere eundem esse iudicem, & partem; dico habere locum in priuatis hominibus, non in Principe supremo; Princeps enim supremus donec non declaratur, vel iudicatur legitimè excidisse à principatu, semper est summus Iudex, etiamsi cum ipso litigetur.

Itaque solent priuati, qui cum principe suo litigant, interdum appellare ab ipso principe malè informato, ad eundem melius informandum. & confirmatur hoc ex antiqui historiis; nam cum Marcellinus peccasset, & propter ipsum Concilium congregatum fuisset, Episcopi omnes dixerunt, eum non posse ab vilo damnari, sed ipsum debere esse iudicem & reum, vt refert Nicolaus I. in epist. ad Michaëlem. Item Sixtus III. cum accusaretur de adulterio, Concilium congregauit Imperator, Pontifice consentiente, sed in eo Concilio nemo ausus est Pontificis causam discutere, nisi prius ipse dixisset, velle se vt causa discuteretur, & si in suo arbitrio esset iudicari, vel non iudicari. id patet tum ex actis Concilij, tum ex epistola eiusdem Sixti ad Episcopos Orientis.

Denique in Concilio III. Romano sub Symmacho legimus, Episcopos omnes dixisse, Concilium non potuisse iure indici, nisi à Pontifice, etiamsi ipse esset, qui accusabatur. Adhæc, nõne Arius cum Alexandro de fide litigabat? & tamen in Concilio Nicæno sedit Alexander, quia Episcopus erat, vt iudex. Itē in tertia Synodo præfedit iudicio Episcopali
Cyrillus,

Cyrillus, qui tamen altera pars litigantium à Nestorianis dicebatur. Ita quoque in IV. Synodo, præfuderunt Legati Leonis, cum tamē tota causa inter Leonem, & Dioscorum versaretur. Accedit quod Pontifex in Concilio non est solus iudex, sed habet multos collegas, id est, omnes Episcopos, qui si eum convincere possent de hæresi, possent etiam eum iudicare, & deponere, licet inuitum. Nihil ergo habent hæretici, cur conquerantur, si Romanus Pontifex Concilio præsedat antequam damnatus esset.

QUARTA conditio iniqua est, quia nō debent semel definita in dubium iterum reuocari, iuxta legem Martiani Imperatoris, l. Nemo, C. de summa Trinitate, & fide Catholica. Cōstat autem in VII. Synodo generali definitum esse, traditiones non scriptas esse recipiendas. Quamuis autē ista conditio sit iniqua, posset tamen admitti donec iterum in Synodo legitimè non esset definitum, eas esse recipiendas pro verbo Dei: Hinc enim est, quod Tridentinum Concilium, antequam ad alia progredere, definiuit Scripturas, & traditiones Apostolicas pro verbo Dei recipiendas.

QUINTA conditio tollit penitus formam Cōciliorum, ut supra ostendimus, & propterea nō potest fieri, ut aliquando ad finem controuersiarum deueniatur, nisi detur locus maiori parti suffragiorum, cum enim vtraque pars proferat Scripturarum testimonia, quomodo potest cognosci, quæ sit Concilij sententia, nisi colligantur suffragia, & plurimum sententia valeat?

SEXTA conditio est iniqua, & impertinens. Iniqua, quia non debent inferiores liberari ab obedientia superiorum, nisi prius ille legitimè deponatur, vel declaretur non esse superior. quemadmodum iniquum esset, ut quotiescunq; sunt comitia imperialia, Imperator deberet liberare à iuramento fidelitatis omnes Principes sibi subiectos; quod autem non sit nouum, Episcopos iuramentum obedientiæ præstare Pontifici, patet ex B. GREGORIO lib. 19. epist. 31. & ex cap. Significasti, extra de electione. Item ex Concilio Toletano XI. cap. 10. Impertinens autem, quia istud iuramentum non tollit Episcoporum libertatem, quæ in Conciliis necessaria est; iurant enim se fore obedientes summo Pontifici, quod intelligitur donec Pontifex est, & dum iubet ea, quæ secun-

dum Deum, & sacros canones iubere potest: sed non iurant se non dicturos, quod sentiunt in Concilio, vel se non deponituros eum, si hæreticum esse conuincant.

SEPTIMA conditio, si intelligatur de voce propriè decisiva in forma iudicij, repugnat quintæ conditioni, & est contra formam omnium Conciliorum, vt supra ostendimus; si intelligatur impropriè, & vocetur vox decisiva, Scriptura diuina in testimonium alicuius sententiæ in medium allata, conditio est æquissima, & nunquam negata Protestantibus, immò eis ter oblata in Concilio Tridentino, nimirum sess. 13. 15. & 18.

ULTIMA conditio pro prima parte, id est, quod attinet ad saluum conductum personarum, oblata est Protestantibus, vt patet ex iisdem locis Concilij Tridentini, id est, sess. 13. 15. & 18. Pro secunda parte est profus inepta, & ridicula; enim ac si apertè dixissent, volumus vexari Episcopos totius

Christiani orbis, & sumptus facere, ac labores maximos pati, vt ad Concilium veniant, & tamen cùm venerint, nolumus quidquam statui, neque lites vnquam finiri.

LIBER SECVN- DVS DE CONCILIO- rum auctoritate.

CAPVT PRIMVM.

Argumentum & partitio huius libri.

DE CONCILII DEFINITIONE ET CAUSIS hucusque pro instituti operis breuitate disputatum est: restat auctoritas; & quoniã tum ex ipsis Conciliis, quæ exstant, tum ex lib. 4. de Pontifice constat, posse Concilia Episcopalia iudicare controuersias, tum fidei, tum morum, quæ in Ecclesia pro tempore oriuntur, hac ommissa quæstione, illud solum explicadum suscipiemus; Sintne certa, & infallibilia Conciliorum iudicia?

Erit autem hæc de auctoritate Conciliorum disputatio bipartita. Primùm enim consideranda erit auctoritas Conciliorum absolutè; deinde comparata cum aliis similibus principiis fidei, id est, cum Scriptura, Pontificiisque decretis.

De auctoritate absolutè considerata duæ sunt quæstiones. VNA, an Concilia à summo Pontifice confirmata possint errare. ALTERA, an Concilia à Pontifice nondum confirmata, sed alioquin omnino legitima, errare possint. Nam de Conciliis reprobatis, vel partim probatis, partim reprobatis nihil est quod dicamus, cum illa sine dubio errauerint, de istis autem idem sit iudicium, quod de aliis, quæ vel confirmata sunt, vel reprobata.

CAPVT

CAPVT II.

*Concilia generalia à Pontifice confirmata,
errare non posse, ex Scripturis demon-
stratur.*

AC vt à prima quæstione principium faciamus, hæretici huius temporis nullum Concilium esse volunt, quod errare non possit. Ita LUTHERVS asserit art. 28. & 29. & in lib. de Conciliis. Brennius in Confessione VVirttembergensi, capite de Conciliis. Calvinus lib. 4. Insti. cap. 9. §. 8. & in minori institutione, capite 8. §. 163. & sequentibus. Catholici verò omnes constanter docent, Concilia generalia à summo Pontifice confirmata errare non posse, nec in fide explicanda, nec in tradendis morum præceptis toti Ecclesiæ communibus. De Conciliis verò particularibus videtur esse aliqua dissensio inter Catholicos; cum enim istorum Conciliorum firmitas tota ferè pendeat ex firmitate Pontificis, ij qui dicunt Pontifices errare posse, consequenter dicere debent, etiam eiusmodi Concilia errare posse, quæ vt facilius, & clarius explicentur, duas propositiones constituemus.

• Sit igitur prima propositio. *Fide Catholica tenendum est, Concilia generalia à summo Pontifice confirmata, errare non posse, nec in fide, nec in moribus.* Probatur PRIMO, testimoniis diuinæ Scripturæ, quæ ad quatuor Classes reduci possunt: In prima, erunt testimonia propria; in secunda, illa quæ probant Ecclesiam non posse errare; in tertia, illa quæ probant Papam non posse errare; in quarta, illa quæ probant Episcopos omnes, & Doctores Ecclesiæ non posse errare.

Testimonia propria sunt tria. PRIMVM est Matth. 18. *Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, illic sum in medio eorum.* CALVINVS non ad eò magni facit hoc testimonium, propterea quod ex eo videatur probari posse, etiam Concilium duorum hominum non posse errare. Sed is hoc testimonium non contemnet, qui obseruarit, argumētum

tum sumi non simpliciter ex his verbis, sed ex his verbis continuatis cum superioribus, & propterea addita argumentatione à minori ad maius. Dixerat enim antea Dominus de homine incorrigibili: *Dic Ecclesia, & si Ecclesiam nō audierit, sit tibi velut Ethnicus & Publicanus.* At ne quis Ecclesiam, siue congregationem prælatorum cōtemnendam putaret, adiunxit continuò: *Amen dico vobis, quacumq; ligaueritis super terram, erunt ligata & in caelo, &c.*

Et ne quis dubitaret de assistentia Dei, quando Episcopi cōgregati aliquem damnant, vel absoluunt, subiungit: *Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego in medio illorum sum.* Quorum verborum hæc sententia est; Si duo vel tres congregati in nomine meo, obtinent semper quod petunt à Deo, nimirum sapientiam, & lumen quod sufficit eis ad cognoscenda ea, quæ ipsis necessaria sunt, quantò magis Episcopi omnes congregati in nomine meo, semper obtinebunt, quod iustè petunt, id est, sapientiam, & lumen ad iudicanda ea, quæ ad totam Ecclesiam dirigendam pertinent?

Itaque siue pauci, siue multi, siue priuati, siue Episcopi congregentur in nomine Christi, omnes habent Christum præsentem, & adiuuantem, & obtinent quod eis conuenit obtinere. Sed in congregatione paucorum & priuatorum adest Christus, vt eos adiuuet in rebus paruis, & priuatis; in congregatione autem Episcoporum adest, vt eos adiuuet in rebus magnis, & publicis. Ita hunc locum exponit, & hoc argumento vtitur Concilium Chalcedonense in epistola ad Leonem, quæ est post finem tertiæ actionis eiusdem Concilij. Item sexta Synodus, act. 17. Toletanum III. non procul ab initio. Item Innocentius Papa apud Gratian. dist. 20. canon. de quibus. Celestinus in epistola ad Ephesinum Concilium I. & Cyrillus in expositione Symboli Nicæni circa principium.

ALTER locus est Ioan. 16. *Spiritus Veritatis docebit vos omnem Veritatem.* Et ne putemus hoc dici solis Apostolis, & non etiam successoribus, cap. 14. apertè Dominus testatur Spiritum sanctum mansurum cum Apostolis in æternum, id est, cum eis, & cum successoribus perpetuò. At Episcopos seorsim existentes non docet Spiritus sanctus omnem veritatem,

tatem, ergo saltem Episcopos omnes in vnum congregatos docebit omnem veritatem: & sanè cùm non sit in Ecclesia maior aliqua cathedra, per quam Deus nos doceat, quam summi Pontificis cathedra, adiuncto consensu generalis Concilij, si hæc etiam cathedra falli potest cùm vniuersam Ecclesiam docet, nescio, quomodo vera sit illa promissio: *Docebit vos omnem veritatem.*

TERTIVS locus est Act. 15. vbi primum Concilium confidenter ait: *Visum est Spiritui sancto, & nobis.* Si autem illud Concilium, ex quo formam acceperunt omnia alia Concilia, asserit decreta sua, esse decreta Spiritus sancti, certè idem asserere possunt cetera legitima Concilia, que vniuersæ Ecclesie regulas credèdi, & operandi præscribunt. Illi enim Concilio adfuit Spiritus sanctus, quia id necesse erat pro Ecclesie conseruatione; at non minus aliis temporibus nouis hæresibus exorientibus id necessarium fuit, atq; etiam erit.

SECUNDA CLASSIS testimoniorum continet omnia illa loca, quibus probatur Ecclesiam non posse errare, neque in credendo, neque in docendo, qualia sunt illa: *Super hæc portam ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prævalent aduersus eam.* Matth. 16. *Et ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi.* Matth. vlt. *Et Ecclesia Dei vniuersa columna & firmamentum veritatis.* 1. Tim. 3. & similia.

Ex his enim locis manifestè colligitur, Concilia generalia probata non posse errare, idq; duobus modis. PRIMÒ, quia tota auctoritas Ecclesie, formaliter non est nisi in prælatis, sicut visus totius corporis formaliter est tantùm in capite, ergo idem est Ecclesiam non posse errare in definiendis rebus fidei, & Episcopos non posse errare; atqui, vt diximus, singuli seorsum errare possunt; igitur congregati in vnum errare non poterunt.

SECUNDO, Concilium generale repræsentat Ecclesiam vniuersam, & proinde consensum habet Ecclesie vniuersalis; quare si Ecclesia non potest errare, neque Concilium ecumenicum legitimum, & approbatum potest errare: porro Concilio generali vniuersam Ecclesiam repræsentari, Calvinus negat, sed facillè demonstrari potest. Nam in primis 3. Reg. cap. 8. apertè vocatur tota Ecclesia Israël, cœtus principum, qui cum Salomone conuenerant; nam nec fieri pote

poterat, vt omnis Israël, qui superabat numerum mille milium hominum, esset in eo templo simul; & initio capituli legimus, conuenisse ad regem sacerdotes, & capita singulorum tribuum.

PRAETEREA Athanasius in epistola de Synodis Arimini & Seleucia, & in epistola ad Episcopos Africanos. Epiphanius in fine Ancoratus. Eusebius lib. 3. de vita Constantini. Augustinus lib. 3. contra Donatistas, cap. 18. & lib. 2. cap. 4. & lib. 4. cap. 6. Gelasius in epist. ad Episcopos Dardaniae. Gregorius lib. 1. epist. 24. ad Ioannem Eulogium, aliosq; Patriarchas. Deniq; VIII. Synodo act. 5. vocant Concilium generale, conuentum orbis terrae, vel consensum totius Ecclesiae.

PRAETEREA Martinus V. in fine Concilij Constantiensis iubet interrogari suspectos de hæresi; An non credant, Concilium generale vniuersam Ecclesiam repræsentare. Item B. Cyprianus lib. 4. epist. 9. cum ait, Ecclesiam esse in Episcopo, sine dubio intelligit in omnibus Episcopis, esse omnes Ecclesias. **DENIQUE**, si in quolibet regno siue republica, id quod senatus, siue comitia statuunt, totius regni vel reipublicae dicitur, cur non idem dicatur de Ecclesiasticis decretis, quæ sunt consensu omnium Episcoporum?

TERTIA CLASSIS testimoniorum continet illa loca omnia, quæ probant Romanum Pontificem non posse errare in fide, quale est illud Luc. 22. *Rogauit pro te, vt non deficiat fides tua.* & si quæ sunt alia, quæ alibi explicata sunt; ex his enim colligitur euidenter Concilium à Papa confirmatum errare non posse. etsi enim sunt aliqui Catholici, qui existimant Pontificem errare posse, illi tamen dicunt tunc solum posse errare, quando non adhibet omnem diligentiam: at cum generale Concilium conuocatur, sine dubio adhibet omnem diligentiam in re illa inuestiganda; quid enim amplius facere potest? ergo saltem tunc omnium consensu non errabit.

QUARTA CLASSIS testimoniorum continet illa loca quæ docent Episcopos habendos esse, vt Pastores; audiendos, vt Magistros; sequendos, vt Duces: qualia sunt Lucæ 10. *Qui vos audit, me audit.* Et Hebr. 13. *Obedite præpositis vestris, & subiaceat eis.* Item illa, vbi dicuntur pastores Act. 20. & Ephes. 4. cum enim illi iubentur pascere, nos iubemur eos sequi

sequi

Sequi ad pascua; præsertim cum ad eum finem dicantur ab Apostolo constituti in Ecclesia Pastores, ut non circumferamur omni vento doctrinæ. Item illa, quibus vocantur Doctores, Matth. ult. *Docete omnes Gentes*. Et 1. Timoth. 3. & ad Tit. 1. Siquidem quo præcepto illi iubentur docere, eodem nos iubemur audire. Item illa ubi dicuntur speculatores *Speculatorem domus Israël dedi te*. Ezech. 33. quem locum de Episcopis exponunt Hieronymus, & Gregorius in Ezechielem. Quare non immeritò etiam dicuntur oculi Episcopi in Concilio Toletano VIII. cap. 4. & ab Ambrosio libro de dignitate sacerdotali, cap. 6. & profectò si iubentur Episcopi tanquam speculatores, & oculi nobis viam ostendere, & nos iubemur per eam viam incedere, quam illi nobis ostenderint. Denique illa, ubi Episcopi dicuntur patres, & ceteri dicuntur filij, ut Galat. 4. & 1. Ioan. 3.

Ex quibus omnibus locis ita possumus ratiocinari; Si nos iubemur à Deo audire & sequi Episcopos, ut Præpositos, Pastores, Doctores, Speculatores, Patres, certè vel illi nos fallere non poterunt, vel nos poterimus culpam in Deum reuocare: At sine dubio singuli Episcopi errare possunt, & aliquando errant, & inter se quandoque dissentiunt, ut nesciamus quisnam eorum sequendus sit, ergo saltem omnes simul præsertim in nomine Domini congregati, quando vno nos docent, errare non poterunt.

CAPVT III.

Idem probatur ex Patribus.

ACCEDAT secundò testimonium, & traditio veterum Patrum. Ecclesia, & Patres multa de Conciliis passim scribunt; vnde constat, eos sensisse, Concilia generalia errare non posse. Affirmant primùm, Concilij generalis sententiam esse in causis fidei vltimum Ecclesiæ iudicium, à quo appellari non possit, quodque nullo modo irritari, vel retractari queat. Hinc autem apertissimè sequitur, eiusmodi Concilia non errare; nam alioquin iniquissimum esset cogere Christianos, ut non appellent ab eo iudicio, quod erroneum esse poruit.

Porro

Porro hæc prima sententia frequentissima est apud veteres. ATHANASIUS in epistola ad Epictetum, quam etiam recitat Epiphanius hæresi 77. miratur quomodo illi audeant quæstionem mouere de rebus in Nicæno Concilio definitis, cum non possint decreta eiusmodi Conciliorum mutari, nisi errando. AVGVSTINVS in epist. 162. dicit vltimum iudicium Ecclesiæ esse generale Concilium. LEO epistola 50. ad Martianum petit, vt semel definita in Conciliis generalibus non retractentur. id quod lege sua sanxit idem MARTIANVS l. Nemo, C. de summa Trinitate, & fide Catholica. Idem docet idem Leo epist. 61. ad Concilium Chalcedonense, & epist. 62. ad Maximum Antiochenum. Item Gelasius in epistola ad Episcopos Dardaniæ. Idem statuitur in Concilio Ephesino circa finem, & in Concilio Chalcedonensi act. 5. can. vlt.

SECUNDO docent Patres & Concilia, esse hæreticos, & excommunicandos omnes, qui non acquiescunt Conciliis plenariis. ex quo manifestè sequitur, eos putasse Concilia non posse errare: atque in primis omnia Concilia generalia dicunt anathema contradicentibus, vt Athanasius testatur de Nicæno in epistola ad Episcopos Africæ, & de aliis patet in actis eorum.

Gregorius NAZIANZENSIS in epistola priore ad Clidonium, cum Apollinaristæ negarent se esse hæreticos, & dicerent in Concilio quodam Catholico receptos, sic ait: *Ostendant, inquit, hoc, & nos acquiescemus, perspicuum enim erit eos recte doctrina assentiri; nec enim se aliter res habere potest, si id consecuti sunt.* Beatus LEO epist. 78. ad Leonem Augustum, docet, non posse inter Catholicos computari eos, qui resistunt Nicæno, vel Chalcedonensi Concilio; & idem Leo epist. 77. ad Anatolium, iubet quendam Atticum Presbyterum, aut acquiescere Chalcedonensi Concilio, aut excommunicari. BASILIVS epistol. 78. in qua explicat fidem, docet, suspectis de hæresi proponenda esse decreta Nicæni Concilij; inde enim apparebit hæreticine illi sint, an Catholici. Præterea AVGVSTINVS lib. I. de Baptismo, capite 18. hac tantum ratione excusat de hæresi Cyprianum, quod adhuc eo tempore nõ exstiterit generale Concilium, quo definiri potuisset quæstio illa de Baptismo hæreticorū.

HH

Item

Item GREGORIUS lib. I. epist. 24. dicit anathema non recipientibus generalia Concilia quinque, quæ sola illo tempore celebrata erant.

TERTIO Patres docent, esse diuina & à Spiritu sancto edita decreta legitimorum generalium Conciliorum. Et quo sequitur, vt non possint esse obnoxia errori. Ita Constantinus in epistola ad Ecclesias apud Eusebium lib. 3. de uera Constantini vocat cœlestia mandata Concilij Nicæni decreta. Athanasius in epistola ad Episcopos Africanos *Verbum, inquit, Domini per œcumenicam Nicææ Synodum manet in æternum.*

GREGORIUS Nazianzenus oratione in Athanasium dicit, ad Concilium generale Nicænum Episcopos à sancto Spiritu congregatos. CYRILLVS lib. I. de Trinitate, vocat decretum Concilij generalis Nicæni diuinum, & sanctissimum oraculum. LEO epist. 53. ad Anatholium, & 54. ad Martianum Imperatorem affirmat, Nicæni Concilij canones per sanctum Spiritum ordinatos. Et epist. 37. ad Leonem Augustum asserit, Chalcedonense Concilium per Spiritum sanctum congregatum fuisse. GREGORIUS lib. I. epist. 24. affirmat, se venerari quatuor prima Concilia, sicut quatuor Evangelia. NICOLAUS I. in epistola ad Michaëlem, decreta Conciliorum vocat diuinitus inspiratas sententias. Denique Concilia ipsa affirmant, se in Spiritu sancto congregata.

QUARTO docent, potius esse moriendum, quam recedendum à decretis generalium Conciliorum. ita AMBROSIVS epist. 32. *Sequor, inquit, tractatum Nicæni Concilij, quo me nec mors, nec gladius poterit separare.* HILARIUS autem re ipsa exilium passus est propter Nicænam fidem, ipse testatur in fine libri de Synodis; & VICTOR Africanus in libris tribus de Vandalica persecutione describit plurima celeberrima martyria Sanctorum, qui pro fide in Concilio generali explicata mortui sunt. HERONYMVS libro contra Luciferianos loquens de Athanasio, Hilario, Eusebio, aliisque sanctis Confessoribus: *Quomodo poterant, inquit, aduersum Synodum Nicænam facere, propter quam exilia sustinuerunt?*

CAPVT IV.

Idem ostenditur argumentis à ratione ductis.

ACCEDAT postremò etiam naturalis ratio. PRIMVM, si Concilia generalia possent errare, nulum esset in Ecclesia firmum iudicium, quo controuersia componi, & vnitas in Ecclesia seruari posset. nihil enim est maius generali Concilio, legitimo, & approbato.

SECUNDO, si non esset infallibile iudiciù eiusmodi Conciliorum, possent meritò reuocari in dubium omnes damnatae hæreses. Diceret enim Arius errasse Nicænum Concilium; Macedonius, Constantinopolitanum; Nestorius, Ephesinum; Eutyches, Chalcedonense.

TERTIO, nulla esset certitudo de multis sacrae Scripturae libris; nam de epistola ad Hebræos, 2. Petri, 2. & 3. Ioannis, Iacobi, & Iudæ, & de Apocalypsi, quos libros etiam Calvinistæ recipiunt, tamdiu est dubitatum, donec à Concilio res declarata est.

QUARTO, si omnia Concilia possent errare, illud certè sequitur, vt omnia intolerabilem errorem admiserint, ac proinde nullo honore digna sint; nam error intolerabilis est, proponere aliquid credendum, tanquam articulum fidei, de quo non constet, an sit verum, vel falsum; at Concilia præcipua, vt Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense; ediderunt noua Symbola fidei, aut certè nouas sententias, quas voluerunt haberi, tanquam articulos fidei. quis autem dicere audebit, illa Concilia quatuor intolerabilem errorem continere, nulloque honore digna esse, cum ea videamus etiã ab aduersariis cum honore suscipi, & non rarè in testimonium veræ doctrinae adduci? Restat igitur, vt firma, & infallibilia esse credamus eorum iudicia.

CAPVT V.

*Concilia particularia, à Pontifice approbata,
errare non posse.*

ALTERA propositio. *Concilia particularia, à summo Pontifice confirmata, in fide & moribus errare non possunt.* Hæc propositio non est equè recepta, ac prior, illam enim nemo Catholicorum negat, hanc verò, non de sunt, qui negent. Itaq; ea solùm de causa non affirmamus, hanc propositionem fide Catholica esse tenendam, quòd auctores, qui contrarium sentiunt, nondum videamus ab Ecclesia damnatos pro hæreticis. Constat etià ex Eusebio lib. 7. hist. cap. 2. 3. & 4. Cornelium Papam cum nationali Concilio omnium Episcoporum Italiae statuisse, non debere hereticos rebaptizari, & eandem sententiam postea approbasse etiam Stephanum Papam, & iussisse, vt hæretici non rebaptizarentur: Et simul constat ex eodem Eusebio ibidem, Cyprianum cõtrarium sensisse, & mordicus defendisse, id quod etiam ipse fatetur in epistola ad Pompeium, vbi arguit Stephanum Papam erroris, & tamen Cyprianus semper est habitus in numero Catholicorum.

Sed quidquid de hoc sit, de quo alibi diximus, cùm ageremus de Pontifice, certè temerarium, erroneum, & proximum hæresi est, existimare, Concilia particularia à Pontifice confirmata posse errare. Id quod PRIMVM probatur argumentis illis, quibus supra demonstrauimus, summum Pontificem in iudicandis iis rebus, quæ ad fidem, vel bonos mores pertinent, non posse errare. Si enim summus Pontifex errare non potest, certè nec Concilium, quamuis exiguum, ab illo comprobatum.

SECUNDO idem probatur ex eo, quod si eiusmodi Concilia errare possent, plurimæ hæreses, quæ damnatæ sunt à solis Conciliis particularibus, iterum reuocari possent in dubium, vt Pelagianorum, Priscillianistarum, Iouiniani, & aliorum.

TERTIO, hætenus non est inuentum aliquod Concilium eiusmodi, quod errauerit.

QUARTO,

QVARTO, in VII. Synodo act. 3. & VIII. Synodo, act. vlt. can. 1. dicunt Patres se venerari, & recipere etiam localium Conciliorum decreta, immò in eadem VII. Synodo vocantur eiusmodi decreta diuinitùs inspirata. Superest, vt argumenta aduersariorum proponamus, & diluamus.

CAPVT VI.

Soluuntur argumenta ex Scripturis deprompta.

DVERSARIJ quatuor argumentorum genera nobis obiiciunt. Vnum ex Scripturis petunt. Alterum ex testimonijs Patrum. Tertiù ex ipsis Concilijs, quæ vel cum alijs Concilijs, vel cum Scripturis non rarò pugnare videntur. Quartum ex naturali ratione. Sed primum nullas ferè habet vires, ideo breuissimè refutabitur.

OBIICIIT igitur Calvinus lib. 4. Instit. cap. 9. §. 3. illa loca Testamèti veteris, in quibus omnes Pastores & Sacerdotes, atque Prophetae reprehenduntur non solùm improbitatis, sed etiam ignorantia, & erroris. Quale est illud Isai. 56. *Speculatores eius cæci omnes, neque quidquam nouerunt, omnes canes muti, nec valent latrare, iacentes dormiunt, & amant dormitionem, & Pastores ipsi nihil sciunt, nec intelligunt.* Item illud Osee 9. *Speculator Ephraim cum Deo, laqueus aucupis, odium in domo Dei.* Et illud Hierem. 6. *A Propheta & ad sacerdotem, quisq; sectatur mendacium.* Et cap. 14. *Propheta mendacium prophetant in nomine meo.* Denique illud Ezechielis 22. *Coniuratio Prophetarum in medio eius, sicut leo rugiens, & qui rapit prædam, sacerdotes eius violarunt legem meam, & prophetauerunt sancta mea.*

Caluina

Sed hæc omnia tribus modis soluuntur. PRIMVM enim frequentissimum est in sacris literis, vt propter aliquos malos reprehendantur omnes, propter aliquos bonos laudentur omnes, quo videlicet vehementior sit tum vituperatio, tum commédatio. Annotauit id S. Augustinus libro de vnitæ Ecclesiæ, cap. 12. & multa ex diuinis literis exempla peti possent, sed vnum hoc loco sufficiet. Scribit Apostolus ad Philip. c. 2. *Omnes quarunt, quæ sua sunt, nõ quæ Iesu Christi.*

& omnes alij

Et tamen cap. 1. iam dixerat quosdam ex contentione, quosdam ex caritate Christum annunciare. Et cap. 3. ait: *Imitatores mei estote, & obseruate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram, multi enim ambulant, quos saepe dicebam vobis, nunc autem & stens dico, inimicos crucis Christi.* Et quæ sequuntur. Si igitur quidam ex caritate Christum annunciabant, & ambulabant secundum Apostoli formam, ita ut etiam digni essent, quos Philippenses imitarentur, & obseruarent. Non igitur omnes quærebant, quæ sua sunt, & tamen suo quodam modo, id est, per figuram intellectio- nis, omnes quærebant, quæ sua sunt, ut Apostolus loquitur. Non igitur illata Scripturæ testimonia cogunt, ut intelligamus Pastores, & Sacerdotes, & Prophetas Testamenti veteris aliquo tempore omnes simul mendaces, & sceleratos fuisse, sed tantum aliquos.

DEINDE cum nihil horum dicatur in Concilium Sacerdotum, sed in Pastores, & Prophetas, qui separatim populi decipiebant, non videntur ea testimonia ad rem nostram facere; alia enim ratio est Pastorum in Concilio congregatorum publica auctoritate, & qui Dei nomine inuocato quæstiones diligenter excutiunt; alia verò dispersorum, & qui dum in locis quisque suis sedent, proprio iudicio indulgēt. Quare eadem Scriptura, quæ tam frequenter in Pastores malos inu- hitur, & a falsis Prophetis cauendum esse monet, eadem te- men eos, qui de aliqua re dubitant, ad Concilium Sacerdotum mittit, ac præcipit, ut id obseruēt, quod dixerint ij, qui præ- sunt loco, quem elegerit Dominus. Deuteron. 17.

DEINQUE etiam si nihil horum haberemus, tamen non continuo liceret omnia, quæ dicuntur in Scripturis aduer- sus Prophetas, & Sacerdotes Testamenti veteris, illa omnia transferre ad Sacerdotes Testamenti noui, præsertim in Concilio congregatos; certiores enim, & maiores promissio- nes Dei habet Ecclesia, quàm Synagoga. Nec enim de Synagoga vsquam legimus, quod de Ecclesia Christus dicit, Matth. 16. *Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non praualebunt aduersus eam.* Nec id quod Apostolus ait 1. Tim. 3. *Eam esse columnam & firmamentum Veritatis.* Neque de Caypha scriptum est, sed de Petro: *Rogauit pro te, & non deficiat fides tua,* Luc. 22.

Obiicit SECUNDO idem Calvinus ibidem §. 4. hæc loca Testamenti novi, 2. Petri 2. quemadmodum fuerunt in populo veteri Pseudopropheta, sic & inter vos erunt falsi Doctores, sectas perditionis insinuantes. Act. 20. Scio quòd post discessum meum intrabunt in vos lupi rapaces non parcētes gregi, & ex vobis ipsis erunt, qui loquentur peruersa, & abducant discipulos post se. Matth. 24. Et multi Pseudopropheta surgent, & seducent multos.

At sanè mirum est, si Calvinus, dum hæc proponeret, non ad se ipse oculos reflectebat, ac dicebat: Quid si ego ipse vnus fin de numero horum infelicium Pseudoprophetarum? clarissimè enim Christus, Petrus, ac Paulus describunt hæreticos sub nomine falsorum Prophetarum, qui repugnantes doctrinæ, quæ per Episcopos ordinaria successione in Ecclesia præsidentes conseruatur, sectas non metuunt introducere, vt abducant discipulos post se, & faciant sibi nomen in terra, vt alij Lutherani, alij Calvinistæ nominētur. Tantum verò abest, vt de Conciliis Episcoporum intelligi debeant ea loca, quæ monent, vt à falsis Prophetis caueamus, vt potius ea de causa ordinaria Concilia fiant, vt falsi Prophetæ detegantur, & confutentur, & tanquam lupi rapaces ab ouili Christi procul arceantur.

CAPVT VII.

Soluuntur argumenta petita ex testimoniis veterum Patrum.

REFERVNT secundo loco Patrum testimonia. ac primùm Calvinus adducit in medium S. Gregorium NAZIANZENVM, qui in epistola ad Procopium ita loquitur: Ego, si vera scribere oportet, ita animo affectus sum, vt omnia Episcoporum Concilia fugiam, quoniam nullius Concilij finem laetum, faustumq; vidi, nec quod depulsionem malorum potius, quàm accessionem, & incrementum habuerit.

RESPONDEO, non negat Nazianzenus legitima Concilia certam fidem facere, sed queritur suo tempore nullum Concilium fieri potuisse omni ex parte legitimum. id quod

verissimum est. Nam Gregorij ætas incidit in tempus medium inter Concilium primum, & secundum generale, quo tempore plurima facta sunt Concilia, quæ propter multitudinem Episcoporum hæreticis fauentium infaustum exitum habuerunt, qualia fuerunt Seleuciense, Tirense, Ariminense, Mediolanense, Syrmienense, &c. Cùm ergo suo tempore tot vidisset mala Concilia, & nullum bonum, & tamen vocaretur à Procopio nomine Imperatoris ad Concilium quoddam, duas excusationes adhibuit: Vnam, quòd desperaret se legitimum Concilium eo tempore visurum: Alteram, eamque præcipuam, quòd morbo grauissimo detineretur, vt quotidie putaret se moriturum. Confirmatur hæc solutio ex Basilio, qui eodem tempore floruit, id est, post primum Concilium, & ante secundum. Et scribens in epistola 52. ad Athanasium, dicit, videri sibi impossibile, vt eo tempore fieret legitimum Concilium, & ideo oportere scribere Romanum Pontificem, vt ipse sua auctoritate irritaret auctoritatem Concilij Ariminensis.

Denique, quid senserit Gregorius de legitimis Conciliis perspicuum est, tum ex eius sententiis supra citatis, tum etiam ex eo quod ad eò strenuus prædicator fuit Nicæni Concilij, vt templum, in quo ipse Constantinopoli concionabatur, *ἀνάστασις*, id est, resurrectio vocatum sit, quia ibi resurrexerit opera Gregorij fides Nicæna, per Arianos antea quodammodo extincta, vt refert historia Tripartita lib. 9. cap. 9. tum denique, quia postea interfuit ipse Concilio secundo generali, vt patet ex subscriptione, & ex oratione, quam habuit ad C. L. Patres.

ALTERVM testimonium est AUGUSTINI, qui lib. 3. contra Maximinum, cap. 14. ait: *Nec ego Nicænum, nec tu debetis Ariminense, tanquàm præiudicaturus proferre Concilium, nec ego huius auctoritate, nec tu illius detineris, &c.*

RESPONDEO, Augustinum non velle dicere, non teneri vlllo modo Maximinum auctoritate Concilij Nicæni, sed nõ teneri in illa disputatione, quia Augustinus id promittebatur quia enim Maximinus obieciebat Nicæno Concilio Concilium Ariminense, & Augustino non videbatur operæ pretium tunc tempus consumere in ostendèdo Concilium Nicænum fuisse legitimum, & Ariminense illegitimum, cùm haberet

haberet meliora argumenta ex Scripturis, ait; nunc nec ego huius, nec tu illius auctoritate teneris, id est, nolo nunc teneri Conciliorum auctoritatibus; omittamus Concilia, ad Scripturas veniamus. Quod autem Augustinus alioqui putauerit, Concilium Nicænum summæ fuisse auctoritatis, & oportuisse omnes illi acquiescere, patet ex verbis præcedentibus, ubi sic ait: *Hoc est illud homousson, quod in Concilio Nicæno aduersus hæreticos Arianos à Catholicis Patribus veritatis auctoritate, & auctoritatis veritate firmatum est, &c.* Quid enim est veritas auctoritatis, nisi vera & certa auctoritas?

ALIVD testimonium proferunt ex li. 2. de Baptismo, cap. 3. ubi Augustinus dicit, Concilia plenaria priora à posterioribus emendari: nec dici potest, eum loqui de plenariis improprie, id est, nationalibus; nam paulò antè dixerat, Concilia regionalia, & prouincialia debere cedere plenariis, & tunc subdit, inter ipsa plenaria, priora à posterioribus emendari. Hic exultat HERMANNVS lib. 3. cap. 16. Prolegom. *Si enim, inquit, priora illa antiquissima, emendatione indigent, quot erroribus scatebunt ista recentiora?*

Respondeo PRIMO, fortè loqui Augustinũ de Conciliis illegitimis, quæ per posteriora legitima emendantur, ut accidit Concilio Ephesino II. quod in Chalcedonensi emendatum est. SECUNDO dico, si de legitimis loquatur, agere eum de quæstionibus facti, non iuris. in quilibet quæstionibus non dubium est, Concilium errare posse; & certè Augustinus videtur de eiusmodi quæstionibus agere; nam præcipua quæstio Catholicorum cum Donatistis erat de Cæciliano, librosne sacros tradidisset hostibus fidei, an non? Potest etiam TERTIO dici, si contendat aduersarij eum loqui de vniuersalibus quæstionibus, Concilia priora emendari per posteriora, quoad præcepta morum, non quoad dogmata fidei; præcepta enim mutantur iuxta temporum, locorum, & personarum mutationes, & illæ mutationes dicuntur emendationes, non quòd res mala esset eo tempore, quo est instituta, sed quòd mala esse cœperit mutatis circumstantiis. Vtraque solutio satis confirmatur ex verbis Augustini, qui dicit tunc emendari Concilia, quando experimèto aliquo aperitur, quod clausum erat. Experimento enim aperiuntur quæstiones

stiones de facto, vel de moribus, non quæstiones iuris vniuersales.

F. TERTIO, profert Calvinus Leonem, qui epist. 53. ad Anatholium, & 54. ad Martianum, & 55. ad Pulcheriam, agnoscit Chalcedonensem Synodum legitimam fuisse, & tamen non dubitat ei attribuere ambitionem, & inconsultam temeritatem, ergo putabat legitimum Concilium posse errare.

RESPONDEO, Concilium legitimum posse errare in his quæ non legitime agit, & de facto errasse, quando ab Apostolica sede reprobatur; tale est id, de quo reprehenditur Concilium Chalcedonense à Leone. Ut enim patet ex vltima constitutione eiusdem Concilij, & ex epist. 61. eiusdem Leonis, quæ est ad Concilium Chalcedonense, decretum illud, quo antepositur Episcopus Constantinopolitanus Alexandrino, & Antiocheno, factum est absentibus Legatis Romanæ sedis non sine fraude, & à Leone improbatum fuit, quia contrarium erat Nicæni Concilij constitutioni.

Ad hæc addit HERMANNVS lib. 3. ca. 13. Prolegomenorum, Isidorus, qui apud Gratianum d. 50. can. Domino facto, asserit, cum Concilia inter se dissentiunt, standum est antiquioribus, magisque probatis; quæ regula contrariatur regulæ B. Augustini, qui posteriora Concilia anteponebat prioribus, & præterea ex ea colligitur, Concilia inter se quando pugnare, & proinde aliqua eorum errare. RESPONDEO, Isidorus loquitur de Conciliis, quorum non est certa auctoritas, quæ videlicet non sunt à Pontifice expressè confirmata, quæ Concilia inter se pugnare posse, & errare, non negamus. neq; pugnat Isidorus cum Augustino; nam Isidorus loquitur de fidei doctrina, Augustinus de quæstionibus facti, vel morum præceptis.

Lutherus,
LUTHERVS in libro de Conciliis pag. 54. probat Concilia inter se pugnare, ex titulo decreti Gratiani, concordantiæ discordantiarum. RESPONDEO, loquitur de discordantiis apparentibus, non veris; nam si veræ essent, concordari non possent.

Addunt quidam alij vltimò Gratianum, qui d. 18. can. 1. dicit, Concilia Episcopalia esse inuvalida ad definiendū, & constituendum, non autem ad corrigendum. RESPONDEO, vocat Episcopalia Concilia Gratianus, non quælibet Concilia

sed tantum provincialia; illa enim proprie sunt Episcopalia, in quibus soli Episcopi, non Archiepiscopi, aut Patriarchæ conveniunt: ista autem Concilia ordinariè non instituuntur ad dogmata fidei constituenda; id enim proprium est generalium Conciliorum, sed tantum ad restituendam disciplinam Ecclesiasticam, & mores corrigendos. Itaque ex se, & ordinariè invalida sunt ad constituenda dogmata fidei, si tamen aliqua urgente necessitate definiant aliquid de fide, & eorum decretum à sede Apostolica approbetur, nihil obstat, quod minus valida esse possint.

CAP V T VIII.

Soluuntur argumenta ex Conciliorum erratis.

NUMERANT denique aduersarij errores Conciliorum, & præcipuè HERMANNVS lib. 3. ca. 15. & 16. Prolegomenorum, & liber Protestantium, *liber protestanti* qui inscribitur: *Causse cur electores, &c.* Sed è maximo numero errorum, solum tertia pars eget aliqua discussione. Trium enim generum errores in Conciliis aduersarij obseruarunt. Quosdam errores veros & crassos, sed Conciliorum illegitimos & à Pontificibus reprobatorum, ut Ariminensis, Seleuciensis, Ephesini II. quos frustra enumerat, cum nihil faciant contra nos. Vide quæ diximus de Conciliis reprobatis lib. 1. cap. 7. & 8.

Alios deinde errores non veros, sed fictos Conciliorum legitimos, & probatorum; omnia enim quæ ipsi non probant, vocant errores. Hoc modo dicunt errasse Concilium Chalcedonense, in quo sanctimonialia prohibentur vorum continentia violare, & Concilium Carthaginense V. in quo statuitur, ne altaria erigantur sine reliquiis Martyrum. sed dum hæc dicunt, assumunt quod probandum erat.

Alios denique errores obseruant in veris, legitimisque Conciliis, qui reuera speciem aliquam erroris habere videntur, id est, eiusmodi sententias videntur continere, quæ & nostro & illorum consensu iudicantur erroneæ, atque hos duntaxat examinare, & diluere debemus.

PRIMO loco Calvinus adducit Concilium CD. Prophetarum,

phetarum, qui omnes etrarunt ipso Deo protestante se misisse spiritum mendacem in ore ipsorum, 3. Regum 22. Sed quale, quæso, Concilium illud fuit? PRIMVM non erant illi Prophetæ Domini; nam cum C. D. illi Prophetæ sententias suas dixissent, legimus quæsiuisse Regem Iosaphat à Rege Achab, an non esset aliquis Propheta Domini, per quem Dominus interrogari posset? Achab autem respondisse: *Remansit vnus, sed ego odi illum.* DEINDE Concilia, non Prophetarum, sed Sacerdotum esse debent. DENIQUE Concilium illud, ab Achab Rege non à summo Pontifice coactum fuit, proinde nihil mirum, si errauit.

Proponunt SECUNDO Calvinus & Brentius Concilium Iudeorum præside summo Pontifice Caipha, in quo excommunicati sunt, qui confitebantur IESVM esse Christum, Ioan. 9. & postea Christus reus mortis iudicatus est, Ioan. 11. Marc. 14.

RESPONDEO, quidam aiunt quæstionem fuisse de facto non de iure, quam Concilium illud iudicauit, videlicet, num IESVS necandus esset; in eiusmodi autem iudiciis Concilia errare posse, non dubium est. At quæstio illa etiam si de facto esset, tamen inuoluebat quæstionem de fide grauissimam, nimirum an IESVS esset verus Messias, & Dei Filius, ac adeò Deus verus. Quocirca errauit in fide perniciosissime Caiphas cum vniuerso Concilio, cum iudicauit IESVM blasphemasse, qui se Dei Filium appellauerat.

Alij dicunt, Pontificem, & Concilium errasse, quantum ad errorem propriæ mentis, non tamen errasse in sententia quam protulit. Verè enim IESVS erat reus mortis, quia peccata nostra in seipso purganda susceperat, & verè expeditus erat, cum mori pro populo. quare Ioan. cap. 11. dicit Caiphas prophetaisse. At licet verba Caiphæ bonum sensum recipiant, non tamen omnia, cum enim ait de Christo: *Blasphemaui quid adhuc egemus testibus?* Cerrè tunc non prophetauit, sed blasphemauit.

Alij dicunt, Concilium illud errasse, quia non processit secundum morem legitimi iudicij: sed tumultuaria conspiratione, subornatis falsis testibus, Christum damnavit, quod adeò notum erat omnibus, vt etiam Pilatus sciret per inuidiam cum fuisse traditum sibi à Pontificibus, vt habet

mus Matth. 27. atque hæc quidem responsio probabilis est. Quia tamen non est inferiorum iudicare, an superiores legitime procedant, nec ne, nisi manifestissime constet intolerabilem errorem committi; & credibile est, Deum non permitturum, ut Concilia, quibus summus Pontifex præfideret, non legitime procedant. Ideo respondemus, Pontifices & Concilia Iudæorum non potuisse errare antequam Christus veniret, sed eo præfente potuisse, immò fuisse prædictum erraturos Iudæos, & Christum negaturos, Isaia 6. Daniel. 9. & alibi. Sicut enim non est necessarium, ut Vicarius Papæ non possit errare, cum ipse Papa regat Ecclesiam, & ab errore defendat: sic etiam non fuit necessarium, ut Pontifices Iudæorum non possent errare, quando Christus, summus totius Ecclesiæ Pontifex, præfens aderat, & Ecclesiam per se administrabat.

TERTIO videtur LUTHERVS reprehendere Concilium Apostolorum, de quo Actor. 15. dicit enim in assert. artic. 29. Iacobum mutasse Petri sententiam. Constat autem sententiam Petri, qui iudicauerat, non debere Gentes cogi ad legalia, fuisse bonam & veram; nam eam tuetur Paulus in tota epistola ad Galatas, ergo sententia Iacobi, quam Synodus rota sequuta est, fuit mala, & falsa, quæ nimirum iussit Gentes abstinere à sanguine, & suffocato, quod nihil aliud est, quam iudaizare. Item Lutherus in libro de Conciliis, parte prima, multa dicit de hac lege Apostolorum, & quamvis non audeat asserere fuisse malam, tamen inde probat, Concilium nihil prodesse, quia non potest defendi ista lex, nisi dicamus Concilium non obligare.

RESPONDEO, non desunt veteres, qui negent Concilium Apostolorum, quidquam præcepisse de abstinentia ab esu sanguinis, & suffocatorum animalium. IRENAEVS enim lib. 3. cap. 12. hunc locum bis adducens, semper omittit suffocatum, & nomine sanguinis videtur intelligere homicidium. CYPRIANVS lib. 3. ad Quirinum circa finem aperte dicit, Apostolos tantum præcepisse, ut abstinerent ab idololatria, fornicatione, & sanguinis effusione. Chrysostomus & Oecumenius in hunc locum, intelligunt per suffocatum homicidium. Nihilominus tamen in omnibus codicibus Græcis, & Latinis inuenimus sanguinem, & suffocatum. & constat

stat

stat ex Tertulliano in Apologetico ca. 9. & ex Concilio Gangrensi can. 2. per multos annos seruatum in Ecclesia hoc præceptum, ita, ut non vescerentur Christiani sanguine, nec suffocatis animalibus. Et præterea nulla erat ratio, cur Apostoli prohiberent homicidium. solum enim voluerunt prohibere quædam, de quibus Gentiles dubitabant, an essent peccata; homicidium autem esse peccatum apud omnes semper in confesso fuit.

Respondemus igitur, Apostolos imprimis prohibuit fornicationem, quia illa non videbatur peccatum Gentibus, cum nullis legibus puniretur; deinde imperasse abrenuntiam ab immolatis simulacrorum, sanguine, & suffocato, non ut legis veteris obseruantiam, sed ut sua, id est, Apostolica præcepta, idque in eum finem, ut facilius Ecclesia, Iudæis, & Gentibus coalesceret; non enim potuissent in illi initiis Iudæi ferre Gentilium societatem, si eos vidissent in sacri carnibus immolatis, aut sanguine, aut suffocato, à quibus illi valde abhorrebant. Postea verò quàm Ecclesia creuit, & finis ille legis cessauit, lex etiam per se cessauit. In qua re sic loquitur S. AUGUSTINVS li. 32. contra Faustum cap. 13. *Si hoc tunc Apostoli præceperunt, ut ab animalium sanguine abstinerent Christiani, ne præfocatis carnibus vescerentur, elegisse mihi videtur pro tempore rem facilem, & nunquam obseruantibus onerosam, in qua cum Israëlitis etiam Gentes propter angularem illum lapidem, duos parietes se condentem, aliquid communiter obseruarent. Et infra Transacto verò illo tempore, quo illi duo parietes, vnus circumcissione, alter ex præputio venientes, quamuis in angulari lapide concordarent, tamen suis quibusdam proprietatibus distinctius eminebant: Et ubi Ecclesia Gentium tantum effecta est, ut in ea nullus Israëlita carnalis appareat, quænam hoc Christianus obseruat, ut turdos, vel ministros carculas, non attingat, nisi quarum sanguis effusus est: aut leporem non edat, si manu à ceruice percussus, nullo cruento vulnere occisus est? Et qui fortè pauci adhuc tangere ista formidant à ceteris irridentur. Hæc ille.*

Itaque, neque Concilium errauit, neque Iacobus Petri sententiam mutauit, sed antequam res definiretur, putauit addendum sententiæ Petri hoc præceptum positum, & tenendum

porat

porale, & postea ex communi sententia res definita est. Vide Hieronymum in epistola ad Augustinum, quæ est II. inter epistolas Augustini, vbi dicit, Iacobum, & omnes alios Petri sententiæ acquiescisse.

QUARTO, proferunt Concilium Neocæsariense, confirmatum à Leone IV. dist. 20. can. De libellis, & receptum in Concilio Nicæno I. vt dicitur in Concilio Florentino, sess. 7. nam in hoc Concilio, can. 7. inuenitur exploratus error, quo prohibentur secundæ nuptiæ: *Presbyterum (inquit Concilium) conuiuium secundarum nuptiarum interesse non debere, maxime cum præcipitur secundis nuptiis pœnitentiã tribuere.* Quis erit ergo Presbyter, qui, propter conuiuium, illis consentiat nuptiis, quas tamen Paulus concedit, I. Corint. 7. *Si dormierit vir eius, liberata est, cui vult nubat, tantum in Domino?*

RESPONDEO, Concilium loqui de eo, qui duas simul uxores habet, vt exponit rectè Glossa, 31. quæst. I. can. De his qui frequenter. Vel secundò dici potest, non prohiberi secundum Matrimonium, sed solennitatem secundi Matrimonij, cui solennitati propriè conuenit nomen nuptiarum. Celebritas enim nuptiarum tantum semel in Ecclesia fieri consuevit, nimirum quando virgines coniunguntur, vt Isidorus testatur lib. 2. de officiis, cap. 19. vbi dicit, solum in primis nuptiis dari anulum, & velum quoddam, partim album, partim rubeum, quod flammeum dicebatur; à quo velo nuptias dictas, quia nimirum eo velo obnubuntur capita nouarum nuptiarum, testatur Ambrosius lib. I. de Abraham, cap. 9. Canon igitur ille prohibet, ne Presbyter celebritati secundi Matrimonij intersit, quin potius pœnitentiam iniungat iis, qui contra morem Ecclesiæ in secundo Matrimonio eiusmodi celebratam adhibuerint.

QUINTO, proferunt Nicænum Concilium primum, de quo LUTHERVS in libro de Conciliis parte prima dicit, se non intelligere Spiritum sanctum in isto Concilio; nam in vno canone dicit, nõ esse idoneos ad Sacerdotium eos, qui se castrauerunt; in altero prohibet, ne Sacerdotes habeant uxores, & tandem ita concludit pag. 92. *An Verò nihil aliud est negotij Spiritui sancto in Concilio, quàm vt impossilibus, periculosis, non necessariis legibus suos ministros obstringat, & oneret?*

oneret? Ibidem Lutherus refert canonem erroneum Nicæni Concilij de rebaptizandis Paulianis, & similem Concilij Iconij ex lib. 7. hist. Eusebij, cap. 6. Iam Lutherus ibidem, Brentius, & Hermannus, damnatam esse militiam asserunt in eodem Concilio, quam tamen constat ex approbatione Ioannis Baptistæ, Luc. 3. esse licitam. Sic autem habet canon II. Concilij: *Qui verè per Dei gratiam vocati, primò quidem ostenderunt fidem suam, deposito militia cingulo, post hæc autem rem ad proprium somnium reuersi sunt, & pecunias dantes, & ambirent redire rursum ad militiam; isti decem annis sunt inter penitentes, postquam trisennio fuerint inter audientes id est, Catechumenos.*

RESPONDEO, Concilium Nicænum tantæ semper apud omnes Patres fuisse auctoritatis, vt mirum sit, Lutherum mentem venire potuisse, vt aliquid aduersum hoc Concilium scriberet. Sed nimirum ita oportuit hæreticos produm ea vituperant, quæ omnis Catholica Ecclesia semper probauit. Sed ad rem. Displicet Luthero iniunctam Ecclesiasticis viris legem continentiae, ideoq; Concilium errasse clamat. At nobis Lutherus errat, & verbo, & facto, non Concilium; de qua re propria instituetur suo loco disputatio.

Quod autem reprehendit canonem de rebaptizandis Paulianis, ignorantiam suam prodit. Pauliani enim, cum purum hominem Christum crederent, & Trinitatem apertè negarent, non baptizabant in nomine Trinitatis, proinde nec rebaptizabant. Porro Concilium Iconij particulare fuit, & non probatum à summo Pontifice, sicut Concilium Carthaginense sub Cypriano celebratum, qualia Concilia nos minime defendimus.

Iam quod attinet ad militiam, Nicæna Synodus non prohibet militiam, nisi quatenus aliquando signum est idololatriæ; sciendum enim est, olim cingulum militiae fuisse rem magni honoris, & etiam commodi, propter magna privilegia concessa militibus; & propterea antiquos illos Imperatores Ethnicos, tempore persecutionis consueuerunt auferre cingulum militiae, & exauthorare eos, qui Christiani inueniebantur, & fidem negare volebant, quod patet apud Eusebio lib. 8. hist. cap. 4. vbi dicit, initium persecutionis Diocle

Diocletiani cœpisse à Christianis, quibus militia negabatur, nisi immolarent idolis. Et lib. 9. cap. 10. dicit, Licinium quoque initio suæ persecutionis, Christianos de Palatio, & de omni militia expulisse. Item ex Ruffino, qui lib. 10. hist. ca. 32. ubi de Iuliano ait, militiæ cingulum non dari, nisi immolantibus, iubet. & lib. 11. cap. 2. dicit, Valentinianum à Deo recepisse imperium, quia pro eius fide, tempore Iuliani, militiæ cingulum spreuerat.

Quoniam ergo tunc quidam Christiani milites ardore fidei cingulum abiiciebant, malentes potius sine honore, quam sine fide viuere; deinde autem seducti à Diabolo, iterum ambiebant cingulum, parati fidem negare; ideo Concilium in hos tam seueram pœnitentiam constituit. Hæc ita esse patet; PRIMO, ex Theodoro Balsamone, & Zonara, qui ita exposuerunt in commentariis horum canonum. SECUNDO, ex Ruffino, qui libro 10. hist. cap. 6. enumerans canones Niceni Concilij, hunc ita ponit: *Qui propter confessionem militiam abiecerant, &c.* TERTIO, ex ipso canone; nam toto canone agitur de lapsis; & primum quidem iis, qui ob metum vitæ, aut opum amittendarum lapsi fuerant, negando fidem, iniungit Concilium pœnitentiam decem annorum; deinde iis, qui militiam abiecerant, quam pro fide contempserant, iniungit tredecim annorum pœnitentiam, quia nimirum isti grauius lapsi erant: priores enim simpliciter negauerant, isti autem post gratiam confessionis negauerant, in quo maior ingratiudo erga DEVM inuenitur.

SIXTO, profert Hermannus Concilium ARELATENSE II. in cuius secundo canone sic dicitur: *Assumi aliquem ad sacerdotium, in vinculo coniugij constitutum, nisi fuerit promissa conuersio, non oportet.* Hic duos errores notat Hermannus Hamelmannus. VNVM, quod non liceat Sacerdotibus vti suis vxoribus, cum id sit contra Concilium Gangrense, in cuius can. 4. excommunicantur ij, qui nolunt interesse sacrificio, quod offertur à Presbytero coniugato. Est autem Gangrense Concilium receptum à Leone IV. distinct. 20. canon. De libellis. Immo etiam contra Concilium NICAENVM, in quo approbata est sententia Paphnutij, qui censuerat, non debere prohiberi Ecclesiasticos à

consuetudine cum propriis vxoribus, vt patet ex Socrate cap. 8. ex quo sequitur, necessariò errare Concilium Arelanense, vel Concilium Gangrense, & Nicænum. ALTERVM errorem notat in illa voce, *Conuersio*, non enim conuertitur nisi à malo; qui ergo iubet coniugatum conuerti, coniugum damnat, quæ est hæresis damnata in eodem Gangrensi Concilio, can. I.

RESPONDEO, illa Concilia non pugnare inter se, nec lum eorum errasse; nam Concilium Gangrense edidit canones contra eos, qui putabant, nuptias, & esum carniū solutè esse mala, & à Diabolo, quæ fuit hæresis Manichæi postea Eustathij Sebasteni, contra quem Gangrense Concilium celebratum est. Quia ergo hæretici isti ita horrebant nuptias, vt etiam Presbyteros, qui vxores habuerant, etiam eas non haberent (saltem quasi vxores) ferre nõ possent ideo Concilium etiam istum canonem addendum putauit. Vnde in ipso canone sic habemus: *Quicumq; discernit, à Presbytero, qui vxorem habuit, quod non oportet, eo ministrare de oblatione percipere, anathema sit.* Vbi vides agi de eo qui habuit vxorem, non qui habet.

Ad illud de Concilio Nicæno suprâ respondimus, fideliter narratam esse historiam à Socrate. ac, vt alia argumenta prætermittamus, id satis colligitur ex isto Concilio Arelatensi; hoc enim Concilium celebratum est ante Nicæno Concilio, & in eo recepti sunt canones Nicæni, vt patet ex eo, quòd ferè omnes in hoc Concilio repetuntur. Cùm ergo etiam istum hîc inueniamus, sine dubio hic etiam fuit in Concilio Nicæno, vel saltem non est contrarius; nulli enim vnquam Catholici repugnauerunt Nicæno Concilio.

Ad vltimum dico, conuersionem non solùm dici à malo ad bonum, sed etiam à bono ad meliorem; quare Gregorius lib. 2. epist. ca. 100. vocat conuersionem, professionem Monachatus, & exstat titulus in iure canonico de conuersione coniugatorum.

SEPTIMO, profert HERMANNVS Hamelmannus Silesiense Concilium, quod videtur receptum, quia damnata est in eo hæresis Photini, & tamen apertè in eo Concilio confirmata est hæresis Ariana. Idem dici potest de Sardicensi quo

quod receptum est à Leone IV. dist. 20. can. De libellis. Et tamen B. Augustinus libro 3. contra Cresconium, cap. 34. dicit: *Disce, inquit, quod nescis, Sardicense Concilium Arianorum fuit, &c.*

RESPONDEO, hæc argumenta procedere ex ignorantia historiarum; multæ siquidē confessiones editæ sunt in Concilio Sirmiensi, præter Photini damnationem, aliæ Catholica, aliæ hæretica, vt nos supra docuimus, & perspicuum est ex Hilario in libro de Synodis. Sardicense autē mox in duas partes diuisum fuit, & quidem vna pars, quæ erat Occidentale C C C. Episcoporum, cum quibus etiam erant Legati Iulij Papæ, pro fide Catholica, & Athanasio restituendo fuit, vt patet ex Hilario lib. de Synodis, & ex Athanasio in Apologia secunda, atq; hanc partem confirmauit Leo IV. Altera pars fuit Orientalium LXX. Episcoporum, qui scotissim conuenientes fidem Catholicam, & Athanasium damnauerunt. Et de hac loquitur Augustinus, qui etiam non videtur legisse aliud ex Concilio Sardicensi, quàm id, quod Orientales miserant ad Africam, vt vnirent sibi Donatistas.

OCTAVO, profert idem HERMANNVS Hamelmannus Concilium LAODICAENVM, in cuius primo capite statuitur, vt secundum indulgentiam reddatur communicatio iis, qui secundis nuptiis iuncti sunt: Ex quo videtur, Concilium antea abstulisse communionem iis, qui secundò vxorem duxerāt, & postea illam eis reddere condonando peccatum; id enim significat, secundum indulgentiam.

Respondeo PRIMO, fortasse loquitur Concilium de iis, qui in secundo Matrimonio adhibent solennitatem, vt diximus de Concilio Neocæsariensi. SECUNDO dico, Concilium nõ errasse, etiamsi loquatur de secundo Matrimonio, sed errorem potius correxisse; apparet enim ex hoc loco, aliquos Episcopos particulares, ex zelo, non secundum scientiam, negasse communionem bigamis, quorum errorem Concilium corrigit, & iubet bigamis communionem restitui; nam etiam ideo initio canonis vocat nuptias bigamorum liberas & legitimas. Illud verò; *Secundum indulgentiã*, sumptum est ex Paulo 1. Corinth. 7. qui ait; Vsum coniugij se non imperare, sed indulgere. vt ergo Paulus cùm ait, se indulgere vsum coniugij, non vult dicere, se ignoscere peccatum,

tum, sed se concedere minus bonum, quamuis optaret magis bonum ab illis teneri; ita Concilium hoc dicit, se indulgere secundas nuptias, id est, concedere, vt minus bonum quamuis cuperet magis eligi viduitatem, quæ est bonum quoddam excellentius coniugio.

NONO, profert HERMANNVS Hamelmannus Concilium secundum generale, in cuius canone 5. duo inveniuntur errores, pugnantes cum aliorum Conciliorum decretis: Vnus est, quod primatus Ecclesiasticus sit Romani Pontificis: Alter, quod post Romanum Pontificem debeat et immediatè Episcopus Constantinopolitanus; quæ duo in eorum renouata sunt in Concilio Chalcedonensi, act. vltim. PRIMVS error pugnat cum Concilio Nicæno, in cuius can. 7. tribuitur primatus Episcopo Hierosolymitano; & in Concilio III. Carthaginensi, cap. 26. vbi decernitur, neminem debere vocari Principem Sacerdotum, aut summo Sacerdotem. SECUNDVS error pugnat cum Concilio Nicæno, can. 6. vbi tribuitur secundus locus Alexandrino, tertius Antiocheno Episcopo, quem canonem frequenter citat Leo I. in epist. 53, 54. & 55.

RESPONDEO, primum non esse errorem, nec pugnantem cum villo Concilio. Quod autem adducit Hermannus can. 7. Concilij Nicæni, nihil valet; ibi enim tribuitur Hierosolymitano Episcopo aliquis honor, nõ tamen primatus in omnem Ecclesiam, immò apertè subiicitur in eo Concilio sedes Hierosolymitana, non solum sedi Romanæ, Alexandrinæ, & Antiochenæ, sed etiam Cæsariensi, quæ Palæstinæ Metropolitana sedes erat, vt patet tum ex can. 6. & 7. ipsius Concilij, tum ex Leone locis notatis, & ex sancto Hieronymo in epistola ad Pammachiũ de erroribus Ioannis Hierosolymitani. Quod verò addit ex Concilio Carthaginensi adhuc magis est impertinens; nam Concilium illud nationale fuit, nec ferebat leges vniuersæ Ecclesiæ, sed tantum Episcopis Africae, itaq; non prohibuit, nec potuit prohibere ne Romanus Pontifex diceretur Princeps Sacerdotum, vel summus Sacerdos, sed tantum ne ita appellaretur vllus Metropolitanus Africae.

SECUNDVS error non propriè potest dici error, decretum enim illud de honore sedium, sicut à Concilio Nicæno factum

Aum

Atum fuerat, ita poterat ab alio simili Concilio mutari; tamen quia sine iusta ratione mutabatur à Concilio Constantinopolitano, & postea à Chalcedonensi, Pontifices Romani Damasus & Leo illud probare noluerunt, neque eorum Pontificum temporibus decretum illud executioni mandatum est, ut patet ex Leone epist. 53. ad Anatholium, ubi loquens de decreto Concilij Constantinopolitani: *Frustrà, inquit, quorundam Episcoporum profertur consensus, cui tot annorum series negavit effectum.* Et in epist. 55. ad Pulcheriam, loquens de decreto Concilij Chalcedonensis: *Consensiones, inquit, Episcoporum, Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, in irritum mittimus, & per auctoritatem B. Petri Apostoli generali prorsus definitione cassamus.*

DECIMO, profert Hermannus Hamelmannus Conciliū Carthaginense III. can. 47. ubi numerantur in canone Scripturarū aliquot libri Apocryphi; ut Tobias, Iudith, Baruch, Sapientia, Ecclesiasticus, & Machabæi, contra auctoritatem Concilij Laodicensi, capite ultimo, ubi isti omnes libri reiciuntur à canone.

RESPONDEO in primis, Concilium Carthaginense esse maioris auctoritatis, quàm Laodicenum; tum quia posterius, tum etiam quia nationale fuit, Episcoporum XLIV. & præterea confirmatum à Leone IV. dist. 20. can. De libellis; Laodicenum autem fuit provinciale Episcoporum XXII. & non confirmatum à Pontifice. Itaque hinc posset habere locum, quod ait Augustinus, Concilia priora emendari à posterioribus. Dico tamē SECUNDO, neutrum Concilium errasse. Nam Concilium Laodicenum posuit in canone eos libros, de quibus Episcopi eius Concilij certi erant, alios autem omisit, non quidem negans, eos esse canonicos, sed nolens rem dubiam definire; Concilium autem Carthaginense re magis discussa definiuit id, quod prius Cōcilium reliquerat sub dubio.

VNDECIMO, profert Concilium Toletanum I. in cuius canone 17. scribitur, posse admitti ad communionem eum, qui concubinam habet, modò non sit vxoratus, & est hoc Concilium iussu Leonis I. celebratum, ut patet ex cap. 21. RESPONDEO, hoc loco cōcubinam vocari vxorem ductam sine dote, & externa solennitate, ut rectè à Gratiano notatum

est, dist. 34. canon. Omnibus; quod est conforme Iuri civili
 ut patet ex Nouella 18. Iustiniani. Quomodo Genesis 25. A-
 gar & Cethura dicuntur concubinæ Abraham, quæ tamen ve-
 ræ vxores erant, ut patet ex Genesi 16. de Agar, & Gen. 25. de
 Cethura.

AT OBIICIES, quia B. Leo, qui hoc Concilium fieri iussit,
 sit, & probauit in epistola 92. ad Rusticum Narbonensem
 cap. 4. loquens de vxore & concubina, dicit; Concubinam
 non esse verè vxorem, neq; coniunctionem cum ea esse Sa-
 cramentum, vel Matrimonium; & propterea eam mulierem
 quæ nubit viro habenti concubinam, nõ peccare, quasi ne-
 bat homini coniugato; quia vir habens concubinam, non
 potest vocari coniugatus; & ibidem asserit, Agar non fuisse
 veram vxorem Abraham, sed tantum concubinam. quod et-
 tiam videtur sensisse Ambrosius lib. 1. de Abraham, cap. 4.
 RESPONDEO, Leonem aliter accipere nomen concubinæ
 quam Patres eius Concilij acceperint; ipse enim vocat con-
 cubinam eam, quæ assumitur ad consortium thori, sine ma-
 tuo consensu perpetuò viuendi; Concilium autem vocat
 concubinam eam, quæ ducitur cum eo consensu, sed primi-
 tim expresse, non per publica instrumenta.

AT, INQUIES, si Leo fuit auctor huius Concilij, quomodo
 absolutè negauit, concubinam dici posse vxorem? RESPON-
 DEO, Leonem non fuisse auctorem totius Concilij, sed tan-
 tum vltimi canonis. Initio enim Concilij dicitur, Concilium
 hoc congregatum tempore Honorij & Archadij Imperato-
 rum, quo tempore nondum erat Pontifex Leo; ipse enim crea-
 tus est tempore Theodosij Iunioris, triginta tribus annis post
 mortem Archadij, ut patet ex Chronico Prosperi. Deinde in
 vltimo capite ponitur quædam explicatio fidei, quæ dicitur
 facta iussu Leonis Papæ, quæ non possunt cohærere, nisi di-
 camus Concilium Toletanum habitum fuisse ante tempo-
 ra Leonis, sed postea, tempore Leonis, factam fuisse illam
 explicationem fidei, & annexam eidem Concilio, quia iidem
 Episcopi huic explicationi subscripserunt, qui antea in Con-
 cilio fuerant. & certè magna coniectura huius rei esse po-
 test, quòd videamus, ante illam explicationem fidei poni E-
 piscoporum subscriptiones, quibus finitur Concilium; & de-
 inde rursus alias eorundem subscriptiones post illam ex-
 plica-

plicationem fidei. Itaque S. Leo non confirmavit, nisi ultimum illum canonem suo tempore factum.

DVODECIMO, profert Hermannus Hamelmannus Concilium Wormatiense, in cuius canone tertio inuenitur exploratus error. Iubentur enim fures occulti explorari per sacrae Eucharistiae perceptionem. quem esse errorem docet B. Thomas part. 3. quaest. 80. art. 6. ad 3. RESPONDEO, Concilium fuisse prouinciale, non confirmatum, immo potius reprobatum, quoad illum canonem, à summis Pontificibus, ut ibidem B. Thomas ostendit.

DECIMO TERTIO, proferunt alij canones VI. Synodi; illi enim canones videntur recepti; nam Adrianus I. in epistola ad Tharasium, quae est in secunda actione VII. Synodi, dicit, hos canones diuinè & legaliter praedicatos. Item Nicolaus I. epistola ad Michaëlem, & Innocentius III. cap. A multis, extra de aetate ordinandorum, & VII. Synodus act. 2. 3. 4. 5. & 6. his canonibus vtuntur. At inueniuntur in his canonibus magni errores; nam canone 2. recipitur Concilium sub Cypriano de rebaptizandis haereticis, quod erroneum fuisse probat Augustinus passim in libris septem de Baptismo. item canone 72. iudicantur irrita, & soluenda coniugia Catholicorum cum haereticis, qui est expressus error; etsi enim peccat Catholicus ducens haereticam uxorem, & contra; tamen Matrimonium est Sacramentum propter characterem Baptismi, quem haereticus retinet, & ideo tale coniugium solui non potest.

RESPONDEO, non solum hos duos, sed etiam multos alios canones esse erroneos in istis canonibus, sed non sunt editi isti canones ab ullo legitimo & probato Concilio, Constat enim ex Tharasio in VII. Synodo, act. 4. hos canones non esse editos à VI. Synodo, quae fuit tempore Agathonis, & Constantini, sed post multos annos tempore Iustiniani II. Imperatoris, cui Concilio non adfuit Romanus Pontifex, nec per se, nec per Legatos, neque postea Concilium confirmavit, sed aperte reprobavit, ut testatur Beda in libro de sex aetatibus in Iustiniano, & Paulus Diaconus in vita eiusdem Iustiniani; & Platina in vita Sergij.

Ad verba ADRIANI respondeo, illum solum recitare sententiam Tharasij, nec refellere, quia ille canon 82. de picturis,

ris, utilis erat eo tempore ad quæstionem de qua agebatur. Ad NICOLAVM respondeo, verba eius esse pro nobis; dicit enim, se citare illum canonem Græcorum, quomodo Paulus citavit, verba Ethnicorum Poëtarum. Ad INNOCENTIVM dico, eum nihil ibi definire de his canonibus, sed tantum citare vnum canonem ex istis; quod autem citauerit nomine Synodi, factum est, vel quia sic vocantur communiter, licet verè non sint; vel quia Innocentius ex Gratiano, dist. 32. ca. Si quis. hunc canonem accipit, Gratianus autem sæpe in huius parte errauit, tribuens opera iis, quorum non sunt. Ad VI. Synodum dico, semper citari hos canones à priuatis hominibus in ea Synodo inter disputandum; non tamen aliquando definiti à tota Synodo, nam definitio Concilij habetur ad sessionem 7. tantum, ibi autem nulla fit mentio horum canonum. Vide Franc. Turria. in libro de VI. Synodo, & ea quæ nos de his canonibus lib. 2. de Pontifice, cap. 14.

Proferunt DECIMO QUARTO Hermannus Hamelmannus lib. 3. proleg. cap. vlt. Caluinus lib. 1. Inst. ca. 11. §. 14. & sequentibus, & lib. 4. cap. 9. §. 9. nec non Magdeburgenses Cent. 8. ca. 9. Synodum VII. Nicenam II. quam dicunt pugnare cum duobus Conciliis: Vno priore, id est, Constantinopolitano, sub Constantino Copronymo: Altero posteriore, Francofordiensi, sub Carolo Magno; ita ut siue sit sequenda regula Augustini lib. 2. de Baptismo, ca. 3. qui vult priora Concilia à posterioribus emendari, siue regula S. Isidori apud Gratianum dist. 50. canone, Domino sancto, qui docet, antiquiora Concilia recentioribus anteposenda; necessarium sit hoc Nicænum esse reiiciendum.

Quod pugnet Nicænum secundum cum antiquioribus Constantinopolitano, patet ex ipso Nicæno II. act. 6. vbi feruntur Patres tempore superioris Imperatoris definitum fuisse in Concilio Constantinopolitano, imagines non esse villo modo colendas; quod verò pugnet cum Concilio Francofordiensi posteriore, in quo etiam Legati Romani Pontificis fuerunt, probat aduersarij. PRIMVM ex Adone, Aimonio, Abbate Vrspergenfi, Platina, aliisque historicis, qui ubi loquuntur de temporibus Caroli & Adriani, dicunt, in Synodo Francofordiensi damnatam VII. Synodum Græcorum. SECUNDO, probant ex libris quatuor Caroli Magni, qui nu-

per prodierunt, id est, anno M. D. XLIX. iis enim libris Carolus Magnus totis viribus contra imagines, & VII. Synodum pugnat, & ibidem legimus, hos ipsos libros in Francofordiensi Synodo approbatos.

RESPONDEO, Nicenam Synodum cum nullo legitimo Concilio pugnare. Ac primùm, quod attinet ad Constantinopolitanum sub Imperatore Constantino Copronymo, constat illud non fuisse generale, nec legitimum vlllo modo, cum in eo nõ interfuerit Romanus Pontifex, nec per se, nec per Legatos: vt Ioannes Zonaras & Cedrenus referunt in vita Constantini Copronymi, & idem fatentur Magdeburgenses Cent. 8. cap. 9. colum. 551. sine Pontifice autem Romano non posse œcumenica Concilia celebrari, patet ex regula Nicæni Concilij, quæ est apud Socratem lib. 2. cap. 13. Quid, quòd nec adfuerunt tres alij præcipui Patriarchæ, Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus, vt ex eisdem Zonara, Cedreno, & Magdeburgensibus patet. Quomodo ergo generale Concilium dici potest, cui neque Oriens, neque Occidens, neque Meridies consensit, sed pauci duntaxat Episcopi ex Aquilone? Denique, quotquot exstant historici, tum Græci, vt Zonaras, Psellus, Photius, Nicetas, Cedrenus; tum Latini, vt Rhegino, Sigebertus, Ado, Paulus Diaconus, Urspergensis, aliique permulti; omnes Concilium hoc vel apertè reprehendunt, vel inter Concilia Ecclesiæ non numerant.

De Concilio autem Francofordiensi, quo præcipuè nituntur aduersarij, dico tria. PRIMÒ, quidquid illud Concilium definerit, nõ esse magnificandum; nam sine dubio illi anteponendum est Concilium Nicænum II. quod certum est fuisse vniuersalius, antiquius, & sine controuersia à summo Pontifice approbatum. Nam constat ex ipso Concilio, adfuisse Legatos Papæ Adriani, & rursus approbatũ à Leone II. patet ex Iuone 4. part. cap. 147.

Dico SECUNDO, si verum est quod dicunt Centuriatores Centur. 8. cap. 9. col. 639. nihil nobis eam Synodum obesse; nam ipsi dicunt, Synodo Francofordiensi non consensisse, sed repugnasse Adrianum & Legatos eius; at certum est, Synodum, cui repugnat Romanus Põtifex, nullius esse auctoritatis, vt patet, tum ex Gelasio, in tomo de vinculo anathe-

matis, tum experientia. Nulla enim Synodus vnquam habita est legitima, cui Romanus Pontifex repugnauerit. Quid, quod ipsa Synodus Francofordiensis hoc ipsum docet; nam vt ex Carolinis libris patet, Synodus Francofordiensis decreuit, iudicium vltimum controuersiarum ad Romanum Pontificem pertinere, & hoc præcipuo argumento refellit Synodum septimã, qui existimauit sine auctoritate Romani Pontificis celebratum; ergo Synodus Francofordiensis, testimonio Magdeburgensium, se ipsam destruit.

Præterea ibidem Magdeburgenses dicunt, Synodum Nicænam ab Adriano confirmatam, Concilium autem Francofordiense reprobatur Synodum factam sine Papæ auctoritate, ergo iudicio Magdeburgensium, non est Nicæna nostra, sed aliqua alia, quæ reprobatur in Concilio Francofordiensi. DENIQUE, ibidem docent Magdeburgenses, in Synodo Francofordiensi non esse definitum, vt imagines tollantur è templis, sed vt in templis quidem maneant, at non adorentur; cur ergo ipsi è templis imagines tollunt? et frangunt? cur non seruant Francofordiense decretum? quo etiam refellitur mendacium Apologiæ Anglorum, quod docet, in Concilio Francofordiensi decretum, vt imagines delerentur. at è contrario Synodus Francofordiensis, testimonio librorum Carolinorum, Hincmari, & ipsorum Magdeburgensium, anathema dixit iis, qui imagines delerunt. Præterea, res ipsa idem ostendit; nam si ea Synodus id statuisset, cur non esset factum? Quis enim resisteret Occidentali Ecclesie decreto Episcoporum omnium, & Regis potentissimi? non esse autem factum, certò certius est nulli enim historici id referunt; immò Ionas Aurelianus, tanquam rem nouam, & sacrilegam refert, quod Claudius Taurinensis in sua diocesi imagines delere voluerit.

TERTIO dico, rem esse incertissimam, quid statutum sit de imaginibus in Synodo Francofordiensi: nam antiqui auctores non sibi constant. nam imprimis ipsum decretum Francofordiense, quod citatur præfatione librorum Carolinorum, testatur in Synodo Francofordiensi damnatam Synodum, quæ Constantinopoli conuenerat, & imagine adorari iusserat. Vbi cum nominat Constantinopolim, videtur

detur

detur loqui de Synodo hæreticorum contra imagines; at cum dicit, ibi decretum, ut imagines adorentur, videtur loqui de Synodo Catholicorum.

Pari ratione libri ipsi Carolini dicunt, in Synodo Francofordiensi damnatam Synodum, quæ facta fuerat Constantinopoli in Bithynia sine auctoritate Papæ, pro imaginibus adorandis. ubi cum nominat Constantinopolim; & dicit, à Synodo abfuisse Papæ auctoritatem, videtur loqui de Synodo hæreticorum; cum autem dicit in Bithynia, & pro imaginibus Synodum celebratam, videtur loqui de nostra Nicæna. Nam Nicæa est Metropolis Bithyniæ, Constantinopolis autem in Thracia est.

Iam verò Hincmarus Remensis, cap. 20. libri contra Hincmarum Laudunensem, qui ipso ferè tempore floruerat, dicit, in Synodo Francofordiensi damnatam Synodum, quæ Nicææ conuenerat, sine Papæ auctoritate, ubi etiam duo contraria coniungit, ut patet. Aimonius lib. 4. cap. 85. de gestis Francorum, & Abbas Urspergensis in Chronico anni D. C. C. XCIII. scribunt, in Synodo Francofordiensi damnatam septimam Synodum Græcorum, quæ conuenerat Constantinopoli sub Constantino & Irene. Vbi etiam ipsi contraria iungunt inter se. Multi autem historici recentiores dicunt, in Synodo Francofordiensi damnatam Synodum de tollendis imaginibus, quam Græci septimam generalem dicebant. Ita Platina in vita Adriani, Blondus decadis 2. libro 1. Sabellicus lib. 8. Enneadis 8. Paulus Æmilius lib. 2. de gestis Francorum.

Propter hanc confusionem Alanns Copus Dialogo 4. & 5. docet, in Synodo Francofordiensi solùm damnatam Synodum Constantinopolitanam hæreticam, Nicænam autem non solùm non damnatam, sed etiam confirmatam, quam sententiam optarem esse veram, sed tamen suspicor esse falsam.

PRIMO, quia libri illi Carolini licet falsò inscribantur Carolo, ut dicemus, tamen sine dubio scripti sunt tempore Caroli, ut patet ex refutatione eorundem librorum, quam edidit Adrianus I. & scripti videntur in Concilio Francofordiensi, & acta continere Synodi Francofordiensis. Id enim asserit Hincmarus eius temporis auctor, & ipsi libri hoc præferunt;

ferunt; quod autem Synodus, quæ in his libris refutatur, sit verè Nicæna II. dubitari non potest, si legantur vel ipsi libri vel Adriani responsio.

SECUNDO, quia auctores antiqui omnes conveniunt in hoc, quod in Concilio Francofordiensi sit reprobata Synodus VII. quæ decreuerat, imagines adorandas. Ita Hincmarus, Aimonius, Regino, Ado, & alij passim docent; dicunt autem hos omnes mētiri, vel libros eorum esse corruptos, Copus dicit, videtur mihi paulò durius.

TERTIO, quia si isti auctores loquerentur de falsa VII. Synodo, id est, de Synodo Constantinopolitana contra imagines, certè meminissent etiam in suis historiis Synodi Nicænæ verè VII. at non meminerunt ullius Concilij VII. nisi istius, quod reprobaturum dicunt. Neque obstat, quòd libri Carolini, ut Abbas Urspergensis & Aimonius dicunt, reprobant Synodum Constantinopoli habitam; nam Abbas sequutus est libros Carolinos, ut etiam Aimonius; auctor autem eorum librorum, vel lapsu memoriæ, vel ex imperio posuit Constantinopoli pro Nicæna; nam alioqui cum dicitur, Synodum celebratam in provincia Bithyniæ, ubi Nicæna est, non Constantinopolis, satis indicat, se de Nicæna loqui, & similiter Abbas, & Aimonius cum dicant Synodum celebratam sub Constantino & Irene, clarè demonstrant loqui de Nicæna Synodo, etiamsi per errorem nominent Constantinopolim.

Neque etiam obstat, quod Hincmarus & libri Carolini dicant, Synodum reprobata in Concilio Francofordiensi, fuisse coactam sine auctoritate Papæ, quod est falsum de Nicæna, & verum de Constantinopolitana: Nam Hincmarus sequutus est libros Carolinos, ut ipse iudicat, auctor autem eorum librorum hoc mendacium finxit, cum aliis multis, ut imponeret Synodo Francofordiensi, ut mox dicemus.

Neque obstat vltimò, quod Platina, Blondus, Sabellicus & Paulus Æmilius dicant, reprobata Synodum de tollendis imaginibus; nam in primis isti omnes recentiores sunt deinde, quod ipsi dicunt, non pugnat cum antiquorum historicorum dictis; nam in Synodo Francofordiensi duæ Synodi reprobatae fuerunt, nimirum Constantinopolitanam contra

contra imagines, & Nicæna pro imaginibus, vt patet ex libris Carolinis & ex Hincmaro, & fortassè hæc est caussa, cur antiquorum historicorum aliqui nominent Nicæam, aliqui Constantinopolim, cum dicunt, Synodum Græcorum reprobata in Concilio Francofordiensi.

Videtur igitur mihi, in Synodo Francofordiensi verè reprobata Nicænam II Synodum, sed per errorem, & materialiter, eo modo prorsus, quo olim Synodus Ariminensis damnauit homouision. nam auctor librorum Carolinorum imposuit Synodo, duoque mendacia illi obtrusit. VNUM mendacium fuit, in Synodo Nicæna definitum fuisse, vt imagines adorarentur cultu latriæ. ALTERVM, decretum illud factum à Græcis sine consensu Papæ Romani. His duobus mendaciis pro veritate habitis, Synodus Francofordiensi reprobauit, & meritò, Nicænam Synodum, tanquam prophanam & illegitimam.

Quòd illa duo fuerint persuasa Concilio, patet ex ipsis libris Carolinis; nam in præfatione disertè habetur hoc modo: *Allata est in medium*, (scilicet in Synodo Francofordiensi) *quæstio de noua Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, vt qui imaginibus Sanctorum, ita vt Deifica Trinitati, seruitium, aut adorationem non impenderet, anathema iudicaretur, qui supra, sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem, & seruitutem eis impendere renuentes, contempserunt, atq; consentientes, condemnarunt.* Hæc ibi. In ipso etiam opere introducit Constantinus Episcopus Cypri, in Concilio Nicæno anathema dicens iis, qui non adorant imagines eo cultu, quod adoratur sanctissima Trinitas. En clarè primum mendacium.

Idem auctor clarè docet, ad summum Pontificem pertinere iudicium controuersarum fidei, & ideo Synodum illam pro adorandis imaginibus nihil valere, quod Pontificis auctoritate careat.

Præterea auctores illi antiqui, qui dicunt, reprobata esse falsam Synodum, quæ decreuerat, imagines esse adorandas, sine dubio per illud *adorandas*, intelligunt adorandas cultu latriæ, nam ipsi quoq; docent, imagines esse venerandas, & tamen execrantur illam Synodum, quæ iubet imagines

nes adorari. A D O in Chronico anni DC. XCVI. dicit, Romam in die exaltationis Crucis, à toto populo Crucem osculari & adorari solitam, & etiam in Chronico anni DCC. XVII. vocat imaginem venerandam; quam euerterat Philippicus hæreticus, & restituerat Theodosius Catholicus Imperator. R E G I N O libro 1. Chronici, sub finem, agnoscit Crucis adorationem, & deturbationem imaginum per Leonem Iconomachum factam, scelus appellat. Ioannes A V E R T I N V S libro 4. annalium, dicit, Carolo Magno Imperatore designato, imaginem eius in templo ab omni populo veneratam, ipso præsentem. A B B A S Urspergensis in Chronico, inuehitur in Leonem Isaurum, & Constantinum Cæsarionem, propter imaginum deiectionem, eosque vocat impios, & Antichristi præcursores, & è contrario Gregorium Papam laudat, & sanctum virum fuisse dicit, qui propter imagines Christi & Sanctorum Imperatorem excommunicauit.

Quod autem verè mendacia sint, quòd Synodus Nicæna caruerit Papæ auctoritate, & quòd decreuerit imagines adorandas cultu latriæ, certissimum est; nam in ipso Concilio Nicæno II. act. 2. recitantur epistolæ Papæ Adriani pro imaginibus, & in omnibus actionibus semper primi subscribitur Legati Romani: deinde quod ad cultum attinet, in 1. act. filius Ancyranus; qui antea fuerat hæreticus, cum resipisceret, & confessionem Catholicam ederet, toto Concilio procedente & præbante, dixit se imagines quidem colere, non tamen latriam, cum ea soli debeat Deo. Similiter Constantinus Episcopus Constantiæ Cypri in VII. Synodo, act. 3. laudatus est. Similiter loquuntur etiam ceteri, act. 4. & 7.

Neque mirum videri debet, quòd auctor librorum Carolinorum tam manifesta mendacia obtruserit. Synodus Francofordiensi de Nicæna Synodo paulò antè habita; nam si nunc Magdeburgenses & Calvinus scribere audent, non colere imagines diuinis honoribus planè vt Deos, cum tot libri Catholicorum, & ipsum generale Concilium Latinum, & in Germaniæ finibus Tridenti celebratum, disertè clament contrarium; quid mirum, si idem confictum sit de Synodo Græca, quam paucissimi legere poterant, & quæ in Oriente celebrata fuerat?

SI DICAS, ergo saltem Concilium Francofordiense, quod frequentissimum fuit & legitimum, errare potuit. RESPONDEO, potuit errare, & erravit non in iuris, sed in facti quaestione, & præterea non mirum si errare potuit, nam non consenserunt Legati Romani, ut Magdeburgenses dicunt. Papa autem non solum non consensit, sed etiam refutavit Francofordiense decretum, ut patet ex libro Adriani de imaginibus ad Carolum, ubi refutantur omnia mendacia illorum librorum Carolinorum.

Quod autem ex libris Caroli adferunt, in quibus præcipuum firmamentum causæ suæ constituunt; Dico, eos libros, neque esse Caroli, neque eiusmodi, quibus vlla fides haberi possit.

Quod Caroli non sint, probatur PRIMO, quia exstat liber Adriani Papæ ad Carolum, in quo libri isti accuratè refelluntur, ex quo Adriani libro, perspicuè intelligitur, libros istos ab aliquo heretico compositos, & à Carolo ad Pontificem missos, ut eis responderet. Esse autem Adriani hunc librum, qui exstat in 3. tomo Conciliorum, cum aliunde, tum etiam ex Iuone intelligi potest, qui multa ex hoc libro nomine Adriani in quartam partem sui decreti transtulit.

SECUNDO, constat ex historiis Græcorum & Latinorum, ut Zonaræ, & Cedreni in vita Leonis Isauri, necnon Pauli Diaconi in vita eiusdem, Romanos Pontifices Gregorium III. Adrianum I. & Leonem II. defecisse à Græcis Imperatoribus, eos excommunicasse, ut vectigalia eis tribui ex Italia prohibuissent, seq; in tutelam Francorum contulisse, atque in eos tandem imperium transtulisse, ea de causa præcipuè, quod Græci Imperatores hæresi Iconomachorum patrocinarètur; cum è contrario Francorum Reges in fide antiqua constantes essent; Quomodo ergo verisimile est, Carolum Imperatorem eadem hæresi laborasse, & pro errore Græcorum cõtra Romanum Pontificem scripsisse? Sed verba ZONARAE audiamus: *Igitur, inquit, Papa Gregorius desertæ Imperatoris obedientia obperuersam illius opinionem, pacem cum Francis fecit, cum prius saepe dedisset operam, ut Leonem per literas ab odio Dei renocaret, atque ad cultum sacrarum imaginum reduceret. Et infra in vita Irenes: Adriano veteris Roma Papa mortuo, Leo successus est, vir reuerendus*

Es ho-

Et honorabilis, qui cum se ad Carolum Francorum Regem contulisset, ab eo tempore Roma Franci potius sunt, Carolo Leone coronato, Et Romanorum Imperatore appellato. Nam Papa Gregorius nihil sibi rei esse voluit cum impiis Ecclesiæ Constantinopolitanæ gubernatoribus, & pacem cum Francis fecit.

TERTIO, scribit IONAS Aurelianensis lib. I. de cultu imaginum (floruit autem Ionas tempore Ludouici Pij Caroli filij) Claudium Taurinensem eius hæresis patronum toto tempore, quo vixit Carolus, nunquam fuisse ausum mutire. Idemque ibidem, virum piissimum, ac sanctæ memoriæ Carolum Augustum appellat. Si ergo Iconomachi vivente Carolo, non audebant hæresim suam prædicare; defensores imaginum Carolum ut piū ac sanctum venerantur, quanta impudentia est, libros contra imagines Carolo attribuere?

QUARTO, scribit Paulus Æmilius lib. 2. histor. Francorum, necnon Regino in Chronico, in Concilio quodam Gentiliaci coacto, Pipinum Regem, Caroli magni patrem Græcorum errorem contra sacras imagines, Imperator Græci Legatis præsentibus, confutasse; ex eodem quoque Prolo constat, non diu postea ad Concilium, quod Romæ Stephanus Papa celebrauit contra eundem Græcorum errorem, misisse Carolum Magnum Episcopos duodecim præcipuis Regni, qua ergo audacia aduersarij Christianissimum Principem in Iconoclastam transformare nituntur præsertim cum Paulo Æmilio in hac parte assentiatur Magdeburgenses Cent. 8. cap. 9. col. 570.

QUINTO, constat ex historicis omnibus, & ex ipsius Caroli epistolis, & carminibus, immò ex ipsis rebus gestis, Carolum & Adrianum semper coniunctissimos fuisse. Existit adhuc Adriani epitaphium ab Imperatore Carolo non minus eleganter, quam piè descriptum; apud Onuphrium in additione ad Platinam, cuius hoc est initium.

*Hic pater Ecclesia, Roma decus, in chryso auctor
Adrianus requiem Papa beatus habet.
Vir, cuius Vita, Deus; pietas, lex; gloria, Christus;
Pastor Apostolicus promptus ad omne bonum.*

Et infra:

Post patrem Carolus lacrymans hac carmina scripsit,

Tu mihi dulcis amor, te modo plango pater.

Tu memor esto mei, sequitur te mens mea semper,

Cum Christo teneas regna beata poli.

Num credibile est igitur, Carolum alterius religionis ac fidei fuisse, quam Adrianum? & in ipsum Adrianum tam acriter scripsisse, cum eum tantoperè coluerit, & post obitum laudarit?

Denique certum est, Carolum hominem Græcè & Latine peritum, prudentem & ingeniosum fuisse, libri autem isti hominis barbari, imperiti, leuis, ac penè stulti esse videntur. Nam Constantinopolim urbem notissimam in Bithynia esse dicit, cum nemo nesciat esse in Thracia, nisi fortè quia frequentes ibi terræ motus fiunt, solum mutauerit. Deinde, Concilium pro cultu imaginum Constantinopoli celebratum asserit, cum tamen Nicææ celebratum nemo sit qui nesciat, nisi qui nihil legit. Et, quod grauius est, per calumniam & mendacium multa tribuunt isti libri Nicænis Patribus, quæ nunquam dixerunt, & interdum quæ aduersarij dixerant, quale est illud, quòd Eucharistia sit imago corporis Christi, quòd non solum Patres Nicæni non defendunt, ut iste auctor somniat, sed etiam ex professo refellunt. Vnde accepit CALVINVS alterius mendacij occasionem. Quia enim Iconomachi dixerant, vnam solum imaginem adorandam, id est, Eucharistiam, atque hoc dictum Pseudo Carolus Nicænx Synodo tribuerat, Caluino placuit, ita rem totam immutare, ac dicere: *Ceterum ne suo solenni, plaudite, fabula careat, additur clausula* (nimirum à Concilio Nicæno) *Gaudeant & exultent, qui Christi habentes imaginem, sacrificium illi offerunt.* Quod est mendacium impudentissimum. Concilium enim Nicænum tantum abest, ut voluerit imaginibus sacrificium offerri, ut disertè in act. 7. declarauerit, non veram latrariam, sed honorariam tantum adorationem imaginibus deferri.

Accedat postremò, quod liber iste tanquam alter Melchisedech, est sine patre, sine matre, sine genealogia; prodiit enim repentè in lucem, nec scitur quando, aut vbi, aut quomodo, aut à quo repertus, nec habet nomen auctoris, nec

KK

impres.

impressoris, nec loci ubi impressus est. Quæ sunt omnia argumenta atque indicia fraudum: SED ESTO, sit liber Caroli Magni, quid tandem aduersarij obtinebunt? prorsus nihil. Auctoꝝ enim huius libri disertè oppugnat omnia fœdè dogmata Calvinistarum; apertè enim docet, ad Romanum Pontificem pertinere vltimum iudicium de controuersis dei, & eum non à Conciliis, sed à Deo ipso primatum habere. idem vult exorcismum adhiberi in Baptismo, templum dedicare certo ritu, orandum esse pro defunctis, Sanctos invocandos, reliquias venerandas, chris-matis, aquæ, salisq; benedicti vsu in Ecclesia retinendum, in Eucharistia verè esse corpus Christi, idq; adorandum, & tãquam verum ac proprium sacrificium offerendum, quæ sunt omnes exploratæ hæreses apud aduersarios.

Si ergo volunt nos credere huic auctoꝝ, cùm docet Nicenam Synodum errasse, credant eidem ipsi, cùm asserit multa, quæ iam enumerauimus. Quod si etiam constat Carolum ipsum hunc librum scripsisse, & in omnibus Calvinistis conuenire, quid haberent aliud, quam testimonium vnius hominis laici, & militis? quod opponere vltimo Concilio generali Episcoporu, stultitia est manifesta. Nam vt rectè ait Damascenus orat. 2. de imaginibus, Christus non commisit Ecclesiam Regibus & Imperatoribus, sed Episcopis & Pastoribus.

DECIMO QVINTO, proferunt Concilia duo inter se contraria, quibus tamen præfuerunt Romani Pontifices. Nam Concilium Romanum sub Stephano VII. irritauit omnia acta Formosi Papæ prædecessoris sui; deinde Concilium Rauennense sub Ioanne IX. irritauit acta Concilij sub Stephano, & approbavit acta Formosi. Vide Sigebertum in Chronico anni DCCCC. III. Matthæum Palmerium in Chronico anni DCCC. XCIX. & Platinam in vitis horum Pontificum. RESPONDEO, quæstionem fuisse defecto, id est, an Formosus fuisset verus & legitimus Papa; & quia Stephanus malè informatus, censuit eum nõ fuisse Papam, acta eius irritauit. Quia verò Ioannes postea re melius inuestigata, inuenit contrarium, correxit errorem Concilij prioris, iuxta regulam Augustini, qui dicit; Concilia priora aliquan-

aliquando emendarià posterioribus, nimirum in huiusmodi casibus particularibus.

DECIMO SEXTO, proferunt Concilium Romanū sub Nicolao II. in quo definitum est, non solū Sacramentum corporis Christi, sed & ipsum verum Christi corpus tractari, & frangi manibus Sacerdotum, & fidelium dentibus atteri, vt patet ex can. Ego Berengarius, de consec. dist. 2. At hic est error manifestus contra resurrectionem gloriosam Christi, de qua dicit Apostolus: *Christus resurgens à mortuis, iam nō moritur.* Rom. 6. Si enim corpus Christi verum frangitur, & teritur, certè corrumpitur & moritur.

RESPONDEO, nunquam fuisse quæstionem, an Christi corpus verè, vt est in se, frangeretur manibus, & dentibus tereretur, certum enim est, & semper fuit, Christi corpus incorruptibile nunc existens, non posse frangi & teri, nisi in signo siue Sacramento, ita vt dicatur frangi ac teri, cū signum eius, id est, species panis frangitur, & teritur. At quæstio fuit, an signum, quod frangitur, & teritur, sit nudum signum, an verò contineat Christi corpus reuera. & quia Berengarius docuerat esse nudum signum, ideo Concilium constituens formam abiurationis huius erroris, voluit eum dicere, non solū Sacramentum, sed etiam verum Christi corpus frangi, & teri. quorum verborum hic est sensus, non teritur, & frangitur nudum signum, sed etiam verum Christi corpus, id est, sed signum habens realiter coniunctum Christi corpus: siue, sed etiam verum Christi corpus ibi præsens existens, frangitur, & teritur, non tamen in se, sed in signo. Quomodo etiam intelligimus, cū Chrysostomus homil. 83. in Matth. ait: *O quot, inquit, dicunt, Vellem eius formam, eius calceamenta videre. Ipsum igitur vides, ipsum tangis, ipsum comedis.*

DECIMO SEPTIMO, profert Hermannus Concilium Lateranense sub Innocentio III. in quo definitum est, habendum esse pro articulo fidei, panem & vinum in Sacramento transsubstantiari in corpus & sanguinem Christi; Ac in Concilio Ephesino dicitur anathema omnibus proferentibus aliud Symbolum.

Respondeo PRIMO, Lateranense Concilium non cōposuisse vllum Symbolum, sed tantū definiuisse vnā quæ-

stionem de fide, sicut fecerunt multa Concilia post Ephesinum. SECUNDO dico, Concilium Ephesinum dixisse anathema proferentibus aliud Symbolum, id est, contrarium Nicæno, non autem aliud, id est, nouum, & explicitius. TERTIO dico, Concilium Ephesinum prohibuisse noui Symboli compositionem Episcopis, & Conciliis particularibus, non autem summo Pontifici, aut Concilio generali; nemo enim in parem, vel maiorem, habet præcipiendi auctoritatem.

DECIMO OCTAVO, proferunt Concilium Constantiense & Basileense; nam illud sess. 13. excommunicauit omnes communicantes sub vtraque specie; istud autem concessit vtramque speciem Boëmis. RESPONDEO, quidquid sit de horum Conciliorum auctoritate, dico ea non pugnare inter se; nam Constantiense excommunicat eos, qui communicant sub vtraque specie sine licentia Ecclesiæ. Sic enim intelliguntur præcepta maiorum; non enim qui præcipit, prius se auctoritate dispensandi. Concilium autem Basileense dispensauit cum Boëmis, eisque licentiam dedit communicandi sub vtraque specie.

VLTIMO, proferunt eadem Concilia Constantiense & Basileense, quæ statuunt, Concilium esse supra Papam, contra contrarium habetur in Concilio Lateranensi, sess. II. Sed hac re infra dicemus in fine huius libri.

CAPVT IX.

Soluitur obiectio ducta ex ratione.

BII CIUNT postremò eam rationem. In omni cœtu multitudinis sæpe accidit, vt maior pars vincat meliorem, igitur in Conciliis Ecclesiæ, vbi definiuntur omnia ad plura suffragia, facile fieri poterit, vt contingat error. DEINDE esto; Concilia legitima non possunt errare, tamen quis nouit, an vllum fuerit vnquam legitimum Concilium? Nec enim est Concilium legitimum, nisi Episcoporum fidelium. quis autem scire potest, an qui in Concilio conueniant, habeant veram fidem, & veram ordinationem? DENIQUE; in antiquis Conciliis conue-

conuenisse Episcopos ex multis prouinciis, quæstionē propositam diligenter examinasse, subscripsisse deinde sponte sua, non aliqua vi externa coactos, & alia eiusdem generis fecisse, quæ requiruntur ad legitima Concilia, vnde nouimus, nisi ex fide historicorum? At historici (diuinis exceptis) non rarò mentiuntur, & certè non firmam & infallibilem fidem faciunt. Restat igitur, vt Conciliorum decreta sint omnia dubia.

RESPONDEMVS, in cœtibus humanis aliquando id accidere, vt maior pars vincat meliorem: in Concilio autem Ecclesiæ, vbi Spiritus sanctus præsidet: & vbi Christus est in medio eorum, qui in nomine ipsius congregati sunt, & vbi ille adest, cui dictum est ab ipsa veritate: *Rogauis pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.* non est, quod tale aliquid timeatur; nam etiam si maior pars resistat meliori, vt factum est in Concilio Ariminensi, & Ephesino II. tamen nunquam vincit; mox enim irritantur eiusmodi Conciliorum acta ab eo, cui conuenit ex officio fratres confirmare, quemadmodum in prædictis Conciliis Ariminensi & Ephesino II. factum videmus.

Ad ALTERAM obiectionem respondeo, non esse necessarium, vt sciamus Episcopos, qui ad Concilium conueniunt, habere veram fidem, & veram ordinationem, sed satis esse, si non constet contrarium. Nam etiam si summus Pontifex, quod fieri non posse credimus, & omnes Episcopi, qui ad aliquod generale Concilium à summo Põtificæ conuocantur, essent corde hæretici, & sola externa professione Catholici, nec verè accepissent sacri ordinis inuisibilem characterem, sed nudam impositionem manuum; tamen certissimum, Deum nunquam permissurum, vt eiusmodi Concilium in decretis suis formandis erraret; assistit enim Concilio Spiritus sanctus, non tam propter ipsum Concilium, quàm propter Ecclesiam vniuersam, quæ diuino præcepto tenetur, Episcoporum sententiam non discutere, sed venerari. Itaque ne erraret Ecclesia vniuersa, diuina prouidentia faceret, vt etiam Concilium illud Episcoporum fictorum, vellet nolle, verissimam fidem Ecclesiæ sequendam proponeret. Proinde, vt conuentus aliquis Episcoporum legitimus

mus sit, & dicatur; id solum requiritur, vt Episcopi illi conueniant, qui in Ecclesia ordinariè præsent, & Episcopi veri atque Catholici palàm ab omnibus habentur, quidquid sit de iis, quæ in cordibus eorum latent.

Quia tamen non solum scimus Deo curæ esse salutem Ecclesiæ suæ, sed etiam ex Scripturis didicimus, Dei providentiam suauiter omnia disponere: propterea certò credimus, Deum non permisurum, vt in Concilio, quod ab Ecclesia legitimum creditur, conueniant Episcopi, aut omnes, aut pro maiori parte non legitimi, aut non Catholici, esset enim vehementer durum, ac violentum (etsi non impossibile Deo, qui etiam per iumentum aliquando corripuit Prophætæ insipientiam) vt Concilium totum hæreticorum, repugnante voluntate ac sententia, decretum Catholicum conderet.

Ad **POSTREMA** objectionem quidam respondent, vt Vega in Concilium Tridentinum libro 3. cap. 39. Concilium esse legitimum, fide Catholica teneri à fidelibus, non quia id historici testantur, sed quia ipsum Concilium hoc definiuit; solent enim Concilia in initio actorum definitionem suam conuentum esse legitimum, & in Spiritu sancto congregatum.

At profectò non videtur hæc solida responsio. **PRIMO**, quia vetera Concilia non solebant in initio testari, suum conuentum esse legitimum, & in Spiritu sancto congregatum. Concilia verò quædam posteriora, vt Constantiense, Basiliense, Lateranense, Tridentinum, & alia, id quidem testantur, sed non tanquam decretum aliquod formant de fide. Nusquam enim inuenitur inter canones propriè dictos, alicuius Concilij aliquis canon, quo definiatur illud ipsum Concilium esse legitimum, à quo canones illi conditi sunt. **SECUNDO**, aut constat nobis aliunde Concilium aliquod fuisse legitimum, dum definire veller, se esse legitimum, aut non constat. Si constat, frustra conditur tale decretum; si non constat, iam de ipso decreto dubitare incipiemus; si enim ambigo, an fuerit legitimum Concilium antequam definiret se esse legitimum, ambigo etiam, an non errauerit in eo ipso decreto, quo se legitimum esse pronunciauit.

ALII igitur respondent, Concilium aliquod esse legitimum iis, qui tunc adsunt praesentes, evidens esse posse sine alia probatione. Vident enim conuenisse in vnum Episcopos, qui habentur ab omnibus veri Episcopi, & conuenisse ex variis prouinciis, & vocatos ab eo, qui habet auctoritatem, & si quid aliud requiratur ad legitimum Concilium, id etiam videre possunt; nihil enim inuisibile, vt supra diximus, requiritur. Posteris autem, vel absentibus, id ipsum est notum ex humana fide, sed certissima, & quae euidentiæ naturali aliquo modo comparari possit. Nam exempli gratia, Nicænum Concilium fuisse legitimum, non solum vnus aut alter historicus testatur, sed multi & varij scriptores eius temporis, & temporum consequentium, & Ecclesia, quae nunc est, id ipsum asserit, nec est, aut fuit, qui contrarium sentiat, aut senserit.

Quare, quemadmodum fuisse quondam Consulem Ciceronem, Iulium Caesarem Dictatorem, Octavianum cum Antonio praelio nauali decertasse, & alia id genus, etsi ex fide humana pendeant, tamen aded certa sunt, vt euidentiæ quandam habere videantur: Sic etiam Concilia Ecclesiae, quae nos legitima fuisse dicimus, tot habent testimonia omnium ætatum, vt nihil dubitationis in animis nostris relinquunt, quod minus credamus, talia fuisse, qualia dicuntur.

Quare cum ex fide Catholica habeamus, Concilia legitima a summo Pontifice confirmata, non posse errare, & ex naturali euidentiæ, aut ex fide humana certissima sciamus, Concilium Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum I. & alia huiusmodi legitima, & a summo Pontifice approbata fuisse, id certè sequitur, vt huiusmodi Conciliorum decreta certa fide credamus. Vide, si placet, de hære Melchiorem Canum libro 6. de locis, cap.

vt. in solutione decimi argumenti.

CAPVT X.

Concilia particularia, non probata à summo Pontifice, non omnino certam fidem facere.

SEQVITVR iam altera quæstio, num videlicet Concilia à summo Pontifice non confirmata, certam fidem faciant; quæ non est controuersa inter Catholicos & hæreticos, & vix etiam inter Catholicos; ideo rem totam breuiter explicabimus, ac primùm de Conciliis particularibus, deinde de generalibus agemus.

De Prouincialibus igitur duo ex communi sententia Catholicorum asserimus, posse eiusmodi Concilia absolute errare, tamen magnæ esse auctoritatis, ita vt temerarium sit eis non acquiescere. Quod eiusmodi Concilia possint errare, testis est Carthaginense Concilium sub Cypriano, quod fuit nationale, celeberrimum, legitimum, Episcoporum LXXXV. quorum pleriq; Martyres, aut Confessores erant, vt patet ex epistola Cypriani ad Iubaianum, & tamen errauit. SECUNDO, testis est V. Synodus Romana sub Symmacho, vbi legimus, Concilia prouincialia, quia præsentiam papæ non habent, valetudinem perdidisse. TERTIO, Proferunt in Chronico anni CCCC. XX. dicit, hæresim Pelagianam à Concilio Africano CC. XVII. Episcoporum damnatam, non prius ab Ecclesia totius orbis damnatam, quam Zozimus Papa decreta Concilij illius probasset. Vnde etiam Augustinus lib. 2. retract. cap. 50. non dicit, hæresim Pelagianam à Conciliis Africanis, quæ particularia erant, damnatam, sed à Pontificibus Innocentio, Zozimo, cooperantibus Africanis Conciliis. QUARTO, cur Concilia generalia errare non possint; duplex est causa præcipua; Prima, quia Concilium generale totam Ecclesiam representat, & ideo ipso errante tota Ecclesia erraret; Secunda, quia Concilium generale non fit sine summo Pontifice, pro quo Christus orauit, vt non deficeret fides eius: At nulla harum causarum locum habet in Concilio particulari.

Sed contra OBJICIES; nam cap. Ad abolendam, extra de hæreticis, excommunicantur omnes illi, qui iudicantur hære-

hæretici ab Ecclesia Romana, vel à Concilio prouinciali, aut dicecesano; Concilia igitur prouincialia & dicecesana faciunt dogmata de fide, alioqui non esset hæreticus, qui ea negaret.

RESPONDEO, duobus modis posse iudicari de hæresi; VNO modo, de ipsa hæresi secundum se, & quasi in abstracto, vt cum quæritur, an sit hæreticum, hoc aut illud dicere; ALTERO modo, in ordine ad hominẽ hæreticum, vt cum quæritur, an hic inciderit in hæresim ab Ecclesia damnatam. Quamuis igitur Concilia prouincialia, vel dicecesana, non possint dogmata fidei constituere, tamen possunt iudicare, an aliquis inciderit in hæresim manifestam, sicut etiam iudicant inquisitores. Ad hunc finem collectum fuit Concilium Aquileiense tempore Ambrosij; nihil enim ibi definitum est, nisi Palladium quendam verũ esse Arii discipulum: & de hoc videtur præcipuè agere caput illud, Ad abolendam, de hæreticis. Etsi enim hoc iudicium non sit infallibile, tamen sufficit ad excommunicandum.

Præterea SECVNDO dico, posse etiam Concilia particularia censere de hæresi secundum se, quando res est facilis, & in qua omnes ferè Doctores conueniunt; quomodo Concilium Antiochenum olim iudicauit de hæresi Pauli Samosateni apud Eusebium lib. 7. histor. cap. 24. conuenerunt enim vndiq; Episcopi, non tanquam ad rem dubiam, sed tanquam ad manifestum lupum de ouili Christi eiiciendum. Etsi enim hoc iudicium non sit prorsus infallibile, tamen debent priuati homines acquiescere eiusmodi iudicio, & si secus egerint, meritò excommunicantur, donec non iudicauerit aliter Apostolica sedes, vel Concilium vniuersale.

Deniq; TERTIO dico, posse etiam Concilia particularia definire dogmata verè dubia, & eorum decreta esse firma, si id faciant ex cõmissione Apostolicæ sedis, vt fecerant Patres Concilij Arausici II. & Toletani I. tempore Leonis I. & Synodi Complutensis, tempore Sixti IV. de quo vide summam Conciliorum. Vel saltem si decisionem suam mittat ad Romanum Pontificem, & ab eo confirmationẽ accipiant; quomodo constat factum esse in Concilijs Mileuitano & Carthaginensi, ex Augustino epist. 90. 91. 92. 93. Immo credibile est, nullũ Concilium particulare definiisse aliquid de fide,

sine approbatione Apostolicæ sedis. de his omnibus intelligi potest illud cap. Ad abolendam.

Quod autem Concilium particulare non expressè confirmatum, faciat argumentum adedò probabile, vt temerarium sit ei non acquiescere; planum est PRIMÒ, quia in VII Synodo act. 3. & in VIII. Synodo act. ult. can. 1. honorantur Synodi locales, & suscipiuntur, nec fit mentio ibi confirmatorum, vel non. SECUNDO, quia plurima horum Conciliorum, vt Toletana, Bracharenfis, Arelatensis, Hispalensis, &c. videntur ipso vsu Ecclesiæ quodammodò probata. TERTIO, quia si aliquot sancti Patres casu in eandem sententiã conuenientes, faciunt argumentum probabile, quantum magis L. aut LX. Episcopi simul conuenientes, & inuocato Spiritu, aliquid communi consensu statuentes?

CAPVT XI.

Concilia generalia, ante confirmationem summæ Pontificis, errare posse, nisi Patres in definitione sequantur Pontificis instructionem.

AM verò de Conciliis vniuersalibus variæ sunt opiniones. Parisienses enim, & illi omnes docent, Concilium esse supra Papam, & alij præterea alij existimant, Concilia generalia legitima non posse errare, etiam ante confirmationem Pontificis. Contrarium docent alij, vt Caietanus in Apolog. parte 2. cap. 21. Turrecremata lib. 3. cap. 32. 33. 34. & 38.

Nota duo. PRIMÒ, Legatos aliquando mitti ad Concilium cum instructione sedis Apostolicæ, sicut legimus factum in Concilio IV. VI. & VII. aliquando sine instructione, vt factum est in Concilio Tridentino. cuius ratio est, quia in illis primis Conciliis vna tantùm quæstio tractabatur, & ideo facile poterat Pontifex explicare Legatis, quæ esset sententia sua de illa quæstione. At in Concilio Tridentino, tot quæstiones, & tam variæ tractandæ erant, vt nõ posset commo-
dè eiusmodi instructio haberi.

SECUNDO nota, posse quatuor modis contingere, vt fiat
genera-

generalis Concilij definitio. PRIMO, ut Patres consentiant, & definiant, dissentientibus Legatis Apostolicæ sedis. SECUNDO, ut definiant consentientibus Legatis, sed contra instructionem Pontificis agentibus. TERTIO, consentientibus omnibus, etiam Legatis, sed qui non habuerunt certam instructionem. QUARTO, consentientibus omnibus cum Legatis habentibus, & sequentibus Papæ instructionem.

Ac de PRIMO, & SECUNDO modo nulla est difficultas. Constat enim talia Concilia errare posse; nam imprimis, de facto erravit Concilium Ephesinum II. quod repugnantibus Legatis Papæ Leonis definire voluit, ut patet ex epistola B. Leonis 24. & 25. & c. Item Concilium Constantinopolitanum tempore Nicolai I. erravit, cum Legati Nicolai contra instructionem Papæ egerint; ut patet ex epistola Nicolai ad Patriarchas, & ceteros Episcopos Orientis, & ex Zonara in vita Michaëlis Imperatoris. SECUNDO, eiusmodi Concilia, non solum non confirmata, sed etiam reprobata dici debent; idem enim est, siue Pontifex expressè Concilium reprobet, siue Concilium agat contra Pontificis sententiam. Constat autem Concilia reprobata à Pontifice nullam habere auctoritatem, & multis exemplis ostendit Gelasius in tomo de Anathemate, & in epistola ad Episcopos Dardaniæ. TERTIO, non possunt dici legitima Concilia, quæ pugnant cum suo capite; & similiter quando consentiunt Legatis agentibus contra informationem; quia tunc Legati non agunt, ut Legati, cum non agant nomine Pontificis; disertè enim B. Leo in epist. 45. ad Pulcheriam; & Agatho in epistola ad Imperatorem, quæ lecta est in VI. Synodo, act. 4. affirmant se non dare auctoritatem Legatis, nisi agant secundum sibi traditas regulas.

De TERTIO modo res est sub opinione. Ego tamen existimo tale Concilium posse errare, neque esse infallibile eius iudicium ante confirmationem Pontificis. PRIMO, quia sententia eius Concilij non est ultimum iudicium Ecclesiæ, & tamen si non posset errare, esset ultimum, & irrettractabile iudicium. non esse autem ultimum iudicium horum Conciliorum, planum est. Nam eiusmodi Concilia ad Pontificem mittuntur, & Pontifex Concilium approbare potest, vel reprobare, ut patet ex Gelasio in epistola ad Episcopos Dardaniæ,

niæ,

niæ, & ex Nicolao in epistola ad Michaëlē, & ex praxi Conciliorum petentium confirmationē; ac nominatim ex Bulla Pij IV. in qua confirmat Tridentinum Concilium, de qua re Turrecremata lib. 3. cap. 34.

Præterea **SECUNDO**, firmitas Concilij nascitur ex consensione, & coniunctione corporis cum capite. at caput nondum aperuit sententiam suam; etsi enim Legati præsumunt nomine Pontificis, tamen nõ sunt reuera Pontifices, nec sciunt quæ sit mens Pontificis, nec habent illud priuilegium non errandi, quod habet Pontifex.

TERTIO, Concilium Basileense sess. 2. vnà cum Legato Pontificis communi consensu statuit, Concilium esse super Papam, quod certè nunc iudicatur erroneum.

QUARTO, potest errare Concilium, quod aliquid definit contra instructionem Pontificis, vt de facto errauit Concilium Constantinopolitanum, consentientibus etiam error Legatis Nicolai I. ergo potest etiam errare, quando nulla habetur instructio; nam non tenentur Episcopi in Concilio qui illam instructionem, alioqui non essent iudices, neque essent libera suffragia.

At **OBIICIUNT**; eiusmodi Concilium est generale legitimum, & vniuersalem Ecclesiam repræsentans, ergo errare non potest. Respondet **CANVS**, Concilium non posse errare eo modo, quo Ecclesia nõ potest errare, id est, sicut Ecclesia non potest errare in iis, in quibus omnes de Ecclesia conueniunt, sic etiam Concilium non potest errare in iis, in quibus omnes de Concilio conueniunt. At **CONTRA**; nam Ecclesia non potest errare quoad fidem personalem, & ideo in eo solùm non potest errare, in quo omnes cõueniunt. At Concilium non potest errare in iudicio de fide, id est, in decreto formando. est autem verum decretum Concilij, quod fit à maiori parte, alioqui nullum esset legitimum Concilij decretum, cum semper aliqui dissentiant: ergo Concilium absolute dicitur errare, quando erat maior pars, quæ format decretum. Quare alia ratione soluendam esse obiectionem existimo.

DICO igitur, Concilium illud non posse errare, quod absolute est generale, & Ecclesiam vniuersam perfecte repræsentat; eiusmodi autem Concilium non est, antequam ad sit
sen-

sententia summi Pontificis. Nam Episcopi ceteri repræsentant quidem corpus Ecclesiæ, & quod illi faciunt, corpus Ecclesiæ facere censetur; at Legati Papæ non ita repræsentant caput Ecclesiæ, id est, ipsum Papam, ut quod ipsi faciunt, absolute censeatur fecisse Papa, alioqui nulla requireretur confirmatio; sed solum repræsentant Pontificem, tanquam vicarij, & internuncij ipsius, qui ad ipsum referre debeant, cum oriuntur dubia, & sententiam eius expectare, & exequi. Itaque tale Concilium cum non repræsentet absolute auctoritatem capitis, non nisi imperfecte totam Ecclesiam repræsentat.

Quod si quis omnino velit eiusmodi Concilium absolute totam Ecclesiam repræsentare, is respondere poterit, Concilium generale non censei prorsus absolutum, nisi post confirmationem Pontificis; cum autem dicitur Concilium generale non posse errare, & eius decreta certam fidem facere, id esse intelligendum, quando absolutum fuerit penitus, & ab omnibus obsignatum.

OBIICIUNT SECUNDO, quod Concilia dicant anathema contrarium sentientibus, antequam confirmentur. **RESPONDEO**, illa quidem dicere anathema, sed intelligere, illud vim habiturum, si fuerit à Pontifice confirmatum, sicut quando Iudex, à quo appellari potest, fert sententiam mortis in aliquem, intelligitur illum debere mori, nisi Princeps sententiam retractet.

DE QUARTO modo vix dubium esse potest; videtur enim esse certum, tale Concilium non posse errare. primum enim in tali Concilio inuenitur expressus consensus capitis, & membrorum, ac proinde totius Ecclesiæ, quæ sine dubio errare non potest; neque obest, quod instructio illa à Pontifice data non videatur definitiua sententia Apostolicæ sedis; nam quando Concilium consentit Pontificis sententia, formaturque decretum à Legatis nomine Pontificis, tunc incipit esse sententia definitiua, & vltima, non solum Concilij, sed etiam Pontificis, neque potest Pontifex eam retractare; nam certo intelligit, sententiam suam fuisse à Deo, quando à Concilio approbatur, ut dicit S. LEO in epist. 63. ad Theodoretum: *Quæ, inquit, Dominus nostro prius ministerio defuisset, & uniuersa fraternitatis irretractabili firmanst assensu, & vere à se prodire*

dire ostenderet, quod prius à prima omnium sede formatum totius Christiani orbis iudicium recepisset, et in hoc quoque capituli membra concordent, &c.

Quod ut melius intelligatur, sciendum est, Pontifici mittere solere legatos instructos de sententia Apostolicæ sedis cum ea conditione, ut si Concilium consentiat iudicio Apostolicæ sedis, formetur decretum; sin minus, differat decreti formatio, donec Romanus Pontifex consultus spondeat. Id quod patet ex Concilio Chalcedonensi; nam act. 3. cum Concilium consensisset iudicio Pontificis de depositionem Dioscori, mox Legati his verbis formaverunt decretum: *Sanctissimus ac beatissimus Papa, caput & universus Ecclesia Leo, per nos Legatos suos, sancta Synodo consentiens Petri Apostoli præditus dignitate, qui Ecclesia fundamentum ac petra fidei, & celestis regni ianitor nuncupatur, Episcoporum dignitate Dioscorum nudavit, & ab omni sacerdotali operibus fecit extorrem.*

Deinde actione 16. cum Concilium aliquid statueret contra instructionem Pontificis, Legati dixerunt, debet prius id significari Apostolicæ sedi, quando ergo Concilium definit aliquid, sequens expressam sententiam Pontificis idem est, ac si confirmatum esset.

Accedit ad hæc, quod Concilium Chalcedonense legatos ad Leonem, quæ habetur act. 3. dum petit confirmationem decretorum, aperte dicit, se scribere Pontifici, & petere confirmationem, quoniam præter decretum de fide contra Dioscorum, alia etiam quædam statuerunt sine expressa Pontificis sententia, itaque solum petunt confirmationem eorum quæ definierant præter Pontificis sententiam. Ipse etiam Leo in epist. 61. ad Concilium Chalcedonense, qua illud confirmat, indicat non fuisse opus sua confirmatione, nisi quia dubitabant aliqui, an reuera cum eius consensu factum fuisset decretum Concilij; qua etiam ratione confirmavit Pontifex multa alia similia Concilia, non quia errare potuerant, sed ut omnibus certius constaret, quæ Legati egerant, verè à mandato expresso Pontificis egisse.

Denique in eiusmodi Conciliis, non expectata alia confirmatione Pontificis, mox fit executio, id est, damnantur qui contrarium sentiunt, ut manifesti hæretici, & deponuntur

tur ab episcopatu, vel sacerdotio. Ita in Nicæno Concilio damnati sunt & in exilium acti sex Episcopi vnâ cum Ario, vt scribit Ruffinus lib. 10. historiæ, cap. 5. In Ephesino Concilio damnatus, & depositus est Nestorius, vt Euagrius testatur lib. 1. cap. 4. In Chalcedonensi, action. 3. depositus est Dioscorus, & action. 4. decem Episcopi Ægyptij iudicantur hæretici, quia nolebant acquiescere decreto prolato action. 3. In Concilio V I. act. 8. & 12. damnatur, & deponitur, & in exilium eiicitur Macharius Patriarcha Antiochenus cum aliquot suis discipulis, & act. 15. damnatur, & deponitur Polychronius Presbyter. At si Concilia ista ante cõfirmationem Pontificis errare potuissent, non fuissent illi manifesti hæretici, qui ante confirmationem resistebant.

CAPVT XII.

An sit maior auctoritas Concilij, quàm Scriptura.

DIXIMVS de auctoritate Conciliorum absolute considerata, nunc de eadem dicendum est per comparisonem ad alia fidei principia, id est, ad verbum Dei scriptum (nam de traditionibus eadem est ratio) & ad Pontificem. Et quidem hæretici huius temporis passim clamant nos subiicere Scripturâ Conciliis. CALVINVS lib. 4. Instit. cap. 9. §. 14. *Subiicere in eum modum, inquit, Dei oracula hominum censura, vt ideo rata sint, quia placuerint hominibus, blasphemia est indigna, quæ cõmoreretur.* Similia apud alios passim inueniuntur. Ceterum hæc non nostra blasphemia, sed ipsorum impostura est, Catholici enim Scripturam sacram non subiiciunt, sed anteponunt Conciliis; neque in hoc vlla controuersia est. quod si interdum Catholici aliqui dicunt, Scripturam pendere ab Ecclesia, siue à Concilio, non intelligunt quoad auctoritatem, & secundum se, sed quoad explicationem, & quoad nos.

Obseruandum est igitur, multiplex esse discrimen inter Scripturam sacram, & Conciliorum decreta, ex quibus intelligitur, Scripturâ præponi Conciliis. PRIMVM est, quod Scriptura est verbum Dei immediatè reuelatum, & scriptum quo-

quodammodo Deo dictante, iuxta illud 2. Pet. 1. *Spiritu sancto inspirante loquuti sunt sancti Dei homines.* Et 2. Tim. 3. *Omnia Scriptura diuinitus inspirata.* Quod tamen non sic intelligendum est, quasi semper scriptores sacri, nouas reuelationes habuerint, & scripserint ea, quæ antea ignorabant. Constat enim Euangelistas Matthæum & Ioannem scripsisse ea, quæ viderunt; Marcum & Lucam ea, quæ audierunt. Lucas ipse fatetur initio Euāgelij: *Sicut tradiderunt, inquit nobis, qui ab initio ipsi viderunt.*

Dicuntur igitur scriptores sacri habuisse immediatam reuelationem, & scripsisse ipsius Dei verba, quia vel noua quædam & antea incognita eis reuelabantur à Deo, iuxta illud Psal. 50. *Incerta & occulta sapientia tua manifestasti mihi.* Vel Deus immediatè inspirabat, & mouebat scriptores scribenda ea, quæ viderant, vel audierāt, & eos dirigebat, ne aliquo modo errarent. Vt enim dicitur verè epistola principis, quæ à principe dictatur, etiamsi is, qui eam scripsit, aut sciebat, quæ scripturus erat; ita dicitur, & est immediatè Dei verbum, quod scriptum est ab Euangelistis, *Deo inspirante, & dirigente, licet scripserint ea, quæ viderant, vel audierant.* At Concilia non habent, neq; scribunt immediatas reuelationes, aut verba Dei, sed tantum declarant, quod sit verbum Dei scriptum vel traditum, & quomodo interpretari debeat, & præterea ex eo per rationem deducunt conclusiones. Itaq; Concilia cum definiunt, qui sint libri canonici & diuini, non faciunt eos esse infallibilis veritatis, sed declarant solum esse tales.

Sic etiam Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 1. cum definiuit, verba illa: *Hoc est corpus meum,* intelligi proprie, non figuratè, non edit, sed declarat verbum Dei. Et cum Nicænum Concilium definiuit, Christum esse homouisionem Patri, deduxit conclusionem ex Scripturis, in quibus disertè continetur vnum esse Deum, & Patrem esse Deum, ac Filium esse Deum ex quibus sequitur necessariò Patrem, & Filium eiusdem esse substantiæ, & diuinitatis. Et similiter Concilium sextum cum definiuit in Christo duas esse voluntates, diuinam & humanam, deduxit conclusionem ex Scriptura, in qua habetur, Christum esse perfectum Deum, & perfectum hominem.

ALTERV

Negari alius potest
sed in dictione *inspirationis*
non dicitur *quod* non
habent, q. *conuentione*
sicut, qui in *conuentione*
quodlibet *inter se*
non scripserunt
ea quæ viderant
& audierant.

ALTERVM discrimen ex hoc primo oritur, & est; quod scriptores sacri non debuerunt multum laborare in suis libris edendis; satis enim erat, si laborarent scribendo, vel dictando, si edebant vaticinia; vel ad summum reuocando ad memoriam, quæ viderant, vel audierant, & cogitarent verba, quibus ea scriberent, si scribebāt historias, vel epistolas, vel aliquid simile. At Patres in Conciliis debent rem ipsam querere, id est, conclusiones inuestigare disputando, legendo, cogitando. Vnde Act. 15. legimus in primo Concilio magnam conquisitionem fuisse factam. Idem testatur de Nicæno Concilio Ruffinus lib. 10. cap. 5. hist. Ecclesiasticæ, quocirca Act. 15. dicunt Patres Concilij: Visum est Spiritui & nobis, id est, Spiritu sancto nostram industriam & diligentiam adiuuante. at scriptores sacri soli Deo tribuunt ea quæ scribunt, ac propterea tam sæpe repetebant Prophetæ illud: Dicit Dominus.

TERTIVM est, quod in Scriptura nullus potest esse error, siue agatur de fide, siue de moribus, & siue affirmetur aliquid generale, & toti Ecclesiæ commune, siue aliquid particulare, & ad vnum tantum hominem pertinens; tam enim est certum & de fide, sine gratia Spiritus sancti neminem saluari, quàm Petrum, Paulum, Stephanum, & quosdam alios verè Spiritum sanctum habuisse, & saluos esse, vtrumq; enim eadem Scriptura verissima testatur. at Concilia in iudiciis particularibus errare possunt.

QUARTVM est, quod in Scriptura non solum sententiæ, sed etiam verba omnia & singula ad fidem pertinent. Credimus enim nullum esse verbum in Scripturâ frustra, aut non rectè positum. At in Conciliis maxima pars actorum ad fidem non pertinet. non enim sunt de fide disputationes quæ pramittuntur, neque rationes quæ adduntur, neque ea quæ ad explicandum & illustrandum adferuntur, sed tantum ipsa nuda decreta; & ea nō omnia, sed tantum quæ proponuntur tanquam de fide. Interdum enim Concilia aliquid definiunt, non vt certū, sed vt probabile, vt Concilium Viennense, quod decreuit tenendum, vt probabilius, infantibus in Baptismo infundi gratiam & virtutes, vt haberet Clement. vni. de summa Trinitate, & fide Catholica. Quando autem decretum proponatur, tanquam de fide, facile cognoscitur

scitur ex verbis Concilij; semper enim dicere solent, se replicare fidem Catholicam; vel hæreticos habendos, qui contrarium sentiunt; vel quod est communissimum, dicunt anathema, & ab Ecclesia excludunt eos, qui contrarium sentiunt. Quando autem nihil horum dicunt, nõ est certum esse de fide.

Denique, in ipsis decretis de fide, non verba, sed sensus tantum ad fidem pertinet; non enim est hæreticum dicitur in canonibus Conciliorum aliquod verbum esse superfluum, aut non rectè positum, nisi forrè de ipso verbo decretum formatum, ut cum in Concilio Nicæno decretum recipiendam vocem *ὁμολογῶν*. & in Ephesino vocem *θεοτόκον*.

QUINTVM est, quod Scriptura non eget approbatione Pontificis ut sit authentica, sed tantum ut innotescat eius auctoritas; at Concilia etiam legitima, & generalia non sunt rata nisi à Pontifice confirmantur, ut ostendimus quæstionibus superiori.

SED OBJICIUNT quidam, Gratianus dist. 19. can. in notonicis. affirmat epistolas Pontificum decretales numerari debere inter Scripturas canonicas; & d. 20. can. Decretum dicit Conciliorum canones eiusdem esse auctoritatis epistolis decretalibus; ergo etiam canones Conciliorum numerantur inter canonicas Scripturas; non ergo Scripturæ præponuntur Conciliis Præterea S. Gregorius lib. 1. epist. dicit se venerari quatuor prima Concilia, ut quatuor libros Evangeliorum.

RESPONDEO ad Gratianum dupliciter. PRIMO, eum esse deceptum ex depravato codice, quem ipse habuit Augustini; tribuit enim illum canonem Augustino libro doctrin. Christ. cap. 8. codices autem veri, & emendati Augustini, non habent ut Gratianus refert, sed longè aliter; non enim Augustinus dicit epistolas eas esse Scripturam canonicam, quas Apostolica sedes dare, vel accipere solet, ut Gratianus legit, sed iudicium de Scripturis sanctis pertinere ad Ecclesias, atque ad eas potissimum, quæ Apostolicas sedes, vel epistolas accipere meruerunt, quales sunt Roma, in qua sedit Petrus, & ad quam scripsit Paulus; Ephesus,

in qua sedit Ioannes, & ad quam scripsit idem Paulus; & aliarum quædam.

Dico SECUNDO, Gratianum, etiam hoc errore posito, non voluisse dicere, decreta Pontificum esse proprie Scripturas sacras, & canonicas, ut sunt Evangelia, vel Psalmi, sed esse Scripturas sacras, ut distinguantur à prophanis, & canonicas, ut distinguantur à scriptis sacris Patrū, quæ non sunt regule, nec habent auctoritatem obligandi. licet enim canones Pontificum & Conciliorum distinguantur, & postponantur Scripturæ diuinæ; tamen suo modo sunt & dici possunt scripta sacra, & canonica, quomodo septima Synodus, actio. 3. vocat decreta Conciliorum diuinitus inspiratas constitutiones. Immo Innocentius, cap. Cum Martha, extra de celebratione Missarum, vocat Scripturam sacram sententiam illam Augustini: Iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre. serm. 17. de verbis Apostoli. Quod autem Gratianus senserit Conciliorum decreta non esse æquanda diuinis Scripturis proprie dictis, patet ex 36. causa, q. 2. can. Placuit, ubi Hieronymi sententiam, quia munita erat testimonio diuinæ Scripturæ, anteponit Concilij decreto.

Ad Gregorium respondeo, illud sicut sonare similitudinem, non æqualitatem, ut illud Matth. 5. Estote perfecti, sicut Pater vester celestis perfectus est. Vel si æqualitatem sonet, dicendum erit, non comparari à Gregorio Concilia cum Evangeliiis in omnibus, sed tantum in ipsa certitudine eorum, quæ in Scripturis dicuntur, & in Conciliis definiuntur. Cum enim vtraque sint infallibilis veritatis, æquè certa dici possunt, sed iam quandoquidem Concilia non sunt maioris auctoritatis, quam Scripturæ, restat ut illud explicemus, utrum saltem maioris sit, Concilij œcumenici, quam summi Pontificis auctoritas.

CAPVT XIII.

An Concilium sit supra Pontificem.

VAESTIO hæc exorta est tempore Concilij Pisani, quia cum duo Pontifices, qui simul sedebant in schismate, Gregorius XII. & Benedictus XIII. non videbantur serio cogitare de tollendo

schismate per spontaneam abdicationem, quemadmodum ante Pontificatum uterque vouerat, & iurauerat, Cardinales vtriusque partis secesserunt Pisam, & tractare cœperunt, an sibi liceret inuitis Pontificibus illis Concilium generale conuocare, & eos Pontifices deponere. Meminit **Antonius** huius disputationis, quæ Florentiæ habita est, 3. part. sum. hist. tit. 22 cap. 5. §. 2.

Deinde, cum paulò post fieret **Concilium Constantiense**, & Ioannes XXIII. qui solus ad Concilium accesserat, Concilio clam discessisset, atque ita Concilium sine capite remansisset, tractare Patres cœperunt, an Concilium posset inuitum Pontificem iudicare, & deponere. Sed maximè controversia creuit tempore **Concilij Basileensis**. quia enim **Eugenius** Papa IV. **Concilium Basileense inchoatum dissolui** volebat, & impedire, ne ulterius progredereetur, cœperunt Patres quærere, an teneretur obedire Pontifici, an Pontifex potius teneretur obedire ipsis, id est, generali Concilio, quoniã paulò antè viderant duos Pontifices Ioannē XXIII. & Benedictum XIII. depositos fuisse per Concilium Constantiense, & sic impositum finem maximo schismati; cœperunt metuere, ne si Pontifex nõ teneatur obedire Concilio iterum schisma renouaretur, & sine vilo remedio Ecclesia remaneret. Itaque hac occasione tunc plurimi in eam sententiam iuerunt, vt Concilium esset supra Pontificem. Sed dum voluerunt schismatibus viam præcludere, ipsi nonnullum schisma fecerunt, **creato Pseudopapa Felice V.** qui postea cognito errore abdicauit se Pontificatu; & quamuis postea in Concilio Florentino, & Lateranensi ultimo videatur questio definita, tamen quia **Florentinum Concilium, non ita expressè hoc definiuit, & de Concilio Lateranensi, quod expressissimè rem definiuit, nonnulli dubitant, an fuerit verè generale; ideo vsque ad hanc diem questio superest, etiam inter Catholicos.**

Obseruandum est autem, duobus modis posse comparari Papam cum Concilio: Vno modo, vt sumatur ab vna parte solus Papa verus & indubitatus, ab altera Concilium generale, cui præsit Papa per se, vel per legatos, ita vt nihil definiatur sine cõsensu ipsius: ALTERO modo, vt sumatur ab vna parte solus Papa, ab altera Concilium generale, cui Papa nec

per se, nec per suos legatos præsit. Intellego autem non præsidere per suos legatos, etiam quando legatus quidem ab eo missus præest Concilio, sed agit contra ipsius Pontificis voluntatem, tunc enim non est verè eius legatus, licet pro tali se gerat.

Quæstio præsens, licet nonnullis videatur præcipuè versari circa priorem comparationem, quippe qui existimant Concilium sine Papa non esse verum Concilium, & proinde sine dubio Papam esse maiorem tali Concilio; tamen reuera quæstio præcipua est de posteriore comparatione. Quod patet PRIMO, quia ista quæstio introducta est propter Pontificum depositionem, id est, ad inquirendum, an Papa etiam inuitus à Concilio iudicari, damnari, & deponi posset. Ad hunc autem finem superuacanea est illa quæstio, an Concilium cum Papa, sit maius solo Papa, nam siue sit maius, siue minus, nunquam iudicabit, neq; damnabit, neque deponet inuitum Papam. Quomodo enim hoc illud Concilium faceret, quod nihil agit sine consensu Papæ? Num Papa seipse inuitum volet iudicari, & damnari?

SECUNDO, idem patet ex Concilio Basileensi; nam Basileenses Patres, qui definiunt Concilium esse supra Papam, suum Concilium Basileense asserebant esse supra Eugenium Papam eo tempore, quo in Concilio neq; Papa, neque eius legatus aderat, quin etiam Papam omnibus modis repugnantem deponere aggressi sunt.

Hæc ergo est præcipua quæstio, & sola tractanda; nam ex huius explicatione patebit etiam quid sit dicendum de priori. Qui enim docent Papam esse supra Concilium sine ipso celebratum, iidem docent parem esse auctoritatem in solo Papa, & in Concilio cum Papa intensiuè, licet extensiuè sit maior in Concilio: & proinde non posse à tali Concilio Papam iudicari, vel damnari, nec eiusmodi Concilij decretis eum obligari coactiuè, sed tantum directiuè, & posse in eis dispensare, exceptis decretis de fide, quæ immutabilia sunt. Ratio horum est, quia par in parem non habet potestatem. QVI verò docent Concilium sine Papa esse supra Papam, docent etiam consequenter, Concilium cum Papa esse supra Papam, & obligare Papam, tamen si ipsi iidem fatentur, posse Papam tanquam ministrum Ecclesiæ dispensare in præce-

ptis Concilij generalis, sed si malè dispensauerit, posse corrigi & puniri postea à Concilio generali. Hac ergo prima comparatione omiſſa, ſola ſecunda tractanda eſt.

CAPVT XIV.

Explicantur opiniones diuerſe.

PORRO de propoſita quæſtione tres inuenio auctorum ſententias. PRIMA eſt Concilium eſſe ſupra Pontificem, id quod aſſerunt in primis omnes hæretici huius temporis, & nominatim Hermannus Hamelmannus id probare conatur multis argumentis lib. 3. cap. 13. Prolegomenorum. Idem aſſeruit Cardinalis Cameracenſis, Ioannes Gerſon, Iacobus Almainus, alij nonnulli in ſuis tractatibus de poteſtate Eccleſiæ. Ita Nicolaus Cuſanus in tractatu de concordantia canonum lib. 2. cap. vlt. Panormitanus in cap. Significasti, extra de electione, & ibidem magiſter eius Cardinalis Florentinus, Abulentiſis in cap. 18. Matth. q. 108. & in defenſorio triū conſuſionum, & quidam alij.

Vt autem hæc ſententia intelligatur, notandum eſt eſſe fundamenta huius opinionis. PRIMVM eſt, Papam eſſe propriè caput Eccleſiæ vniuerſæ ſimul congregatæ, quod nõ eodem modo intelligunt hæretici, & alij auctores. Hæretici enim volunt Papam nullo modo eſſe caput Eccleſiæ totius, ſed tantùm Episcopum ſuæ Eccleſiæ particularis & ad ſummum, Patriarcham Occidentis.

At alij auctores citati docent, Papam eſſe caput & patrem ſingulorũ Chriſtianorum, & ſingularum Eccleſiarum ſi ſeorſim ſumantur, non autem totius Eccleſiæ ſimul congregatæ in Concilio generali. Tunc enim Eccleſia accipitur quaſi formam quandam corporis, & tota poteſtas, quæ eſt ſparſa in variis membris, ibi vnitur, ita vt comparare Papam cum ceteris Chriſtianiſ ſeorſum ſumptis, ſit cõparare membrum nobiliſſimum cum minus nobili: at comparare Papam cum Concilio ſit comparare partem cum ſuo toto, & proinde minus cum maiore.

Et ne dicamus, Concilium ſine Papa non eſſe totum perfectum

fectum, sed corpus sine capite, addunt secundum fundamentum, quod est, supremam Ecclesiasticam potestatem esse tam in Concilio, quam in Papa, sed in Concilio principalius, immediatius, & immobilius. Dicunt enim Christum immediate omnem potestatem soluendi, & ligandi tribuisse Ecclesiae, & cum Ecclesia semper duret, immobiliter in ea semper manere hanc potestatem: quia tamen non potest Ecclesia semper congregata manere, & exercere per se hanc potestatem, instituit Christus summum Pontificem, tanquam instrumentum generale ad omnes actiones Ecclesiae, & in eo posuit hanc potestatem summam, ut eam exerceat nomine Ecclesiae.

Differunt quidem inter se hi auctores, quod aliqui ponunt hanc potestatem formaliter, & subiectiue in solo Pontifice, in Ecclesia autem ponunt eam, ut in fine, quia est propter Ecclesiam, & ut in regulante, quia Ecclesiae est regulare, & dirigere Papam, cum ipsa non possit errare, Papa autem possit; ac denique, ut in supplente, quia deficiente Papa propter mortem naturalem, aut civilem, Ecclesia supplet eius officium.

Alij vero volunt esse formaliter, & subiectiue principaliter in Ecclesia, instrumentaliter in Pontifice, conueniunt tamen in eo omnes, ut doceant esse hanc potestatem immediate in Ecclesia, & proinde mortuo Papa, vel deposito, vel nolente adesse Concilio, Concilium non propterea esse corpus imperfectum, sed perfectum, & habere potestatem Papalem definiendi de fide, sanciendo leges, dandi indulgentias, &c. ex quibus deducunt, Concilium esse supra Papam, & posse ipsum iudicare, & punire; & idem esse quaerere, an Papa sit maior Concilio, ac si quaeretur, an pars sit maior suo toto.

Denique, volunt Papam esse in Ecclesia id, quod est Dux Venetiarum in republica Veneta, vel Magister generalis in aliqua religione. Constat enim Ducem Venetum esse supra singulos magistratus, & supra singulos senatores, & ciuitates Venetas, non tamen supra totum senatum simul collectum; & quando moritur Dux certum est totam auctoritatem etiam ducalem esse in senatu. Quomodo etiam Magister generalis, est supra singulos religiosos, etiam priores, & prouinciales, tamen non est supra congregationem generalem, cum ei parere debeat, non imperare.

SECUNDA opinio est aliquorum Canonistarum, qui volunt Papam quidem esse supra Concilium, & à nemine iudicari posse inuitum, tamen posse ipsum sese subiicere Concilio, & dare illi supra se potestatem; & si hoc fecerit, acquiescere debere sententiæ Concilij, etiam si de ipsius depositione ageretur. ita docet Gloss. in can. Nos si incompetenter q. 7. & in can. in Synodo, d. 63.

ULTIMA sententia est ferè cõmunis, quòd videlicet Papa aded sit supra Concilium, vt non possit etiam se subiicere eius sententiæ, si propriè de sententia coactiua agatur. Haec sententia videtur esse omnium Scholasticorum veterum, *Alberti, B. Thomæ, B. Bonauenturæ, Richardi, Paludani* aliorum in 4. dist. 19. vbi de clauibus agitur, tamen si ex professo ipsi de hac re non disputarunt. Expressè autem hoc docent, *S. Antoninus* 3. p. tit. 22. cap. 10. §. 4. summæ historial. & 2. p. tit. 3. cap. 11. summæ Theologicæ. *Ioannes de Turrecremata* lib. 2. ca. 93. & 104. summæ de Ecclesia, & in responsio ad Oratores Basileen. de summi Pontificis & Concilij generalis auctoritate. *Aluarus Pelagius* de planctu Ecclesiæ lib. 1. art. 6. *Dominicus Iacobatus* li. 10. de Conciliis, art. 7. in quibus fufissimè quæstionem disputat, & soluit sexaginta tria argumenta aduersariorum. *Cardinalis Gaictanus* in tractatu de comparatione Papæ & Conciliorum, & in Apologia pro tractatu prædicto. *Albertus Pighius* li. 6. de hierarchia Ecclesiæ. *Franciscus Ferrariensis* in lib. 4. contra Gentes ca. 76. *Augustinus Ancona* in tractatu de potestate Ecclesiæ. & *Petrus de Monte* in libro de potestate Papæ, & Concilij. *Franciscus Turrianus* in tribus libris, quos de hac quæstione scripsit. & canonistæ ferè omnes in capit. Significasti, de electione, & can. Si Papa, dist. 40. *Ioannes Anton. Delphinus* lib. 2. de Ecclesia, capite vltimo. *Thomas Campegius* in tractatu de potestate Romani Pontificis, cap. 22. & sequentibus. *Nicolaus Sanderus* lib. 7. de visib. monarchia, vbi agit de Concilio Constantiensi

pag. 540.

CAPVT XV.

Summum Pontificem caput esse totius Ecclesie.

HAM verò, vt rei veritas declaretur, adferemus ac demōstrabimus aliquot propositiones, quarum hæc sit PRIMA. *Romanus Pontifex est pastor, & caput, non solum omnium Ecclesiarum particularium, sed etiam totius vniuersalis Ecclesie simul congregatæ, à Christo immediatè constitutus.* Hæc est contra primum fundamentum aduersariorum, quæ tamen si probata est fufissimè in libris de Pontifice, tamen etiam hoc loco breuiter probanda est.

Igitur probatur PRIMO ex Scriptura. Petrus est fundamentum Ecclesie, à Christo positum, iuxta illud: *Tu es Petrus, & super hanc petram adificabo Ecclesiam meam*, Matthæi 16. Proinde caput, ac pastor; nam quod est in domo fundamentum, est in corpore caput, & in grege pastor. Vt enim fundamentum non pendet à domo, sed domus à fundamento, ita etiam caput non pendet à corpore, sed corpus à capite, & pastor nō pendet à grege, sed grex à pastore. Quod autem per Ecclesiam eo loco intelligatur Ecclesia vniuersalis, etiam congregata, vt est generale Concilium, probatur ex cap. Matth. 18. vbi de eadem sua Ecclesia Christus dicit: *Si eos non audierit, dic Ecclesia.* Quo loco per Ecclesiam intelligunt aduersarij generale Concilium.

Præterea Ecclesia congregata, siue Concilium propriissimè est Ecclesia Christi, vt etiam aduersarij concedunt; nam Ecclesia est congregatio fidelium, ergo quò magis fideles sunt congregati & vniti, eò magis propriè sunt Ecclesia; at stultum est, cum aliquid de alio absolutè pronuncietur, excipere id, quod propriissimè per illud significatur: ergo cum Christus dicit: *Super hanc petram adificabo Ecclesiam meam*, stultè excipitur Ecclesia vniuersalis congregata, cum ea propriissimè sit Ecclesia.

Denique, Ecclesia Christi semper est congregata formaliter, quia est vnum regnum, vna familia, vnus grex, licet di-

Spersa videatur quantum ad locum: igitur si Pontifex est pastor, & caput Ecclesiae, non certè dispersa, quæ nulla est, sed congregata Ecclesiae est pastor, & caput. Idem habetur et illo Ioann. ultimo: *Pasce oues meas*. Nam etsi aduersarij dicunt, Dominum dixisse: *Pasce oues meas*, non Ecclesiam meam, tamen Ecclesia in oratione de Pontifice explicat: *Deus omnium fidelium pastor, & rector, qui famulum tuum N. Ecclesia tua praesse soluisit*. Et praeterea, vel Ecclesia congregata, siue Concilium generale pertinet ad oues Christi vel nō; si pertinet, ergo Ecclesiae congregatae, & Concilij generalis pastor est Petrus; si non pertinet, ergo Christiani per congregationem desinunt esse oues Christi, quod est absurdissimum.

SECUNDO probatur ex Conciliis; nam Concilium CHALCEDONENSE in epist. ad Leonem disertis verbis fatetur, S. Leonem caput fuisse totius illius Concilij, quod fuit omnium maximum, & in quo tota Ecclesia congregata conspiciebatur: *Quibus, inquit, tu quidem et caput praereras*. Item Concilium LVGDVNENSE, ut habetur capitulum Vbi periculum, de electione in Sexto, vocat Pontificem rectorem vniuersalis Ecclesiae, non igitur solum particularem Ecclesiarum est rector. Similiter in Concilio FLORENTINO definitum est, Pontificem esse totius Ecclesiae caput, & accepisse à Domino plenissimam potestatem vniuersalem Ecclesiam regendi. Concilium CONSTANTIENSE sess. 15. damnauit haeresim Ioannis Huis dicentis, nō esse Papam caput Ecclesiae.

Probatur TERTIO rationibus. PRIMO, Papa est vnum caput, ergo vnius corporis caput. at Ecclesiae particularis seorsim sumptae non sunt vnum corpus, ergo Papa est caput Ecclesiae vniuersalis. SECUNDO, Ecclesia vniuersalis est vnum corpus visibile, ergo habere debet vnum caput visibile, alioquin videbitur monstrum. at nō est fingere alium quam Papam, ergo Papa caput est totius Ecclesiae simul. TERTIO, Papa est immediatus vicarius Christi, ut habetur in Concilio Lugdunensi & Florentino citatis, necnon in Concilio Constantiensi sessio. 8. vbi damnatur haeresis VViclefi dicentis, Papam non esse immediatum Christi vicarium: neque illi aduersarij negant; ergo praestitit iis omnibus loco Christi qui

quibus Christus ipse inuisibiliter præest, & quibus etiam præesset visibiliter, si visibiliter adesset: Christus autem præest, & præesset visibiliter, si adesset visibiliter, non solum Ecclesiis particularibus, sed etiam toti Ecclesiæ vniuersali, & generalibus Conciliis; igitur etiam Papa præest Ecclesiæ vniuersali.

CAPVT XVI.

Non esse in Concilio summam potestatem.

SIT iam altera propositio. *Summa potestas Ecclesiastica non est in Ecclesia, vel Concilio, remoto Papa, aut formaliter, aut suppletiuè.*

Hæc est contra alterum fundamentum aduersariorum, & quidem non esse formaliter in Ecclesia, vel in Concilio summam potestatem, qualis est in Papa, ex Scripturis apertè colligitur. Nam secundum Scripturas Ecclesia non est Democrazia, vel Aristocrazia, sed Monarchia, siue regnū Christi, iuxta illud Psal. 2. *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Syon montem sanctum eius.* Et Luc. 1. *Regni eius non erit finis.* Et Ioan. 18. non dixit Christus cū interrogaretur: *Ergo Rex es tu?* non sum Rex, aut regnum meum non est in hoc mundo, sed ait: *Regnum meum non est ex hoc mundo*, id est, est quidem in hoc mundo, sed non est tale regnum, quale tu putas, quale est Herodis, & similia Regum. Denique, Scriptura passim vocat Christum Regem, & Ecclesiā regnum eius, ex quo sequitur, vt ab vno regi debeat, non à multis ipsa Ecclesia, quemadmodum gubernantur omnia regna.

Quod autem non sit suppletiuè hæc auctoritas in Ecclesia, ostenditur hac ratione. Non habet Ecclesia hanc auctoritatem à seipsa, nec ab alio; igitur nullo modo habet. Quod à seipsa non habeat, manifestè probat discrimen, quod est inter regnum Christi, & regna cetera; non enim est Ecclesia tale regnum, qualia sunt regna huius mundi, in quibus summa potestas est in Rege, sed à populo profecta, & deriuata, & proinde radicaliter, & suppletiuè eadem potestas est in regno. Nam in regno Christi summa potestas est in Christo, & non deriuata vilo modo à populo; in regnis enim hominū,
potest-

potestas Regis est à populo, quia populus facit Regem, quod alioqui esset homo priuatus, sicut ceteri; omnes enim homines naturaliter sunt liberi, & æquales, nec posset vnus ceteris imperare, nisi illi se ei subiicerent, & super se potestatem ei concederent.

At Christus est Deus & homo, & quatenus Deus, est naturaliter Dominus, & Rex omnium creaturarum, quatenus homo, habet a Deo omnem potestatem, nec ipse ab Ecclesia factus est Rex, sed ipse potius fecit Ecclesiam esse suum regnum. Apocalyp. 5. *Fecisti nos Deo nostro regnum.* hinc est quod in Scriptura, regnum Christi, quod est Ecclesia, ne putaretur tale, qualia sunt cetera, comparatur etiam familiae Matth. 24. *Quis est fidelis seruus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam.* Et Hebr. 3. Moyses erat fidelis in tota domo Dei tanquam seruus, Christus autem est fidelis in tota domo sua tanquam Dominus. Constat enim patrem familias non habere à familia vllam auctoritatem sed ex se; quia non ipse à familia constituitur pater, sed ipse facit sibi familiam gignendo filios, emendo seruos. Vnde pater familias, etiam si pessimus sit, nunquam potest à familia iudicari, vel expelli, sicut potest Rex, quando degenerat in tyrannum. Comparatur etiam ouili, Ioann. 10. item cornu, & sponsæ, Ephes. 4. & 5. vt intelligamus, quod sicut non recipit auctoritatem pastor ab ouibus, nec caput à corpore, nec vir ab vxore, ita neque Christus ab Ecclesia.

Ex his habemus Ecclesiam ex se nullam habere auctoritatem, sed omnem esse in Christo, & iis, quibus Christus eam communicauit. Quod autem non habeat ab alio, nimirum à Christo probatur. nam Christus legitur quidem dedisse Petro clauas regni cœlorum Matth. 16. & eundem præcisse ouili suo Ioannis ultimo, dedit etiam Apostolis ceteram potestatem prædicandi, baptizandi, peccata dimittendi, & alia quædam faciendi, quæ ad munus Episcopale spectant, sed hanc potestatem Christus singulis dedit, ita vt potuerit quisque eorum illa omnia exercere sine congregatione aliorum, vt notum est: at quod ipsi Ecclesiæ, id est, fidelium vniuersitati in se, id est, ratione suæ totalitatis aliquid potestatis tribuerit, nusquam legitur: immò è contrario legitur, præcipi populis, vt obediant, & subiaceant pastoribus suis.

fuis, Hebr. 13. & alibi. Quod si Ecclesiæ vniuersitati non est data vlla auctoritas, ergo neque Concilio generali, quatenus Ecclesiam vniuersalem repræsentat, ergo in Concilio non est auctoritas summa, siue Papalis, sed tantum Episcopalis, seu Archiepiscopalis, prout sunt personæ, quæ ibi conueniunt. siquidem summa seu Papalis auctoritas non ponitur in Concilio ab aduersariis, nisi quatenus Concilium gerit vicem Ecclesiæ vniuersæ. Si ergo Ecclesia vniuersa, secluso Papa, non habet Papalem auctoritatem, ergo multo minus Concilium habet.

Probatur SECUNDO; nam si Concilium generale sine persona Papæ haberet Papalem auctoritatem formaliter, vel suppletiuè, non indigeret confirmatione Papæ. Id autem est falsum. Constat enim omnia generalia Concilia Catholica confirmationem petiisse.

TERTIO, Concilium sine Papa potest errare etiam in fidei decretis, vt patet in Concilio Sirmiensi, cui subscripsit Hosius, item Mediolanensi, Ariminensi, Ephesino secundo, Constantinopolitano, sub Iustiniano II. Constantinopolitano sub Leone Isauro, & alio sub Constantino Copronymo. At Concilium cum Papa non potest errare: ergo non potest sine Papa omnia illa, quæ potest cum Papa. NEQUE potest responderi, errasse illa Concilia, quod non fuerint legitima; nam plerisque nihil defuit, nisi Pontificis assensus, immò Ephesinum II. fuit omnino simile Basileensi; vtrumque enim fuit indictum à Pontifice, in vtroque adfuit Legatus Pontificis circa initium, ab vtroque recessit paulò post Legatus Pontificis, in vtroque fuit Pontifex excommunicatus, quæ omnia de Basileensi patent ex gestis eius ab Ænea Syluio descriptis. De Ephesino autem patet ex epistola Leonis 12. 13. 15. 21. 22. & ex Concilio Chalcedonensi act. 3. & nihilominus errasse Concilium Ephesinum aduersarij negare non possunt.

QUARTO, si in Ecclesia esset summa potestas principaliter, in Papa instrumentaliter, vt in ministro Ecclesiæ, vt ipsi dicunt, sequeretur Papam non esse immediatum Christi vicarium, sed mediatum; immediatè enim vicaria Christi esset Ecclesia, Papa autem esset immediatus vicarius Ecclesiæ, quod

quod est expressè contra Concilium Constantiense scilicet
vbi damnatur hæresis VViclefi dicentis, non esse Pontifi-
cem immediatum Christi vicarium.

CAPVT XVII.

*Summum Pontificem absolutè esse supra
Concilium.*

TERTIA propositio. *Summus Pontifex simpliciter & absolutè est supra Ecclesiam vniuersam, & supra Concilium generale, ita vt nullus in terris supra se iudicium agnoscat.* Hæc etiam est fere fide, & probatur PRIMO ex duabus præcedentibus; nam Papa est caput Ecclesiæ vniuersæ etiam simul congregatæ, Ecclesia vniuersa, etiam simul congregata non habet vllam potestatem ratione suæ totalitatis; sequitur Papam supra Concilium esse, & supra Ecclesiam; non contrà.

SECUNDO probatur ratione, in Scripturis fundata, nam omnia nomina, quæ in Scripturis tribuuntur Christo, constat eum esse supra Ecclesiam, eadem omnia tribuuntur Pontifici; ac primum, Christus est paterfamilias in Ecclesia sua, quæ est Ecclesia, Pontifex in eadem est summus œconomus, id est, paterfamilias loco Christi, Luc. 12. *Quis est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, &c.* Hic enim per dispensatorem siue œconomum, vt Græcè habetur, intelligunt Episcopum Ambrosius in hunc locum, & Hilarius, & Hieronymus in cap. 24. Mat. vbi similis habetur sententia. Et quamuis Patres non loquantur expressè de Episcopo Romano, tamen sine dubio sententia Scripturæ illa est; vt Episcopi particulares summi œconomi in suis Ecclesiis, ita esse Episcopum Romanum in Ecclesia vniuersa. Vnde AMBROSIVS in illud 1. Timoth. 3. *Vt scias quomodo te oporteat conuersari in domo Dei, &c. Domus Dei, inquit, Ecclesia dicitur, cuius homo rector est Damasus.* Et Chrysostomus lib. 2. de sacerdotibus circa initium, hunc ipsum locum: *Quis est fidelis seruum,* &c. de Petro exponit.

Quo

Quod autem œconomus summus sit supra familiam, & ab ea iudicari, ac puniri non possit, patet ex hoc eodem loco; Dominus enim ait: *Quem constituit Dominus super familiam suam.* Et ibidem: *Quod si dixerit seruus ille in corde suo, morum facit Dominus meus venire, & ceperit percutere seruos, & ancillas, edere, & bibere, & inebriari, Veniet Dominus serui illius in die, qua non sperat, & diuidet eum, partemq; eius cum infidelibus ponet.* Vbi vides, Dominum seruare suo iudicio seruum illum, & non committere iudicio familiæ. Idem etiam docet vsus omnium familiarum; nulla enim familia est in qua liceat inferioribus famulis etiam simul congregatis punire, vel expellere œconomum, etiam si pessimus sit, id enim ad solum Dominum totius familiæ pertinet.

ALTERVM nomen Christi est PASTOR, Ioann. 10. *Ego sum pastor bonus, &c.* Idem communicat Petro Ioannis ult. *Pasce oues meas.* Constat autem pastorem ita præesse ouibus, ut nullo modo ab eis iudicari possit.

TERTIVM est, CAPVT corporis Ecclesiæ, Ephes. 4. idem communicat Petro, ut habemus in Concilio Chalcedonensi act. 3. ubi legati sententiam pronunciant in Dioscorum, & in epistola Concilij ad Leonem. Porro caput à membris regi, & non ea potius regere, contra naturam est, sicut etiam est cõtra naturam, quod membra sibi caput præcidant, cum fortè grauiter aegrotat.

QUARTVM est, VIR, seu sponsus, Ephes. 5. *Viri diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiã, & tradidit se ipsum pro, &c.* Idem conuenit Petro; nam in Concilio generali Lugdunensi, ut habetur cap. Vbi periculũ, de electione, in Sexto, loquens Concilium de electione Romani Pontificis: *Acceleret, inquit, & utilis & pernecessaria totius mundi prouisio, idoneo celeriter eidem Ecclesiæ sponso dato.* Est autè contra Apostolum Ephes. 5. & contra naturæ ordinem, ut sponsa præsit sponso, & non potius subsit.

Probatur SECUNDO ex verbis expressis Conciliorum, & Pontificum. cum enim, controuersia ista sit de potestate Conciliorum, & Pontificum, si inter se Concilia & Pontifices conueniunt, quid opus est, ut nos litigemus? PRIMVM ergo exstat Concilium Sinuessanum sub Marcellino, in cuius fine
legi.

legimus: *Prima sedes à nemine iudicabitur.* Paulò pòst exstitit Concilium Romanum sub Syluestro, in cuius ultimo canone similiter legimus: *Nemo iudicabit primam sedem.*

PRAETEREA ex Concilio Chalcedonensi colligitur Pontificem esse maiorem Concilio; nam act. 3. recitantes multæ epistolæ scriptæ ex variis locis ad Concilium, quæ omnes ita incipiunt: *Sanctissimo & beatissimo Vniuersali Patriarcha magna Romæ Leoni, & sancto Vniuersali Concilio congregato in Chalcedonensi ciuitate, &c.* Nemo autem in toto Concilio fuit, qui reclamaret, ac dixerit, non debere anteponi Pontificem toti Concilio. Immo in fine illius actionis exstat epistola Concilij ad eundem Leonem, in qua eum, & caput, & patrem suum agnoscunt. Præterea in eadem actione damnatus est Dioscorus cum tota Synodo Ephesina II. tum ob alias causas, tum præcipuè quia iudicare & damnare ausus fuerat Romanum Pontificem Leonem. Vnde enim Nicolaus I. ait in epistola ad Michaëlem, non tam ob hæresim damnatus est Dioscorus, quàm ob horrendam presumptionem, qua in summum Pontificem sententiam dicitur edictare ausus fuerat. Vbi notandum, quod si Dioscorus, qui erat Patriarcha Alexandrinus, id est, primus post Romanum, cum generali Concilio non potuit iure iudicare Romanum Pontificem, certè sequitur euidenter, Concilium non esse supra Pontificem. Cur enim non potuit Pontificem iudicare, si erat supra ipsum, immò eius iudex, vt aduersarij volunt?

ITEM Concilium Romanum V. sub Symmacho receptum & approbavit tanquam sua decreta, librum Ennodij Diaconi, in quo sic legimus: *Aliorum hominum causas Deus vult per homines terminari: Sedis istius præsulem suo sine quaestione reseruat arbitrio, vult Petri Apostoli successoris celo tantum debere innocentiam.* In VIII. Synodo generali act. 7. legimus, Romanum Pontificem de omnium Ecclesiarum præsulibus iudicasse, de eo verò neminemquam iudicasse; intellige, legitimè, ita vt fuerit receptum ab Ecclesia eiusmodi iudicium. Scribunt Platina in vita Leonis III. & Paulus Æmilius lib. 3. historiæ Francorum, cum Carolus Magnus Romam venisset ad cognoscendam causam Leonis Pontificis, cui multa crimina obiecta fuerant, &

simil

simul conuenisset ingens Concilium Episcoporum, omnes Episcopos vna voce clamasse, non licere vlli hominum iudicare summum Pontificem, tum verò Carolum destitisse à munere illo iudicandi, & Leonem iuramento seipsum purgasse.

Præterea Concilium Lateranense sub Alexandro III. vti habetur cap. Licet, extra de electione: *In Romana Ecclesia, inquit, aliquid specialiter constituitur, quia non poterit ad superiorem haberi recursus.* Vbi Concilium docet, maiori cautela debere eligi Romanum Pontificem, quàm alios Episcopos, quia si eligatur malus Episcopus, potest ille corrigi, & deponi per Romanum Pontificem; si autem eligatur malus Pontifex summus, non est remedium vllum, non enim habet superiorem, à quo deponi possit. I T E M in Constantiense Concilio edita est Bulla Martini V. ipso approbante Concilio, in qua iubentur suspecti de hæresi interrogari, an non credant Romanum Pontificem habere in Ecclesia Dei supremam potestatem. at certè suprema est, qua nulla est maior, & cui nulla æqualis.

D E N I Q U E Lateranense vltimum sub Leone X. sess. II. disertè & ex professo docuit, Pontificem esse supra omnia Concilia, & reprobauit contrarium decretum, editum in Concilio Basileensi: *Solum, inquit, Romanum Pontificem, tãquam super omnia Concilia auctoritatem habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissoluendorum plenum ius, & potestatem habere, nedum ex sacra Scriptura testimonio, dictis sanctorum Patrum ac aliorum Romanorum Pontificum, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione, manifestè constat.*

Ad hunc locum nihil potest responderi, nisi, vel non fuisse Concilium generale, vel non fuisse ab Ecclesia receptum, vel non definiuisse hoc, tanquam de fide. Sed non fuisse generale, vix dici potest; nam etsi fuerunt Episcopi paucissimi, nam ad centum non peruenerunt; tamen Concilium omnibus patebat, & omnes vocati fuerant, & in eo summus Pontifex verus, & indubitatus præsidebat. *Quod autem non fuerit receptum, saltem ab omnibus, parùm refert;* nam decreta Conciliorum non indigent approbatione populi, cum ab eo non accipiant auctoritatem. Verum est quidem, decreta de motibus,

ribus, si non recipiantur, & Pontifex conuiueat, tandem consuetudine abrogari: sed hoc non accidit ex eo quod indigeant populi approbatione, sed quia decreta mutabilia sunt; & cum Pontifex videt longo tempore ea non seruari, tacet, censetur ipse abrogare. At decreta de fide immutabilia sunt, nec possunt villo modo abrogari, posteaquam semel statuta sunt; tale autem est hoc, de quo agimus. Quod verum Concilium hoc rem istam non definierit, proprie, vt dictum fide Catholica tenendum, dubium est, & ideo non sunt proprie hæretici, qui contrarium sentiunt, sed à remota magna excusari non possunt.

Accedant iam TERTIO Pontifices. LEO epist. 84. ad Anastasium, in fine: *Magna, inquit, Dei dispositione prouisa est, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia. Et rursum quidam in maioribus Urbibus constituti, sedentiam susciperent ampliore, per quos, ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesia cura conflueret, et nihil vniuersale à suo capite dissideret.* Iam si cura vniuersalis Ecclesie ad Petrum pertinet, certè etiam Concilij, quod vniuersalis Ecclesie vicem gerit.

GELASIVS in epistola ad Episcopos Dardaniæ: *Cathedra, inquit, per mundum nouit Ecclesia, quod sacrosancta Romana sedes fas de omnibus habeat iudicandi, nec cuiquam licet eius iudicare iudicio.*

NICOLAUS I. in epistola ad Michaëlem, idem repetit. *Patet, inquit, profectò sedis Apostolica, cuius auctoritate maior non est, iudicium, à nemine fore retractandum.*

GREGORIUS lib. 9. epist. 39. ad Theotistam patriciam. *Si, inquit, B. Petrus, cum à fidelibus culparetur, auctoritatem quam in sanctam Ecclesiam acceperat, attendisset, respondere poterat, et Pastorem suum oues reprehendere non auderet, sed si in querela fidelium aliquid de sua potestate diceret, doctor mansuetudinis non fuisset; humili ergo eos ratione placauit.*

PASCHALIS Papa, vt habetur cap. Significasti, extra de electione: *Atunt, inquit, in Concilijs statutum non inueniri, quasi Romana Ecclesia legem Concilia vlla prefixerint, cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesie auctoritatem facta*

facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis, Romani Pontificis patenter excipiat auctoritas.

INNOCENTIVS III. serm. 2. de consecratione Pontificis: *In tantum, inquit, mihi fides necessaria est, ut cum de ceteris peccatis Deum iudicem habeam, propter solum peccatū, quod in fide committitur, posse ab Ecclesia iudicari.*

BONIFACIVS VIII. in extrauaganti, Viam sanctam, titulo de maioritate, & obedientia: *Si deniat, inquit, terrena potestas, iudicabitur à potestate spirituali. Si deniat spiritualis, minor à maiori. Si vero suprema, à Deo solo, non ab homine poterit iudicari.* Accedat testimonium S. BONIFACII Episcopi Moguntini, qui etiam si summus Pontifex nō fuerit, fuit tamen summæ auctoritatis. Is ergo, ut habetur dist. 40. can. Si Papa: *Cunctos, inquit, iudicaturus, à nemine est iudicandus, nisi deprehendatur à fide denius.*

Probatur QVARTO ex appellationibus à Concilio ad Papam. sine controuersia enim semper à minore ad maiorem appellatur. appellari autem à Concilio ad Papam, non contra, perspicuum est, ex Gelasio in epistola ad Episcopos Dardaniæ: *Ad sedem, inquit, Apostolicam de qualibet mundi parte appellandum est, ab illa autem nemo est appellare permissus.*

Et ne putemus eum loqui de appellatione ab aliquo Episcopo, non à Concilio: subdit, sæpe Romanos Pontifices soluisse eos, quos iniquè Concilia ligauerant. cuius rei exstant exempla clarissima. Nam ATHANASIVS Episcopus Alexandrinus, & Paulus Episcopus Constantinopolitanus à Concilio depositi, ad Iulium Papam appellauerunt, & ab eo in suas sedes restituti sunt, ut auctor est Sozomenus lib. 3. hist. cap. 7. similiter FLAVIANVS Episcopus Constantinopolitanus appellauit à Concilio Ephesino II. generali, ad Leonem Papam, ut testatur LEO epist. 25. ad Theodosium Augustum. Item THEODORETVS Episcopus Cyri appellauit à Concilio eodem Ephesino II. ad eundem Leonem, ut patet ex Liberato in Breuiario cap. 12. & ex ipsa epistola Theodoretī, quæ exstat ad finem operum Leonis. Denique Ioannes CHRYSOSTOMVS à Concilio depositus, appellauit ad Innocentium Papam, ut testatur Gelasius, ut supra, & idem colligitur ex epistolis Chrysostomi ad Innocentium.

Probatur QUINTO, ex approbatione & reprobatione Conciliorum; nam omnia reuocantur tandem ad examen Romani Pontificis, & quæ ille probat recipiuntur, quæ improbat reiciuntur, vt restatur Gelasius in eadem epistola ad Episcopos Dardaniæ. & quidem quod ad petitionem Conciliorum approbauerit Pontifex multa Concilia, patet ex gestis ipsis Conciliorum, præcipuè Primi, II. III. IV. & VI.

Quod autem Pontifices aliquando Conciliorum decreta reprobauerint, quod est apertum signum superioritatis ex Basilio patet, qui in epistola ad Athanasium, quæ est 32. scribit, videri sibi bonum, vt rogetur Romanus Episcopus, vt mittat aliquos in Græciam, qui eius nomine irritent Concilium Ariminense. Ipse etiam Damasus in epistola ad Episcopos Illyrij reprobatur Concilium illud. Similiter Leo in epist. 55. ad Pulcheriam: *Consensiones, inquit, Episcoporum canonum apud Niceam conditorum regulis repugnantes, irritum mittimus, & per auctoritatem B. Petri Apostoli generali prorsus definitione cassamus.* B. Gregorius lib. 4. epist. 34. *Cuncta, inquit, acta illius Synodi, sede contradicente Apostolica soluta sunt.*

CAPVT XVIII.

Pontificem non posse subiicere seipsum sententia coactiuæ Conciliorum.

QUARTA propositio. *Summus Pontifex non potest committere, neq; Concilio, neq; vlli homini supra se iudicium coactiuum, sed tantum discretiuum.* NOTA, in iudicio perfecto duo quædam reperiri. PRIMO, potestatem discutiendi causam, & discernendi ac iudicandi quid agendum sit. SECUNDO, potestatem cogendi eum, qui cecidit causa, ad obtemperandum sententiæ contra se latæ. Vtrumque inuenitur in iudice propriè dicto, qualis est princeps, vel prætor à principe constitutus. Primum autem solum reperitur in arbitris, quorum sententiæ etiam hi tenentur homines stare ex iure naturæ, quia tene-

tenemur seruare promissa; non tamen ex vi sententiæ, quia non possunt arbitri cogere.

Iam ergo summus Pontifex non potest iudicem propriè dictum supra se constituere, sed tantum quodammodo arbitros, quorum sententiæ si nõ obtemperauerit, faciet quod non debet, non autem quod non potest.

Prima pars probatur. PRIMO, quia potestas Papæ super omnes, est de iure diuino, vt patet. at nõ potest Papa dispensare in iure diuino. SECUNDO, quia nõ potest inferior committere alicui iudicium reseruatam superiori. Non enim potest Episcopus committere suo pœnitentiario, vt absoluat in casibus reseruatæ Papæ; at iudiciũ in causa Pontificis est reseruatam Deo, vt supra docuimus. TERTIO, quia sequeretur Papam esse superiorem, & non superiorem, respectu eiusdem, quæ est implicatio contradictionis. id autem sequi, hac ratione ostenditur. Summus Pontifex, cum se ac suam causam iudicio alicuius committit, non desinit esse Papa, ergo nec desinit esse superior quocunq; Christiano; at nihilominus non est superior, sed inferior, si cogi potest; erit igitur simul superior, & non superior.

SECUNDA pars patet ex SIXTO III. Leone III. Symmacho, Leone IV. & aliis, qui cum accusarentur, causas suas in Concilio Episcoporum discuti voluerunt, vt patet ex can. Mandastis, & can. Auditum, 2. quæst. 5. & ex Concilio IV. sub Symmacho; quos tamen Episcopi iudicare ausi nõ sunt. Vnde in Concilio IV. sub Symmacho, omnes Episcopi cum subscribunt, affirmant, se totum iudicium Deo relinquere.

CAPVT XIX.

Soluuntur argumenta aduersariorum.

SVPEREST argumenta soluere. Ac primùm Hermannus lib. 3. cap. 12. Prolegomenorum, obiicit aliquot exempla veterum. SECUNDO argumenta quædam ex Gersone. TERTIO aliud quoddam ex Concilio Basileensi.

PRIMUM exemplum est Marcellini, qui in Concilio Sinuesano ab Episcopis damnatus, & depositus fuit. Respon-

deo PRIMO, Marcellinum fuisse accusatum de actu infidelitatis, in quo casu potest Concilium discutere causam Pontificis, & si inueniat, reuera esse infidelem, potest declarare eum esse extra Ecclesiam, & sic damnare. SECUNDO dico Episcopos quidem damnasse Marcellinum, sed postea quia ipse primus se ipse damnauerat, id est, abdicauerat se pontificatu; nam antea saepe clamauerant: *Prima sedes à nemine iudicabitur, tu reus, tu iudex, noli à nobis iudicari, &c.* Vnde Nicolaum I. in epistola ad Michaëlem.

SECUNDUM exemplum est Milthiadis Papæ, post cuius sententiam iudicauit eandem causam Episcopus Arelatensis, ut testatur Augustinus in epist. 162. ad Glorium & Eleutium, ubi etiam addit AUGUSTINVS: *Ecce, inquit, putemus illi Episcopos, qui Romæ iudicauerunt, non bonos iudices fuisse. Restabat adhuc plenarium Ecclesie vniuersæ Concilium, si etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari. Ut si male iudicasse conuicti essent, eorum sententia soluerentur.*

RESPONDEO ad illud de Episcopo Arelatensi ex eodem Augustino ibidem, eam causam iterum iudicaram fuisse non quia oporteret, sed quia voluit Imperator acquiescere Donatistis petentibus aliud iudicium, si fortè in duobus iudiciis condemnati sanarentur. AD illud de generali Concilio dico, Augustinum non conferre Papam sine Concilio, cum Concilio sine Papa, ut nos modò conferimus, sed conferre Concilium particulare, cui præsit Papa, cum Concilio generali, cui etiam præsit Papa. Potest autem sine dubio causa iudicata à Pontifice in Concilio particulari, iterum ab eodem iudicari in Concilio generali, præsertim in questione facti, quæ pendet ex informationibus, & in qua errare potest Ecclesia, qualis erat quæstio, de qua tunc agebatur, immò etiam ordinariè, in dicto Concilio generali, olim fiebant Concilia particularia prius in singulis prouinciis, & etiam Romæ, & deinde res definitæ in illis Conciliis particularibus iterum tractabantur in Concilio generali, & tum dabatur vltima, & definitiua sententia à Pontifice, Concilio assentiente.

TERTIUM est Liberij, quem Imperator deposuit, & postea restituit in suam sedem, iubens, ut simul cum Felice Romæ Ecclesiam regeret, quod idem iussit Concilium Syrmie
se lit

se literis datis ad Felicem, vt refert Sozomenus lib. 4. cap. 14. RESPONDEO, Imperatorem Arianum id fecisse iniuste & tyrannicè, quomodo etiam Nero Petrum & Paulum interfecit. Concilium autem Syrmiese non iussit, sed tantum literas exhortatorias misit ad Felicem, vt pateretur secum simul sedere Liberium. Adde, quod Concilium illud precipue Arianorum fuit, & nullius momenti.

QUARTVM est S. Leonis, cuius epistolam in Concilio Chalcedonensi multi Episcopi examinarunt, vt refert Eua- grius lib. 2. cap. 18. & ipse etiam Leo epist. 63. gloriatur episto- lam suam à Concilio approbatam fuisse. RESPONDEO, hinc non sequi Concilium esse supra Papam; nam Leo epistolam suam miserat ad Concilium, non vt continentem vltimam, & definitiuam sententiam, sed vt instructionem tantum, qua ad- iuti Episcopi melius iudicarent. Posteaquam autem omnes cõsenserunt epistolæ Leonis, tum demum edita est definitio vltima nomine Pontificis, & Concilij. Hæc de exemplis.

SECUNDO, proponit argumenta Gersonis, ac primum est illud Matth. 18. dicitur: *Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic Ecclesia.* Sed Papa est etiam frater noster, cum sit Chri- stianus, & dicere debeat, Pater noster qui es in cœlis; potest igitur Papa ad iudicium Ecclesiæ vocari, proinde ab Eccle- sia iudicari, ac puniri potest: non autem quidquam agit Ec- clesia, nisi per prælatos suos, igitur à prælatorum Concilio Papa iudicari potest.

RESPONDEO, nomine Ecclesiæ, vel intelligi Episcopum, vt exponit hoc loco Chrysostomus, & Innocentius III. capi- te Nouit, extra de iudiciis, & praxis Ecclesiæ demonstrat; quotidie enim Episcopo denunciantur ij, de quibus Domi- nus ait: *Dic Ecclesia;* vel certè fidelium cœtum cum suo ca- pite. Nam vt Cyprianus ait in epistola ad Florentinum, quæ est nona libri 4. *Ecclesia est plebs sacerdoti adunata, & pasto- ri suo grex adherens.* Quare in quocunq; Episcopatu defe- rendi sunt peccatores ad Ecclesiam, & Episcopum eius loci, sed si is Episcopus peccet, non potest deferri ad eam Ecclesiã, nisi debeat deferri ad seipsum, cum ipse sit caput eiusdem Ecclesiæ, sed deferendus est ad Ecclesiam aliquam altio- rem, cui præest Archiepiscopus, vel Patriarcha: si verò pec- cet Patriarcha, deferri non potest ad Ecclesiam suam, sed ad

maiores, id est, ad Romanam Ecclesiam, vel generale Concilium, cui summus Pontifex præsidet: quod si ipse summus Pontifex peccet, iudicio Dei reseruandus est; non enim de vlla Ecclesia, ad quam deferri posset, cum sine ipsa non ueniatur Ecclesia cum capite.

» SED iterum instant; Hæc verba, *dic Ecclesia*, dicta sunt
» Petro, ergo etiam Petrus, & eius successor debet deferre pe-
» catores aliquando ad Ecclesiam, debet igitur agnoscere
» bunam Ecclesiæ quoddam suo maius.

RESPONDEO, quando hæc dicta sunt Petro, non fuit
eum adhuc Pontificem, sed hominem priuatum, proinde
lud ei dictum, quod iis conuenit, qui superiorem aliquem
agnoscunt. Adde præterea, suo quodam modo posse Pon-
tificem hoc præceptum implere; primùm enim debet eum, qui
peccauit, corripere priuatim; deinde adhibere testes; post-
modò dicere Ecclesiæ, id est, sibi ipsi, ut præsidi, & Ecclesiæ, qui
ipse præest, id est, publicè eum excommunicare. Quomodo
intellexit hunc locum B. Gregorius lib. 4. epist. 38. ad Ioannem
Constantinopolitanum Episcopum.

» Argumentum SECUNDVM; Papa est membrum Eccle-
» siæ, ergo est minor suo toto, quod est Ecclesia, & potest, & de-
» bet amputari, si inficiat Ecclesiam, quia de iure naturæ est
» membra inficientia totum corpus abscindantur.

RESPONDEO ad primam consequentiam, vel accipiatur
Ecclesia cum Papa, vel sine Papa, quâdo colligitur; ergo Pa-
pa ut membrum est minor Ecclesia, quæ est totum. Si acci-
piatur Ecclesia sine Papa, falsum est illam esse totum; non e-
nim est totum, sed pars, & quidē maior, quàm caput magni-
tudine molis, minor autē magnitudine virtutis, siue aucto-
ritatis, ut patet in quolibet corpore. Quod autem aduersarij
dicunt, auctoritatem capitis manere in Ecclesia suppletiuè
iam est refutatum antea. Si autem accipiatur Ecclesia cum
Papa, tunc, ut aliàs diximus, maior est auctoritas Ecclesiæ ex-
tensiuè, quàm Papæ solius, intensiuè autem æqualis. Sicut
ens ut comprehendit Deum & creaturas, non est maius bo-
num, quàm sit solus Deus intensiuè, tamen extensiuè est
maius, quia sunt plura bona; sicut etiam Christus ut homo
est caput homogeneum Ecclesiæ, & proinde pars eius, & ta-
men non est maior Ecclesia tota, quàm Christus solus.

AT CON-

AT CONTRA instant; Semper potentia agendi principalis est in toto, quàm in partibus, quæ sunt instrumenta totius; principalis enim dicitur homo videre, quàm oculus, quare cum Ecclesia incluso etiam Papa, sit quoddam totum, & Papa sit pars quædam, & instrumentum huius totius, sequitur, principalis convenire ipsi Ecclesiæ summam potestatem Ecclesiasticam, quàm Papæ.

RESPONDEO, aliud esse iudicium de corpore Ecclesiæ, ac de corporibus naturalibus; nam in corporibus naturalibus virtus procedit ab essentia ad potètiās, ideo principalis dicitur totum agere, quàm vlla pars, seu potentia; at in corpore Ecclesiæ virtus non procedit ab essentia ad potètiās, seu partes; sed ab extrinseco; Papa enim, qui est caput Ecclesiæ, non habet ab Ecclesia, sed à Deo auctoritatem, & ideo principale agens, nō est Ecclesia, sed Deus. SECUNDO dici potest, principale agens in quolibet corpore semper esse ipsum suppositum, quod sustētat & mouet omnia membra. Porro suppositum corporis Ecclesiæ est Christus. Vt enim cum dicimus, hoc est corpus Petri vel Pauli, illud Petri vel Pauli, sonat suppositum; ita cum dicimus, Ecclesia est corpus Christi, illud Christi sonat suppositum. Neq; obstat quod Christus sit etiā caput Ecclesiæ; nam Christus, vt influens in omnia membra, dicitur caput, vt autem sustentat & mouet omnia, dici potest suppositum, & hoc modo concedimus, Papam esse instrumentum corporis Ecclesiæ, & quoddam minus ipso toto, vt nimirum in toto Christum ipsum, vt suppositum, includimus.

Ad alteram consequentiam posset dici. PRIMO, de iure naturæ esse, vt abscindatur membra putrida, sed excepto capite. melius enim est habere caput putridum, quàm nullum. Sed hæc solutio parū valet; nam in corporibus naturalibus debet excipi caput, quia eo amputato, totum corpus moritur. At corpus Ecclesiæ non moritur moriente Papa; vnde etiam videmus in Respublicis temporalibus, si Rex degeneret in tyrannum, licet si caput Regni, tamen à populo deponi, & eligi aliū. Dico ergo SECUNDO, in corpore naturali & Rebus publicis temporalibus posse abscindi membra inficiētia totum corpus, quia ab ipso corpore pendent, & vim habent; at nō eadem ratio est corporis Ecclesiæ, cuius caput non à corpore, sed à Deo auctoritatem accepit, sicut etiam non licet

familiæ deponere summum œconomum, licet pessimum, quia non à familia, sed à Domino institutus est.

» AT, INQUIVNT; ergo sola Ecclesia sine remedio manet,
 » si habet malum Pontificem, & poterit Pontifex impunè o-
 » mnes vexare, & perdere, & nemo resistere poterit.

RESPONDEO, nō mirum, si manet Ecclesia sine remedio humano efficaci, quando quidem non nititur salus eius præcipuè humana industria, sed diuina protectione, cū eius Rex Deus sit. Itaq; etiam si Ecclesia non possit deponere Pontificem, tamē potest ac debet Domino supplicare; vt ipse remedium adhibeat: & certum est Deo fore curæ eius salutem, quæ talem Pontificem vel conuerteret, vel de medio toller, antequam Ecclesiam destruat. Nec tamen hinc sequitur, non licet resistere Pontifici Ecclesiam destruenti; licet enim eum seruata reuerētia admonere, & modestè corripere, repugnante etiam vi & armis, si Ecclesiam destruere velit. Ad resistendum enim, & vim vi repellendam, non requiritur vlla auctoritas. Vide de hac re Ioannem de Turrecremata, lib. 2. cap. 106.

TERTIVM argumentum Gersonis ab Hermanno relatum, sumitur ex Concilio Constantiensi. Concilium Constantiense sess. 4. definiuit, Concilium generale habere à Christo immediatam auctoritatem, cui omnes obedire tenentur, etiam si Papalis dignitatis existat. Vel hoc Conciliū est approbatum, vel non: si est approbatum, ergo verum est, & recipiendum, quod definiuit: si non, ergo perperam deposuit Ioannem XXIII. Gregorium XII. & Benedictum XIII. & elegit Martinum V. cui postea omnes alij Pontifices successerunt. ADDE, quòd Martinus V. Papa in vltima sessione confirmavit omnia decreta circa fidem huius Concilij Constantiensis: hoc autem decretum ad fidem pertinere videtur.

RESPONDEO dupliciter. PRIMO, Concilium Constantiense esse legitimum & approbatum, sed non pugnare cum illis, quæ diximus. Non enim definiuit absolutè, Concilia generalia habere à Christo potestatem supra Pontifices, sed tantum in casu, id est, tempore schismatis, quando nescitur, quis sit verus Papa; nam dubius Papa habetur pro nō Papa, & proinde habere super illum potestatem, non est habere potestatem in Papam. Ita Turrecremata, Campegius, & Sanderus locis notatis.

SECUNDO

SECUNDO, responderi potest, nō fuisse Concilium Constantiense, cū id asseruit, eiusmodi, vt quæstiones de fide definire posset; nam in primis non erat tunc generale Concilium, cū tantūm adesset tertia pars Ecclesiæ, id est, ij tantūm Prælati, qui obediebant Ioanni; nam qui obediebant Gregorio & Benedicto, repugnabant iis, quæ à Synodo fiebant. Deinde non aderat tunc certus Papa in Ecclesia, sine quo dubia de fide definiri non possunt; in Concilio autem nullus erat Papa. Ioannes enim XXIII. qui Concilium inchoauerat, iam inde recesserat, cū quarta sessio haberetur.

Neq; verum est, quod Martinus V. confirmauerit hoc decretum. Ipse enim disertè dixit, se confirmare tantūm ea decreta de fide, quæ facta erat conciliariter, id est, more aliorum Conciliorum, re diligenter examinata; constat autem hoc decretū sine vllō examine factum à Concilio Constantiensi. Itaq; Martinus cū confirmauit decreta de fide conciliariter conclusa, intelligebat tantūm de damnatione hæresum Wicleffi & Hufs.

Neq; sequitur, si Concilium in hoc errauit, errasse etiam in deponendo Gregorio XII. Ioanne XXIII. & Benedicto XIII. Nam etsi Concilium sine Papa non potest definire noua dogmata fidei, potest tamen iudicare tempore schismatis, quis sit verus Papa, & prouidere Ecclesiæ de vero Pastore, quando is nullus, aut dubius est, & hoc est quod rectè fecit Concilium Constantiense. ADDE, quòd Ioannes & Gregorius non inuiti depositi sunt; nam ipsi etiam spontè renunciarunt Papatui, vt patet ex actis Concilij Constantiensis sess. 12. & 14. Benedictus autem non cessit, sed post eius obitum Clemens VIII. successor ipsius cessit Martino V. quem omnis Ecclesia, vt verum Pontificem, venerabatur, id quod sufficit, vt Martinus esse posset verus Papa.

VLTIMO, adfert Hermānus Concilium Basileense, quod sess. 33. definiuit, fide Catholica esse credendum, Concilium esse supra Papam. Fuit aut̄ hoc Concilium indictum à Martino V. vt habetur sess. 1. & deinde ab Eugenio declaratum sess. 16. legitimè continuatum à sua inchoatione. Denique à Nicolao V. confirmatum cū actibus suis.

RESPONDEO; Conciliū Basileense legitimè inchoatum, sed illegitimè terminatum. Est autem mēdacium expressum

Her-

Hermanni, quod sit confirmatum à Nicolao V. cum acribus
 suis. Nicolaus enim, vt apparet ex Bulla eius, eidem Concilio
 annexa, solùm confirmauit ea, quæ egerat Concilium circa
 beneficia, & censuras Ecclesiasticas. Quæ autem definiunt
 Concilium Basileense de sua auctoritate supra Pontificem,
 nullus Pontifex probauit, sed reprobauit ex professo in pri-
 mis Eugenius Papa, vt patet ex Concilio Basileensi sess. 3.
 deinde Leo X. in Concilio Lateranensi vltimo, sess. 11. item
 Ecclesia tota, quæ Eugenium à Basileensibus depositum,
 semper habuit pro vero Pontifice; denique Basileenses ipsi
 & Papa Felix, quem ipsi creauerunt; nam Papa Felix tandem
 cessit Nicolao Eugenij successori, & Basileenses, qui Lausan-
 nam Concilium transtulerant, tandem sese Nicolao subie-
 cerunt, vt in eadem Bulla Nicolaus testatur. Multa alia ar-
 gumenta proponi & solui poterant, sed ea soluta sunt
 in libris de Pontifice. Vide etiam quæ dicemus
 de Concilio Basileensi, in libro proximè
 sequente, cap. 16.

LIBER

LIBER TERTIVS DE ECCLESIA MILI- TANTE, TOTO ORBE terrarum diffusa.

CAPVT. PRIMVM.

De nomine Ecclesiæ.

ONTOVERSA DE ECCLESIA MILITANTE, multas habet partes. PRIMVM enim de ipsa secundum se agendū erit; tum de membris eius, hoc est, de Clericis, de Monachis, de Laicis. Rursum autem de Ecclesia militante secundum se cōsiderata, de qua nunc disputare aggredimur, tres sunt præcipuè cōtrouersia; PRIMA est, de nomine & definitione Ecclesiæ; SECUNDA, de qualitate, seu de visibilitate eiusdem. TERTIA, de notis, quibus ea certò cognosci potest.

A PRIMA nunc exordiemur, si tamen antea propter studiosos nomina eorum auctorum notauerimus, qui de Ecclesia scripserunt, seu potius eorum, quorum nos libros legimus; nec enim omnes legimus. Igitur scripserunt de hoc argumento B. Augustinus libro de vnitae Ecclesiæ; B. Cyprianus librum eiusdem tituli; necnon Optatus libros sex contra Parmenianum: Ex recentioribus scripsit Thomas VValdensis tomo 1. lib. 2. doctrin. fid. cap. 8. 9. 10. & c. Ioannes de Turrecremata summam de Ecclesia; Ioannes Driedo in lib. 4. de dogmat. Ecclesiast. cap. 2. Albertus Pighius controuersia 3. Cardinalis Hosius in Confessione, in explicatione Symboli, & lib. 5. contra prolegomena Brentij; Petrus à Soto 1. parte

parte defensionis suæ contra Brentium; Ioannes à Dauentria in confutat. 7. artic. Confessionis Augustanæ; Ioannes Cochleus Philippica 4. & in lib. de Scripturæ & Ecclesiæ auctoritate; Ioannes Eckius initio sui Enchiridij; Alphonsus à Castro lib. 6. contra hæres. Melchior Canus lib. 4. de locis Ioannes Antonius Delphinus in libris tribus de Ecclesia; Ioannes à Louanio in explicat. Symboli, & omnes alij, qui Symbolum exposuerunt; Franciscus Turrianus in libris duobus de Ecclesia, & ordinat. Ministr. Post quos, anno M. D. LXXVII. in eunte, nos hæc ipsa, quæ nunc emittimus lucem, in scholis disputauimus: à quo tempore scripserunt etiam alij, sed non vacauit per alias occupationes eorum liberos euoluere.

Venio nunc ad propositam disputationem; ac ut primum de nomine, deinde de re ipsa dicamus; Ecclesiæ nomen est Græcum, deduciturque à verbo ἐκκλησία, quod ad euoco. Itaque Ecclesia est euocatio, siue cœtus vocatorum. Dicitur autem populus Dei, cœtus vocatorum, quia nemo ad hunc populum se adiungit per se, & suo proprio iustificatione, sed omnes quotquot veniunt, à Dei vocatione præueniuntur. Est enim vocatio primum beneficium, quod hominibus à Deo recipiunt: Quos vocauit, inquit Apostolus Rom. 8. hos iustificauit; quos iustificauit, hos & magnificauit. Et Actor. 2. Quoscumque aduocauerit Dominus Deus noster. Hinc toties Apostolus Christianos appellat vocatos, in omnibus ferè epistolis.

Sunt autem tria circa hoc nomen notanda. PRIMO, nomen Ecclesiæ cum aliquo adiuncto, posse & in bonam & in malam partem accipi: dicitur enim, Ecclesia malignantium Psal. 25. Et, Ecclesia Sanctorum, Psal. 88. Absolutè autem populum hoc nomen, non intelligi nisi de Ecclesia Christi, exopto vno loco Actor. 19. vbi de populo Ethnicorum dicitur: Erat enim Ecclesia confusa:

SECUNDO, nota cum Augustino in Psal. 81. in illud: Deus stetit in Synagoga Deorum; tamen si eadem sit Ecclesia veteris Testamenti & noui, quo ad essentiam; tamè quia status Ecclesiæ noui Testamenti est longè excellentior, ideo etiam nomina esse distincta. nam populus veteris Testamenti propriè dicitur Synagoga, id est, congregatio; populus noui Testamenti

*dicitur Jaco-
bin, v. 2.
Heb. 10, v. 25.*

stamenti nusquam dicitur Synagoga, sed semper Ecclesia, id est, euocatio. Congregari enim commune est hominibus cum bestiis: at euocari proprium est hominum. Neque refert, quod populus Iudæorum in Testamento veteri passim vocatur etiam Ecclesia; nam tam Synagoga, quam Ecclesia apud Hebræos dicitur à congregando. קהל quod vertimus Synagoga, dicitur à קצף congregare. Similiter קהל, id est, Ecclesia, dicitur à קהל congregari. Itaq; sunt nomina duo, sed idem prorsus significant.

TERTIO nota, quemadmodum ciuitas nunc significat cœtum hominum, nunc locum, in quo cœtus ille habitat, ita etiam Ecclesiam in Scripturis nunc significare cœtum fidelium, vt Rom. 16. *Salutant vos omnes Ecclesia Asia*: nunc locum ipsum, in quo fideles congregantur, vt Iudith. 6. *Omnis populus per totã noctem intra Ecclesiam orauerunt*, quam nos nunc solùm de Ecclesia, vt cœtum fidelium significat, disputamus.

CAPVT II.

De definitione Ecclesia.

HÆC de nomine. De re autem ipsa quinque sunt hæreticæ sententiæ. PRIMA, quòd Ecclesia sit prædestinatorum congregatio, ita vt soli, & omnes prædestinati sint de Ecclesia. Ita Ioãnes VViclef apud VValdensem tomo 1. lib. 2. c. 8. & 9. Ioannes Hvs s art. 1. 2. 3. 5. 6. vt habetur in Concilio Constantiensi sess. 15. è quibus sic habet art. 5. *Præscitus etsi aliquando sit in gratia secundum presentem iustitiam, tamẽ nunquam est pars sancta Ecclesia, & prædestinatus semper manet membrum Ecclesia, licet aliquando excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia prædestinationis.*

SECUNDA, quòd Ecclesia sit hominũ perfectorum nullum peccatum habentium multitudo. Ita quondam Pelagiani, vt B. Augustinus refert libro de hæresibus, cap. 88. *Id etiam, inquit, progrediuntur, vt dicant, Vitam iustorum in hoc seculo nullũ omnino habere peccatum, & ex his Ecclesiã Christo*

Christo

Christi in hac mortalitate perfici. Eandem tribuit Anabaptistis huius temporis Calvinus lib. 4. Instit. cap. 1. §. 13.

TERTIA, quod Ecclesia sit iustorum congregatio, sed potius eorum, qui nunquam lapsi sunt circa fidei confessionem. Distinguitur autem hæc à superiore, quod prior opinio quoslibet peccatores excludebat, hæc autem non excludit, nisi insignes peccatores. Ita senserunt olim Nouatiani, ut auctor est Cyprianus lib. 4. epist. 2. & Donatistæ apud Augustinum libro de hæres. cap. 69. existimo enim falli Calvinum, ubi supra, & alios, qui putant, Nouatianos & Donatistas exclusisse omne genus peccatorum. Clarè enim Cyprianus lib. 4. epist. 2. & Epiphanius in hæreses Catharorum dicunt, eos retinuisse in Ecclesia fraudatores, mœchos, & similes: solumq; exclusisse eos, qui in persecutione lapsi fuerant. **NEQVE** cum hoc pugnare videtur, quod habent Ambrosius lib. 1. de pœnitentia, cap. 1. & 2. & Theodoretus libro de fabulis hæreticorum; Nouatianos sustulisse potestatem remittendi peccata omnia, exceptis leuissimis. nam etiam non absoluebant graues peccatores, tamen in suo cœtu eos retinebant, nisi lapsi essent circa fidem. Et Augustinus libro contra Parmenianum, c. 2. docet, Donatistas non horrere omnia, sed solum quædam maiora scelera, quale erat illud, quod obiciebant Catholicis, consensisse traditoribus illorum librorum.

QUARTA est Confessionistarum, qui etsi nomine damnant Pelagianos, Nouatianos, & Donatistas, tamen eorum sententia composita est ex hæresi Pelagianorum, Nouatianorum, & Donatistarum. Docent enim **PRIMO** cum Pelagianis non solum Confessionistæ, sed omnes Lutherani, & Calvinistæ, nullum esse peccatum veniale ex natura sua, sed omnia esse mortalia ex se, venialia autem ex misericordia Dei, qui ea credentibus non imputat. Ita docet Lutherus in assert. art. 32. Melanchthon in locis, cap. de dilectione crimine peccati mortalis & venialis. Calvinus lib. 2. Instit. cap. 8. §. 58. & 59.

SECUNDO, docet Confessio Augustana artic. 7. Ecclesiam esse Sanctorum congregationem, qui verè credunt, & obediunt Deo. Et in Apologia Philippus conatur ostendere, peccatores non pertinere ad Ecclesiam, nisi nomine. Similia

milia docet Brentius in Prolegomenis contra Petrum à Soto. Neque obstat, quod & Philippus, & Brentius ibidem dicunt, malos esse admixtos bonis; nam ipsi duas Ecclesias fingunt. Vnam veram, & ad quam pertinet privilegia, quæ narrantur in Scripturis, & hanc esse Sanctorum congregationem, qui verè credunt, & obediunt Deo, & hanc non esse visibilem, nisi oculis fidei. Alteram externam, quæ nomine tantum est Ecclesia, & hanc esse congregationem hominū conuenientium in doctrina fidei, & vsu Sacramentorum, & in hac bonos & malos inueniri: Itaque malos nunquam volunt esse partes veræ Ecclesiæ, & proinde cautè Philippus non dicit, Ecclesiam constare ex malis & bonis, sed dicit, malos admisceri Ecclesiæ. Et Brentius dicit, malos esse aliquo modo in Ecclesia, sed non de Ecclesia.

LUTHERVS in lib. de Conciliis & Ecclesia, parte tertia, dicit, Ecclesiam esse populum sanctum Christianum: & vt ostendat se loqui de sanctitate singulorum membrorum, inde probat, Papam & Cardinales non esse de Ecclesia, quia sancti non sunt. Si ergo soli iusti sunt partes veræ Ecclesiæ, & omnia peccata, quantumuis leuia, sunt peccata mortalia, & faciunt hominem iniustum; sequitur solos perfectos, & omni peccato carentes, esse de Ecclesia, quæ erat opinio Pelagianorum.

TERTIO, dicunt Confessionistæ, in quo etiam cum omnibus Lutheranis conueniunt, omnia opera hominis, etiam iustificati, esse peccata mortalia. Id indicat Confessio Augustana, art. 6. & 20. sed clarius Lutherus in assert. art. 32. ex quo videtur sequi, nullum hominem esse de Ecclesia. Nam si soli iusti sunt de Ecclesia, & nulli sunt omnino in mundo iusti, quippe cum omnium hominum opera sint peccata; quinam, quæso, Ecclesiam facient? sed ipsi rem totam facillè explicant, dum dicunt, opera quidem hominis iusti omnia esse peccata mortalia, sed tamen non imputari, si adsit fides, & proinde eum, qui habet fidem, simul esse iustissimum, & in omni opere peccare. In quo aliquo modo conueniunt Confessionistæ cum Donatistis & Nouatianis. Vt enim illi non excludebant ab Ecclesia omnes peccatores, sed tantum eos, qui idololatriam commiserant; ita isti non omnes peccatores excludunt, sed tantum eos, qui non

NN verè

verè credunt. putant enim, vt diximus, nullum crimen imputari credentibus.

3. QUINTA sententia est quasi conflata ex omnibus istis. Docet enim, Ecclesiam constare ex solis iustis prædestinatis. Ita Calvinus, qui tria docet. PRIMO, fidem semel habitam, nunquam in æternum perdi posse, & proinde omnem qui habet fidem, necessariò esse prædestinatum. id habet in Institut. lib. 3. cap. 2. §. 8. 9. 10. 11. quod idem antea expressè docuerat Iovinianus apud Hieronymum libro 2. contra Iovinianum. SECUNDO docet, veram Ecclesiam à solo Deo cognosci posse, eiusque fundamentum esse diuinam electionem, quia nimirum constat ex fidelibus, qui necessari sunt de numero electorum. id habet lib. 4. cap. 1. §. 2. & in minori institutione, cap. 8. §. 4. & sequentibus. TERTIO docet esse præterea quandam Ecclesiam externam, in qua sint boni & mali, &c. vt supra dixerunt Confessionistæ. id habet eodem libro & capite, in sequentibus sectionibus. Idem etiam sentire videtur BYCERVUS, qui in lib. 1. de regno Christi, cap. 5. definit regnum Christi, procuracionem salutis electorum Dei, quos Deus in terris colligit. Idem Tilmãnus Heshusius libro de erroribus Pontificiorum, loco 12. & lib. 1. de Ecclesia, cap. 3.

3. p. 105. NOSTRA autem sententia est, Ecclesiam vnã esse, non duas, & illam vnã & veram esse cœterum hominum eiusdem Christianæ fidei professione, & eorundem Sacramentorum communionẽ colligatam, sub regimine legitimorum pastorum, ac præcipuè vnus Christi in terris Vicarij Romani Pontificis. Ex qua definitione facillè colligi potest qui homines ad Ecclesiam pertineant, qui verò ad eam non pertineant. tres enim sunt partes huius definitionis. PRIMÆ fessio verè fidei, Sacramentorum communio, & subiectio ad legitimum pastorem Romanum Pontificem. Ratione PRIMÆ partis excluduntur omnes infideles, tam qui nunquam fuerunt in Ecclesia, vt Iudæi, Turcæ, Pagani; quàm qui fuerunt, & recesserunt, vt hæretici & apostatæ: ratione SECUNDÆ excluduntur Catechumeni & excommunicati, quoniam illi non sunt admissi ad Sacramentorum cõmunionem, isti sunt dimissi: ratione TERTIÆ, excluduntur schismatici, qui habent fidem & Sacramenta, sed non subduntur legitimo pastori.

& ideo foris profitentur fidem, & Sacramenta percipiunt. Includuntur autem omnes alij, etiam si reprobj, scelesti & impij sint.

Atque hoc interest inter sententiam nostram, & alias omnes, quod omnes aliæ requirunt internas virtutes ad constituendum aliquem in Ecclesia, & propterea Ecclesiam veram invisibilem faciunt: nos autem, etsi credimus in Ecclesia inveniri omnes virtutes, Fidem, Spem, Caritatem, & ceteras; tamen ut aliquis aliquo modo dici possit pars veræ Ecclesiæ, de qua Scripturæ loquuntur, non putamus requiri ullam internam virtutem, sed tantum externam professionem fidei, & Sacramentorum communionem, quæ sensu ipso percipitur. Ecclesia enim est cœrus hominum ita visibilis & palpabilis, ut est cœrus populi Romani, vel Regnū Galliæ, aut Respublica Venetorum.

NOTANDVM autē est ex Augustino in breviculo collationis, collat. 3. Ecclesiam esse corpus viuū, in quo est anima & corpus; & quidē anima sunt interna dona Spiritus sancti, Fides, Spes, Charitas, &c. corpus sunt externa professio fidei, & communicatio Sacramentorum. Ex quo fit, ut quidā sint de anima & de corpore Ecclesiæ, & proinde vniti Christo capiti interius & exterius; & tales sunt perfectissimè de Ecclesia; sunt enim quasi membra viua in corpore, quamuis etiā inter istos aliqui magis, aliqui minus vitam participant, & aliqui etiam solum initium vitæ habeant, & quasi sensum, sed non motum, ut qui habent solam fidem sine charitate. **RVR-SVM**, aliqui sint de anima, & nō de corpore, ut Catechumeni, vel excommunicati, si fidem & charitatē habeant, quod fieri potest. **DENIQVE**, aliqui sint de corpore, & non de anima, ut qui nullam habent internam virtutem, & tamen spe, aut timore aliquo temporali profitētur fidem, & in Sacramentis communicant sub regimine pastorum. & tales sunt sicut capilli, aut vngues, aut mali humores in corpore humano.

Definitio igitur nostra solū comprehendit hunc vltimum modum existēdi in Ecclesia, quia hic requiritur ut minimum, ut quis possit dici esse pars visibilis Ecclesiæ. Probandum igitur est ordine, nō pertinere ad Ecclesiam non baptizatos, hæreticos, & apostatas, & excommunicatos, & schismaticos. Deinde pertinere ad Ecclesiam non prædestina-

tos, non perfectos, peccatores etiam manifestos, infideles occultos, si habeant Sacramenta, professionem fidei, & subiectionem, &c.

CAPVT III.

De non baptizatis.

DE INFIDELIBVS NŌ baptizatis sine dubio Paulus loquitur 1. Cor. 5. *Quid enim mihi de iis, qui sunt, iudicare? ubi generaliter eos omnes fidei esse dicit, qui non dederunt nomina sua Christo per Baptismum, sed aliquas alias religiones sequuntur.*

De CATECHVMENIS est paulò maior difficultas, quia fideles, & saluari possunt, si moriantur in eo statu, & tam extra Ecclesiam nemo saluatur, sicut nec extra arcam Noë iuxta illud Concilij Lateranensis cap. 1. *Vna est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur.* nihilominus certum est, Catechumenos nō esse in Ecclesia actu & propriè, sed tantum in potètia, quomodo homo conceptus, sed nondū formatus, & natus, non dicitur homo in potentia. Nam legimus Act. 2. *Qui ergo receperunt Scripturam baptizati sunt, & apposita sunt in die illa anima centum tria millia.* Item Concilium Florentinum in instructione Armenorū, docet, homines fieri membra Christi, ac de corpore Ecclesiæ, cū baptizantur. idem & Patres docent.

Gregorius NAZIANZENSIS oratione in sanctum Laurentium dicit, Catechumenū esse in vestibulo pietatis, nec ad huc posse vocari fidelem, nisi intus ingrediatur per Baptismum. Ioannes CHRYSOSTOMVS hom. 24. in Ioannem dicit, Catechumenum alium esse à fidele, & nihil habere commune cum eo, non ciuitatem, non mensam, &c. TERTULLIANVS libro de præscriptionibus, reprehendit in hæreticis, quòd non distinguant Catechumenos à fidelibus. Cyprianus lib. 12. in Ioan. cap. 50. docet, Catechumenos esse in Ecclesia, quod erant incircumcisi apud Iudæos, qui propterea nō poterant vesci agno Paschali. AVEVSTINVS tract. 4. in Ioannem, & alibi distinguit Catechumenos à fidelibus. quod etiam alij Patres faciunt. Constant autem Ecclesiam esse fidelium congregationem.

Denique

Denique, Catechumeni non habent ius ad vlla Sacramenta, neque ad alia, quæ sunt communia vniuersæ Ecclesiæ. Non igitur actu, & propriè sunt Catechumeni de Ecclesia. Quomodo igitur, inquires, saluantur, si sunt extra Ecclesiam? Auctor libri de Ecclesiasticis dogmatibus, cap. 74. aperte responder, Catechumenos non saluari, Sed hoc nimis durum esse videtur. Cerrè Ambrosius in oratione de obitu Valentiniani disertis verbis affirmat, Catechumenos posse saluari, de quorum numero Valentinianus erat, cùm de hac vita migraret.

ALIA igitur quærenda solutio est. Melchior Canus ait, Catechumenos posse saluari, quia etsi non sunt de Ecclesia, quæ propriè dicitur Christiana, sunt tamen de Ecclesia, quæ comprehendit omnes fideles ab Abel vsque ad mundi consummationem. At non videtur satisfacere. nam post Christi aduentum nulla est vera Ecclesia, nisi illa quæ propriè dicitur Christiana; si ergo Catechumeni de ista nõ sunt, de nulla sunt. RESPONDEO igitur, quod dicitur, extra Ecclesiam neminem saluari, intelligi debere de iis, qui neque re ipsa, nec desiderio sunt de Ecclesia; sicut de Baptismo communiter loquuntur Theologi. Quoniam autem Catechumeni si non re, saltem voto sunt in Ecclesia, ideo saluari possunt. Neque repugnat similitudo arcæ Noë, extra quam nemo saluabatur, etiamsi voto in ea fuisset: nam similitudines nõ in omnibus conueniunt. Quocirca 1. Pet. 3. Baptismus comparatur arcæ Noë: & tamen constat, sine Baptismo in re, aliquos saluari.

AT, inquires, Augustinus tract. 4. in Ioannem dicit, Catechumenos esse in Ecclesia; Verum est, sed ibidem separat eos à fidelibus. Voluit ergo dicere, esse in Ecclesia non actu, sed potentia; quod idem ipse explicuit initio libri secundi de Symbolo, vbi comparat Catechumenos hominibus conceptis, non natis.

CAPVT IV.

De Hæreticis & Apostatis.

HÆRETICOS & Apostatas baptizatos, Alphonsus de Castro lib. 2. de iusta hæreticorum punitione cap. 24. docet, esse membra & partes Ecclesie, etiam si palam falsam doctrinam profiteantur. Quæ sententia, ut est aperte falsa, ita facillimè refutari potest. PRIMO Scriptura hoc indicat, cum ait 1. Tim. 1. quidam hæc fidem naufragauerunt. Quo loco per metaphoram nauis fragilis, intelligit hæreticos fracta vna parte nauis Ecclesie, et ea in mare decidisse. quod etiam significatur illa parabola Domini de reti, quod præ multitudine scindebatur. PRÆTEREA ad Tit. 3. *Hæreticum hominē post vnam & alteram correptionem deuota, sciens, quia subuersus est, quiusmodi est, & delinquit cum sit proprio iudicio condemnatus.* Vbi Apostolus Episcopo præcipit, ut hæreticū vitet, quod certè non iuberet, si esset intra Ecclesiam. Debet enim pastor non vitare, sed curare eos, qui ad suum gregem pertinent. Et addit rationem, quia talis pertinax hæreticus est, proprio iudicio condemnatus, id est (ut Hieronymus exponit) non eiectus ab Ecclesia per excommunicationem, ut multi alij peccatores, sed ipse se ab Ecclesia eiecit. ITEM 1. Ioan. 2. *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis;* id est, ex nobis exierunt, quia erant nobiscum in eadem Ecclesia, sed non erant ex nobis, secundum diuinam electionem, ut Augustinus exponit libro de bono perseuer. cap. 8.

SECUNDO, probatur hoc idem ex cap. 8. & 19. Concilii Nicæni, ubi hæretici dicuntur posse recipi in Ecclesiam, si redire velint, cum certis tamen conditionibus. Item ex Concilio Lateranen. vnde exstat cap. Firmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica, ubi Ecclesia dicitur fidelium congregatio. Constat enim hæreticos nullo modo esse fideles.

TERCIO, ex Patribus, IRENAEVS lib. 3. cap. 3. dicit, Polycarpum multos hæreticos ad Ecclesiam conuertisse, quo sequitur, eos antea fuisse de Ecclesia egressos. TE TULLIANVS libro de præscription. dicit, Marcionem cum ad Ecclesiam redire vellet, conditionem accepisse, ut cetero

ros, quos peruerterat, Ecclesie restitueret. CYPRIANVS in epistola ad Iubaianum, dicit, hæreticos cum sint extra Ecclesiam, tamen vendicare sibi Ecclesie auctoritatem more simiarum; quæ cum homines non sint, tamen homines uideri volunt.

HIERONYMVS in Dialogo contra Luciferianos, circa finem: *Sicubi audieris, inquit, eos, qui dicuntur Christi, non à Domino IESU CHRISTO, sed à quoquã alio nuncupari, ut puta Marcionistas, Valentiniianos, Monteses, siue Campenses, scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse Synagogam.* AVGVSTINVS lib. 4. contra Donatistas, cap. 10. dicit, interdum accidere, ut hæreticus foris existens nõ agat contra Ecclesiam, & Catholicus intus existens contra Ecclesiam agat, &c. Et libro de unitate Ecclesie, cap. 4. *Qui non credunt, inquit, Christum in carne uenisse, de Virgine MARIA, ex semine David, aut in corpore ipso resurrexisse, in quo crucifixus & sepultus est, non utique sunt in Ecclesia, &c.*

Accedit postremo, quod cum Ecclesia sit multitudo vnita (est enim populus quidam, siue regnum, siue corpus vnum) & ista vnio præcipuè in professione vnus fidei, & earundem legum ac rituum obseruatione consistat; nulla ratio permittit, ut eos de Ecclesie corpore esse dicamus, qui cum eo nullam omnino coniunctionem habent.

AT CONTRA obiiciunt aliqui. PRIMO, quia Matth. 13. in parabola de zizaniis, in eodem agro inueniuntur tria, granũ, palea, & zizania, quæ significant bonos Catholicos, malos Catholicos, & hæreticos, ut Augustinus exponit q. 11. super Matthæum, & Hieronymus, & Chrysostomus in hunc locũ. Quòd autem ager sit Ecclesia, docet Cyprianus lib. 3. epist. 3. & Augustinus lib. 2. contra Cresconium, cap. 34.

*T. hæretici
sunt in ecclesia*

RESPONDEO, aliqui intelligunt per zizania non hæreticos, sed homines malos, qui sunt in Ecclesia. ita Cypr. loco notato, & li. 4. epist. 2. & August. sæpe, non tam ex sua sententia, quàm ex Cypriani mente loquens. Quòd autem Cyprianus per zizania nõ intelligat hæreticos, inde intelligi potest, quod in illis ipsis locis, ubi dicit, zizania esse in Ecclesia, dicit, hæreticos non esse in Ecclesia, & præterea ex intentione Cypriani, qui in illis locis scribit contra Nouatianos, qui uolebant admittere lapsos pœnitentes in Ecclesiam, meruentes,

ne communicarent peccatis aliorum : quibus Cyprianus ostendit ex parabola Domini, in Ecclesia non solum esse homines fortes, sed etiam imbecilles, qui aliquando labuntur, sicut in agro simul cum frumento sunt etiam zizania.

At licet hæc expositio non sit contemnenda, neq; nobis contraria, melius tamẽ respondetur cum Augustino quæst. 11. super Matthæum, per agrum non significari Ecclesiam, sed mundum vniuersum. Dominus enim exponens parabolam ait, ager est mundus. Porro nomine zizaniorum, etsi rectè intelliguntur hæretici, tamen fortè magis ad literam intelligeremus omnes malos in genere, siue sint hæretici, siue non. Scopus enim parabolæ est, ostendere semper in mundo futuros aliquos malos, nec posse vlla humana diligentia mundum purgari ante diem iudicij. Vnde Dominus ait, zizania esse filios nequam, & illos omnes, qui tandem in ignem æternam deiicientur.

SECUNDO, obiiciunt illud 2. Tim. 2. *In magna domo sunt Vasa aurea, & argentea, & lignea, & fictilia.* Vbi nomine domus videtur Paulus intelligere Ecclesiam, & nomine vasorum ligneorũ & fictilium hæreticos. Dixerat enim paulo ante: *Quorũ sermo, vt cancer serpit, ex quibus est Hymeneus & Philetus, qui à veritate exciderunt.* Nomine autem domus intelligi Ecclesiam, docet Cyprianus lib. 3. epist. 3. & lib. 4. epist. 2. & Ambrosius in commentario huius loci, & Augustinus lib. 4. de Baptismo, cap. 12.

RESPONDEO, varias hic esse veterum expositiones. VNA est Græcorum, Chrysostomi & Theophylacti, qui nomine domus non intelligunt Ecclesiam, sed mundum, sicut diximus de agro, in quo sunt zizania. ALTERA est Latinorũ, Cypriani, Ambrosij, Augustini, qui nomine domus intelligunt Ecclesiam, & licet Augustinus & Ambrosius per vasa lignea & fictilia velint significari hæreticos; tamen Augustinus idè explicat lib. 3. de Baptismo cap. 19. quomodo sit intelligendum, eos esse in Ecclesia, vbi dicit, eos esse in Ecclesia antequam per obstinationẽ & pertinaciam separentur, & ad hoc tempus respexisse Apostolum; ita vt nõ tam hæretici, quam errantes dicatur esse in Ecclesia. Addit etiam, posse dici, eos esse in Ecclesia, postquam exierunt, propter Sacramentorum administrationem, quia etiam ipsi quædam Sacramenta verè ad-

rè administrant. quod est dicere, eos esse in Ecclesia secundum aliquid, non simpliciter. Ambrosius autem accipit Ecclesiam largo modo, & magis vulgari, quàm proprio, prout videlicet eos omnes complectitur, qui quouis modo nominantur Christiani. Ad quem modum Pagani dicere solent, in cœtu Christianorum multas esse dissentientes opiniones ac sectas.

At secundum Cyprianum (cuius expositionem verioremi puto) per vasa lignea & fictilia non intelliguntur hæretici, sed infirmi fideles, ac debiles, qui facillè seducuntur. Quod enim ait Apostolus; In magna domo sunt vasa aurea, &c. nō refertur ad illud, quorum sermo, vt cancer serpit, ex quibus sunt Hymenæus & Philetus, qui à veritate exciderunt: sed ad illud; Et subuerterunt quorundam fidem. Vult enim Apostolus dicere, quod si illi quosdam subuerterunt, non propterea periculum est, ne omnes subuertantur. Nam in Ecclesia sunt fortes, & sunt debiles, &c.

SED, IN QVIBUS, Augustinus, qui intelligit per vasa lignea & fictilia hæreticos, dicit, se permotum ad hoc sentendum ex verbis Cypriani in epistola ad Antonianum, quæ est secunda lib. 4. RESPONDEO, Augustinum existimauisse à Cypriano referri illa verba Apostoli: *In magna domo sunt vasa aurea, &c.* ad illa: *Quorum sermo, vt cancer serpit*, sicut ipse referebat. Ceterum Cypriani verba nihil tale sonant; & sanè Cyprianum non voluisse dicere, hæreticos esse in Ecclesia, patet ex eadem epistola, vbi apertè dicit, Nouatianum, quia hæreticus est, extra Ecclesiam esse.

Argumentum TERTIVM, hæreticos Ecclesia iudicare & punire potest, igitur sunt intus: *Nam quid mihi est*, inquit Paulus, I. Corinth. 5. *de iis, qui foris sunt, iudicare?* Præterea hæretici retinent characterem Baptismi, & sacerdotij; igitur sunt Christiani, & Sacerdotes.

RESPONDEO, hæreticos, licet nō sint de Ecclesia, tamen debere esse; & proinde ad eam pertinere, vt oues ad ouile, vnde fugerūt. Sicut solet dici, ista ouis est illius ouilis, quando ramentum vagatur extra ouile. Potest autem Ecclesia iudicare de iis, qui re ipsa intus sunt, vel certè esse debent, sicut pastor reuera potest ouem, quæ extra ouile errat per montes, cogere iterum ad ouile: & Imperator potest desertorem mi-

litia, qui transfugit ad castra hostium, vi cogere ad suacastra, aut etiam suspendere. Apostolus autem loquitur de iis, qui ita foris sunt, ut nunquam fuerint intus.

Ad illud de characterē dico, hæreticos retinere extra Ecclesiam characteres illos indelebiles, sicut retinent oues perditæ characterem inustum in dorso, & desertores militiæ signa militaria: sed non propterea sunt de Ecclesia, quia non sufficiunt characteres illi ad constituendum aliquem in Ecclesia; alioqui etiã in inferno esset Ecclesia. Et tamē S. Thomas 3. part. quæst. 8. art. 3. dicit, damnatos nec actu, nec potentia esse membra Christi. Præterea, nō propriè vnit character hominem cum capite, sed est signum potestatis & vnionis cuiusdam, & ideo in inferno, illo signo cognoscuntur, qui fuerunt membra Christi. Quòd autem non vniat, patet; nam non vnit exterius, cū sit res inuisibilis: nec interius, cū non sit actus, nec habitus operatiuus. Vnde S. Thomas primam vnionem internam ponit in fide.

CAPVT V.

De Schismaticis.

DE SCHISMATICIS nonnulli Catholicorum dubitant, an sint de Ecclesia: immò esse eos de Ecclesia affirmat Alphonsus de Castro loco notato. Sed facillè est contrarium ex sacris literis, & Patrum traditione docere. Nam in primis cū dicitur Luc. 5. scindebatur autem rete, per scissionem retis, & egressionē piscium ex reti, intelliguntur schismata Ecclesiæ, & egressio hæreticorum & schismaticorum de Ecclesia, ut exponit Augustinus tract. 122. in Ioannem.

Præterea Scriptura vocat Ecclesiam: Vnum ouile, Ioan. 10. Vnum corpus, Rom. 12. Vnam sponsam, & nam amicam, & nam columbam, Cant. 6. Schisma autem scindit id, quod erat vnū, in partes, ut patet ex ipso nomine. Nam σχίσμα, scindere est, & ὄσσην, scissura: ergo schismatici non sunt in Ecclesia, nec de Ecclesia nam pars scissa à corpore, non est amplius pars eius corporis. Vnde pulchrè Cyprianus libro de vnitate Ecclesiæ dicit, Ecclesiam significari per vestem Christi inconsultam,

eilem, quæ scissa non fuit, vt intelligeremus Ecclesiam scindi posse, sed non eo modo, quo scinduntur vestes, ita vt omnes partes æquè maneant partes vestis: sed quomodo scinditur ramus ab arbore, qui statim moritur, arbore vivente; & riuus à fonte, qui mox arefcit, fonte fluente; & radius à sole, qui continuò deficit, sole, vt erat, permanente. Vel si contendas, partem scissam ab Ecclesia, esse etiam Ecclesiam quãdam, multas Ecclesias facies, quod est contra Scripturas paulò antè notatas.

Probatur SECUNDO ex decretis Pelagij Papæ, qui ex professo probat, schismaticos non esse de Ecclesia, 24. q. 1. can. Pudenda, & can. Schisma. Accedit etiam testimonium totius Ecclesiæ, quæ in Parasceue orat pro hæreticis & schismaticis, vt eos Deus ad Ecclesiam Catholicam reuocare dignetur. Quod certè non faceret, si eos in Ecclesia esse crederet. Huc etiam pertinet testimonium Catechismi Romani, cuius non est exigua auctoritas in Ecclesia Dei. Difertis autem verbis Catechismus prædictus in explicatione Symboli Apostolici, schismaticos ab Ecclesia separat.

Probatur TERTIO ex Patribus. IRENAEVS lib. 4. cap. 62. posteaquam dixerat in superioribus capitibus, virum spirituales iudicare omnes hæreticos & schismaticos, & enumerauerat in particulari multas hæreses, & subiunxerat de schismate propriè dicto, concludit in summa: *Indicabit, inquit, omnes eos, qui sunt extra Veritatem, id est, extra Ecclesiam.* S. CYPRIANVS lib. 4. epist. 9. ad Florentium Papianum: *Ecclesia, inquit, est plebs sacerdoti adunata, & pastoris suo grex adherens. Unde scire debes, Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo, & si qui cum Episcopo non sint, in Ecclesia non esse, &c.* At certè schismatici cum Episcopo non sunt, igitur nec in Ecclesia sunt.

CHRYSOSTOMVS homil. 3. in epistolam primam ad Corinthios: *Schismatis, inquit, significantia satis eos arguit, vel potius satis est eius appellatio, qua vehementer eos tangat. Non enim plures integra partes factæ sunt, & una perit. Si quidem integris Ecclesiis multas eas constituerent.* Et homil. 11. in epistolam ad Ephesios docet, *schismaticos similes esse manni à corpore præcisæ, quæ mox desinit esse membrum; & ibidem dicit, schismaticos in altera esse Ecclesia,*
licet

licet in fide & dogmatibus cum vera Christi Ecclesia consentiant.

HIERONYMVS in caput primum Amos: *Schismatici, inquit, separant quidem deceptam multitudinem ab Ecclesia Dei; tamen hoc non faciunt crudelitate, qua heretici, etc.* Et in cap. 3. ad Titum: *Inter haresim, inquit, & schisma hoc interesse arbitramur, quod haresis peruersum dogma habeat: schisma propter Episcopalem dissensionem ab Ecclesia pariter separet.* Vbi nota illud; *Pariter.* AVGVSTINVS libro de fide & Symbolo, cap. 10. *Credimus, inquit, & sanctam Ecclesiam, & ique Catholicam; nam & heretici, & schismatici congregationes suas Ecclesias vocant: sed heretici de Deo falsa sentiendo ipsam fidem violant, schismatici autem dissensionibus iniquis à fraterna caritate disiliunt, quamuis ea credant, qua credimus.* Quapropter nec hereticus pertinet ad Ecclesiam Catholicam, quoniam diligit Deum, nec schismaticus, quoniam diligit proximum.

OPTATVS lib. I. contra Parmenianum, de schismaticis loquens: *Deserta, inquit, matre Catholica, impij filij dum furas excurrunt, & se separant, & vos fecistis, à radice matris Ecclesia inuidia faucibus amputati, errando rebelles abscedunt.* Et lib. 2. comparat schismaticos cum ramis, riuulis, & riuis præcis ab arbore, fonte, sole. FVLGENTIVS de fide ad Petrum, c. 38. & 39. *Firmissime tene, inquit, & nullatenus dubites, non solum Paganos, sed etiam Iudaos, hereticos, & schismaticos, qui extra Ecclesiam Catholicam, presentem finiunt, & in ignem aeternum sturos.* Denique idem habent THOMAS VValdensis tomo 1. lib. 2. cap. 9. doctrinalis fidei antiquæ; Ioannes DRIED lib. 4. de Scripturis & dogmatibus Ecclesiasticis, cap. 2. part. 2. & alij ex recentioribus.

Probatur VLTIMO ratione; nam de ratione Ecclesie est, ut sit vna vnione membrorum inter se, & cum suo capite; hanc autem vnionem schismaticus tollit, dum se à communione capitis, & aliorum membrorum separat. Quod autem vnitas essentialis Ecclesie consistat in illa coniunctione membrorum inter se, & cum capite, probatur; nam multiplex vnitas inuenitur in Ecclesia. PRIMA est vnitas ratione eiusdem principij, id est, Dei vocantis, Ioan. 6. *Nemo venit ad me, &c.* SECUNDA vnitas ratione eiusdem vltimi finis,

finis, quod significatum est Matth. 20. in illo vno denario omnibus operantibus promisso. TERTIA est ratione eorumdem mediorum, id est, Fidei, Sacramentorum, Legum, iuxta illud Ephes. 4. *Vna Fides, vnum Baptisma.* QUARTA est ratione eiusdem Spiritus sancti, à quo tanquam externo & separato Rectore vniuersa Ecclesia gubernatur, I. Corinth. 12. *Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus.* QUINTA est ratione eiusdem capitis, tanquam interni & coniuncti Rectoris; omnis enim Ecclesia eidem Christo, & eius Vicario tanquam capiti paret, Ephes. primo: *Ipsam dedit caput super omnem Ecclesiam.* Et Ioannis ultimo: *Simon Petre, pasce oues meas.* SEXTA est ratione connexionis membrorum inter se, & præcipuè cum capite, vt est principale membrum, Roman. 12. *Vnum corpus sumus, alter alterius membra.*

Iam verò inter has vnitates, illæ, quæ faciunt propriè Ecclesiam vnã, sunt duæ vltimæ. nam per Primam, Ecclesia non tam est vna, quàm ex vno. Per Secundam, non tam est vna, quàm ad vnum. Per Tertiam, non tam est vna, quàm per vnum. Per Quartam, non tam est vna, quàm sub vno. Per Quintam & Sextam, propriè est vna, id est, vnum corpus, vnus populus, vna societas. SCHISMA autem opponitur his vnitatibus postremis; tunc enim est schisma, quãdo vnum membrum non vult amplius esse membrum illius corporis, nec sub illo capite; quare tollit vnitatem essentialem, atque Ecclesiam ipsam: Schismaticus igitur non est de Ecclesia.

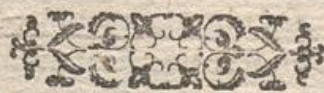
At obiiciunt PRIMÒ. Ecclesia est Catholicorum congregatio, vt Papa Nicolaus definit de consecrat. distinct. prima, cano. Ecclesia: At schismatici sunt Catholici, igitur sunt de Ecclesia. RESPONDEO primò, schismaticos etsi fidem Catholicam habeant, tamen non propriè dici Catholicos, nisi eam fidem in Ecclesia Catholica profiteantur, vt patet ex Augustino & Optato locis notatis. Secundò dico, non esse plenam definitionem Nicolai Papæ: neque eum voluisse definire Ecclesiam, sed tantùm excludere hæreticos ab Ecclesia. Sicut etiam Innocentius fecit, cum ait, Ecclesiam esse fideliùm congregationem, cap. Firmiter, de summa Trinitate & fide Catholica.

SECUN-

» SECUNDO obiciunt. Schismatici etsi nolint subesse Pon-
 » tifici, tamen volunt subesse Christo summo capiti; & licet
 » nolint communicare huic Ecclesiæ, quæ est in terris, tamen
 » volunt communicare Ecclesiæ, quæ est in cælis, quæ est me-
 » lior pars Ecclesiæ; non igitur tollunt Ecclesiæ vnitatem, nec
 » sunt absolutè extra Ecclesiam. Et cõfirmatur argumentum
 » à simili. Nam si quis non vellet esse sub Episcopo suo parti-
 » culari, nec communicare cum Ecclesia particulari, quæ sub
 » illo Episcopo est, & tamè vellet esse sub Romano Pontifice,
 » & communicare cum Ecclesia vniuersali, is non posset dici
 » esse extra Ecclesiam.

RESPONDEO, neminè posse, etiamsi velit, subesse Chri-
 sto, & communicare cum Ecclesia cælesti, qui non subest
 Pontifici, & non communicat cum Ecclesia militante. Chri-
 stus enim ait: *Qui vos audit, me audit, Luc. 10.* Et præterea,
 Christus est summum caput, quoad influxum interiore,
 ipse enim influit in sua membra sensum & motum, id est, fi-
 dem & caritatem: ita Papa in Ecclesia militante est summum
 caput, quoad influxum exteriorem doctrinæ fidei & Sacra-
 mentorum. Ecclesia quoq; triumphans vnita est, immò potius
 vna cum militante, & proinde nemo potest velle separari
 ab vna, quin separetur ab altera.

Ad confirmationem similiter respondeo, eum, qui sepa-
 rat se ab Ecclesia & Episcopo particulari, necessariò separari
 ab Ecclesia & Episcopo vniuersali; nisi fortè ideo se aliquis
 separet ab Ecclesia & Episcopo particulari, quòd illa Eccle-
 sia & ille Episcopus hæretici aut schismatici sint. Rectè enim
 CYPRIANVS lib. 4. epist. 9. *Frustrà, inquit, sibi blandimur
 ij, qui pacem cum Sacerdotibus Dei non habentes obrepunt,
 et latenter apud quosdam communicare se credunt, cum
 Ecclesia, quæ Catholica vna est, scissa non sit, neque diuisa
 sed sit vsq; connexa, & coherentium sibi inuicem
 Sacerdotum glutino
 copulata.*

CAPVT VI.

De excommunicatis.

DE EXCOMMUNICATIS, quòd in Ecclesia nò sint, docent Catechismus Romanus in explicat. Symboli; Thomas VValdésis tom. I. lib. 2. cap. 9. doct. fid. antiquæ; Ioannes de Turrecremata lib. I. cap. 3. summæ de Ecclesia; Ioannes Driedo lib. 4. cap. 2. part. 2. de Script. & dogmatibus Ecclesiasticis, & alij nonnulli. Et probatur PRIMO ex illo Matth. 18. *Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Vbi Dominus de excommunicatis loquitur secundum omnium expositionem. *At Ethnici non sunt de Ecclesia. Item ex illo I. Cor. 5. Cur non magis luctum habuistis, & tollatur de medio Vestri, qui hoc opus fecit? Et infra: Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Item: Auferte malum ex vobismetipsis, &c.* Quibus omnibus verbis describit Apostolus, quid sit excommunicari. iubet enim excommunicari eum, qui vxorem patris sui habuerat.

SECUNDO, probatur ex Iure canonico, II. q. 3. can. Canonica instituta, & sanctorum Patrum exempla sequentes, Ecclesiarum Dei Violatores, auctoritate Dei & iudicio sancti Spiritus, à gremio sanctæ matris Ecclesie, & à consortio totius Christianitatis eliminamus.

TERTIO, ex Patribus. EVSEBIUS lib. 5. historię, cap. 24. 3. narrans, quemadmodum Victor Papa excommunicauerat omnes Asianos: *Literas, inquit, mittit, quibus omnes simul absq; discretionem ab Ecclesiastico fœdere segregaret.* Et infra: *Irenæus, inquit, Victorem arguit, quòd non recte fecerit, abscondere à corporis vnitatem tot & tantas Ecclesias Dei.* EPIPHANIVS hær. 42. quæ est Marcionis, loquens de Marcione, qui antequam esset hæreticus, virginitatis professor erat, & tamen corrupit mulierem, quæ virginitatem quoq; profitebatur, & ideo à patre suo excōmunicatus fuit: *A proprio, inquit, patre ab Ecclesia eicitur. Erat enim pater ipsius propter excellentem pietatem illustris, et in Episcopatus ministerio honeste & iuens perseuerabat.*

HILARIUS in cap. Matth. 18. in illud: *Sit tibi sicut Ethnicus*

nicus

nicus & *Publicanus*, dicit, Deum sic egisse cum populo Israel, vt Christus monet agendum. PRIMO enim corripuit populum inter se & ipsum solum, quando apparuit illis cum maiestate in monte Sinai. SECUNDO, adhibuit secum duos testes, id est, Legem & Prophetas. TERTIO, dixit Ecclesie, id est, misit Christum summum Præsulem Ecclesie, qui Iudæos obiurgaret. VLTIMO, cum illi Ecclesie Præsulem non audirent, neglexit eos, ac deseruit, vt Ethnicos & Publicanos. Quibus verbis ostendit, fieri sicut Ethnicum & Publicanum, quod fit per excommunicationem, esse, eiici de populo Dei, & non amplius à Deo gubernari peculiari illa prouidentia, qua gubernatur Ecclesia.

CHRYSOSTOMVS & Theophylactus in hunc locum exponunt, eiici de Ecclesia, quod hinc dicitur, fieri vt Ethnicum & Publicanum. HIERONYMVS in caput tertium Titum, dicit, alios peccatores per Episcoporum excommunicationem propelli extra Ecclesiam, quo per se ipsos sponte eunt hæretici & schismatici. AVGVSTINVS lib. de ueritate Ecclesie, capite ultimo, dicit, excommunicari esse uisibiliter præcidi à corpore Ecclesie. Item lib. de correptione & gratia, cap. 15. dicit, per excommunicationem separari à corpore quibus sanis morbidam, ne per plures serpent dira contagia. Citatur etiam ex Augustino hæc sententia, II. quæ sit. *Omnis: Omnis Christianus, qui à Sacerdotibus excommunicatur, Satana traditur. Quomodo? quia scilicet extra Ecclesiam Diabolus est, sicut in Ecclesia Christus.* Cui subleuabit Anselmus, qui in cap. 5. primæ ad Corinthios, dicit, tradere hominem Satanae, esse per excommunicationem eum de Ecclesia pellere.

F. Probatur VLTIMO ratione. PRIMO, per excommunicationem priuantur homines omni commercio spirituali, quod habent homines Ecclesie inter se, vt docet Tertullianus in Apologet. cap. 39. igitur non sunt amplius in commercio Ecclesie. Quid enim est, ciuem aliquem priuari ciuitate, nisi priuari omni commercio, quod est inter homines illius ciuitatis? SECUNDO, excommunicatio eum locum habet in Ecclesia, quem pœna mortis habebat in Testamento ueteri & quem habet in temporalibus Rebus publicis: at per mortem separatur homines planè à tota Republica. Augustinus
quæ

quæst. 39. in Deuter. Hoc, inquit, nunc agit in Ecclesia excommunicatione, quod agebat tunc interfectio. Vbi cōfert quod dicebatur Deuter. 24. *Auferes malum de medio tui, cū eo, quod dicit Apostolus I. Cor. 5. Aufer te malum ex vobis ipsis.* TERTIO, nulla est pœna grauior, quam Ecclesia infligere possit, excommunicatione, vt B. Augustinus docet, libro de correptione & gratia, cap. 15. ergo per excommunicationem eiicitur homo de Ecclesia. Nam grauius est proiici de Ecclesia, quàm quælibet pœna, quæ de manentibus in Ecclesia sumitur. QUARTO, excommunicatione non potest ferri, nisi in contumaces & incorrigibiles, vt B. Augustinus docet libro de vera religione, cap. 6. Et idem etiam omnes Theologi deducunt ex illo Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi velut Ethnicus & Publicanus.* Igitur excommunicatione est eiectio de Ecclesia; si enim excommunicatione esset pœna aliqua infra eiectionem, ferretur etiam quandoque in homicidas, adulteros, & alios facinorosos, licet non contumaces. Adde, quod cū absoluantur excommunicati, dicitur: *Restituo te vnitati Ecclesie, & membrorum participationi.* Quod signū est perspicuum, excommunicatum separatum fuisse ab Ecclesie vnitatem.

At contra obiiciunt, PRIMO, potest homo excommunicatus retinere Baptismum, fidei professionem, & subiectionem Prelatis legitimis, atque aded esse amicus Dei, si nimirum sit iniuste excommunicatus: potest etiam iuste excommunicatus pœnitentiam agere, & habere illa tria antequam absoluaatur; igitur in Ecclesia erit, etiam manens excommunicatus.

RESPONDEO, talem esse in Ecclesia animo, siue desiderio, quod sufficit illi ad salutem, non tamen esse corpore, siue externa cōmunicatione, quæ propriè facit hominem esse de Ecclesia ista visibili, quæ est in terris. Augustinus lib. de vera religione, cap. 6. *Sape etiam sinit diuina prouidentia expelli de congregatione Christiana etiam bonos viros. Quam contumeliam, vel iniuriam suam cū patientissimè pro Ecclesia pace rulerint, neq; illas nouitates, vel schismatis, vel hæresis moliti fuerint, docebunt homines quàm vero affectu, et quantæ sinceritate caritatis Deo seruendum sit. Hos coronat in occulto Pater in occulto videns.*

SECUNDO obiiciunt, quia Augustinus libro contra Donatistas, post collationem, cap. 20. dicit: *Neque enim à populo Dei separamus, quos vel degradando, vel excommunicando ad humiliorem penitendo locum redigimus.*

RESPONDEO, suspicor locum esse corruptum, & legendum esse: Neque enim à populo Dei non separamus. Nam statim sequitur: *Et ubi hoc facere, pacis & tranquillitatis Ecclesia grata non permittitur, non tamen id Ecclesiam negligimus, sed toleramus quia nolumus, ut pernamus quò volumus, stantes cautela precepti Dominici, cum soluerimus ante tempus colligere zizania, simul erant & triticum.* Quòd si locus hic non sit corruptus, responderi potest, per populum Dei hoc loco non intelligi iam Ecclesiam militantem, sed absolutè numerum omnium saluandorum; siue sint in Ecclesia, siue esse possint. Non enim per excommunicationem intendunt Pastores separare homines à numero saluandorum, sed potius ea correptione iuuare eorum salutem.

TERTIO, excommunicatio est medicina quædam spiritalis, instituta in utilitatem eorum, qui excommunicati. Vnde Apostolus 2. Thess. ult. ait: *Quòd si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne cõmisceaminius illo, ut confundatur, & nolite quasi inimicum existimare, sed corripite, ut fratrem.*

RESPONDEO, excommunicatio etiam si abscindit hominem ab Ecclesia, tamen non aufert potentiam, ut non possit iterum inseri in Ecclesiam is, qui præcisus est, si pœnitentiam agere velit. Idcirco Ecclesia per excommunicationem separat quosdam à suo corpore, sed in utilitatem eorum, qui cupit eos illa confusione humiliari, & humiliatos iterum in suum corpus recipere.

CAPVT VII.

De prædestinatis.

AM VERO, quòd non soli prædestinati, sed etiam reprobis ad Ecclesiam pertinere possint, contra VViclefsum, & Hufum, & Calvinum, probatur primo ex parabolis Domini apertissimis. Comparat

erunt enim Ecclesia Matt. 3. *areæ: Permundabit, inquit, aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Certè nomine areæ non potest intelligi, nisi Ecclesia, in qua tamen inveniuntur paleæ, quæ si comburentur igni inextinguibili, certè non significant electos. I T E M Matth. 13. comparatur *sagenæ missæ in mare*, ex omni genere piscium congreganti, quorum tandem aliqui mittuntur in caminum ignis, qui certè nõ erant de prædestinatis.

Item Matth. 22. comparatur conuiuio nuptiali, ad quod intrauerunt boni & mali, & postea mali non habentes vestem nuptialem, proiiciuntur in tenebras exteriores, & ideo concludit Dominus: *Multi sunt vocati, pauci electi; id est, multi sunt in Ecclesia, quæ est euocatio quædam, siue cœtus vocatorum, qui tamen non sunt de electis.* I T E M Matth. 25. comparatur *decem virginibus*, quarum quinque prudentes intrabunt in die iudicij cum sponso ad nuptias, quinque fatuæ excludentur. Et ibidem comparatur ouili, in quo sunt oues & hædi; & illæ, Domino ipso explicante, significant electos, isti reprobos. *Primæ ad Cor. 5. Paulus iuber expelli de Ecclesia incestuosum;* & tamen non poterat illum facere reprobum ex prædestinato, immò nec volebat; nam eiecit illum, ut humiliatus rediret, & saluus fieret in die Domini, ut ibidem dicitur. I T E M 2. Timoth. 2. *In magna autem domo sunt vasa aurea, & argentea, & lignea, & fictilia, quædam in gloriam, & quædam in contumeliam.* Nec dubium esse videtur, quin vasa in gloriam sint electi; vasa in contumeliam reprobi, etiamsi in eadem domo sint.

Confirmatur hoc idem ex CYPRIANO libro 3. epist. 3. & libro 4. epistol. 2. qui apertissimè docet, in eadem Ecclesia esse triticum, & zizania, & vasa aurea, & lignea, cum certum sit, zizania comburenda, & lignea vasa esse in contumeliam. Item ex AVGVSTINO, qui tract. 45. in Ioannem: *Secundum præscientiam, inquit, & prædestinationem, quàm multa oues foris, quàm multi lupi intus?* Vbi prædestinatos multos dicit esse extra Ecclesiam, & reprobos multos intra Ecclesiam. quod idem repetit libro 2. contra Cresconium, cap. 34.

2. ACCEDANT præterea exempla Pauli & Iudæ. Nam annes Huls dicebat, Paulum semper fuisse de Ecclesia, nunquam fuisse de Ecclesia. Ipse autem Paulus 1. Tim. 1. Galat. 1. & 1. Cor. 15. affirmat, se persequutum esse Ecclesiam Dei, & idem de eo affirmat Lucas Actor. 9. Quæro igitur, illa Ecclesia, quam Paulus persequatur, erat vera Dei Ecclesia, vel non: si vera, igitur Paulus aliquando non fuit membrum veræ Ecclesiæ. quomodo enim erat de illa Ecclesia, quam totis viribus oppugnabat? si non erat illa vera Ecclesia, ergo mentiuntur Paulus & Lucas, cum eam absolute Dei Ecclesiam vocant.

Quare beatus AUGUSTINVS serm. 1. de conversione sancti Pauli, rectè docet, Paulum, licet prædestinatum, præfuisse lupum, deinde ouem. Et CHRYSOSTOMVS hom. 6. in secundam ad Timotheum, dicit, Paulum fuisse vas fictile, sed esse versum in aureum; & Iudam fuisse vas aureum, sed conuersum in fictile. Porro Iudas reprobus erat, ut patet ex Actis Apostolorum primo; & tamen de vera Ecclesia aliquando fuit; nam, ut dicitur ibidem, fuit Apostolus ex decem, & Episcopus vocatus à Dauid Propheta, Psal. 135. quæ non possunt esse vera, nisi aliquando de Ecclesia fuerint. Vnde Augustinus in Psal. 3. dicit, Iudam filium Christi fuisse, & tamen persequutum esse patrem suum, quomodo Absalon persequatur Dauidem. Et libro de vnitate Ecclesiæ capite 13. dicit, Iudam in Ecclesia fuisse, in qua erant ceteri Apostoli.

3. ACCEDAT quoque ratio; nam si sola prædestinatio facit hominem esse de Ecclesia, sequitur Turcas, Iudæos, hæreticos, & quoslibet impios, si prædestinati sint, nunc esse de Ecclesia, & vna membra Christi; & contra, quoslibet sanctos & pios baptizatos, si non sint prædestinati, non esse de Ecclesia, nec de corpore Christi: at utrumq; est falsissimum contra expressas Scripturas. Nam quod non baptizati hæretici non sint de Ecclesia, supra ostendimus: quod autem impij non sint vna membra, dicitur Rom. 8. Qui Spiritum Christi non habet, hic non est eius, nimirum vium membrum. Quod autem impij non habeant Spiritum Christi, sed spiritum Diaboli, patet ex operibus eorum. Non enim sunt casti, casti, &c. quæ sunt opera spiritus; sed sunt adulteri

homicidæ, blasphemæ, &c. quæ sunt opera carnis, ad Gal. 6. E contrario autem, quod omnes pij baptizati sint membra Christi, habetur 1. Cor. 12. *Omnes nos uno spiritu in unum corpus baptizati sumus.* Et Gal. 3. *Omnes enim filij Dei estis per fidem in Christo Iesu; quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Et tamen non est credibile omnes Corinthios & Galatas fuisse prædestinatos.

Denique AUGUSTINVS in epistola ad Dardanum: *In compagem, inquit, Christi, tanquam in viuam structuram templi Dei, quæ est Ecclesia, nati homines, non ex operibus iustitiæ, quæ fecerunt, sed renascendo per gratiam transferuntur, tanquam demissa ruina ad adificij firmamentum.* Et libro 2. contra Cresconium, cap. 21. ostendens impios non pertinere ad membra viuæ Christi: *Absit, inquit, ut intrare possint limites horti conclusi, cuius ille custos est, qui nõ potest falli: qui tamen si consentitur, et corriguntur, tunc intrat, tunc mundantur, tunc in arboribus horti conclusi, tunc in membris vnica columba numerantur.*

Probatur VLTIMO ex incommodis; nam si soli prædestinati essent de Ecclesia, omnia essent incerta. nam nemo tunc cognosceret fratres suos, & nec pastores cognoscerent oues suas, nec ab illis cognoscerentur; cum nemo sciat qui sint prædestinati: & præterea nemo sciret, quæ sint veræ Scripturæ, quæ vera Sacramenta, quæ vera fides, &c. omnia enim pendent ex testimonio veræ Ecclesiæ.

At contra obiiciunt, PRIMO illud Cantic. 4. *Hortus conclusus, fons signatus, puteus aqua viuæ, &c.* quæ sine dubio dicuntur de Ecclesia; & tamen exponit Augustinus illa omnia de solis electis, lib. 5. de Baptismo, cap. 27.

Respondeo PRIMO, sæpe Scripturam per figuram intellectiõnis attribuere aliquid toti, quod solum conuenit parti. sicut Matth. 27. dicuntur latrones, qui erant cum Domino crucifixi, blasphemasse contra eum, cum tamen constet ex Luc. 23. vnum tantum eorum blasphemasse. & Philip. 2. *Omnes quæ sua sunt quarunt.* Et tamen tales non erant permulti sancti, qui tunc viuebant, & præcipuè Philippenses. SECVNDO dico, quæ dicuntur in Canticis de sponsa, non necessariò intelligenda esse de Ecclesia. quidam enim ea intelligunt de Ecclesia, quidam de B. Virgine, quidam de qua-

libet anima perfecta, quod probabilius videtur. nam cap. 6 dicitur: Sexaginta sunt reginae, & octoginta concubinae, & adolescentularum non est numerus. Una est columba mea, perfecta mea, una est matri sua, electa genitrici sua. Quo loco per vnicam illam sponsam intelligas Ecclesiam, quid intelliges per reginas, concubinas, & adolescentulas, quas omnes fouet sponsus & diligit: igitur per matrem intelligitur Ecclesia, per reginas, concubinas, & adolescentulas intelliguntur animæ imperfectiores, fideles tamen & bonæ. Dicitur enim cap. 1. Propterea adolescentula dilexerunt te. at per vnicam, perfectam, sponsam, & columbam intelligitur anima perfecta. Sic etiam in eo quod dicitur cap. 2. Sicut lilius inter spinas, sic amica mea inter filias. Si per amicam intelligas Ecclesiam, quid intelliges per ceteras filias? num conuersionem infidelium? absit. loquitur igitur de anima perfecta, quæ inter multas peccatrices in eodem horto Ecclesie commoratur. Augustinus epist. 48. Dicuntur, inquit, spinæ propter malignitatem morum; dicuntur filie, propter communionem Sacramentorum.

- » Argumentum SECVNDVM. Arca Noë figura fuit Ecclesie, vt Augustinus docet lib. 5. de Baptismo, cap. vlt. arca enim non fuerunt nisi qui saluandi erant ex aquis; ergo Ecclesia non sunt nisi prædestinati.

RESPONDEO, similitudines non in omnibus conueniunt, alioqui omnis baptizatus esset etiam prædestinatus, quod I. Petri 3. comparatur Baptismus cum Arca Noë. & non solum boni, sed etiam mali saluarentur, quia in Arca saluati sunt animalia munda, & immunda. in eo igitur Arca conuenit cum Ecclesia, quod sicut extra Arcam nemo saluatus fuit, ita nec extra Ecclesiam, vt Augustinus loco notato, Ciprianus libro de vnitae Ecclesie, & Hieronymus in epistola ad Damasum, de tribus hypostasibus, docent. nec est quærenda alia similitudo.

- » Argumentum TERTIVM. Christus uon est caput, & si eius Ecclesie, quam saluabit, & quam exhibebit sibi die iudicij gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, vt dicitur Ephes. 5. at soli prædestinati erunt salui, & gloriosi; igitur soli prædestinati ad Ecclesiam Christi pertinent.

RESPONDEO

RESPONDEO, cum dicitur, Christus non est caput, nisi eius Ecclesie, quam saluabit. illud; *Eius Ecclesia*, potest significare, eius partis Ecclesie, quam saluabit, & tunc propositio est falsa. nam est caput totius corporis sui, licet quaedam membra desitura sint esse membra, & in æternum peritura. Potest etiam significare illud; *Eius Ecclesia*, totam Ecclesiam, ut distinguitur ab aliis congregationibus infidelium, & tunc propositio est vera, sed cōsequētia est mala. Quamuis enim aliqua membra huius Ecclesie non saluentur, non propterea sequitur, Christum non saluare Ecclesiam suam, cuius est caput.

Argumentum QUARTVM. Corpus mysticum simile est corpori vero, sed totum corpus Christi verum cum omnibus suis partibus saluum, & gloriosum est; igitur etiam corpus mysticum in omnibus suis membris & partibus saluari debet.

RESPONDEO primò, similitudines non in omnibus conuenire. Secundò, sicut corpus Christi verum, saluum est & gloriosum, quoad omnes partes formales, non tamen quoad omnes materiales: fluebant enim & mutabantur in Christo partes materiales, ut in nobis fieri videmus: ita etiam corpus mysticum saluum futurum est, quoad omnes partes formales, quæ sunt Apostoli, Prophetæ, Pastores, Doctores, &c. ex omni enim genere hominum aliqui saluantur, non tamen quoad omnes partes materiales, quæ sunt homines singulares.

Argumentum QVINTVM. Ecclesia est vnum ouile, Ioan. 10. at oues non sunt nisi prædestinati, ut Augustinus docet tractatu 45. in Ioannem; igitur soli prædestinati sunt de Ecclesia.

RESPONDEO, nomen ouis in Scripturis interdum significare solos prædestinatos, ut Matth. 25. vbi separantur oues ab hædis, & Ioann. 10. *Oues mea vocem meam audiunt.* Interdum tamē significare omnes in genere tam bonos, quā malos, qui sunt in Ecclesia, ut Ioann. vlt. *Pasce oues meas.* Et Psalm. 73. *Iratus est furor tuus super oues pascua tua.* Et Ezech. 34. describuntur oues Dei, aliæ pingues, aliæ macilentæ, aliæ sanæ, aliæ ægrotæ, &c. & quidem secundum hanc significationem argumentum non habet vllam vim. A T

secundum priorem respondemus, in ouili nō esse solas oues, sed etiam hēdos, vt patet Matth. 25. vbi separantur oues ab hēdis, cū antea simul fuissent in eodem ouili. Quile autē dicitur, & si non solas oues contineat, à meliore parte. Quē admodum Roma dicitur ciuitas, licet etiam multos non oues complectatur.

» Argumentum SEXTVM Ioan. 10. *Alias oues habeo quas non sunt ex hoc ouili.* Et Ioann. 11. *Iesus moriturus erat pro gente, & non solum pro gente, sed etiam vt filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum.* In quibus locis prædestinati dicuntur oues, & Filij Dei, etiam cū in erroribus gentilitatis versarentur. quare prædestinati semper sunt de Ecclesia. Item 2. Tim. 2. *Firmum Dei fundamentum stat habens signaculū hoc, nouit Dominus, qui sunt eius.* Et 1. Ioan. *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent nobis, mansissent vti que nobiscum.* Igitur etiam antequam exirent, non erant ex nobis, sed videbantur esse. Et confirmatur ex Augustino libro de corrept. & gratia, cap. 9. vbi citans loca citata, sic ait: *Quidam, inquit, Filij Dei, proprie susceptam vel temporaliter gratiam, dicuntur à nobis, nec sunt tamen Deo.* Et infra: *Ex nobis, inquit, exierunt, sed non erant ex nobis, hoc est, & quando videbantur in nobis, non erant nobis. Item, non erant filij, etiam quando videbantur in professione, & nomine filiorum.* Et infra: *Quia ergo non habuerunt perseuerantiam, sicut non verè discipuli Christi, si non verè Filij Dei fuerunt, etiam quando esse videbantur, & ita vocabantur.* Præterea lib. 3. doctrin. Christ. cap. 32. arguens Ticonium, qui vocauerat corpus Domini mysticum, id est, Ecclesiam, corpus bipertitum: *Non ita, inquit, debuit appellari, non enim reuera Domini corpus est, quod cum illo non erit in æternum.*

RESPONDEO, notandas esse pro explicatione horum locorum duas distinctiones. PRIMA est, hominem posse dici Christi ouem, filium, membrum, duobus modis; vno modo secundum prædestinationem; altero modo secundum præsentem iustitiam. Hæc distinctio habetur apud Paulum, nam Roman. 8. dicit: *Qui Spiritum Christi non habet, hic non est eius.* Et tamen 2. Tim. 2. dicit de prædestinatis: *Nouit Dominus qui sunt eius.* Itaque vnus, & idem potest esse Christi mem-

membrum, & non esse. Erit enim eius, si sit prædestinatus, & non erit eius, si interim spiritum eius non habeat. Idem docet AUGUSTINVS 4. lib. de Baptismo, cap. 3. Secundum præscientiam, inquit, multi etiam qui aperte foris sunt, & hæretici appellantur, multis & bonis Catholicis meliores sunt. Et tractat. 45. in Ioan. Secundum præscientiam, inquit, & prædestinationem quàm multæ oues foris? quàm multi lupi intus? Similia vide de bono persever. cap. 8. & de correptione & gratia, cap. 9.

Interest autem inter hæc, quod qui sunt oues, aut filij, aut membra, solum secundum prædestinationem, non sunt actu, sed solum potentia tales. Prædestinatio enim nihil ponit in homine, sed est actus in ipso Deo manens: atqui sunt tales secundum præsentem iustitiam, sunt actu & simpliciter tales, quia in se reuera habent id, unde tales appellantur, id quod aperte docet Augustinus tract. 45. in Ioan. Quid est, inquit, quod dixi, quàm multæ oues foris? quàm multi luxuriantur casti futuri? quàm multi blasphemant Christum, credituri in Christum? & hi oues sunt. Veruntamen modo alienam vocem audiunt, alienos sequuntur. Item quàm multi intus laudant, blasphematuri? casti sunt, fornicaturi? stant, casuri? & nõ sunt oues; de prædestinatis enim loquimur. Hæc ille. Vbi vide, quomodo dicat, in futuro, luxuriantur, casti futuri, &c. nam eodem modo potest dici, foris sunt, intus futuri. & ex hac distinctione satis fit illis locis Scripturæ adductis. Dicuntur enim ibi oues, & filij Dei quidam, qui adhuc non erant in Ecclesia, quia tales erant secundum prædestinationem, & in potentia, non autem actu & simpliciter.

Pari ratione, cum dicitur 2. Tim. 2. Novit Dominus, qui sunt eius, sermo est de illis, qui sunt eius per prædestinationem, non autem de tota Ecclesia; nam ibidem subiungit: In magna autem domo sunt vasa aurea, & argentea, & lignea, & fictilia. Et similiter dicuntur reprobi, qui exierunt de Ecclesia, non fuisse ex nobis, quia non fuerunt ex nobis secundum prædestinationem, licet fuerint secundum Sacramentorum cõmunionem. Quomodo etiam intelligi debet, quod ait Auctor operis imperfecti in Matthæum hom. 20. vbi dicit, eum, qui ab Ecclesia cadit, nunquam fuisse Christianum; intelligit enim secundum prædestinationem.

ALTERA distinctio est, posse aliquē dici verè Filium Dei, aut membrum corporis Christi duobus modis; vno modo veritate essentia, siue formæ; altero modo veritate finis, vel, vt alij dicunt, veritate permanentiæ. Veritate essentia, est Filius Dei, qui habet caritatem. 1. Ioan. 4. *Omnis qui diligit, a Deo natus est.* Et similiter veritate essentia est membrum Christi, qui de eodem spiritu viuit. 1. Cor. 12. *In vno spiritu omnes vos in vnum corpus baptizati estis.* At veritate finis dicitur Filius Dei, qui assequetur hæreditatem; & qui non assequetur, videtur filius, sed non est. finis enim filiationis est hæreditas. *quod se filius, & hæres per Deum,* Galat. 4. sic etiam veritate finis est membrum, qui saluabitur; nam ad hoc venit sibi Christus Ecclesiam, tanquam corpus capiti, vt eam saluaret, vt dicitur Ephes. 4. Itaq; qui est in gratia, & tamen non est prædestinatus, est verè filius, & membrum veritate essentia; & non est verè filius, nec membrum veritate finis. Et contrà, qui non est in gratia, & tamen est prædestinatus non est verè filius, nec membrum veritate essentia, & tamen est verè vtrumq; veritate finis. De prima veritate intelligitur illud: *Qui seruat Verbum eius, Verè in hoc caritas Dei perfecta est.* 1. Ioan. 2. de secunda intelligitur illud Ioan. 8. *Si manseritis in sermone meo, Verè discipuli mei eritis.*

Quibus notatis, facillè intelligentur loca Augustini, vbi dicit, iustos non prædestinatos non esse verè filios, nec membra. Loquitur enim de veritate finis, non de veritate essentia. nam ipse in iisdem locis se explicat. Libro de corrept. & gratia, cap. 9. postquam dixerat probos non prædestinatos non esse verè filios, subiungit: *Non quia iustitiam simulauerunt, sed quia in ea non permanserunt.* Et li. 3. doctrinæ Christianæ, cap. 32. reddens rationem cur dixerit, non verè pertinere ad corpus Christi eos, qui cum illo non erunt in æternū: *Nam, inquit, in vno sunt, non tamen semper in vno erunt, ipse est quippe ille seruus commemoratus in Euangelio, cuius Dominus cum venerit, diuidet eum, & partem eius cum hypocritis ponet.*

CAP V T VIII.

De non perfectis.

NON perfectos in Ecclesia, contra Pelagianorum, & Anabaptistarum sententiam, esse posse, facile probari potest; nam si non essent in Ecclesia ij, qui habent aliquam imperfectionem, nulla fuisset, neque esset, neq; futura esset Ecclesia in terris. Nam excepto Christo, & B. Virgine, qui soli non faciunt Ecclesiam, nulli sunt, quamvis sanctissimi in hac vita, qui non habeant aliqua venialia peccata, quæ tamen non tollunt iustitiam, nec faciunt hominem Deo inimicū, vt Pelagiani putabant. Id quod testantur in primis diuinæ literæ. Psal. 31. *Tu remisisti impietatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.* Quid est enim, pro hac, nisi pro remissione? & sanctus igitur est aliquis, & tamen habet, quod sibi postulet remitti. 3. Reg. 8. *Nec enim est homo, qui non peccet.* Prouer. 24. *Septies in die cadet iustus, & resurget.* Eccles. 7. *Non est homo iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.* Matt. 6. iubentur omnes dicere: *Dimitte nobis debita nostra.* Iacob. 3. *In multis offendimus omnes.* 1. Ioan. 1. *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est.* Quæ certè testimonia cariora sunt, quàm vt explicatione vlla indigeant.

IDEM testatur Concilium MILEVITANVM can. 7. & 8. vbi definitur, iustos dicere, non solùm humiliter, sed etiam veraciter, & non solùm pro aliis, sed etiam pro se: *Dimitte nobis debita nostra.*

IDEM testantur veteres Patres. S. CYPRIANVS sermone de elemosyna: *Quisquis se inculpatum dixerit, aut superbus, aut stultus est.* S. GREGORIUS Nazianzenus orat. 2. in Iulia: *Omni prorsus peccato vacare, supra humana natura modum Deus constituit.* B. AMBROSIVS serm. 16. in Psal. 118. *Non potest, inquit, hoc iustus negare, quia nemo sine peccato est.* B. CHRYSOSTOMVS in Psal. 39. *Nec ex perfectis, inquit, vniuersa constat Ecclesia, sed habet etiam ocio, & socordia deditos, &c.* S. HIERONYMVS lib. 2. contra Pelagianos: *Iustos, inquit, esse concedo, sine omni autem peccato esse, non assentior.* Et lib. 3. ferè toto hoc idem probat, vbi tamen ad-

mittit,

mittit, posse ad aliquod breuissimum tempus esse hominem sine omni peccato, non tamen diu.

B. A U G V S T I N U S libro de spiritu & litera, cap. vlt. docet, posse hominem ex privilegio Dei singulari viuere sine omni peccato: tamen re ipsa neminem esse, qui sic viuat, aut viuerit, excepto Christo. Idem dicit libro de natura & gratia, cap. 36. vbi tamen excipit etiam B. Virginem. & epist. 89. & 95. & toto libro de perfect. iustitiæ: ac demum lib. I. contra duas epistolas Pelagiani, cap. 14. *Nullus in Ecclesia*, inquit, *posset ordinari minister, si dixisset Apostolus, si quis sine peccato est, Sibi dixit, si quis sine crimine est; aut si dixisset, peccatum nullum habentes, Sibi dixit, nullum crimen habentes. Multi quippe baptizati fideles sunt sine crimine, sine peccato autem in hac vita neminem dixerim.* B. G R E G O R I U S lib. 21. moral. ca. 9. & in hac vita quidem multi sine crimine sine peccato esse nullus valet.

A R G V M E N T A in contrarium multa sunt, sed non omnia hinc soluenda. quæ enim adferuntur ad probandum, per quodlibet peccatum perdi iustitiam, vel posse hominem viuere sine omni peccato, non egebunt solutione; cum paulò post ostenderit, in Ecclesia esse optimos, & pessimosque. Duo tantum sunt propria huius loci. V N V M ex Cantu. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* A L T E R V M ex Ephes. 5. *Vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi.* Quem locum de Ecclesia Catholica huius temporis intelligendum esse docet Concilium Toletanum VI. cap. I. explicans enim confessionem fidei, loco illius, sanctam Ecclesiam, ait, Ecclesiam sine macula aut ruga.

R E S P O N D E O ad PRIMVM, siue intelligatur illud de Ecclesia ratione vnus partis tantum, id est, ratione animarum iustarum, siue de anima perfecta, quod magis probo, animi iustam dici totam pulchram, vel per hyperbolem, quæ familiaris est amantibus: vel quia anima iusta, & perfecta mortalibus caret peccatis, quæ propriè maculam relinquunt, & vitat venialia, quantum licet per humanam fragilitatem: & quæ committit, mox delere studet. Id enim etsi non est esse immaculatum simpliciter, est tamen esse immaculatum pro statu huius vitæ, vt Augustinus explicat libro de perfectione iustitiæ.

iustitiæ. Quomodo etiam nemo est perfectus in hac vita absolutè, & tamen multi in Scripturis dicuntur perfecti, quia erant tales pro statu huius vitæ. Genes. 6. Noë vir iustus fuit, atq; perfectus. Philip. 3. Quicumq; perfecti sumus, hoc sentiamus. Immodò etiam dicuntur immaculati, qui sine dubio venialibus non carent. Psalm. 17. Et ero immaculatus cum eo. Psalm. 118. Beati immaculati in via. Ephes. 1. Elegit nos in ipso, ut essemus sancti & immaculati in veritate.

Ad SECUNDUM dico, PRIMO intelligi posse de Ecclesia, non ut nunc est, sed ut erit post resurrectionem. ut exponunt S. Hieronymus in cap. 31. Hieremiæ circa finem. S. Augustinus lib. de perfect. infi. & alibi. & B. Bernardus serm. 3. de festo omnium Sanctorum. Neque obstat Concilium Toletanum; nam etsi illa verba intellexit Concilium de Ecclesia huius temporis, tamen non definiuit, sic necessariò esse intelligenda. Dico tamen SECUNDO, probabilius esse quod loquatur Apostolus de Ecclesia huius temporis, sed tribuat per Synecdochen toti Ecclesiæ, quod vni parti conuenit. Qui enim sunt nunc in Ecclesia iusti, sunt gloriosi per gratiæ pulchritudinem, quæ est gloria inchoata: sunt sine macula, ut paulò antè expositum est, & sunt sine ruga, quia per Baptismum renouati sunt, depositoque vetere homine, induerunt nouum; rugæ enim signa sunt vetustatis. Ita hunc locum intelligunt, præter Concilium Toletanum iam citatum, Chrysostomus, Hieronymus, & Theophylactus in commentario.

CAPVT IX.

De magnis peccatoribus.

AM verò in vna vera & Catholica Christi Ecclesia non solùm imperfectos, sed etiam graues peccatores esse, & non solùm occultos, sed etiam manifestos, contra errorem Nouatianorum, Donatistarum, & Confessionistarum, probatur PRIMO ex parabolis Euangeliorum de area, de reti, de conuiuio nuptiali, de decem virginibus, & de ouili, suprà citatis, quibus Catholici ita confutarunt olim Donatistas, ut planè non inuenerint

uenerint vllō modo qua exirent, vt Augustinus refert in breuiculo collationis, explicans collationem tertiæ diei.

PRAETEREA sunt alia loca apertissima, Matth. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, vade corripe eum, &c. si eos non audierit, dic Ecclesia, si Ecclesia non audierit, sit tibi velut Ethnicus & Publicanus.* Hic negari non potest, quin sermo sit de vera Ecclesia; nā Christus loquitur de Ecclesia, sua. & in hac Ecclesia constat inueniri peccatores, & tales peccatores, qui sæpe non emendantur per correptionem fraternam, nec etiam adhibitis duobus testibus: & tamen in Ecclesia manent donec ab ipsa Ecclesia per sententiã Prælati eiiciantur. Item Matt. 23. Dominus præcipit de præpositis malis, vt faciamus quod dicunt, non quod faciunt. & c. 24. describit præpositum malum, qui percutit conseruos, comedit, & bibit cum ebriosis, &c. & dicit: *Veniet Dominus eius in die, qua non sperat, & diuidet eum, partemq; eius cum hypocritis ponet.* Vbi de præpositis Ecclesiæ agi docent Hilarius, Hieronymus, Chrysostomus, & alij in hunc locum. ITEM in epist. 1. ad Cor. 1. Paulus dicit scribere se Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi. & mox ibidem subdit: *Significatum est mihi, quod contentiones sunt inter vos, &c.* Et cap. 5. *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt uxorem patris suam quis habeat, &c.* Quid hic dicent? non esse hanc veram Ecclesiam? at Apostolus dicit esse Ecclesiam Dei. non fuisse illi peccatorem grauissimum, & manifestum? at Apostolus hoc dicit. non fuisse in illa Ecclesia? at Apostolus iubet, vt expellant eum per excommunicationem: *Tollatur, inquit, de medio vestri, &c.*

PRAETEREA Apocal. 2. & 3. scribit Ioannes septem Ecclesiis Asiæ, & ferè singulas reprehendit de rebus non leuibus. Et vt notat Augustinus lib. 2. contra Parmenianum, cap. 10. non solùm Ecclesias, sed etiam præpositum reprehendit significatum per Angelum Sardenis Ecclesiæ: *Nomen, inquit, habes, quod viuus, sed mortuus es, esto vigilans, &c.* Ad id quod tempore Testamenti veteris nunquam defuerunt grauissima peccata in populo Dei, & tamen nusquam legitur quod Moses, aut Samuel, aut alij Prophete, qui diuersis temporibus fuerunt, aut Maria, Anna, Elizabeth, Simeon, Zacharias, Ioannes Baptista, & alij iusti, quos Dominus inuenit in populo

populo Iudæorum, separauerint se à reliquis pessimis hominibus, quãtum ad templum, altare, sacrificia, & alia, quæ religionis sunt; ergo in eadem congregatione manebant boni & mali. quod argumentum valde vrget, & meritò S. Augustinus in breuiculo, collatione tertia.

Probatur SECUNDO ex testimonio Ecclesiæ Catholicæ, quæ erat tempore B. Augustini. B. AUGUSTINVS enim in breuiculo collationum refert collationem celeberrimam Carthagine habitam inter CCC. VI. Episcopos Catholicos, quorum vnus ipse erat, & CC. XCVI. Episcopos Donatistas. tot enim fuisse indicat Augustinus in collatione primæ diei. Deinde in collatione tertiæ diei refert, Donatistas coactos fateri, esse in Ecclesia bonos & malos, prolata à Catholicis illa parabola de reti, pisces bonos & malos congregate: sed dixisse adhuc Donatistas, tantùm occultos malos esse in Ecclesia; sicut in reti, dum est in mari, non discernuntur à piscatoribus pisces boni à malis, sed in littore discernuntur, & mox separantur. Ad hoc autem dicit respondisse Catholicos, propterea Ecclesiam comparatam etiam esse aræ, in qua discernuntur paleæ à frumento, immò magis apparent paleæ, quàm frumenta: & etiam Arcæ Noë, in qua etiam post egressum corui, quo significantur hæretici, adhuc remanserunt palam animalia munda, & immunda.

Addit etiam Augustinus, quod cùm calumniarentur Donatistæ, Catholicos duas Ecclesias facere, vnã in terris, quæ haberet bonos & malos; alterã in cœlis, quæ non haberet, nisi bonos; responderunt Catholicos, se non duas Ecclesias facere, sed distinguere duo tempora Ecclesiæ: *Eandem, inquit, ipsam vnã, & sanctam Ecclesiam dixerunt nunc esse aliter, tunc aliter futuram; nunc habere malos mixtos, tunc non habituram. sicut non ideo duo Christi sunt, quia aliquando mortalis, aliquando immortalis fuerit Christus. Quæ sunt notanda contra nostros Confessionistas, & Calvinistas, qui duas Ecclesias fingunt.*

Probatur TERTIO testimoniis Patrum. CYPRIANVS lib. 3. epist. 3. ad Maximum: *Impediri, inquit, non debet aut fides, aut caritas nostra, & quoniam zizania esse in Ecclesia cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus.* GREGORIUS Nazian-

zian-

zianzenus in orat. 1. Apologetica ante medium, comparat Ecclesiam ingenti beluæ ex variis beluis compositæ, id est, magnis, paruis, feris, mitibus, &c. vt ostendat maximum esse laborem Episcopi, qui regere debet tot hominum genera, perfectos, & imperfectos, bonos, & malos. CHRYSOSTOMVS multa similia dicit de peccatis eorum, qui ab Episcopis reguntur lib. 3. de sacerdotio. Idem in Psalm. 39. in illud; Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei, &c. *Nec ex perfectis quidem vniuersa constat Ecclesia, sed habet eos etiam, qui otio, & socordia se dedunt, mollemq; & dissolutam vitam amplectuntur, & libenter seruiunt voluptatibus, & quoniam est vnum corpus, tanquam ex vna persona hæc, & illa pronunciat.*

HIERONYMVS in Dialogo contra Luciferianos vltra medium: *Arca Noë, inquit, Ecclesia typus fuit; vt in illa omnium animalium genera, ita & in hac vniuersarum, & gentium, & morum homines sunt: vt ibi pardus, & hadi, lupus, & agni, ita & hic iusti, & peccatores, id est, vasa aurea, & argentea cum ligneis, & fictilibus cōmorantur.* AVGVSTINVS tract. 6. in Ioan. Nos, inquit, fatemur, in Ecclesia Catholica, & bonos, & malos esse, sed tanquam grana, & paleas. Idem habet lib. 2. retract. cap. 18. Libro post collationē, cap. 7. & 20. Libro de vnitae Ecclesiæ, cap. 13. Lib. 18. de ciuit. Dei, c. 49. & alibi. FVLGENTIVS lib. de fide ad Petrum, cap. 43. *Firmissimè tene, & nullatenus dubites, aream Dei esse Catholicā Ecclesiam, & intra eam vsq; in finem seculi frumētio mixtas paleas contineri, id est, bonis malos Sacramentorum communione misceri.* GREGORIUS hom. II. & 38. in Euangelia docet, & probat multis argumentis, malos esse in Ecclesia.

F. Probatur VLTIMO ratione. Nam si soli boni essent in Ecclesia, frustra esset Sacramentum pœnitentiæ, quod solis iis administratur, qui sunt de Ecclesia. Præterea nemo certò sciret, qui sint de Ecclesia. incertum est enim qui sint reuera boni, & qui non. item mox atq; prælati in aliquod peccatum incidissent, non essent amplius de Ecclesia, nec prælati, & proinde non oporteret eis amplius obedire: & similiter subditi mox atq; peccarent, non essent amplius de grege & proinde liceret pastoribus curam eorum nõ agere; ex quo summa confusio, & perturbatio oriretur.

At obiiciunt PRIMO Scripturam, *Isaiæ 52. Non adiciet ultra, ut pertranscat per te incircumcisus, & immundus.* Et ibidem: *Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio eius.* Quem locum exponens Apostolus 2. Cor. 6. addit: *Et recipiam vos, dicit Dominus.* Itaque Deus in Ecclesiam non recipit, nisi eos, qui separant se ab immundis, & peccatoribus. Et rationem reddit ibidem Paulus, dicens: *Qua enim participatio iustitia cum iniquitate? qua conuentio Christi ad Belial.* 1. Corinth. 10. *Vnus panis, & unum corpus multi sumus.* At panis non efficitur nisi ex frumento, non ex paleis, & frumento. Roman. 8. *Qui spiritum Christi non habet, hic non est eius.* & 1. Corinth. 12. *In uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus.* Ergo qui non habet spiritum, ut sunt omnes peccatores, non est membrum Christi, si dicas, non est membrum viuum, tamen est membrum. Contrà, quia membrum mortuum non est membrum, nisi æquiuocè, ergo non est membrum verum, igitur non est membrum simpliciter.

RESPONDET ad primum B. Augustinus libro contra Donatistas post collationem, ca. 8. & 20. & in breuiculo collationis tertiæ diei, intelligi de Ecclesia triumphante, quod dicitur: *Non adiciet ultra, ut pertranscat per te incircumcisus, & immundus.* Et quod additur: *Recedite, exite, &c.* intelligi de separatione, quæ debet fieri animo, & moribus, non autem corporali discessione ab eodem templo, & Sacramentis, &c.

At melius CYRILLVS in hunc locum *Isaiæ*; à quo non videtur Hieronymus multum discrepare, docet secundum historicum sensum, agi de temporali persecutione Iudæorum, ut sensus sit, cum à captiuitate redieris, non adiciet ultra, id est, in longum tempus, aliquis infidelis persecutor per terras tuas, eas vastando, pertransire: secundum mysticum autem sensum agi de Ecclesia, & prædicere *Isaiam*, forte, ut portæ inferi non præualeant aduersus eam. Incircumcisi enim, & immundi hostes Ecclesiæ præcipuè sunt demones. Pari ratione quod sequitur: *Recedite, recedite, &c.* secundum historicum sensum, intelligitur de Iudæis, quos hortatur *Isaias*, ut exeant de Babylone cum finitum fuerit tempus captiuitatis: secundum mysticum sensum intelligitur de

Christianis, qui debent post Baptismum separari ab infidelium cœtibus, templis, sacrificiis, coniugiis, & ceteris rebus, quæ quoquo modo ad religionem pertinent. Et hoc modo intellexit hunc locum B. Paulus, & citauit 2. Cor. 6. non enim de commercio cum quibusuis peccatoribus, sed solùm cum infidelibus agit: *Nolite iugum, inquit, ducere cum infidelibus. quæ pars fidei cum infidele? quis autem consensus templo Dei cum idolis?*

Ad illud de vno pane, qui ex solo tritico fit, respondeo, similitudines non in omnibus conuenire. in hoc autem consistit similitudo panis, & Ecclesiæ, vt Cyprianus explicat epistol. 6. libri primi ad Magnum, & Irenæus lib. 3. cap. 19. quod sicut ex multis granis per aquam fit vnus panis, ita ex multis hominibus per aquam Baptismi, vel per Spiritum sanctum qui etiam dicitur aqua, Ezechiel. 36. & alibi, fit vnus populus Dei. Nemo enim est in Ecclesia, qui nõ sit baptizatus, & participet aliquod donum vel internum, vel externum Spiritus sancti. Quanquam non est etiam verum, panem fieri per constare ex solo tritico. Interdum enim vel ex negligentia, vel ex malitia eorum, qui panem faciunt, admiscetur etiam grana lolij; sicut in vino sæpe ex malitia vendentium admiscetur aqua. Denique, idem ostenditur ex ipsis verbis Pauli, nam dicit: *Vnus panis, & vnum corpus sumus, quod & vnus pane participamus.* At de vno participant boni & mali, alioqui non arguerentur à Paulo 1. Cor. 11. qui indigne communicant.

Ad VLTIMUM dico, malos non esse membra viua corporis Christi, & hoc significari illis Scripturis. Ad id quod addebitur, igitur sunt æquiuocè membra, & c. à multis solet concedi, malos non esse membra vera, nec simpliciter, corpori Ecclesiæ, sed tantùm secundum quid, & æquiuocè. Ita Ioannes de Turrecremata lib. 1. ca. 57. vbi id probat ex Alexandro Ales, Hugone, & B. Thoma. idem etiam docent Petrus à Soto, Melchior Canus, & alij, qui tamen etsi dicant malos non esse membra vera, dicunt nihilominus verè esse in Ecclesia siue in corpore Ecclesiæ, & esse simpliciter fideles, seu Christianos. Neq; enim sola membra sunt in corpore, sed etiam humores, dentes, pili, & alia quæ non sunt membra. Neque fideles aut Christiani dicuntur tales à caritate, sed à fide, sicut à fide.

à fidei professione. At si ita est, sequitur, Pontificem malum non esse caput Ecclesiæ: & alios Episcopos, si mali sint, non esse capita suarum Ecclesiarum. Caput enim non est humor, aut pilus, sed membrum, & quidem præcipuum: at hoc est contra Concilium Constantiense, in quo sess. 15. damnatur error XXII. Ioannis Huf. quo assererat pastorem malum esse æquandè pastorem. & error XXX. quo assererat, prælarum malum non esse verè prælatum.

RESPONDEO igitur, membra posse considerari duobus modis: Vno modo, vt sunt res quædam secundum se, siue secundum essentiam, ac substantiam suam: Alio modo, vt sunt instrumenta operatiua. Nam exempli gratia, oculus hominis, & oculus bouis, vt sunt substantiæ quædam, differunt specie, ratione diuersa animæ: at vt instrumenta operatiua sunt eiusdem speciei, quia idem habent obiectum.

Dico igitur, Episcopum malum, Presbyterum malum, Doctorem malum, esse membra mortua, & proinde non vera corporis Christi, quantum attinet ad rationem membri, vt est pars quædam viui corporis: tamen esse verissima membra in ratione instrumenti, id est, Papam & Episcopos esse vera capita, Doctores veros oculos, seu veram linguam huius corporis, &c. & ratio est, quia membra constituuntur viua per caritatem, qua impij carent: at instrumenta operatiua constituuntur per potestatem siue ordinis, siue iurisdictionis, quæ etiam sine gratia esse potest. Nam etsi in corpore naturali non possit membrum mortuum esse verum instrumentum operationis: tamen in corpore mystico potest. In corpore enim naturali opera pendent ex bonitate instrumenti, quia anima non potest bene operari, nisi per bona instrumenta, nec opera vitæ exercere, nisi per instrumenta viua: at in corpore mystico opera nō pendent ex bonitate, aut vita instrumenti. Anima enim huius corporis, id est, Spiritus sanctus æquè bene operatur per instrumenta bona, & mala, viua, & mortua, &c.

Obiectio SECUNDA. Ecclesia in symbolo dicitur sancta, igitur non constat, nisi ex sanctis. Nec sufficit, dicent, respon- sio eorum, qui dicunt Ecclesiam dici sanctam, quia vna pars est sancta. Nam tunc etiam dici posset Ecclesia scelerata, quia vna pars, immò maior pars, est scelerata.

RESPONDEO, Ecclesiam dici, & verè esse sanctam, quia omnia, quæ ad ipsam constituendam pertinent, sunt sancta. Tria requiruntur ad Ecclesiam constituendam. PRIMO, Baptisma, quod sanctum esse nemo negare potest. SECUNDO, professio Christiana, id est, fidei, & morum, siue dogmatum, & præceptorum Christianorum. quam professionem sanctam esse, & solam ipsam esse sanctam, certissimum est. Nec enim Iudæorum, Turcarum, Ethnicorum, Hæreticorum professio sancta est, sed solum professio Christianorum. TERTIO unio membrorum inter se, & cum capite, saltem externa, quoad ea, quæ ad religionem pertinent; quæ unio etiam sine dubio est sancta. DICITUR etiam sancta propter sanctos quos habet, & nõ propterea dici debet etiam scelerata; denominatio fit à meliori. & præterea, quia habere sanctos est proprium Ecclesiæ, quia ipsa sola habet verè sanctos. habere malos non est proprium Ecclesiæ. id enim etiam a ceteris conuenit. Denique sancta dici potest, quia tota consecrata Deo; & quia caput eius Christus, est sanctus sanctorum.

- ” Obiectio TERTIA. Non habet Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem, ut Cyprianus docet libro de unitate Ecclesiæ, & similiter, non habet Ecclesiam matrem, qui Deum non habet patrem. Sed nulli improbi Deum habent patrem: *Nam qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei.* Rom. 8. & Ioan. 8. dicitur improbis: *Vos ex patre Diabolo estis.* Et 1. Ioan. 3. *In hoc sunt manifesti filij Dei, & filij Diaboli, omnes qui non est iustus, non est ex Deo.* Ergo soli boni habent Ecclesiam matrem, ergo soli boni sunt in Ecclesia.

RESPONDEO cum Augustino libro cõtra Adimantum capite 5. nomen filij tribus modis accipi in Scripturis. Vno modo dicuntur filij ratione productionis, siue illa sit propriè generatio, siue creatio, siue regeneratio; sic Dominus Christus propriè dicitur filius Dei, quia à Deo patre generatus. dicuntur etiam omnes homines filij ratione creationis. Deut. 32. *Nunquid non ipse est pater tuus, qui fecit, & creauit te?* Necnon ratione nouæ regenerationis dicuntur filij omnes iusti, & soli iusti, ut in locis notatis Rom. 8. & 1. Ioan. 3. SECUNDO dicuntur filij aliqui ratione imitationis, quomodo Galat. 4. & Rom. 4. vocat Apostolus filios Abra-

hæ, eos qui fidem Abrahamæ imitantur, & Matth. 5. *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui vos oderunt, & sitis filij patris vestri, &c.* Et hoc modo soli boni sunt filij Dei, mali omnes sunt filij Diaboli, vt dicitur, Ioan. 8. & 1. Ioan. 3. locis notatis. TERTIO modo dicuntur filij ratione doctriæ, quomodo 1. Cor. 4. Apostolus vocat Corinthios filios, quia eos docuerat Euangelium, & Gal. 4. *Filioli mei, inquit, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Et hoc modo omnes qui sunt in Ecclesia, sunt filij Dei, & Ecclesiæ, quia tenent veram doctrinam Dei & Ecclesiæ, tamen possunt esse boni, & mali. Vnde Isaia 1. *Filios enutriui, & exaltaui, ipse autem spreuerunt me.* Et Cant. 2. *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Vbi filia dicuntur animæ Christianæ, sed malæ.

His notatis, ad argumentum responderetur. Si de filiis doctriæ agatur, falsam esse assumptionem; non enim est verum, solos iustos esse filios Dei, si solius doctriæ ratio habeatur; si verò agatur de filiis Dei per regenerationem, aut imitationem, malam esse postremam illam consecutionem; ergo soli boni sunt in Ecclesia. in Ecclesia enim non sunt soli filij, sed etiam serui, quanquam isti non manent in domo in æternum, filij manent in æternum, Ioan. 8. & hoc est ad mentem B. Cypriani. is enim non voluit dicere, non esse in Ecclesia nisi filios, sed non esse vltos filios extra Ecclesiam, sicut non sunt vlli boni extra, licet sint aliqui mali intus. volebat enim terrere hæreticos & schismaticos, ac monere eos, ne putarent, se posse esse bonos, aut filios extra Ecclesiam.

Argumentum QUARTVM ex Cypriano lib. 1. epist. 6. ad Magnum: *In Ecclesia Dei, inquit, non nisi concordēs atque vnanimes habitant, loquente in Psalmis Spiritu sancto, & dicente, Deus, qui inhabitare facit vnanimes in domo.* Ergo peccatores, qui cum aliis rixas & cōtentiones mouent, non sunt in Ecclesia.

RESPONDEO, loqui Cyprianum non de quacunq; concordia, sed de illa, quæ opponitur schismati propriè dicto; agit enim ibi de Nouationis schismaticis. alioqui dissensiones alias in Ecclesia esse posse, & re ipsa sæpe inueniri, testatur idem Cyprianus in serm. de lapsis, vbi inter alia peccata,

quæ erant in hominibus de Ecclesia, ponit etiam, odiis pertinacibus inuicem dissidere.

- Argumentū QUINTVM ex Chrysoſtomo & Theophylacto in 2. Tim. 2. vbi dicunt, illud: *In magna domo sunt vasa aurea, &c.* nō posse intelligi de Ecclesia, sed de mundo, quia in Ecclesia, non sunt vasa, nisi aurea, & argentea.

RESPONDEO, non negant, malos esse posse in Ecclesia, sed dicunt nō esse necessarium, vt sint in Ecclesia, quia enim Apostolus dicit, in magna domo sunt vasa aurea, & argentea fictilia, & lignea, & notū est, in magna domo hæc omnia esse necessaria, ne quis putaret Ecclesiam non posse consistere sine malis, dicūt hi Patres, nomine domus non intelligi Ecclesiam, sed mundum, nam Ecclesia non indiget malis; in mō quando erit in optimo statu suo, id est, in cœlo, nulli habebit malos; at mundus ornatur ex malis, nō quidem se, sed per accidens; si enim non essent mali, in mundo non exerceretur iustorum patientia, nec Dei iustitia.

- Argumentum SEXTVM ex Hieronymo, qui in commentariis ad Ephes. 5. in illud; Ecclesia subiecta est Christo: *Ecclesia, sicut* quit, *Christi gloriosa est, non habens maculam, neque rugam, neque aliquid huiusmodi; qui ergo peccator est, aut aliquo modo de maculatus, de Ecclesia Christi nō potest appellari, nec Christo subiectus dici.*

RESPONDEO, significat Hieronymus non posse malos de ea parte Ecclesie appellari, quæ solos perfectos continet; nam Hieronymus in cap. 1. ad Galat. exponens illud: *Paulus Apostolus, &c. Ecclesie Galatia.* volens explicare, quomodo cohæreant inter se verba Apostoli, qui nunc totas Ecclesias videretur laudare, nunc totas vituperare, ac reprehendere, dicit Ecclesiam dupliciter accipi, id est, non duas esse Ecclesias, sed de vna diuersimodè Scripturas loqui; interdum enim tribuit Scriptura toti Ecclesie, id quod est proprium perfectorum, vt carere macula, & ruga, interdum id quod est proprium imperfectorum, vt peccare, & correptione indigere. Cū ergo laudatur Ecclesia, respiciendum est ad eam partem, quæ perfectos continet; cū reprehenditur, ad eam quæ continet imperfectos.

- Argumentum SEPTIMVM, Pacianus epist. 3. ad Sympronianum dicit, in Ecclesia nō esse maculam, aut rugam, qui

peccatores, donec non pœnitet eos vitæ prioris, non sunt in
Ecclesia, cùm autem pœnitet, iam sani sunt, &c. RESPONDEO,
non loquitur de omnibus peccatoribus, sed solum de pecca-
toribus, qui in hæresim labuntur; nam antea dixerat, Eccle-
siam carere macula, & rugis, quia caret hæreticis.

Argumentum OCTAVVM ex Augustino, qui libro 2. cõtra
Cresconium, ca. 21. *Ac per hoc, inquit, etiam nesciente Eccle-
sia, propter malam pollutamq; conscientiam damnati à Chri-
sto, iam in corpore Christi non sunt, quod est Ecclesia, quoniam
non potest Christus habere membra damnata.* Similia habet
lib. 2. contra Petilianum, cap. vlt. lib. 4. de Baptismo, cap. 3. ll.
6. cap. 3. lib. 7. cap. 49. 50. & 51. libro de vnitæ Ecclesiæ, cap.
vlt. lib. 3. doctrinæ Christianæ, cap. 32. & alibi.

RESPONDEO, propter hæc loca non solum Brentius &
Calvinus, sed etiam aliqui Catholici fingunt duas Ecclesias,
sed verè fingunt; nam nec Scripturæ, nec Augustinus vsquam
meminerunt duarum Ecclesiarum, sed vnius tantum. Certè
in breuiculo collationum, collatione tertia, cùm Donatistæ
calumniarentur, Catholicos duas Ecclesias facere; vnã,
quæ solos bonos, aliam, quæ bonos cum malis contineret:
responderunt Catholici, se nunquam duas Ecclesias som-
niasse, sed tantum distinguere partes, vel tempora Ecclesiæ;
partes quidè, quia aliter boni, aliter mali ad Ecclesiam per-
tinēt, boni enim sunt pars interior, & quasi anima Ecclesiæ,
mali sunt pars exterior, & quasi corpus, & dabant exemplum
de homine interiore, & exteriori, qui nõ sunt duo homines,
sed duæ partes eiusdem hominis.

Tempora autem distinguentes dicebant, Ecclesiam aliter
esse nunc, aliter futuram post resurrectionem; nunc enim
habet bonos & malos, tunc nõ habebit, nisi bonos; & pone-
bant exemplum de Christo, qui cùm semper sit idem, tamen
ante resurrectionem suam fuit mortalis, & passibilis, postea
immortalis, & impassibilis. quam doctrinam idem Augusti-
nus alibi saepe confirmat, & variis similitudinibus explicat.
Nam lib. 7. contra Donatistas, cap. 51. dicit bonos sic esse in
domo Dei, quæ est Ecclesia, vt ipsi sint domus Dei constru-
cta ex viuus lapidibus, malos sic esse in eadem domo, vt ipsi
tamen non sint domus. & libro de vnitæ Ecclesiæ, cap. vlti-
mo, dicit malos esse præcisos ab Ecclesia animo, non tamen
corpore;

Vna Ecclesia,

corpore; quod est dicere, pertinere ad hominem exteriorem Ecclesie, non tamen ad interiorem. Et lib. 3. doctrinae Christianae, cap. 32. explicans illud Cantic. 1. *Nigra sum, sed formosa, sicut tabernacula cedar, sicut pelles Salomonis*; notat non esse dictum, nigra fui, seu formosa sum, sed nigra sum & formosa, quia ipsa vna, & eadem Ecclesia nunc est nigra sicut tabernacula cedar, propter peccatores, quos in se habet, & simul est formosa sicut pelles Salomonis, id est, sicut tentoria regis, propter bonos, quos in se habet.

Idem Augustinus tract. 3. in Ioannis epistolam, docet malos esse quidem in Ecclesie corpore, non vt membra, sed humores corruptos, qui manent in pectore, qui reuera sunt in corpore, & tamen sunt etiam verè separati à membris corporis. Ex his responderetur, quando Augustinus dicit non esse in Ecclesia, debere intelligi non esse eo modo sunt boni, id est, non esse vt membra corporis viua.

Sed **OBIECTES**, quia B. Augustinus lib. 3. de Baptismo cap. 18 & lib. 1. cap. 21. & 22. & lib. 6. cap. 3. & lib. 7. cap. 51. docet solos sanctos esse illam Ecclesiam, quae est fundata super petram, & cui datae sunt clauae regni caelorum, & de qua dicitur, si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.

RESPONDEO, Augustinū nihil aliud significare voluisse, quam omnia privilegia, quae sunt à Deo concessa Ecclesiae vniuersae, propter solos sanctos concessa esse, id est, in utilitatem, & commodum eorum, qui salutem aeternam consequuntur. nam alioqui idem Augustinus frequentissime repetit, malos etiam Christianos vtiliter Sacramenta administrare, ac proinde regenerare homines, soluere, ligare, &c. Itaque tractat. 5. in Ioannem cōfert malos ministros canali lapideo per quem transit aqua ad areolas, & cū nihil ipse utilitatem acquirat, tamen causa est, vt herbae, & flores in areolis nascantur, & crescant. quod idem fusius docet lib. 2. contra Parmenianum, cap. 10. & 11.

OBIECTIO NONA est Magdeburgensium Cent. 1. lib. 1. cap. 4. colum. 171. vbi ex Scripturis probant duas esse Ecclesias, nam bonorum, aliam malorum. Sic enim distinguitur Mat. 5. iustitia discipulorum à iustitia Pharisaeorum; Matth. 6. distinguuntur pii ab hypocritis; Matth. 7. distinguuntur ceteri

euntur

euntium per viam angustam, à cœtu euntium per viam la-
ram; & ibidem distinguitur domus fundata super petram, à
domo fundata super arenam. constat autem, Ecclesiam ma-
lorum non esse vnam sanctam Christi Ecclesiam; igitur vera
Christi Ecclesia solos bonos amplectitur.

RESPONDEO, in nullo horum locorum distingui duas
Ecclesias, sed solùm diuersas qualitates eorum, qui in vna,
atque eadem Ecclesia sunt, quemadmodum enim Matth. 13.
distinguuntur boni pisces à malis, & tamen in eodem reti,
quod Ecclesiam significat, tam isti, quàm illi erant; ita quo-
que in eadem Ecclesia, quæ constat professione eiusdem fi-
dei, & communicatione eorundem Sacramentorum, quidam
sunt, qui ambulant per viam latam vitiorum, quidam per
viam angustam virtutum, quidam sunt verè pij, quidam hy-
pocritæ, quidam iustitiam Pharisaicam, quidam Apostoli-
cam sequuntur. DENIQUE, quidam sunt veluti domus fun-
data super petram, quidam autem veluti domus fundata su-
per arenam. Nec enim hoc loco duæ domus duas Ecclesias,
significant, nisi velimus tot Ecclesias facere, quot sunt ho-
mines; sic enim Dominus ait: *Omnis ergo, qui audit Verba*
mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui adifica-
uit domum suam supra petram, &c.

O C I E C T I O D E C I M A. Si Christi corpus Ecclesia est,
non possunt esse partes ac membra huius corporis, in qui-
bus Christus nihil operatur; nihil autem operatur in impiis,
& hypocritis; nõ igitur qui eiusmodi sunt, ad Christi Eccle-
siam pertinere possunt. Item oportet omnino distinguere,
Christi regnum à regno Diaboli, sed omnes impij ad regnũ
Diaboli pertinent; soli igitur pij pertinent ad regnum Chri-
sti, quod est Ecclesia.

RESPONDEO, non esse necesse, vt Christus in omnibus
suis membris aliquid operetur, sunt enim quædam mem-
bra mortua, & arida, quæ solùm adhærent reliquis externa
coniunctione. & si autem Christi regnum distinctum sit à
regno Diaboli, possunt tamen iidem homines ad vtrumque
regnum pertinere; qui enim malis moribus præditi, in fide
Catholica, & coniunctione cum ceteris fidelibus perseue-
rant, ad regnum Christi pertinent, quantum ad fidei pro-
fessionem; ad regnum autem Diaboli, quantum ad morum

peruersitatem. Quare sanctus AVGVSTINVS in Psalm. 47. homines impios, qui sunt in Ecclesia, dicit esse filios, & alienos; filios propter formam pietatis; alienos propter amissionem virtutum.

CAPVT X.

De infidelibus occultis.

RESTANT postremò infideles occulti, id est, qui nec fidem internam, nec vllam Christianam virtutem habent, & tamen exterius propter temporale aliquod commodum fidem Catholicam profitentur, & communione Sacramentorum cum fidelibus permiscetur; quos quidem nullo modo ad rem Ecclesiam pertinere non solum Confessionistæ, & Quinistæ docent, sed etiam aliqui ex Catholicis, quorum vultus est Ioannes de Turrecremata, libro quarto de Ecclesia, parte 2. cap. 20. Quanquam hic auctor nihil fortassè aliud dicere voluit, nisi requiri fidem, vt quis vnitus dici possit interna vnione corpori Christi, quod est Ecclesia, quod quidem verissimum est.

Nos tamen modum loquendi plurimum sequimur, qui docent, eos, qui sola externa professione coniuncti sunt fidelibus ceteris, esse veras partes exteriores, atque aded etiam membra, licet arida, & mortua, corporis Ecclesie. Vide Thomam VValdensen tomo 1. lib. 2. cap. 9. Num. 10. & cap. 11. Num. 5. Ioannem Driedonem lib. 4. de Ecclesiasticis Scripturis, & dogmatibus, cap. 2. parte 2. Petrum à Soto in Confessione Catholica, quam opposuit Confessione VVirttembergensi, capite de Ecclesia, & capite de Conciliis, & in Apologia pro eadem Confessione parte 1. cap. 11. Hosium Cardinalem, libro 3. contra Prolegomena Brentij, & Melchiorum Canum lib. 4. de locis Theologicis, capite vltimo ad argumentum XII.

Ac PRIMVM hæc sententia demonstrari potest ex illis verbis Ioannis: *Et nunc Antichristi multi facti sunt, ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis mansissent vti que nobiscum, 1. Ioan. 2.* Hoc enim loco Ioan-

nes de hæreticis loquitur, quos Antichristos vocat, & dicit eos, antequam exirent, non fuisse ex nobis, id est, non fuisse Catholicos animo ac voluntate, sed hæreticos, atque Antichristos, & tamen ex nobis exiuisse, quia & si non erant ex nobis, animo, ac voluntate, erant tamen ex nobis externa professione; sed posteaquam se prodiderunt, & in apertum schisma proruperunt, iam desierunt omnibus modis esse ex nobis.

Et quanquam S. AUGUSTINVS aliquando illa verba: *Non erant ex nobis*; exponit de prædestinatione, tamen in commentario huius loci exponit de hæreticis occultis. Sic enim ait tract. 3. in epistolam Ioannis: *Omnes hæretici, omnes schismatici ex nobis exierunt, id est, ex Ecclesia exeunt, sed non exirent, si ex nobis essent: antequam exirent ergo, non erant ex nobis, si antequam exirent, non erant ex nobis; multi intus sunt; non exierunt, & tamen Antichristi sunt.* Et infra: *Et qui intus sunt, cerie sunt in corpore Domini nostri Iesu Christi, quando adhuc curatur corpus ipsius; & sanitas perfecta non erit, nisi in resurrectione mortuorum, sic sunt in corpore Christi, quomodo humores mali; quando euomuntur, tunc releuatur corpus; sic & mali, quando exeunt, tunc Ecclesia releuatur, & dicit, quando eos euomit, atque proicit corpus, ex me exierunt humores isti, sed non erant ex me. Quid est non erant ex me? non de carne mea præcisi sunt, sed pectus mihi premebant cum inessent.* Eodem modo exponit lib. 3. de Baptismo, cap. 19. & tractatu 61. in Ioannem, quorum locorum verba infra adferemus.

SECUNDO demonstratur hoc idem ex testimoniis eorum Patrum, qui communi consensu docent, eos qui sunt extra Ecclesiam, nullam habere auctoritatem, aut iurisdictionem in Ecclesia. Vide Cyprianum libro primo, epistola sexta, & libro 2. epist. 1. Optatum libro 1. contra Parmenianum, Ambrosium libro 1. de pœnitentia, capite 2. Hieronymum in Dialogo contra Luciferianos, Augustinum in Enchirid. cap. 65. & Celestinum Papam in epist. ad Clerum Constantinopolitanum, & in altera ad Ioannem Antiochenum, qua habetur in primo tomo Concilij Ephesini, cap. 18. & 19. & citantur etiam à Nicolao I. in epistola ad Michaëlem.

Et sanè

Et sanè ipsa ratio manifestè hoc idem docet: quo pacto enim cogitari, aut fingi etiam potest, ut is habeat iurisdictionem, & proinde sit caput Ecclesiæ, qui nō est membrum Ecclesiæ? quod enim vnquam fuit caput, quod nō fuerit membrum? certum est autem, quidquid vnus, aut alter senserit occultum hæreticum, si Episcopus, aut etiam summus Pontifex esset, non amittere iurisdictionem, nec dignitatem, aut nomen capituli in Ecclesia, donec aut ipse se ab Ecclesia publicè separet, aut conuictus hæreseos inuitus separetur; nam propterea Celestinus, & Nicolaus locis citatis dicunt, Episcopum hæreticum, ex quo hæreses prædicare cœpit, neminem potuisse soluere, vel ligare, quia nimirum antequam publicè prædicare inciperet, etiamsi corde iam concepisset errorem, adhuc poterat soluere, & ligare. Quod item confirmatur ex can. Audiuius, 24. q. 1. vbi sic legitur: *Si autem ex corde suo nouam hæresim confinxerit, ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare potuit.* ADDE, quod si occultus hæreticus nullam habere possent iurisdictionem, redderetur incerti omnes actus, qui ex iurisdictione dependēt, quod non parum Ecclesiam vniuersam perturbaret. Iam ergo ille, qui non est in Ecclesia, non potest habere auctoritatem in Ecclesia, & hæreticus occultus habere potest, & aliquid de re ipsa habere auctoritatem in Ecclesia; certè hæreticus occultus esse potest in Ecclesia.

3. TERTIO idem probatur ex Origene, Augustino, & Gregorio. ORIGENES homil. 21. in Iosue: *Etiam hic, inquit, in Hierusalem, id est, in Ecclesia sunt quidam Iebusæ, qui sine fide, & actibus peruersi sunt.* Nec dubium est, quin loquatur de occultis, nam statim adiungit: *Neque enim dicimus de illis qui manifestè & euidenter criminosi sunt, ut non de Ecclesia expellantur.*

AVGVSTINVS lib. 3. de Baptismo, cap. 19. *Huius, inquit, fraternæ caritatis inimici, siue apertè foris sint, siue intus videntur, Pseudochristiani sunt, & Antichristi, inuenti enim occasione foras exeunt. Sed etiam si occasiones desint, cum intus videntur, ab illa inuisibili caritatis compage separati sunt.* Hæc Augustinus, qui cum de occultis hæreticis dicit, eos videri esse in Ecclesia, non significat, eos non esse reuera, sed non esse eo modo, quo esse videntur. Videntur enim

enim esse vniti interna & externa coniunctione, membris ceteris, & tamen non sunt vniti, nisi coniunctione externa. Nam si reuera nullo modo essent intus, sed tantum esse viderentur; pari ratione, non verè exirent, quando aperte se produnt, sed exire viderentur. Augustinus autem dicit, inuentis occasionibus foras exeunt, & addit, eos esse separatos quidem, etiam antequam exeant, sed ab inuisibili caritatis compage, non ab externa Ecclesiæ cõmunione, quemadmodum intelligi debet etiam, quod idem Augustinus dicit lib. 4. cap. 16. vbi dicit, hæreticos occultos separatos esse iudicandos, licet ipsi non exeant. loquitur enim de separatione interna, non de externa, neque proprium est hoc, apud Augustinum, hæreticis occultis, sed omnibus peccatoribus, quos Augustinus affirmat non esse in corpore Christi, vt patet ex locis citatis, capite superiore. Pergit loco notato Augustinus: *Vnde, inquit, Ioannes dixit, ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis, non ait, quod exeundo alieni facti sunt, sed quod alieni erant, propter hoc eos exisse declarauit.* Dicit & Apostolus Paulus, de quibusdam, qui circa fidem aberrauerant, in vna magna domo eos fuisse, credo quod nondum exierant.

Item lib. 4. cap. 10. *Aut si zizania,* inquit, *sola dicenda sunt, quæ & in finem in maligno errore perdurant, & foris multa frumenta sunt, & intus multa zizania.* Quorum verborum hic videtur esse sensus, vt intelligamus, extra Ecclesiam esse multos manifestos hæreticos, qui tandem conuertentur ad veram fidem; & intus in ipsa Ecclesia esse multos occultos hæreticos, qui nunquam conuertentur. Idem habet lib. 1. de ciuit. Dei, cap. 35. *Meminerit, sanè, inquit, in ipsis inimicis suis latere ciues futuros, sicut ex illorum numero etiam Dei ciuitas habet secum connexos communionem sacramentorum.* Vbi illud est obseruandum, de inimicis, qui sunt extra Ecclesiam, Augustinum dixisse, eos esse ciues futuros; quia modò non sunt ciues, sed erunt tempore suo. at de inimicis, qui latent intra Ecclesiam, non dixisse inimicos futuros, sed præsentis, iam enim sunt in ipsa Ecclesia, cum tamen pertineant ad numerum inimicorum.

Rursum tract. 61. in Ioan. tractans illud Ioannis 13. vbi legitur Christus exeunte Iuda turbatum fuisse: *Hoc nobis,* inquit,

inquit, Dominus significare sua turbatione dignatus est, quod scilicet falsos fratres, & Domini agrum illa zizania, ita necesse est usque ad messis tempus inter frumenta tolerari, & quando ex eis aliqua separari etiam ante messem Urgens causa compellit, fieri hoc sine Ecclesia perturbatione non possit. Hanc perturbationem sanctorum suorum, per schismaticos & hereticos futuram, quodammodo pronuncians Dominus praesignavit in se ipso, cum exituro inde homine malo, & commixtionem frumenti, in qua diu fuerat toleratus, separatione aperitissimam relicturo, turbatus est, non carne, sed spiritu. Et infra declarat, quomodo Iudas unus esset ex discipulis Domini, tamen iam typum gereret hereticorum. Unus, inquit, numero, non merito; unus specie, non virtute; commixtione corporali, non vinculo spirituali; carnis adiunctione, non cordis unitate. Et infra: Virumque verum est, & ex nobis, & ex nobis; secundum aliud ex nobis, secundum aliud non nobis; secundum communionem Sacramentorum ex nobis, secundum suorum proprietatem criminum non ex nobis. Ita libro de gestis cum Emerito, cap. I. Quidam, inquit, adhaerens corde positi in parte Donati, praesentiam nobis exhibent corporalem, carne intus, spiritu foris.

Denique libro de catechizandis rudibus, cap. 17. distinguit tria genera Christianorum, hereticos occultos, malos Catholicos, bonos Catholicos: Sunt, inquit, qui propterea volunt esse Christiani, ut aut promereantur homines, a quibus temporalia commoda expectant, aut quia offendere nolunt, quos timent; sed isti reprobis sunt, etsi ad tempus eos portat Ecclesia, sicut area usque ad tempus ventilationis paleam sustinet. Si non se correxerint, & propter futuram sempiternam requiem Christiani esse ceperint, in fine separabuntur, nec sibi blandiantur, quod in area esse possunt cum frumento Dei, quia in horreo cum illo non erunt, sed igni debito destinabuntur. Sunt etiam alij meliori quidem spe, sed tamen non minus periculo, qui tam Deum timent, & non irridunt Christianum nomen, nec simulato corde intrant Ecclesiam Dei, sed ista vita expectant felicitatem. Vbi manifestè vides, ex collatione horum duorum generum hominum, primum illud esse eorum, qui Deum non timent, sed irridunt Christianum nomen, & ficto corde intrant Ecclesiam, & tamen in

sunt, & manent, ac numerum faciunt, donec aperta disces-
sione non separantur.

GRIGORIUS lib. 3. moral. cap. 4. explicās illa verba Iob 16.
Ruge meæ testimonium dicunt contra me: *Quid, inquit, per-
rugas nisi duplicitas designatur? Ruge itaq; sunt sancta Eccle-
sia omnes, qui in ea dupliciter. Vivunt, qui fidem & vocibus cla-
māt, operibus denegant. Hi nimirū pacis tempore, quia huius
mundi potestatibus eandē fidem honori esse conspiciunt, fideles
se esse mentiuntur: sed cū sanctā Ecclesiam subita aduersita-
tis procella turbauerit, ilico ostendunt quod in perfida mente
moliuntur. Et infra: Sed quia nunc intra sinum fidei multos
etiā reprobos tenet, cū tempus persecutionis exarserit, ipsos
hostes patitur, quos prædicationis verbis alere antè videbatur.
Dicat ergo, ruga meæ testimonium dicunt cōtra me, id est, ipsi
me insequendo increpāt, qui nunc in meo corpore positi dupli-
citate sua in se malitiā non emendant. Et infra: Etiam pacis
sua tempore sancta Ecclesia falsiloquiū patitur, dum sunt in
ea multi, qui de æternitatis promissione diffidūt, & tamen se
fideles esse mentiuntur, sed cū malitia tempus eruperit, is
qui nunc metuens derogat ad contradiscendum, ante faciem
Venit, quia verbis vera fides apertis & vocibus obsistit.*

QVARTO probatur ratione, ac primū similitudo cor-
poris humani id quod quærimus suadere potest. Est enim
Ecclesia similis corpori humano, vt Apostolus docet Rom.
12. & I. Cor. 12. in corpore autem humano multa ac varia ef-
se videmus partium genera, ita vt quædam viuant, & sen-
tiant, quædam viuant, & nō sentiant, quædam nec viuant,
nec sentiant, vt notum est. Igitur in Ecclesia quoque nihil
impediet, quod minus sint aliqui, qui habeant fidem, & cari-
tatem; quidam solam fidem; quidam ne ipsam quidē fidem,
sed externam duntaxat coniunctionem.

DEINDE si ij, qui fide interna carent, non sunt, nec esse
possunt in Ecclesia, nulla erit inter nos, & hereticos amplius
quæstio de Ecclesiæ visibilitate, proinde (quod ego certē ma-
gni facio) superuacaneæ erunt tot eruditissimorum hominū
disputationes, quæ hætenus prodierunt. Omnes enim qui
hætenus scripserunt, id obiiciunt Lutheranis, & Caluini-
stis, quod Ecclesiam inuisibilem faciant. Nullam autem fu-
turam amplius quæstionem, ita probo.

Luthe-

Lutherani, & Calvinistæ signa visibilia quædam & externa Ecclesiæ statuunt, nimirum prædicationem verbi Dei, & Sacramentorum administrationem, & constanter docent, vbiunque hæc signa conspiciuntur, ibi esse etiam veram Christi Ecclesiam. quia tamen solos iustos, & pios ad Ecclesiam veram pertinere volunt, & nemo potest certò scire, qui sint verè iusti, & pii inter tam multos qui iustitiam, & pietatem exterius præ se ferunt, cum certum sit multos vbiq; esse hypocritas, & falsos fratres: Idcirco nostri rectè cõcludunt eos facere Ecclesiam inuisibilem. Porro Lutheranis, & Calvinistis iustitia in sola fide consistit, idemque est apud eos Ecclesiam esse cœtum iustorum, & piorum, & esse cœtum verè credentium; quis non igitur videt, nos cum illis placere convenire, si omnes illos ab Ecclesia excludamus, qui veram fidem in corde non habent?

AD HAEC, necesse est, ut nobis certitudine infallibilis constet, qui cœtus hominum sit vera Christi Ecclesia; nam cum Scripturæ traditiones, & omnia planè dogmata ex testimonio Ecclesiæ pendeant, nisi certissimi simus, quæ sit vera Ecclesia, incerta erunt profus omnia. At non potest certitudine infallibili nobis constare, quæ sit vera Ecclesia, si interna requiritur in quolibet membro, seu parte Ecclesiæ; quis enim certò nouit, in quibus sit ista fides? non igitur fides, aut aliquid aliud inuisibile, & occultum requiritur, ut quis aliquo modo pertineat ad Ecclesiam.

RESPONDENT quidam ad hoc argumentum dupliciter. PRIMO, satis certò posse cognosci cœtum hominum fidelium, ita ut etiam videri dicatur, si effectus fidei conspiciantur, qualis est protestatio & confessio fidei; nam etiam hominem verè & propriè videre dicimus, cum tamen animam non videamus nisi in suis effectibus. SECUNDO addunt, nõ esse necessarium, ut constet nobis distinctè qui sint illi homines, qui Ecclesiam faciunt, sed satis esse si assignemus quendam cœtum hominum, intra quem certò scimus, vel credamus esse omnes illos, qui ad Ecclesiam pertinent. Siquidem si cui ostenderetur populus Romanus inuersus in foro, aut in theatro, vbi tamen essent etiam alii qui externi admisti, verè diceretur illum vidisse populum Romanum.

Romanum, tametsi discernere non potuisset Romanos ab externis.

Sed neutra solutio videtur satisfacere; ac prior quidem facile refellitur; nam cognitio illa ex effectis non est certa, sed coniecturalis. neque exemplum hominis conuincit; nam imprimis effectus vitæ in homine naturales sunt, & necessarii; effectus autem fidei liberi sunt, ac voluntarij, proinde multò minus certi. Deinde nec ipsum hominem ita videmus, vt certitudine infallibili nobis constet, eum quem videmus esse hominem; siquidem fieri potest, vt cum nos hominem videre credimus, Angelum, aut dæmonem videamus in forma humana. Certè Abraham, Loth, Tobias, & alij in Testamento veteri non rarò homines esse crediderunt, qui Angeli erant; nos autem infallibilem certitudinem de Ecclesia habere volumus, qualem habemus, non de ipso homine, sed de figura, & externis coloribus, ac lineamentis corporis humani, in quorum visione decipi non possumus.

Posterior verò solutio multis de causis non satisfacit. **PRIMO**, quia potest fieri, vt ad eò crescat aliquàdo numerus hypocritarum, vt plures sint hæretici occulti, quàm veri ac perfecti Catholici; tum autem non posset quisquam verè dicere, hic cœtus est Ecclesia Christi: quandoquidem in eo cœtu, quem ostendit, maior pars ad Ecclesiam non pertinet, nec ipse scit, qui sint illi pauci, qui Ecclesiam faciunt. & quamuis sperandum sit, maiorem partem eorum, qui profitentur fidem, esse synceros, id tamen non est certum.

SECUNDO, quia cum nunquam tota Ecclesia in vnum locum conueniat, ita vt possimus certò dicere, in hoc cœtu est Ecclesia, sed sparsa sit per varia loca, & de nulla parte certi sumus, an non sit tota illa pars sine vera fide, quocunq; iuerimus, semper erimus dubij, an communicemus cum vera Christi Ecclesia. Neque his repugnat, quod alibi scriptumus, Romanam Ecclesiam particularem non posse destitui vera fide; nam nec ipsa Romana Ecclesia particularis tota simul alicubi conuenit, sed sparsim congregatur in variis basilicis, quæ sunt in Romana ciuitate, nec certò scimus certitudine infallibili in eo cœtu, ad quem nos fortè accedimus, non esse omnes sine vera fide in corde.

QQ

TERTIO,

TERTIO, quia posset etiam fieri, ut totum generale Concilium esset extra Ecclesiam; quid enim magnum esset, si inter tot millia profitentium Christi fidem, trecenti, vel quingenti homines, qui ad Concilium conueniunt, fide vacarent? ita nimirum res alioqui notissimæ, & quas certissimas esse oportet, in dubium reuocabuntur. Certè Brentius ut in disputatione de Conciliis annotauimus, ea ratio Conciliorum auctoritatem eleuat, quia non sumus certi, nullus eorum Patrum fidem veram in corde habuerit, & proinde in Ecclesia Dei fuerit; non enim est columna & firmamentum veritatis falsa Ecclesia, sed vera.

QUARTO, quia si non scimus distinctè, qui sint, qui Ecclesiam cōstituunt, non tam sciemus, quæ sit Ecclesia, quæ ubi sit, seu potius ubi lateat Ecclesia. quod quidem non est ad Ecclesiæ visibilitatem saluandam, de qua in sequenti capite disputandum erit: sed iam quid aliqui obiiciamus deamus.

Obiiciunt PRIMO, fundamentum & quasi formam Ecclesiæ esse fidem, cum legamus I. Cor. 3. *Quasi bonus arxitectus fundamentum posui, & fundamentum aliud nemo potest ponere, prater id, quod positum est, quod est Christus Iesus.* Ad Ephes. 2. *Superadificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu.* Ephes. 4. *Vnus Deus, vna Fides, vnum Baptisma.*

RESPONDEO, formam Ecclesiæ non esse fidem internam (nisi Ecclesiam inuisibilem habere velimus) sed externam, est, fidei confessionem. id quod apertissimè docet S. Augustinus lib. 19. contra Faustum, cap. 11. & experientia idem testatur; illi enim admittuntur ad Ecclesiam, qui profitentur fidem. In locis autem allegatis fides non dicitur forma, fundamentum Ecclesiæ, sed fundamentum iustitiæ, vel caritati, quæ est in Ecclesia; adde, quod Scripturæ, sicut Ecclesia ponunt fidem, ita etiam ponunt caritatem, & cetera dona Spiritus sancti, & tamen nemo Catholicorum dicit, non esse de Ecclesia eos, qui caritate & donis Spiritus sancti carent.

Obiiciunt SECUNDO, definitionem Concilij Lateranensis, quæ habetur cap. Firmiter, de summa Trinitate & de Catholica: vna est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam

nemo saluatur; cui similis est definitio Nicolai Papæ, quæ habetur de consecrat. dist. 1. can. Ecclesia, Ecclesia est Catholicorum collectio, non sunt autem fideles & Catholici, qui fidem in corde non habent, etsi eam ore profiteantur.

RESPONDEO, non esse has Ecclesiæ definitiones; nam Concilium Lateranense solùm asserere voluit, Ecclesiam esse vnam, non autem quid sit Ecclesia, accuratè describere. Appellauit autem Ecclesiam fidelium, quia hoc nomine distinguuntur Christiani baptizati, tum ab iis, qui manifestè infideles sunt, tum etiam à catechumenis. Propriè enim apud veteres catechumeni non dicebantur fideles, vt supra ostendimus. Itaque idem est, ac si Concilium dixisset, Christianorum Ecclesia vna est, non multæ. Adde SECUNDO, posse etiam nomen fidelis accipi pro eo, qui fidem publicè profiteretur, quemadmodum mox dicemus de nomine, Catholicus. Adde TERTIO, verissimè etiam dici potuisse, Ecclesiam fidelium, id est, eorum, qui veram fidem habent in corde, vnam esse; Ecclesia enim præcipuè, & ex intentione fideles tantùm colligit; cum autem admiscerentur aliqui ficti, & qui verè non credunt, id accidit præter intentionem Ecclesiæ. Si enim eos nosse posset, nunquam admitteret, aut casu admissos continuò excluderet.

Porro in verbis illis Nicolai Papæ: *Ecclesia est Catholicorum collectio*, necessariò cogimur dicere, vocari Catholicos eos, qui fidem Catholicam profitentur, quidquid sit de fide interna; iubet enim Nicolaus, vt non fiant Ecclesiæ, id est, vt ipse exponit, Catholicorum collectiones, sine nutu sedis Apostolicæ. Planum autem est, non aliter fieri posse Catholicorum collectiones, quàm conuocando in vnum locum eos, qui habentur, & dicuntur Catholici, id est, eos, qui publicè Catholicos se esse profitentur.

Obiiciunt TERTIO, testimonia Patrum, qui dicunt, hæreticos nō esse verè Christianos, quales sunt Tertullianus libro de pudicitia. Cyprianus lib. 4. epist. 2. Athanasius serm. 2. contra Arianos, & Augustinus libro de gratia Christi, cap. 10. at Ecclesia Christi non nisi Christianorum esse potest; non igitur ad Ecclesiam pertinent, qui veram fidem non habent. RESPONDEO, eos Patres loqui de manifestis hæreticis, qui nec in corde, ne in ore Christi fidem habent. Christianus enim

enim nomen est professionis, & illi dicuntur Christiani, qui Christi legem ac fidem publicè colunt ac sequuntur.

Obiiciunt **QVARTO**, an Christi aduentum non solam Synagogam Iudæorum ad Ecclesiam Dei pertinuisse, sed omnes præterea Gentiles, qui per orbem terræ dispersi, vnum Deum sincerè colebant. Ex quo videtur sequi, vt fides sit Ecclesiæ vinculum, & proinde, qui fidem non habet, ad Ecclesiam non pertineat. **RESPONDEO**, omnibus seculis et omnes & solos Ecclesiam Dei constituisse, qui simul congregati erant confessione & protestatione, siue ea per sacrificium siue alio modo fierent, vnius fidei in vnum Deum creatorem cæli & terræ.

Obiiciunt **VLTIMO**. Potissima causa, cur in Ecclesiæ membris includuntur hæretici occulti, illa esse videtur, constet nobis infallibili certitudine, quinam cæterus numerus sit Ecclesia; at hæc certitudo haberi nequit, etiam hæretici occulti ad Ecclesiam pertinere dicantur: quod his argumentis confirmatur.

PRIMO, non sunt Ecclesiæ membra qui non sunt baptizati, at nemo scit certò, qui sint verè baptizati, tū quia character Baptismi est inuisibilis, tum etiam quia cū exterior Baptismus exhibetur, pauci adsunt, qui videant, ac proinde ceteri fide humana contenti esse debent.

SECUNDO, Ecclesia nō potest esse sine Episcopis & Presbyteris, vt Hieronymus docet contra Luciferianos. At qui nouit certò, qui sint veri Episcopi & Presbyteri, cū id peccat ab intentione ordinantis, & à characterè inuisibili.

TERTIO, excommunicati non sunt de Ecclesia, vt nō supra docuimus; at multi sunt excommunicati occulti, mirum excommunicati à iure ipso facto, & non promulgati coram populo, ex quo cogimur dubitare, cū aliquem excommunicamus, sit ne ille de Ecclesia, an non?

QVARTO, sæpe accidit, aut certè accidere potest, vt hæretici manifesti alicubi simulent se Catholicos; item Iudæi Turcæ, Paganis miscent se fidelibus, & tamen aut ipsi de Ecclesia non erunt, aut Ecclesiam esse dicemus cæterum hæreticorum, & Paganorum hypocritarum.

Respondeo ad **PRIMUM**, ad hoc, vt aliquis sit de corpore Ecclesiæ, non requiri characterè, sed externum Baptismum

nec externum Baptismum requiri, vt quis censeatur, & sit de Ecclesia, sed tantum vt admittatur. Si quis enim petit admitti ad Ecclesiam, id non fiet sine Baptismo. Tamen si quis dicat se baptizatum, & non constet contrarium, admittetur ad Sacramenta cetera, & per hoc erit de corpore Ecclesiæ; & signum huius est, quia si postea innotescat, illum non fuisse baptizatum, si quidem culpa ipsius id sit factum, expelletur de congregatione, nec recipietur, nisi post pœnitentiam baptizetur: at si non culpa eius, non repelletur, sed perficietur in eo, quod deerat, nec iudicabitur non fuisse in Ecclesia, sed iudicabitur intrasse aliunde, quàm per ordinariam portam. Vnde Innocentius III. cap. Apostolicam, de Presbytero non baptizato, iudicauit, Presbyterum non baptizatum verè fuisse in Ecclesia, & iussit pro eius anima offerri sacrificium, vt pro aliis fidelibus. Et Dionysius Alexandrinus, vt habemus lib. 7. cap. 8. hist. Eccles. iudicauit quendam fuisse verè in Ecclesia, quem constabat non verè baptizatum, sed tantum percepisse alia Sacramenta, vt baptizatum.

Hæc videtur fuisse sententia Io. Driedonis libro 4. descript. & dogm. Ecclesiast. cap. 2. part. 2. vbi sic loquitur; *Omnes, qui habentur, tanquam Sacramento fidei visibiliter adscripti Ecclesia, secundum pacem quandam corporaliter cum Christiano populo conuersantes, dicuntur esse in Ecclesia, donec vel iudicio Ecclesia separètur, vel sua sponte exeant, ipsam Ecclesiam contemnes, & persequentes.* Hæc ille. Qui satis aperte scribit, in Ecclesia esse non solum omnes baptizatos, sed omnes etiam illos, qui habentur pro baptizatis. Posset tamen etiam responderi, & melius, eos qui non sunt baptizati, & tamen habentur pro baptizatis, esse de Ecclesia secundum apparentiam exteriorem tantum, id est, putatiuè, non verè. nec tamè inde sequitur, vt Ecclesia fiat inuisibilis. nam tametsi nō possint aliqui probare se esse baptizatos: tamè pluri mi probare possunt: & Baptismus naturâ sua visibilis est.

Ad SECUNDUM dico, posse in Episcopis duo considerari. PRIMO, quòd locum Christi teneant, & quòd propterea debeamus illis obedientiam, & quòd ipsi non possint nos decipere in iis, quæ necessaria sunt ad salutem. SECUNDO, quòd habeant potestatem Ordinis & Iurisdictionis. Si PRIMO modo considerentur, certi sumus certitudine infallibili, quòd
isti,

isti, quos videmus, sint veri Episcopi & Pastores nostri. Nam ad hoc nõ requiritur, nec fides, nec character ordinis, nec legitima electio, sed solùm vt habeantur pro talibus ab Ecclesia. Cùm enim sint Episcopi propter Ecclesiam, non contra; Deus assistit eis, qui pro talibus habentur, ne errent in Ecclesia docenda. Itaq; sunt illi veri Episcopi, & Pastores, non absolute: sed quoad illa tria, quæ diximus. Quod est idem, ac si diceremus, eos non esse quidem in seueros Episcopos: tamen donec pro talibus habentur ab Ecclesia, deberi illis obedientiam, cùm conscientia etiam erronea obliget: itẽ tenent eos locum Christi, de facto non de iure, cùm re ipsa populus Christi nomine regant: denique non posse ab illis Ecclesiam decipi, eum Ecclesia non posset errare, & tamẽ eos tenent sequi, quos pro veris Pastoribus habet. Quod postremũ modo accipiendum est; si videlicet eiusmodi Episcopi in doctrina omnes conueniant, aut summi Pontifices sint. non enim dubium est, quin Episcopi particulares, si ab aliis differant, deat errare possint. Si SECUNDO modo considerentur, non habemus certitudinem, nisi moralem, quod isti sint veri Episcopi, quanquã certum est certitudine infallibili, quod alii qui saltem sint veri, alioqui Deus Ecclesiam deseruisset: sed ad hoc, vt teneamus Ecclesiam certam & cõspiciam, quantum ad capita & membra, sufficit prima consideratio.

Ad TERTIVM dico, excommunicatos occultos esse de Ecclesia, numero, non merito; de facto, non de iure.

Ad QUARTVM dico, in primis difficile esse, vt eiusmodi homines non continuò detegantur, sed tamen etiam si longo tempore deludant Ecclesiam, nihil inde incommodum accidere posse; nam Ecclesia non eos numerat inter suos, nisi ratione professionis externæ (nec enim de internis hominibus iudicat) professio autem illa externa sanctissima est, licet illis malè vsurpetur. Itaq; sunt illi de Ecclesiæ corpore, dum fidelibus iunguntur eo vinculo professionis & obedientiæ quod Ecclesiam vniuersam ligat, & in vnum corpus redigit. Nec tamen sequitur, Ecclesiam propterea esse cœterum hæreticorum, & Paganorum hypocritarum; nam etsi pauci quidam tales in Ecclesia sunt, tamen certi sumus certitudine dei diuinæ, in eadem Ecclesia multos esse verè fideles, pios, electos.

electos, quemadmodum etiam in corpore humano inueniuntur & ungues & capilli, qui non viuunt, & nemo tamen inde colligit, corpus humanum nihil esse, nisi ungues & capillos. Atq; hæc dicta sunt iuxta sententiam Driedonis. Nam secundum alteram sententiam, quam nos paulò antè veriorē esse diximus, respondendum erit, Judæos, Turcas, Paganos, nec non manifestos hæreticos, qui alicubi simulent se esse Christianos & Catholicos non esse de Ecclesia, nisi secundum apparentiam exteriorem, & putatiuè nō verè. Neque inde sequetur, vt Ecclesia fiat inuisibilis: nam si fortè necesse sit, cognoscere, an eiusmodi homines sint Ecclesiæ Catholicæ membra, necne: cogi poterunt, vt ostendant admissionem suam ad Ecclesiam, id est, vt probent se baptizatos, vel reconciliatos, quæ visibilia, & sensibus externis exposita sunt. Alia verò ratio est de fide, aliisq; internis virtutibus, quas qui in omnibus Ecclesiæ membris requirunt, ij faciunt Ecclesiam planè inuisibilem, & soli Deo notam, vt rectè Petrus à Soto Brentianis obiecit.

CAPVT XI.

Proponitur altera controuersia; An Ecclesia sit semper visibilis, siue, an errare & deficere possit.

EXPLICIT VIMVS, quid sit Ecclesia, nunc dicendum est, qualis sit. Dissensio inter nos & hæreticos in tribus consistit. Primum enim illi dicunt, veram Ecclesiam esse inuisibilem, soli q; Deo cognitam. Quo loco nota ex Friderico Staphilo in prima Apologia, parte 3. Lutheranos inuitò Ecclesiam inuisibilem fecisse, deinde tamen, cum viderent absurda, quæ inde sequebantur, secreto consilio statuisse, vt Ecclesia visibilis diceretur: Itaque cœperunt omnes docere, Ecclesiam esse visibilem; sed sic tamen, vt nomine visibili, re inuisibilis esset.

Ac PRIMVM Lutherus in libro de seruo arbitrio, cum ei Erasmus obiecisset, non esse credibile, Deum tam longo tempore deseruisse Ecclesiam, respondit, Deum nunquam deseruisse Ecclesiam, sed non esse Ecclesiam Christi illam,

quæ vulgò dicitur Ecclesia, id est, Papam, Episcopos, Clericos, Monachos, & ceteram Catholicorum multitudinem; sed Ecclesiam esse quosdam paucos pios, quos, quasi reliquias, Deus conseruat: Et semper hoc fuisse in mundo, ut vera Ecclesia non esset illa, quæ dicebatur Ecclesia; sed quidam pauci. Et in libro contra Catharinum dicit, Ecclesiam esse spiritualem, & sola fide perceptibilem, In libro de abroganda Missa priuata, part. I. sic loquitur idem Lutherus: *Quis, inquit, Ecclesiam nobis monstrabit, cùm sit occulta in Spiritu, & solum credatur? sicut dicitur; Credo Ecclesiam sanctam?*

Iam MAGDEBURGENSES Cent. I. lib. I. cap. 4. col. 170 definiunt, Ecclesiam cœtum visibilem; tamen col. 171. distinguunt duas Ecclesias; & col. 178. dicunt, veram Ecclesiam esse cœtum exiguum plerumque; falsam verò, numerosum, quia ad veram soli illi pertinent, qui intrant per portam angustam, id est, verè pij; quæ Ecclesia proinde sit invisibilis; & col. 181. dicunt, tempore Christi fuisse de Ecclesia ra Pastores, Magos, Zachariam, Simeonem, Mariam, Annam; non autem Pontifices & Sacerdotes, quia nimirum illi pij, isti impij erant.

PHILIPPVS Melanchthon in Locis, loco 12. quæ de Ecclesia, repetit aliquoties Ecclesiam esse visibilem; tamen ibidem dicit, in controuersis sequendum esse verbum Dei iuxta confessionem veræ Ecclesiæ; hanc autem veram Ecclesiam dicit non esse Pontifices & Sacerdotes, nec maiorem partem Concilij, sed quosdam pios & electos à Deo illuminatos; & ibidem dicit, tempore Eliæ Ecclesiam veram fuisse Eliam, Heliseum, & paucos alios illis adhærentes; non autem ceteram Iudæorum multitudinem: Et tempore Christi Ecclesiam fuisse Zachariam, Simeonem, Mariam, Pastores quia nimirum pij erant.

BRENTIVS in Confessione VVirtembergensi, capite de Conciliis, dicit, habere Ecclesiam Dei promissionem; tamen non esse standum iudicio Conciliorum, quia pauci sunt ibi electi, & quia sæpe maior pars vincit meliorem. Et in Prolegomenis: *Vide, inquit, quod faciat (Petrus à Soto) Ecclesiam visibilem, & sensibus corporeis perceptam. Delendus igitur est ille articulus Symboli Apostolici; Credo Ecclesiam sanctam & catholicam*

holicam, & erit sic reponendus; Video & sentio Ecclesiam sanctam Catholicam. Item CALVINVS lib. 4. Instit. cap. 1. §. 7. *Bisariam, inquit, de Ecclesia sacra litera loquuntur: Interdum enim cum Ecclesiam nominant, eam intelligunt, quæ est reuera coram Deo, &c.* Et infra de hac loquens: *Nobis, inquit, inuisibilem solius Dei oculis conspicuam credere Ecclesiam necesse est.* Et §. 3. *Ceterum, inquit, ad amplexandam eomodo Ecclesia unitatem, nihil opus est Ecclesiam ipsam oculis cernere, aut manibus palpare.*

SECUNDO docent, visibilem Ecclesiam interdum ita errare in fide, & moribus, ut penitus deficiat: ita Calvinus in præfatione Institut. *Sed non parum, inquit, à vero aberrant, dum Ecclesiam non agnoscunt, nisi quam præsentis oculo cernant.* Et infra: *Fremunt, inquit, nisi Ecclesia digito semper ostendatur.* Et infra: *Quin potius, inquit, permittamus Deo, ut quando ipse solus nouit, qui sui sunt, interdum etiam Ecclesia sua exteriorem notitiam ab hominum aspectu auferat.*

TERTIO docent, Ecclesiam veram, id est, inuisibilem non posse quidem deficere, nec errare in iis, quæ necessariò ad salutem pertinent; tamen in aliis errare posse: Ita Calvinus lib. 4. cap. 8. Institut. §. 13. & alibi. Nos contrarium asserimus, ac singula suis argumentis confirmabimus.

CAPVT XII.

Ecclesiam esse visibilem.

RIMVM igitur, quod vera Ecclesia sit visibilis, probatur primò ex Scripturis omnibus, vbicun- que inuenitur nomen Ecclesiæ; nam semper nomine Ecclesiæ visibilis congregatio significatur; nec vnum saltem locum Calvinus proferre potuit, nec protulit, vbi hoc nomen tribueretur congregationi inuisibili. Certè cum dicitur Num. 20. ^{v. 4.} Quis eduxistis Ecclesiam Domini in solitudinem? Ecclesia vocatur populus ille notissimus Israël, qui exierat de Ægypto: Sic 3. Reg. 8. ^{v. 17.} de visibili Ecclesia manifestè loquitur Scriptura, cum dicit: Conuertitq; Rex faciem suam, & benedixit omni Ecclesia Israël; omnis enim Ecclesia Israël stabat. Matt. 16. Super hanc petram ædificabo Ecclesiam

Q Q 5

Ecclesiam

Ecclesiam meam. Nomine petrae siue intelligas Christum, aut fidei confessionem, ut haereticus volunt, siue Petrum, ut nos credimus, semper fundamentum Ecclesiae est aliquid sensibile, ut patet, ac proinde Ecclesia ipsa est sensibilis, siue visibilis; nam etsi nunc neque Christum, neque Petrum videamus, tamen tunc uterque sensibus corporeis expositus erat ad videndum: & nunc uterque videtur, non in se, sed in Vicario, aut successore suo: Sicut Regnum Neapolitanum non ideo est inuisibile, quia Rex abest, nam Rex videtur in suo Prorege. Matth. 18. *Dic Ecclesia, si Ecclesiam non audierit, &c.*

Certè neutrum seruari posset, si esset Ecclesia inuisibilis, Act. 20. *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Quomodo poterant regere Ecclesiam, quam non nouerant? Act. 15. *Ille quidem deducti ab Ecclesia pertransibant Phanicem.* Et ibidem *Cum uenissent Hierosolymam suscepti sunt ab Ecclesia.* Et cap. 18. *Ascendit Paulus, & salutauit Ecclesiam.* Quomodo illi conueniunt Ecclesiae inuisibili? 1. Cor. 15. Gal. 1. & Philip. Paulus dicit, se persequutum Ecclesiam Dei; at notum est, quos persequabatur, ex Act. Apost. cap. 9. Denique 1. Tim. 3. *Hac tibi scribo, fili Timothee, ut scias, quomodo te oportet conuersari in domo Dei, quae est Ecclesia Dei uiuens, &c.* At sane non poterat in ea conuersari, nisi sciret, quænam esset.

SECUNDO, probatur ex alijs Scripturis, ubi non nominatur, sed tamen aperte describitur Ecclesia, Psal. 18. *In sole posuit tabernaculum suum.* exponit Augustinus tract. 2. in epist. Ioannis; In manifesto posuit Ecclesiam suam, ut, sicut sol non potest omnino latere, ita nec Ecclesia possit abscondi. Item Isa. 2. Dan. 2. & Micheæ 4. comparatur Ecclesia monti magno & conspicuo, qui nullo modo potest latere, secundum communem expositionem Hieronymi in ea loca, & Augustini tract. 1. in epist. Ioannis. Item illud Matth. 5. *Non potest ciuitas abscondi supra montem posita.* Augustinus libro de ueritate Ecclesiae, cap. 14. & alibi passim exponit de Ecclesia. Denique, parabolæ Euangelicæ de area, de reti, de ouili, de conuiuio, &c. omnes ostendunt Ecclesiam veram, quæ est regnum caelorum, esse visibilem.

Probatur TERTIO, ex ipso ortu, & progressu Ecclesiae, nam, ut omittamus statum Testamenti veteris, in quo adeo

visibi-

visibilis erat Ecclesia, vt in ipsa carne portarent visibile signum Circumcisionis; In Testamento nouo sine dubio Ecclesia Christiana tota erat in principio in Apostolis & discipulis Christi, qui ad eò visibiles erant, vt super illos visibiliter Spiritus sanctus descenderit in die Pentecostes: Deinde, istis additi sunt visibiliter vna die homines ad tria millia, & rursum ad quinq; millia, per fidei Confessionem & Baptismum, vt patet Act. 1. 2. 3. & 4. ac deinceps semper illi omnes, & soli habiti sunt de Ecclesia Christi, qui ad illos primos se adiunxerunt per Baptismum, & Confessionem fidei, & inde non recesserunt per hæreses, aut schismata, vel expulsi non sunt per excommunicationem.

QUARTO, probatur ex ipsa ratione Ecclesiæ; Ecclesia enim est societas quædam, non Angelorum, neq; animarum, sed hominum: Non autem dici potest societas hominum, nisi in externis & visibilibus signis consistat; nam non est societas, nisi se agnoscant ij, qui dicuntur socij: non autem se possunt homines agnoscere, nisi societatis vincula sint externa & visibilia. Et confirmatur ex more omnium humanarum societatum; nam in militiam, in ciuitatem, in regnum, & alia similia nõ aliter homines adscribuntur, quàm signis visibilibus: Vnde Augustinus lib. 19. contra Faustum, cap. II. *In nullum, inquit, nomen religionis, seu verum, seu falsum, coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorũ, vel Sacramentorum visibilibus consortio colligentur.*

QUINTO, tempore Christi, vt volunt Philippus & Illyricus, Ecclesia solùm erat in Zacharia, Simeone, Anna, Maria, & paucis alijs pijs, non autem in Pontificibus, & cetera multitudine Iudæorum. At constat, quòd Zacharias, Simeon, & ceteri communicabant cum Pontificibus in templo, sacrificijs, &c. Nam Zacharias in eodem templo sacrificabat: Anna ab eo templo non recedebat: Maria ibat singulis annis ad templum illud: Christus ipse mittebat leprosos ad Sacerdotes, & dicebat: *Qua dicunt, facite*. ergo, vel malè faciebant isti comunicãdo falsæ Ecclesiæ: vel malè faciunt Lutherani non comunicandi nobiscum, & non obediendo Pontifici.

SEXTO, probatur ex necessitate, nam tenemur omnes sub periculo aternæ mortis veræ Ecclesiæ nos adiungere, & in

in illa perseverare, id est, capiti eius obedire, & ceteris membris communicare, ut patet ex Cypriano de simplicitate Prælatorum, Hieronymo in epistola prima ad Damasum de nomine hypostasis, & Augustino lib. 4. de Baptismo, cap. 1. At hoc fieri non potest, si est Ecclesia invisibilis.

SEPTIMO, ex dictis quæstione superiore, si enim Ecclesia est congregatio hominum utentium Sacramentis iisdem, & fidem Christi profitentium, sub regimine legitimorum pastorum, ut ibi probatum est, sequitur necessarîo eam esse visibilem.

ULTIMO, testimoniis veterum. ORIGENES hom. 30. in Matth. Ecclesia, inquit, plena est fulgore ab Oriente & Occidentem, &c. CYPRIANVS libro de unitate Ecclesie Ecclesia, inquit, Domini luce perfusa, radios suos per orbem terrarum spargit, &c. CHRYSOSTOMVS homil. 4. in 6. Isaia: Facilius est, inquit, solem extinguere, quàm Ecclesiam obscurari. AVGVSTINVS lib. 3. contra epistolam Parmeniani, cap. 5. Nulla, inquit, est securitas unitatis, nisi ex promissis Dei, Ecclesia declarata, quæ supra montem, & distans est, constituta, abscondi non potest. Tract. 1. in epistolam Iohannis: Nunquid digito ostendimus Ecclesiam, fratres mei, nonne aperta est? Et Tract. 2. Quid amplius dicturus sum, quàm cecos, qui tam magnum montem non vident? Qui contra lucernam, in candelabro positam, oculos claudunt?

CAPVT XIII.

Ecclesiam visibilem non posse deficere.

AM, quod Ecclesia ista vera & visibilis non possit deficere, facilè probari potest. Notandum autem est, multos ex nostris repus terere, dum probant absolutè Ecclesiam non posse deficere; nam Calvinus, & ceteri hæretici id concedunt; sed dicunt, intelligi debere de Ecclesia invisibili. Probare igitur volumus, Ecclesiam visibilem non posse deficere; & nomine Ecclesie non intelligimus unum, aut alterum hominem Christianum, sed multitudinem congregatam, in qua sint Prælati & subditi.

PRIMUM

PRIMUM, id ostenditur ex Scripturis, vbi apertè nominatur Ecclesia, Matth. 16. *Super hanc petram adificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi nō praualebunt aduersus eam.* Cui similis est ille 1. Tim. 3. *Ut scias, quomodo te oporteat conuersari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei & uiuæ, columna, & firmamentum Veritatis.* In utroq; loco agitur de Ecclesia visibili, vt ostendimus, & tamen audiuius ipsam veritatem asserentem, portas inferorum non praualituras contra eam Ecclesiam.

SECUNDO, ex aliis locis, vbi aperta est promissio sine nomine Ecclesiæ, Matth. vlt. *Ecce ego vobiscum sum & usq; ad consummationem seculi.* Quæ verba ad Ecclesiam visibilem dicta sunt, nimirum ad Apostolos, & discipulos ceteros, quos in die ascensionis suæ Dominus alloquutus est, & cū illi homines non essent permanfuri in corpore vsque ad mundi consummationem, necesse est dicere, hanc promissionem pertinere ad eorum successores. Itaq; hunc locum de Ecclesiæ perpetua duratione intelligunt LEO I. in epist. 31. ad Pulcheriam Augustam, & LEO II. in epistola ad Constantinum Augustum.

Præterea Ephes. 4. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, alios Prophetas, alios Euangelistas, alios Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, in adificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fides, & agnitionis Filij Dei, in virum perfectum, & mensuram ætatis plenitudinis Christi.* vbi Apostolus docet, mansura in Ecclesia ista ministeria Pastorum & Doctorum, & continuam ædificationem corporis Christi, & proinde visibilem Ecclesiam, vsque ad diem iudicij; nam quando sola esset in mundo Ecclesia inuisibilis, nō inuenirentur ista ministeria, quæ non possunt exerceri, nisi se pastores & oues agnoscant: & norandum, quòd licet veteres intelligant hunc locum de spiritali mensura corporis mystici; recentiores autem de corporali mensura corporum beatorum, quæ dicunt futura tantæ magnitudinis, quantæ fuerunt vel fuissent in perfecta sua ætate; tamen omnes intelligunt hunc locum de nouissimis diebus, quando complebitur numerus electorum. Vide Augustinum lib. 22. de ciuit. Dei, cap. 15. 17. & 18. vbi vtramque explicationem tangit.

Præterea

Præterea Psal. 47. *Deus fundauit eam in æternum*, id est, Ecclesiam suam, quæ est ciuitas eius, vt Augustinus exponit, & res ipsa clamat; nam totus Psalmus est de fundatione Ecclesie Christianæ, tanquam nouæ & visibilis ciuitatis. incipit enim: *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius: Fundatur exultatione super uersa terra, &c.* Item Isaia 61, (quod caput intelligi de Ecclesia noui Testamenti, docuit Christus Luc. 4. cum in Synagoga citauit, & exposuit de aduentu suo initium huius capituli: *Spiritus Domini super me, &c.*) sic habetur: *Et fœdus perpetuum feriam eis: & scietur in Gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes qui uiderint eos cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* Profectò tam est perspicuus hic locus, vt expositione non eget. Quomodo enim inuisibilis erit ille cœtus, de quo dicitur: *Omnes qui uiderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.*

Accedant TERTIO testimonia ex parabolis, quibus tantum consensu significatur Ecclesia: Area enim, in qua sunt grana & paleæ; & rete, in quo sunt boni & mali pisces; & ager, in quo sunt frumenta & zizania; & conuiuium, in quo sunt boni & mali discumbentes; & ouile, in quo sunt oues & hœdi, significant Ecclesiam visibilem, vt etiam hæretici fatentur. Nam Ecclesia inuisibilis non habet malos & bonos, sed tantum bonos, secundum eorum sententiam. At eadem parabola docent, istam Ecclesiam visibilem nunquam interituram usque ad diem iudicij; nam Matt. 3. dicitur: *Ipse permittet aream suam, & triticum congregabit in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* quod sine dubio non fiet ante diem iudicij. Et Matth. 13. dicitur: *Sinite uirga crescere usque ad messem.* Et infra: *Messis autem consummatio seculi est.* Et infra: *Sic erit in consummatione seculi, exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, &c.*

QUARTO, probatur ex Scripturis, quæ loquuntur de Regno Christi. Psal. 88. *Thronus eius sicut sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta in æternum, & testis in cælo fidelis.* Ibidem: *Et ponam in seculum seculi semen eius, & thronum eius sicut dies cæli.* Dan. 2. *In diebus autem regnorum illorum scietabit Deus cæli Regnum, quod in æternum nõ dissipabitur.*

Regnum eius alteri populo non tradetur, &c. Et Luc. i. Et Regni eius non erit finis. Ista loca non possunt intelligi, nisi de vera & visibili Christi Ecclesia nunquam interitura. Nam Regnum Christi sine dubio est vera eius Ecclesia. Neque regnum dici possunt aliquot homines occulti, & dispersi, & separati ab inuicem, qui se non nouerunt. qualis est Ecclesia inuisibilis Lutheranorum: Regnum enim est multitudo hominum congregatorum, qui se inuicem nouerunt.

Præterea in Psal. 88. vbi dicitur Christi regnum æternum, dicitur etiam, quod in eo sint boni & mali, ac proinde, quod Ecclesia sit visibilis: Si autem dereliquerint filij eius, inquit, legem meam, & iustitias meas non custodierint, &c. Visitabo in virga iniquitatem eorum, & in verberibus peccata eorum; misericordiam autem meam non dispergam ab eo, &c. Quem locum pulchrè exponit de flagellis Ecclesiæ S. Cyprianus in sermone de lapsis. In illo etiam cap. 2. Danielis, vbi dicitur, Regnum Christi perpetuum; legimus quoq; illud, Regnum esse montem magnum implentem omnem terram, quem Isaias cap. 2. & Mich. c. 4. vocabant montem manifestum, secundum LXX.

QUINTO, probatur testimoniis veterum. Origenes & Chrysostramus locis citatis id affirmant; sed clariùs Augustinus & Bernardus. AVGVSTINVS in Psalm. 101. concione 2. disputans contra Donatistas, qui totam Ecclesiam visibilem periisse dicebant, & in solis quibusdam iustis in Africa remansisse: Sed, inquit, illa Ecclesia, quæ fuit omnium Gentium, iam non est, perit, hoc dicunt, qui in illa non sunt. O impudentem vocem, illa non est, quia tu in illa non es. Vide, ne tu ideo non sis, nam illa erit, etsi tu non sis. Et infra, Ecclesiam ita loquentem introducit: Quamdiu ero in isto seculo? annuncia mihi, propter illos, qui dicunt, fuit, & iam non est, apostatauit & perit Ecclesia de omnibus Gentibus; & annunciauit, nec vacua fuit vox ista. quis annunciauit mihi, nisi ipsa via? Quando annunciauit? Ecce ego vobiscum sum & usque ad consummationem seculi. Similia habet in Psal. 147. & libro de vnitæte Ecclesiæ, cap. 13. & 20. & alibi.

Neq; responderi potest, loqui Augustinum de Ecclesia inuisibili; nam illam non periisse, nec perituram, Donatistæ admittebant, & ad se trahebant illud: Ego vobiscum sum & usque ad

ad consummationem seculi, vt Augustinus refert loco notato in Psalm. 101. BERNARDVS serm. 79. in Cantic. in illud; Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ: Ita est, inquit, & tunc, & deinceps non deficit genus Christianum, nec fides de terra, nec caritas de Ecclesia. Venerunt flumina, flauerunt venti, & impegerunt in eam, & non cecidit, eò quòd fundata esset super petram, petra autem erat Christus. Itaq; nec verbositate Philosophorum, nec caulationibus hæreticorum, nec gladiis persecutorũ, potuit ista aut poterit aliquando separari à caritate Dei, &c. Nec potest hæc intelligi de Ecclesia inuisibili; nam illam non persequuntur gladij tyrannorum, nec verbositas Philosophorum, nec caulationes hæreticorum: Itaque visibilis Ecclesia non deficit. Accedat Vincentius Lyrinensis, qui in commonitorio tanquam errorem grauissimum reprehendit Nestorij sententiam, qui dicebat, totam Ecclesiam rase in mysterio Incarnationis, eò quòd cæcos Doctores & quanta esset.

ULTIMO, probatur hoc idem naturali ratione. Prima enim, si aliquando sola maneret in mundo Ecclesia inuisibilis, aliquando etiam esset impossibilis salus iis, qui sunt extra Ecclesiam. Nam non possunt saluari, nisi in Ecclesiam ingrediuntur; quemadmodum tempore Noë peribant necessariò, qui non habebant aditum ad arcam: at non possunt ingredi in Ecclesiam, quam ignorant; igitur nõ habent remedium.

PRAETEREA, de ratione vnus veræ Ecclesiæ est, vt sit visibilis; ergo si Ecclesia visibilis perit, nulla vera Ecclesia manet.

DENIQUE, vel homines illi occulti, qui Ecclesiam inuisibilem constituunt, profitentur palàm fidem suam, & abstant ab idolorum cultura, vel non; si profitentur, ergo non est Ecclesia inuisibilis, sed maxime visibilis, sicut erat tempore Martyrum; si non profitentur, ergo nulla est Ecclesia, nam non est Ecclesia vera, in qua nulli sunt boni, & qui profitentur fidem, sed ea in corde retenta, exterius profitentur perfidiam & idololatriam, cum ad Rom. 10. dicat Apostolus: Credo creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salu-

tem. Et Matth. 10. *Omnis, qui negauerit me coram hominibus, negabo eum coram Patre meo.* Ergo implicat contradictionem, Ecclesiam esse, & carere omnino forma visibili, nisi ponatur extra mundum, vbi nunquam sit necessarium fidem confiteri.

CAPVT XIV.

Ecclesiam non posse errare.

UPEREST vt probemus, Ecclesiam non posse errare vllō modo, etiam non apostatando à Deo. Et tamē prius paulò diligentius explicanda sententia aduersariorum, & nostra.

CALVINVS igitur dicit, istam propositionem: *Ecclesia non potest errare*, esse veram, si intelligatur cum duplici restrictione. PRIM A est, si Ecclesia non proponat dogmata extra Scripturam, id est, si reiiciat traditiones non scriptas, & solum proponat fideliter quæ habentur in Scripturis. SI autem quæras, an certi simus, quòd Ecclesia proponet semper fideliter, quæ sunt in Scripturis: RESPONDET, Ecclesiam semper proponere fideliter, quæ habentur in Scripturis, in rebus necessariis ad salutem, non tamen in aliis, ac proinde semper remanere in Ecclesia natos aliquos errorum.

SECUNDA restrictio est, vt illud: *Ecclesia non potest errare*, intelligatur de sola Ecclesia vniuersali, non autem extendatur ad Episcopos, qui sunt Ecclesia representatiuè, vt nostri loquuntur; quilibet enim Episcopus gerit personam suæ Ecclesiæ particularis, & proinde omnes Episcopi gerunt personam totius Ecclesiæ; ita habet Calvinus lib. 4. cap. 8. §. II. 12. 14. 15. maioris institutionis, & in minore institutione, cap. 8. §. 146. 148. 149. & 150. vbi tamen mendaciter & fraudulenter explicans sententiam nostram, dicit, nos asserere, Ecclesiam non posse errare, siue vtatur verbo Dei, siue non; cum tamen ipse non ignoret, nos non loqui de verbo Dei absolute, sed tantum de verbo scripto, ac dicere, Ecclesiam non posse errare; siue proponat, quæ habentur in Scripturis, siue dogmata extra Scripturam.

NOSTRA igitur sententia est, Ecclesiam absolute non posse errare, nec in rebus absolute necessariis, nec in aliis.

RR

quæ

quæ credenda, vel facienda nobis proponit, siue habeantur expressè in Scripturis, siue non; & cum dicimus, Ecclesiam non posse errare, id intelligimus tam de vniuersitate fidelium, quam de vniuersitate Episcoporum, ita vt sensus sit eius propositionis, Ecclesia non potest errare, id est, id, quod tenent omnes fideles tanquam de fide, necessariò est verum & de fide; & similiter id, quod docet omnes Episcopi, tanquam ad fidem pertinens, necessariò est verum & de fide.

HIS explicatis, probatur hæc veritas. PRIMò, de Ecclesia vniuersa, vt continet omnes fideles, ac primùm ex illo *Tim. 3. Ecclesia Dei est columna, & firmamentum veritatis.* RESPONDET Calvinus, Ecclesiam dici columnam & firmamentum veritatis, quia conseruat tanquam fidiissima cultus prædicationem verbi Dei scripti, non quod in nulla re errare possit.

AT CONTRA; nam imprimis hoc modo officinæ Librarium essent columnæ veritatis, quæ diligentissimè custodiunt omnes Scripturas; deinde Apostolus non meminit hinc Scripturarum, sed simpliciter dicit, Ecclesiam esse columnam & firmamentum veritatis. PRÆTEREA, multò amplius est, esse columnam, quam simplicem custodem; nam columnæ innititur domus, & ea remota, cadit. Sic igitur Apostolus vocans Ecclesiam columnam veritatis, vult significare veritatem fidei, quoad nos, nisi Ecclesiæ auctoritate: & verum esse quidquid Ecclesia probat, falsum quidquid illa improbat. Adde, quòd etiam Ecclesia fuit columna, quando non erant Scripturæ, ex quo sequitur, non dici columnam propter custodiam Scripturarum. DENIQUE, si de custodia ageretur, meliùs arcem, quam columnam Paulus comparasset Ecclesiam, nec enim columnam, sed arcem libros custodiunt.

PRÆTEREA SECUNDO, Ecclesia gubernatur à Christo, tanquam à capite & sponso suo, & à Spiritu sancto, tanquam à anima, vt patet *Ephes. 1. Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Et *Ephes. 4. Vnum corpus, & vnus spiritus.* *Ephes. 5. Vir caput est mulieris, sicut Christus caput Ecclesia.* Ergo si Ecclesia in dogmatibus fidei, vel morum erraret, Christo & Spiritui sancto error tribueretur. Quæ circa Ioannis 16. Dominus ait: *Spiritus Veritatis docebit omnem Veritatem.*

Respon

Respondet Calvinus, Christum & Spiritum sanctum docere Ecclesiam omnem veritatem simpliciter necessariam, semper tamen relinquere aliquem næuum. Neq; sequitur, tribui propterea Christo, aut Spiritui sancto errorem, sicut eis non tribuitur ignorantia, quæ sine dubio aliqua est in Ecclesia.

RESPONDEO, sicut vir, qui est caput mulieris, non tenetur remouere ab vxore omnem ignorantiam, tenetur tamen remouere omnem errorem, ex quo magnum aliquod malum oriatur, licet vxor excusetur per ignorantiam; ita etiam Christus tenetur remouere omnem errorem ab Ecclesia, ex quo magnum oritur malum, talis autem est omnis error circa fidem. Nam magnum est malum, quod Ecclesia falsa fide Deum colat, cùm præcipuè cultus diuinus in Fide, Spe, & Caritate consistat, vt Augustinus docet in Enchiridio, cap. 3.

TERTIO, obligamur sub anathematis pœna, credere Ecclesie in omnibus, vt patet Matth. 18. *Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*: & Concilia omnia dicunt anathema non assentientibus Ecclesie decretis: at iniquum esset, sub tam graui pœna obligari ad assentiendum rebus incertis, & interdum falsis.

RESPONDET Calvinus, ideo Christum iussisse, vt Ecclesiam audiremus, quia sciebat, Ecclesiam nihil docturam extra verbum Dei scriptum. AT CONTRA; nam, vt omittam plurima, quæ diximus in disputatione de traditionibus: vera Ecclesia docet, epistolam ad Romanos esse verbum Dei, epistolam ad Laodicenos nõ esse verbum Dei; & idem de Euangelio Marci & Nicodemi, & similibus dici potest, quæ nusquam scripta sunt; non igitur est verum, Ecclesiam nihil docere extra verbum Dei scriptum.

QUARTO, Ecclesiam esse sanctam, docet Symbolum Apostolorum, ista autem sanctitas propriè in professione dogmatum consistit; ergo Christiana professio nihil continet, nisi sanctum, id est, verum, quoad fidei doctrinã, & iustum, quoad præcepta morum, & in hoc reuera excellit omnibus professionibus Philosophorum, Ethnicorum, Iudæorum, Hæreticorum: Omnes enim habent dogmata aliqua falsa admista veris.

RR 2

QUINTO,

QVINTO, si esset vera Caluini sententia, maxima pars dogmatum fidei in dubium reuocari posset; nam multa sunt de fide, quæ non sunt absolutè necessaria ad salutem. Sanè credere historias Testamenti veteris, vel Euangelia Marci & Lucæ esse canonica scripta, immò vllas esse diuinas Scripturas, non est omnino necessarium ad salutem; nam sine hac fide multi saluati sunt, antequam Scripturæ scriberentur, & postea tempore noui Testamenti, multæ barbaræ nationes, de quibus scribit Irenæus lib. 3. cap. 4. At hoc est absurdissimum, nec vlllo modo admitteret Calvinus posse dubitari de Scripturis; non igitur verum est, solùm in rebus necessariis ad salutem, Ecclesiam non posse errare.

Probatur VLTIMO ex Patribus, qui, vt supra ostendimus in quæstione de iudice controuersiarum, omnes ad Ecclesiam prouocant in quæstionibus fidei quibuscunque; quæ certè nullo modo facerent, si Ecclesiam falli posse existimerent. TERTULLIANVS lib. de præscript. Age, inquit, omnes Ecclesia errauerint, nullam respexerit Spiritus sanctus. AUGUSTINVS lib. I. contra Cresconium, cap. 33. Scripturas à nobis tenetur Veritas, cum id facimus, quod vniuersam placuit Ecclesia, quam ipsarum Scripturarum cõmendat auctoritas, et quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quis falli metuit huius obscuritate quæstionis, Ecclesia de illa consulat, quam sine vlla ambiguitate sancta Scriptura demõstrat. Et epist. 118. Disputare contra id, quod vniuersa Ecclesia sentit, insolentissima insania esse dicit.

Iam quod etiam Ecclesia repræsentatiuè non possit errare, probatur PRIMO, quia si omnes Episcopi errarent, totam etiam Ecclesia erraret, quia tenentur populi sequi suos Pastores, dicente Domino, Lucæ 10. Qui vos audit, me audit. Math. 23. Quæcunq; dixerint, facite. SECUNDO, ex epistola Concilij Ephesini ad Nestorium, vbi cogitur Nestorius, Ecclesie satisfacere velit, iuramento confirmare, se ita sentire, vt sentiant Orientis & Occidentis Episcopi. Item ex Augustino, qui lib. I. de Baptismo, cap. 18. vocat decretum Concilij generalis Ecclesie vniuersæ consensum; & meritò, nam Ecclesia non docet, nec decernit quidquam, nisi per suos Pastores, sicut quodlibet corpus per suum caput. Vnde etiam 3. Reg. 8. congregatio Sacerdotum & Seniorum vocatur

mnis Ecclesia Israël. Et Chrysoſtomus exponit illud Matr. 18. *Dic Ecclesia, id est, Pralato.* Sed de his plura in materia de Conciliis.

CAPVT XV.

Soluuntur argumenta, quibus astruitur Ecclesia inuisibilis.

SUPEREST, vt argumenta aduersariorum diluamus. Ac primùm, Ecclesiam esse inuisibilem, his testimoniis probant. Hierem. 31. Dabo legem meam in cordibus eorum, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Vbi Deus distinguit Ecclesiam noui Testamenti ab Ecclesia Testamenti veteris, quod illa fuerit cœtus quidam externus, & propterea habuerit legem scriptam in tabulis externis, & lapideis; ista autem sit populus quidam interior, & propterea legem habeat scriptam in cordibus. Idem habetur Lucæ 17. Regnum Dei non venit cum obseruatione: neque dicent; Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim Regnum Dei intra vos est. Et Ioan. 4. VENIT hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Ergo Ecclesia noui Testamenti non consistit in aliquo signo exteriori, nec est alligata locis & cæremoniis corporalibus. Et Heb. 12. NON enim accessisti ad tractabilem montem, & accessibilem ignem, sed ad Syon montem, & ciuitatem Dei viuentis, &c. Vbi comparat Synagogam monti Sinai visibili & tangibili; Ecclesiam autem monti Syon spirituali. ITEM I. Pet. 2. Et ipsi tanquam lapides & ius superadificamini domus spiritualis, sacerdotiũ sanctum, offerentes spirituales hostias Deo; at hæc domus est Ecclesia. Denique Ecclesiam esse, est articulus fidei; ergo non videtur Ecclesia, sed creditur.

RESPONDEO ad primum locum, Hieremiam non conferre Ecclesiam cum Synagoga, sed Testamentum nouum cum veteri, vt eo loco patet; & quamuis Testamentũ nouum propriè sit caritas, quæ est lex in corde scripta, Testamentum vetus propriè sit doctrina exterior, siue lex scripta in lapidibus, tamen non sequitur, Ecclesiam noui Testamenti esse inuisibilem; vt enim corpus cuiuslibet animalis visibile

RR 3 est,

est, & tamen habet multa intus, quæ non videntur, vt cor, hepar, spiritus vitales, & similia: ita Ecclesia visibilis habet multa inuisibilia, Fidem, Spem, Caritatem, &c. & quamuis hæc dona inuisibilia, sint necessaria in Ecclesia, & in sola Ecclesia, non tamen in omnibus eius partibus; sicut sensus est necessariè in animali, & solo animali, & tamen non est in omnibus eius partibus.

Ad SECUNDUM dico, per Regnum Dei Luc. 17. intelligi vel gratiam, per quam Deus nunc regnat in cordibus hominum, vt exponit Theophylactus, vel ipsum Christum, vt Beada exponit; loquitur enim eo loco Christus de utroque aduentu. Interrogauerant enim Pharisei: *Quando veniet Regnum Dei*, id est, Regnum Messia? Dominus autem respondet, Messiam venisse, & rursus etiam venturum in die iudicij. Itaque de aduentu primo ait: *Regnum Dei non ueniet cum obseruatione, ecce enim Regnum Dei intra uos est*, id est, iam aduenit Messias, iam præsens est. De secundo adiungit: *Et dicent uobis, Ecce hic, aut ecce illic, nolite exire, & ecce ibi erit fulgur corruscat de sub caelo, &c. ita erit aduentus filij hominis.*

Ad TERTIUM dico, eo loco doceri, præcipuum cultum Dei in Ecclesia internum futurum, sed non propterea sequitur, Ecclesiam ipsam esse inuisibilem, vt iam diximus; neque etiam sequitur, omnem cultum externum esse reiiciendum & externa templa esse destruenda. Dominus enim eo loco non agit de loco orationis, sed de modo & ritu. Si enim dicere voluisset, veros Dei cultores non amplius adorare Deum in Hierusalem, neque in monte Garizim, falsum dixisset. Constat enim Petrum & Ioannem, post acceptum Spiritum sanctum, ascendisse in templum Hierosolymitanum ad horam orationis nonam, vt dicitur in Actis Apost. 3. Constat etiam, semper fuisse postea in Palæstina Christianos, qui Deum adorauerunt in Hierusalem, & in monte Garizim, vbicunque eos esse contingebat. Loquitur ergo de ritu adorandi, siue orandi; & sensus est, neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem, id est, neque ritu Samaritanorum, neque ritu Iudæorum, sed ritu Christianorum adorabitis, qui ritus est adorare in Spiritu & veritate. quod

Chrysoſtomus, Cyrillus, Euthymius in hunc locum, opponunt illud, *In ſpiritu*, cærimoniis Iudæorum, quatenus corporales erant; illud in veritate, iisdem cærimoniis, quatenus figuræ & vmbre erant rerum futurarum. Theophylactus, B. Thomas, & Caietanus opponunt illud, *In ſpiritu*, ritui Iudæorum, qui præcipuè externus & corporalis erat; illud, *In veritate*, ritui Samaritanorum, qui falſus & erroneus erat; illi enim ſimul colebant Deum verum, & Deos falſos. Itaque Dominus dicit, ritū populi Chriſtiani fore præcipuè ſpiritualem, & ſimul verum ac purum ab omni errore, licet ſpiritalis ritus non excludat corporales cæremonias, quatenus profunt ad ſpiritualem cultum promouendum.

Ad **QVARTVM** dico cum Chryſoſtomo, Theophylacto, B. Thoma, & aliis, Apoſtolum ibi per montē Syon ſpiritualem, & ciuitatem Dei viuētis, non intelligere Eccleſiam militantem, ſed triumphantem, quæ ex beatis ſpiritibus conſtat. Confert enim Synagogam cum Eccleſia, ac dicit, homines Teſtamenti veteris acceſſiſſe ad montem Sina corporeum, vt aliquo modo per corporeas imagines ibi Deum viderent; at homines noui Teſtamenti acceſſiſſe nō re, ſed ſpe, ad montem Syon ſpiritualem, id eſt, ad gloriam beatorum, vbi Deus videtur facie ad faciem. vnde ibidem ſubditur: *Et multorum millium Angelorum frequentiam, & ſpiritus iuſtorum perfectorum, &c.*

Ad **QVINTVM** reſpondeo, duobus modis dici aliquid ſpirituale. Vno modo, ſecundum ſubſtantiam. quomodo *Ephel. 6.* dicuntur *ſpiritualia nequitia in cœleſtibus*. Altero modo, ſecundum ordinationem ad Spiritum, quia ordinatur aliquid ad ſpiritum, vel ſpiritus in eo dominatur. Quomodo *1. Corinth. 2.* dicitur homo ſpiritalis, & *1. Corinth. 15.* corpus ſpirituale, & *1. Pet. 2.* vocantur hoſtiæ ſpirituales omnia bona opera, vt Eleemoſynæ & leiunia. Beatus Petrus ergo cū dicit, *Eccleſiam eſſe domum ſpiritualem*, intelligit hoc ſecundo modo; vult enim, Eccleſiam non eſſe domum ex lignis & lapidibus, ſed ex hominibus Deo conſecratis ædificatam.

Ad **SEXTVM** poſſet dici, in Symbolo non poni tantūm, *Credo Eccleſiam*, ſed, *Credo ſanctam Eccleſiā*. Porro ſanctitatem Eccleſiæ ſine dubio inuiſibilem eſſe. Sed melius dico,

in Ecclesia aliquid videri, & aliquid credi. Videmus enim cœtum hominū, qui est Ecclesia, sed quod ille cœtus sit ipsa vera Christi Ecclesia, non videmus, sed credimus. Vera enim Ecclesia est, quæ profitetur Christi fidem. Quis autem euidenter scit, nostrā fidem esse Christi? id quidem firma & certissima fide credimus: sed aliud est credere, aliud videre: immò ipsum credere definitur ab Apostolo, argumentum non apparentium.

Quod vt melius intelligatur, notandum est, omnem sententiam de fide, nasci, vel ex duabus propositionibus de fide, & tunc totam conclusionem inevidentem esse; vel ex vna de fide, altera euidenti; & tunc conclusionem partim esse euidentem, partim inevidentem. Talis est ista conclusio: *Hi homines, qui nunc profitentur fidem sub Romano Pontifice, sunt Ecclesia Christi; nam oritur ex hoc syllogismo: Ecclesia Christi est cœtus hominum profitentium Christi fidem sub regimine legitimum Pastorum: Sed isti qui subsunt hodie Romano Pontifici, sunt talis cœtus; igitur sunt Ecclesia Christi.* In quo syllogismo maior est de fide, & proinde ineuidens. Minor est euidens; nam nihil ponimus in minore, quod non oculis, aut auribus percipiatur. Rectè ergo inde inferitur conclusio partim euidens, & partim ineuidens.

Denique, res illa, seu (vt logicè loquamur) incomplexum illud, de quo prædicatur Ecclesiæ ratio ac definitio, visibile quiddam est: at complexū, seu connexio prædicati cum subiecto, sola fide tenetur. Nec desunt exempla, quibus hoc illustratur. Siquidem hominē illum, qui est Christus Dei Filius, Apostoli videbant, & tamen illum esse Christum Dei Filium, non videbant, sed credebant. Vnde Ioan. 20. dictum est Thomæ: *Quia vidisti me, Thoma, credidisti.* Et in Symbolo dicimus: *Credo unum Baptisma*, licet videamus, & sentiamus Baptisma, id est, aquæ aspersionem, & verborum prolationem. non enim videmus, sed credimus illam aquæ aspersionem, & verborum prolationem esse Baptisma Christi, id est, Sacramentum quoddam.

CAPVT XVI.

Soluuntur argumenta, quibus aduersarij probant, Ecclesiam posse deficere.

NAM QVOD Ecclesia possit deficere, & aliquando deficiat, probant his argumentis. PRIMO, initio mundi in solis Adamo & Eua Ecclesia tota consistebat saltem in virtute; at vterque fidem amisit, & à Deo apostatauit; vt patet tum ex Genes. 3. tum ex Patribus, Ambrosio libro de paradiso, cap. 6. Augustino Enchirid. cap. 45. & Prospero lib. de gratia Dei, contra collationem, ante medium.

SECUNDO, tempore Mosis tota Ecclesia à Deo apostatauit. Nam Aaron summus Pontifex proposuit vitulum adorandum, & totus populus clamauit: *Hi sunt Diij tui Israël,* Exod. 32.

TERTIO, tempore Heliae tota Ecclesia visibilis defecerat. Nam 3. Reg. 19, Helias dicit: *Relictus sum ego solus. Et Dominus ad eum; Reliqui mihi septem millia virorum in Israël, qui non curauerunt genua ante Baal;* hos autem occultos fuisse non dubium est, cum eos ne Elias quidem cognosceret.

QUARTO, ex Isaia 1. *Cognouit bos possessorem suum, & asinus praesepe Domini sui, Israël autem me non cognouit. A planta pedis usque ad verticem capitis non est in eo sanitas.* Et Hierem. 2. *Confusi sunt domus Israël ipsi, & Reges eorum, & Principes eorum, & Sacerdotes, & Prophetae, dicentes ligno; Pater meus es tu, quid vultis mecum iudicio contendere? Omnes dereliquisti me, dicit Dominus.* Et 2. Paralyp. 15. *Transibunt dies multi in Israël sine Deo vero, sine Sacerdote, & Doctore, & sine Lege.*

QUINTO, praedictum est, Ecclesiam istam visibilem cessaturam, Daniel. 9. *Deficiet hostia, & sacrificium.* Lucae 18. *Filius hominis cum venerit, putas inueniet fidem in terra?* 2. Thessal. 2. *Nisi venerit discessio primum, & reuelatus fuerit homo peccati.* Itaque nobis Calvinus dictum esse existimat id, quod legimus Hierem. 7. *Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes; Templum Domini, templum Domini.* Vt

enim antiqui illi Iudæi non credebant Prophetis prædicationibus desolationem, quia videbant se habere templum Domini, & externas cærimonias; ita nos gloriamur, quòd habeamus antiqua templa, Episcoporum successiones, Apostolicam sedem, & interim non attendimus ad Scripturas quæ nobis desolationem aperte prædicunt.

SEXTO, Concilium Basileense generale deposuit Eugenium tanquam hæreticum, & omnes ei adherentes, & elegit Felicem, deinde tamen Concilio concluso & soluto, iterum Eugenius in sedem irrepsit sine ulla canonica electione. ab eo nati sunt quotquot postea fuerunt Papæ, Cardinales & Episcopi; ergo saltè ab eo tempore Ecclesia Romano Pontifici adhærens, non fuit vera Ecclesia, & cum nulla fuerit visibilis, sequitur, visibilem Ecclesiam periisse. Hoc argumentum Calvinus in præfatione Institut. ponit in vltimo loco tanquam fortissimum, & addit hæc verba: *Hic deprehensi, hæreant necesse est, aut igitur aliter Ecclesiam designant, aut omnes à nobis schismatici habebuntur.*

SEPTIMO, proferunt Patrum testimonia. ac primum HILARIUS libro contra Auxentium, circa finem: *Male inquit, vos parietum amor cæpit, malè Ecclesiam Dei in rebus, adificiisq; generamini, malè sub his, pacis nomen impetratis; montes mihi, & lacus, & carceres, & voragineis sunt inuiciores.* Vbi dicit, ad eò suo tempore fuisse obscuratam veram Ecclesiam, vt solùm in latebris & cauernis inueniretur. Deinde HIERONYMUS in Dialogo contra Luciferianos de eodem tempore loquens: *Ingemuit, inquit, totus orbis, & seipsum Arianum esse miratus est.* Item Basilius epist. 69. & 70. & Bernardus serm. 33. in Cantica, ita deplorant vitia Prælatorum omnium sui temporis, vt satis ostendant, eo tempore omnes declinasse in viam suam, & nullam fuisse visibilem Ecclesiam. Denique, Chrysostomus hom. 49. in Mattheum docet, interdum nullum esse visibile signum; quo vera Ecclesia cognoscatur, & ideo tunc solùm ad Scripturas esse recurrendum.

Respondeo ad PRIMVM, si primos parentes peccasse, Ecclesiam defecisse, tunc non solùm visibilem, sed etiam invisibilem Ecclesiam defecisse, quod est contra aduersarios. Dico SECUNDO, tunc non fuisse Ecclesiam; nec enim dicitur homi-

homines sunt Ecclesia, sed tantum fuisse initium Ecclesie, & initium tam materiale, quam formale. Nam Adam fuit principium Ecclesie materiale, quia primus omnium fuit de Ecclesia; fuit etiam formale principium, quia fuit caput siue Doctor & Rector populi Dei, dum vixit. Porro caput Ecclesie non potest quidem errare docendo falsam doctrinam, tamen potest errare male viuendo, & male etiam sentiendo, vt priuatus homo, atque hoc tantum videmus accidisse Adamo; male enim aliquando vixit, & forte etiam male de Deo sensit; tamen non male docuit.

Ad SECVNDVM, de peccato Aaronis & populi in cultu vituli aurei, dico, eo tempore neque caput, neque corpus Ecclesie defecisse; nam caput erat solus Moses, quem certum est non errasse. Aaron siquidem nondum erat Pontifex; nam postea factus est, vt patet Exodi quadragesimo. Non etiam corpus defecit, nam omnes Leuitae immunes fuerunt ab eo peccato, vt patet ex eodem tricesimo secundo capite, vbi Moses dicit: *Si quis est Domini, iungatur mihi, congregatiq; sunt ad eum omnes filij Leui.*

Ad TERTIVM, de tempore Heliae, negatur consequentia & antecedens huius argumenti. Consequentia quidem, quia non est eadem ratio populi Iudaeorum & populi Christianorum; nam populus Iudaeorum non erat Ecclesia vniuersalis, vt est populus Christianorum, sed particularis, & propterea etiam extra illum populum inueniebantur fideles & iusti, vt Melchisedech, Iob, & postea Cornelius, Centurio, & Eunuchus Candacis Reginae, & alij nonnulli. Itaque etiam si vniuersa Synagoga Iudaeorum defecisset, non continuo omnis Ecclesia Dei in terris defecisset. Sed antecedens etiam negatur. Non enim ostendi potest, vnquam Synagogam Iudaeorum defecisse omnino vsque ad Christi aduentum, quo tempore etiam non tam defecit, quam mutata est in melius.

Ad illud ergo de Elia dico, Eliam non loqui de omni populo Iudaeorum, sed solum de illa parte, quae subiecta erat Regi Samariae. Constat enim ex eodem libro tertio Regum, tempore Eliae regnasse in Hierusalem Aza, & post eum Iosaphat optimos Reges, & sub ipsis fuisse in Hierusalem populum & sacerdotes manifestissime in vera religione persistentes.

stentes. Vnde Dominus cum ait: *Reliqui mihi septem milia Virorum*, addidit; *In Israël*. *Israël enim tunc dicebantur* qui erant sub Rege Samarie, sicut ij, qui erant sub Rege Hierusalem, dicebantur Iudas. Ex quo apparet euidenter, deceptum esse Philippum Melancthonem, qui in Locis communibus, cap. de Ecclesia, dicit, tempore Helie Ecclesiam fuisse in solo Helia, & Helisæo, & paucis Sacerdotibus. Quod etiam in errore sequutus est Calvinus præfatione institutionum, qui hoc argumento de Helia præcipuè nititur.

Ad QVARTVM respondet Augustinus libro de unitate Ecclesie, cap. 12. & libro contra Donatistas, post collationem, cap. 20. vbi docet, Prophetas & Apostolos interdum reprehendere vniuersum populum, quasi nemo ibi sit bonus, cum tamen permulti sint boni, & è contrario interdum consolari omnes, quasi omnes sint boni, cum constet multos esse malos. Ezech. 3. dicitur: *Omnia domus Israël irrita fronte est, & duro corde*. Et tamen capit. 9. dicitur: *Signa Thau super frontes Virorum gementium, & dolentium super cunctas abominationes, quæ sunt in medio eius*. Ad Galatas 3. *O insensati Galata, quis vos fascinauit non obedere Veritati?* Et tamen, cap. 6. ait: *Fratres, etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, humiliter eum instruete in Spiritu lenitatis*. Ad illud ex Paralipomenon respondeo, in primis solùm intelligi de regno Israël, non de regno Iuda. Deinde fortassè loqui Scripturam de tempore, quod erat futurum post Messie aduentum; Nunc enim transeunt dies multi in Israël sine Deo, sine Sacerdote, sine Lege.

Ad QVINTVM dico, nos non gloriari in templis, & successione Episcoporum, & Apostolica sede secundum se, sed propter Christi promissionem, qui ait: *Tu es Petrus, & super hanc petram, &c. Et porta inferi non præualebunt*, &c. Qualem promissionem Iudæi nunquam habuerunt. Neque verum est, alicubi in Scripturis prædictam esse Ecclesie eternam, sed potius contrarium ubique. Quare ad illud Danielis, etsi Hilarius can. 25. in Matthæum, & Hyppolitus atque Apollinarius apud Hieronymum in cap. 9. Danielis, intelligunt eam Prophetiam de tempore Antichristi, tamen sine dubio decepti sunt. Loquitur enim Daniel aperitissime de

euerfione Hierufalem, & ceffatione facrificij Iudæorum. Sic enim exponunt Chryfoftomus, & Theophylactus, & Hieronymus in cap. 24. Matthæi, Auguftinus epift. 80. ad Efechium, nec non Euseb. lib. 8. Euang. demonst. cap. 2. Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum, Tertullianus libro contra Iudæos, cap. 5. aliâs 8. & communis opinio Hebræorum, ac Iulius Africanus apud Hieronymum, in cap. 9. Danielis.

Et hanc folutionem coguntur admittere hæretici; nam ipfi dicunt, nunc eſſe tempora Antichriſti, & fuiſſe iam à multis ſeculis, & tamen non ceſſauit hoſtia & ſacriſcium; ergo debent intelligere hunc locum Danielis non de tempore Antichriſti, ſed de euerfione Hieroſolymæ, quod ſanè ex Euangelio euidenter colligitur. Quod enim Matthæus, cap. 24. ait: *Cum videritis abominationem deſolutionis, qua dicta eſt à Daniele Propheta, ſtante in loco ſancto, qui legit intelligat, tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes.* Idem ſic expoſuit Lucas, cap. 21. *Cum videritis circumdari ab exercitu Hieruſalem, tunc ſcitate, quia appropinquauit deſolatio eius; tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes.*

Ad illud Lucæ 28. *Putas inueniet fidem in terra?* dico, Dominum non loqui de fide ſimpliciter, ſed de eximia quadam fide, quæ in paucis reperitur, & in pauciſſimis reperitur in vltimis diebus. Ita exponunt Hieronymus in Dial. contra Luciferianos, & Auguſtinus lib. de vnitæte Eccleſiæ, cap. 13. vel dicamus cum Theophylacto, loqui Dominum de fide abſolutè, & velle dicere paucos futuros fideles tempore Antichriſti, non tamen nullos, nec tam paucos, vt non faciant Eccleſiam.

Ad illud Pauli dico, diſceſſionis nomine, vel intelligi ipſum Antichriſtum, vt Chryſoſtomus, Theodoretus, Occumenius, Theophylactus, & Auguſtinus lib. 20. de ciuit. Dei, capite 19. exponunt, quem volunt appellatam diſceſſionem per metonymiam, quia erit cauſſa, vt multi diſcedant à Chriſto; vel defectionem à Romano imperio, vt Ambroſius, Sedulius, & Primiſius exponunt, quæ eſt valde probabilis ſententia: vel demum diſceſſionem ab Eccleſia non generalem, ſed particularem, id eſt, non omnium, ſed multorum, vel omnium quidem, ſed occultorum hæreticorum; vt enim pulchrè exponebant quidam veteres apud Auguſtinum libro

bro 20. de ciuit. Dei, cap. 19. sicut modò multi, qui aliquan-
diu fuerunt in Ecclesia fìcto animo, tandem apertè disce-
dunt per manifestam hèresis professionem, item venient
Antichristo, omnes prorsus, qui tunc inuenientur in Ecclē-
sia occulti hèresici, ab Ecclesia discedent, & Antichristo
adiungent.

Ad *SEXTVM* dico, Basileense Concilium inuicò quidem
fuisse legitimum; nam & Legatus aderat Romani Pontif-
cis, & Episcopi plurimi; at quo tempore Eugenium depo-
suit & Felicem elegit, nō fuit Concilium Ecclesiæ, sed Con-
ciliabulum schismaticum, seditiosum, & nullius prorsus
auctoritatis. Sic enim appellatur in Concilio Lateranen-
ultimo, sess. 11. & proinde Eugenius semper fuit verus Pon-
tifex; & mendacium est apertissimum Caluini, qui dicit
Concilium vsque ad finem perdurasse in eadem aucto-
ritate & dignitate.

Nam in primis, quo tempore Concilium in Pontif-
cem sententiam pronunciare ausum est, non erat in Con-
cilio Legatus Pontificis, & Episcopi præcipui omnes ab-
cesserant, sed Cardinalis quidam Arelatensis assumptus
sibi munus præsidendi, & quia Episcopi paucissimi
introduxerunt in Synodum ingentem multitudinem
Presbyterorum, ita vt contra omnem formam antiquorum
Conciliorum, non Episcoporum, sed Presbyterorum Syno-
dus esset.

Deinde eodem tempore agebatur Florentiæ Concilium
alterum, in quo præsidebat summus Pontifex, & cum eo
debant Episcopi Latini & Græci sine comparatione plures
quàm essent Basileenses, & vnà cum Episcopis aderat Imp-
rator Græcorum, & Legatus Imperatoris Latinorum, vt ne-
lo modo dubitari posset, vtum ex duobus esset verum Con-
cilium Ecclesiæ generale.

Tertiò, Deus quoque sententiam suam dicere voluit
tam horribili peste Basileam tunc affligebat, vt maior pars
eorum Patrum, qui ibi erant, vel extincti, vel secedere cog-
fuerint. Quæ omnia refert Æneas Syluius in historia Con-
cilij Basileensis, cui ipse interfuit, & quam ediderunt nuper
hèresici Basileenses, tanquam sibi fauentem, propter dat-
natum Eugenium, cum reuera illis plurimum noceat. Ad
qu

quòd Concilium Basileense Lausannæ cōtinuatum, subiecit se Nicolao, vt patet ex epistola Nicolai Quinti.

NUNC ad locum Patrum. Ad HILARIUM dico PRIMO, id quod respondit olim Augustinus epist. 48. Donatistis idem testimonium obiicientibus, Ecclesiam quidem interdum obscurari multitudine scandalorum, sed ita tamen, vt etiam tunc in suis firmissimis emineat, sicut reuera eo tempore, de quo loquitur Hilarius, eminebat Ecclesia in Iulio, Athanasio, Hilario, Eusebio Vercellensi, ac deinde in Damaso, Ambrosio, Basilio, Gregorio Nazianzeno, aliisque non paucis firmissimis atque constantissimis Ecclesiæ columnis.

Dico SECUNDO, Hilarium loqui eo loco tantum de Ecclesia Mediolanensi, in qua multi simplices venerabantur Auxentium, vt Catholicum, cum tamen esset Arianus; nam mira calliditate agebat Auxentius, vt ab Arianis agnosceretur Arianus, & tamē à multis simplicibus crederetur Catholicus. Vult igitur Hilarius, non esse credendum Auxentio, etiamsi Episcopus videretur, & in templo concionaretur, & melius esse, in carceribus & speluncis manere cum recta fide, quàm in templo Dei cum hæreticis.

Hoc autem, quod dicitur de vna ciuitate, vna Basilica, & vno Episcopo, non potest trahi ad Ecclesiam vniuersam. Potest enim fieri, vt vnus Episcopus in vna vrbe, & vno templo doceat hæresim, non tamen vt omnes Episcopi in omnibus vrbibus & templis mundi totius idem faciant.

Ad locum HIERONYMI respondeo, in verbis Hieronymi duas esse figuras; vnam intellectiōnis, cum ait: *Ingemuit orbis*; vocat enim orbem magnam partem orbis, non totum orbem; alteram abusionis, cum ait: *Arianum se esse miratum est*; vocat enim Arianos improprie eos, qui per ignorantiam subscripserant hæresi. Loquitur enim de illa multitudine Episcoporum, qui ex toto orbe conuenientes Arimini, ab Arianis decepti, decreuerunt, tollendum esse nomen ὁμόπλοῦς, quod quid significaret, non intelligebant: qui sine dubio non fuerunt hæretici, nec errantes, nisi materialiter; quemadmodum si quis nostrum blasphemam sententiam proferret lingua extranea, putans esse piam aliquam preca-

preca-

precationem, non propriè blasphemus dici posset. Quocirca iidem Episcopi, vt admoniti sunt, & fallaciam agnouerunt, continuè errorem etiam correxerunt, & cum lacrimis pœnitentiã egerunt blasphemix, licet sola lingua prolata, & tum videlicet ingemuit orbis, & se Arianum esse miratus est.

Ad BASILIVM dico, eum non deplorare in illis epistolis vitia Catholicorum, sed miseriam Ecclesix, propriam infestationem hæreticorum; quæ enim dicuntur eo loco aduersus Episcopos, non dicuntur aduersus Episcopos Catholicos, vt Brentius putauit, sed aduersus Episcopos Arianos.

Et sanè credibile est, Brentium non ex ignorantia, sed malitia peccasse. Nam ibidem, vt apud Episcopos Catholicos doceat non esse veram Ecclesiam, refert ex lib. II. Ruffini hist. Ecclesiast. cap. 6. Mosem Eremitam sanctum nomine nullo modo ordinari ab Episcopo Alexandrino, qui erat tunc Romanum Pontificem primarius Patriarcha.

At in eodem libro & capite Ruffinus dicit, illum Episcopum Alexandrinum fuisse Arianum, & sæuissimum persecutorem Catholicorũ, & propterea Mosem noluisse ab eo sedari ab aliquo Catholico ordinari; ita vt nulla ratione fraudis & impudentia Brentij regi, vel excusari queat.

Ad BERNARDVM dico, eum reprehendere vitia morum non vitia doctrinæ, & non propterea credidisse, Episcopos illos malos non fuisse verè Episcopos. Ipse enim serm. 66. Cantica, refellit ex instituto Apostolicos hæreticos, qui dicebant, Episcopos malos non esse Episcopos.

Ad CHRYSOSTOMVM iam responsum est supra, vt illa desumpta esse ex opere imperfecto, quod vel habet auctorem hæreticum Arianum, vel fuit ab hæreticis desumptum. Vide homil. 48. vbi aperte vocat hæreticos homou-
sianos.

CAPVT XVII.

Soluuntur argumenta, quibus aduersarij probant, pastores Ecclesie omnes simul errare posse.

QVOD Ecclesia vel saltem omnes pastores Ecclesie simul errare possint, probat PRIMO, quia tempore Michæ, Prophetæ oēs, qui erant CCCC. excepto Michæa, errauerunt, vt patet lib. 3. Reg. 22. & proinde Ecclesia, quæ illos sequebatur, vt debebat, decepta fuit. SECUNDO, Isaie 56. *Speculatores eius caci omnes, nesciunt & inuerti, &c.* TERTIO, in passione Domini summus Sacerdos cum omnibus sacerdotibus, & senioribus populi cōdemnauerunt Christum esse reum mortis. Marc. 14. & totus etiam populus à sacerdotibus seductus, clamauit ad Pilatū: *Crucifige eum.* Marc. 15. Eodem tempore Apostoli omnes fidem amiserunt; nam Dominus Marc. vlt. *Exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, &c.* Et Matth. 26. ait: *Omnes vos scandalum patiemini in me.*

Adde, quod non desunt etiam Catholici, qui dicant in passione Domini non mansisse veram fidem, nisi in sanctissima Virgine Maria, id quod significari credunt vna illa candela, quæ sola accensa cōseruatur, in triduo ante Pascha in officio nocturno. Ita Alexander Alensis 3. part. q. vlt. art. 2. & Ioannes de Turrecremata lib. 1. de Ecclesia, cap. 30. & lib. 3. cap. 61. Sed hæc satis leuia sunt, nec magno negotio refellentur.

Ad PRIMVM dico, illos CCCC. Prophetas manifestè fuisse Pseudopphetas, neque id ignorasse, vel ipsum Achab, qui eos consulebat, nam ibidem cum diceret Rex Iosaphat: *Non est hic aliquis Propheta Domini, per quē interrogemus Dominum?* Respondit Achab: *Remansit vnus, sed ego odi eum, quia non prophetat mihi nisi malum.* Certè si quis nunc in media Saxonia consuleret CCCC. Ministros Lutheranos de fide iustificante, & postea vnum Catholicum; non esset mirum, si maior pars erraret. Et sicut nunc non sequitur totam Ecclesiam errare etiā si errarent CCCC. Ministri Lutherani, quia præter Saxoniam, & vicina quædam loca, sunt alia multa, vbi

vera fides prædicatur; ita non sequitur omnes Doctores
deorum tempore Achab errasse, etiam si errauerint CCC
Prophetæ, qui in Samaria erant. nam præter eos Prophetæ
erant in Iudæa multi alij Prophetæ, & (quod potissimum
erant sacerdotes in Hierusalem, quibus ex officio incumb
bat respondere ad consulta de lege Domini.

Ad SECUNDUM dico, verba illa Prophetarum esse figura
ta, & dirigi quidem ad omnes, non tamen reuera intelligi
debere de omnibus, sed de multis, vt supra diximus.

Ad TERTIUM dico, Sacerdotes, & Pontifices non habent
privilegium non errandi in docendo populo, nisi vsque ad
tempora Christi, Christo autem præsentem & docente, præ
oberat illorum error. Immo hoc videtur prædictum per He
remiam, cap. 18. cum ait: *Peribit lex à sacerdote, & verbum
propheta, consilium à sapiente.* Quamuis propter honorem
sacerdotij Deus prouidit, vt sententia Pontificis Caiphæ
in quo sensu, licet à Caipha non intento, esset vera & iusta.
Nam Ioan. II. dicitur, quia erat Pontifex anni illius, prophe
tauit; de qua re plura diximus in lib. 2. de Conciliis.

Quod ad populum attinet, qui clamauit: *Crucifige,* dico
eum populum non fuisse omnes Iudæos, sed aliquos ran
tium, & fortè minorem partem; nam in ipsa vrbe Hierusalem
erat Nicodemus, & Ioseph ab Arimathia, & multi alij qui
bus id displicebat, & extra Hierusalē in tota reliqua Iudæa
& in toto orbe terrarum erant plurimi Iudæi dispersi, qui
nil sciebant de morte Christi, & proinde in vera fide, & reli
gione permanebant.

Ad illud de Apostolis dico, PRIMVM Apostolos tunc non
fuisse Episcopos nisi designatos, vt patet, sed solùm partem
Ecclesiæ materiales, quæ errare possunt, neque in eis fides
Ecclesiæ consistebat; nam status Ecclesiæ Christianæ tunc
obligatione ad ingrediendum in eam incepit in die Pentecostes,
quando peractis omnibus mysteriis redemptionis
cœperunt Apostoli in Hierusalem publicè promulgare
Christi, & Baptisma. Itaque etiam si Apostoli omnes tempore
re passionis Christi errassent circa fidem, nihil obfuisse
rum error Ecclesiæ vniuersali.

Dico SECUNDO, non esse probabile quod Apostoli
dem amiserint; nam non leguntur reprehensi, nisi de fide
sunt

*Sanctus Caiphas
&c.*

furrectionis, illam autem nō potuerunt amittere, cū eam non habuerint nisi postquam Dominus resurrexit, & si enim antea Christus sēpe illis prādicauerat se resurrecturū, tamen ipsi putauerant eum loqui figuratē, & non intellexerant, neque crediderant. Siquidem Lucæ 18. cū dixisset Dominus: *Occident eum, & tertia die resurget.* Subiungit Lucas: *Et ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant, quæ dicebantur.* Et Ioan. 20. legimus, Petrum & Ioannem, audito à Magdalena sublatum esse corpus Domini de monumento, mox currisse ad monumentum, & visis linteaminibus & sudario credidisse, nimirum Christi corpus fuisse ab aliquo sublatum: Nam, inquit Ioan. *nondum sciebant Scripturas, quia oporteret eum à mortuis resurgere;* id est, ideo crediderunt ab aliquo sublatum, quia non sciebant eum debuisse resurgere. PRAETEREA Luc. 22. dictum est Petro: *Rogavi pro te & non deficiat fides tua.* Quomodo igitur credibile erit eadem nocte fidem Petri defecisse, ita vt non saltem in corde eius remaneret; nam quod in ore non permanserit certum est. DENIQUE, Maria Magdalena summa caritate flagrabat in illo triduo, vt patet ex Ioan. 19. & 20. at sine fide non potest esse caritas, ergo non amiserat Magdalena fidem in Christum, quam antè habuerat, ergo non in sola B. Virgine fides permansit.

Quod autē dicitur Marci vlt. *Exprobrauit incredulitatē,* non significat eos amisisse fidem quam habuerant, sed tardos fuisse ad credendum, quod nondum crediderant, quod quidem aliquod peccatum fuit, sed nō propriè infidelitatis. illud verò Matt. 26. *Omnes vos scandalum patiemini in me in nocte ista,* significat peccatum, quod cōmiserunt Apostoli fugiendo, & nimis timendo, & vacillando, etiam circa fidē, ex occasione Dominicæ passionis; nec enim omnis vacillatio est infidelitas, sed solum vacillatio deliberata.

Miror autem Ioannem de Turrecremata, qui propter argumentum leuissimum de candela, dicit esse contra fidem vniuersalis Ecclesiæ, asserere non in sola B. Virgine mansisse fidē in die passionis Domini. Nam Rupertus lib. 3. de diuin. offic. cap. 26. dicit vltimam candelam tempore suo consueuisse etiā extingui. & addit cap. 28. illis tribus noctibus post

omnia lumina extincta, iterum postea ex lapide nouum ignem accendi solitum; & quidem per omnia lumina, quæ paulatim exinguebantur, significari Prophetas, quos diuersis oculis Iudæi occiderunt, & illos occidentes sibi ipsis tenebrarum mentis faciebant; per vltimam verò significari Christum quem cum occiderunt, sibi ipsis tenebras densissimas pepererunt; per nouum autem lumen, quod singulis illis tribus noctibus ex lapide excutiebat, significari nouum lumen Christianorum, quod ex lapide Christo à Iudæis percussoribus nostris ortum est.

Quod si neglecta consuetudine, antiquæ Ecclesiæ vim faciant in eo vsu, qui nunc est, vltimam candelam non extinguendi: potest cum Abulensi responderi quæst. 14. prologi Matthæum, per illam candelam significari beatam Virginiem in qua sola, vt piè creditur, fuit in illo triduo fides expectata resurrectionis. Ex quo tamen non sequitur in aliis fuisse errorem, vel infidelitatem, quia non tenebantur credere simpliciter resurrectionem, nisi post legitimam eius promulgationem, & probationem; & præsertim illi, qui aberant à Hierusalem, & nihil de Christo audierunt, & sanè videretur periculosum dicere in sola Virgine mansisse veram fidem; tum quia Ecclesia periisset, non enim vna persona potest dici Ecclesia, cum Ecclesia sit populus & regnum Dei; tum etiam quia tunc illi qui aberant à Hierusalem, & vsque ad illud tempus habuerant veram fidem, mox illam amisissent sine sua culpa.

LIBER

LIBER QVARTVS DE NOTIS ECCLESIE.

CAPVT PRIMVM.

Tractationem de notis Ecclesie utilissimã esse.

UPEREST CONTROVERSA DE NOTIS veræ Ecclesie, quæ cõtrouersia vtilissima est; omnes enim confitentur, in sola vera Ecclesia esse veram fidem, veram peccatorum remissionem, veram spem salutis æternæ, aded vt CYPRIANVS de simplicitate Prælatorum dicat: *Cum Deo manere non possunt, qui esse in Ecclesia Dei vnanimes noluerunt; ardeant licet flammis, & ignibus traditi, vel obiecti bestiis animas suas ponant, nõ erit illa fidei corona, sed pænna perfidiæ: occidi talis potest, coronari non potest.*

Similia docent omnes Patres, nec hæretici ea negant; nam idcirco omnis hæresis ad se solam trahit veram Ecclesiam, & alios omnes extra Ecclesiam ponit, vt his verbis LACTANTIUS docet libro 4. cap. vlt. diuinarum Institutionum: *Sola Catholica, inquit, Ecclesia est, qua verum cultum retinet. Hic autem est fons veritatis, hoc est domicilium fidei, hoc templum Dei, quo si quis non intrauerit, vel à quo si quis exierit, à spe vitæ, ac salutis æternæ alienus est. Sed tamen singuli quisq; hæreticorum cõtus se potissimum Christianos, & suam esse Catholicam Ecclesiam putant.* Itaque si in hac controersia conueniremus, reliquæ omnes facillè componerentur. Duo igitur tractanda sunt. PRIMO refellenda sententia hæreticorum huius temporis de notis veræ Ecclesie. SECUNDO explicanda & defendenda sententia Catholicorum.

CAPVT II.

Refellitur sententia hereticorum.

QVANTVM ad PRIMVM, Lutherus in libro de Conciliis & Ecclesia, in vltima parte libri proponit has septem notas; Primò, veram, & incorruptam prædicationem Euangelij. II. Legitimam administrationem Baptismi. III. Legitimum vsum Eucharistiæ. IV. Legitimum vsum clauium. V. Legitimam electionem Ministrorum, qui doceant, & Sacramenta ministrent. VI. Orationem publicam, & psalmodiam, & catechismum, sed lingua, quæ intelligatur ab omnibus. VII. Mysterium crucis, id est, tribulationes intus & extra, ita vt intus sit moestitia, pusillanimitas, terrores; foris, paupertas, cõtempus, & vt habeantur hominibus heretici, cacodæmones, catharmata.

NO T A N D V M verò est, Lutherum valde cauisse, ne vllam notam reciperet earum quæ sunt in Symbolo Constantino politano, cum tamen omnia vetera Concilia per eas notas maximè per Apostolicam Ecclesiam se discerni vellent ab omnibus sectis. PORRO ceteri solent duas tantum proponere, quæ complectuntur primas quinq; notas Lutheri, id est, prædicationem synceram verbi Dei, & syncerum vsum Sacramentorum; & ex his duabus quælibet secta probat apud se esse veram Ecclesiam. Ita docet Cõfessio Augustana, art. 7. & in Apologia eiusdem. item Brentius in Cõfessione Wirtenbergeni, cap. de Ecclesia. & Ioannes Calvinus in Instit. lib. 4. cap. 1. §. 9. 10. & II. Centuriatores Cent. 1. lib. 1. cap. 4. col. 173. & 174. & Cent. 1. lib. 2. cap. 4. col. 379. 380. & 381. his duabus addunt alias duas, quæ possunt reduci ad quintam & septimam Lutheri, id est, constantiam in confessione fidei, & perseverantiam; & obedientiam erga Ministros verbi, qui tenus verbum ipsum administrant.

HÆ NOTÆ non sunt vllò modo sufficientes; nam in primis non declarant, quæ sit vera Ecclesia secundum hereticos, nisi probabiliter; non enim hinc scire possumus, quæ sint electi, vel iusti, & potius discimus, vbi lateat Ecclesia, quàm quæ sit; præterea, neque hoc sufficienter declarant, quod de singulis facillè probari potest.

Ac primum de prima, tribus rationibus. PRIMVM enim, notæ debent esse propriæ, non communes. si enim velim designare tibi certum hominẽ, quem nunquam vidisti, vt mox atq; eum videris, discernas ab aliis, non debeo dicere, est quidam qui habet duos oculos, duas manus, &c. nam hæc sunt communia omnibus; neque etiam debeo eum designare per notas, quæ licet sint ei propriæ secundum rem, tamen non sunt propriæ opinione aliorum, cùm multi sibi illas vëdicare soleant; sic enim nunquam ille, qui quæritur, inueniretur.

Iam verò sincera prædicatio veritatis est nota communissima ab omnibus sectis, saltem opinione ipsarum; nam vel debet esse prædicatio pura ab omni errore, vel solùm ab essentialibus, & fundamentalibus. Si detur primum, ex hac ipsa nota colligemus, apud nullos Lutheranorum esse Ecclesiam; nam ipsi fateantur suas Ecclesias non carere nãis. Lutherus libro de Ecclesia clarè dicit, verbum Dei esse notã, licet alias magis, alias minus putè prædicetur; & Calvinus idem fateatur lib. 4. Institut. cap. 1 §. 12. Si secundum, iam erit nota communis multis sectis; certè Lutherani, & Zvingliani non dissentiunt de fundamento præcipuo fidei, vt de Trinitate, & Incarnatione, immò etiam Pelagiani veram Ecclesiam habuissent, qui in primariis articulis, antequã Nestorianos peperissent, non dissentiebant: vnde etiam Celestinus apud Augustinum lib. 2. de peccato originali, cap. 22. hac ratione conabatur ostendere se nõ esse extra Ecclesiam: & tamen Lutherani, & Calvinistæ nullos magis execrantur, quàm Pelagianos. & nos ideo potissimùm ponunt extra Ecclesiam, quia Pelagianos putant.

Præterea hoc secundo modo, etiam si re ipsa aliquibus nõ conueniat hæc nota, vt Anabaptistis, tamen omnibus conuenit opinione sua. quæ enim secta vnquam fuit, quæ non diceret se habere sinceram prædicationem veritatis? certè Augustinus libro contra epistolam fundamenti, cap. 4. dicit, Catholicam quidem Ecclesiam multis notis faciliè cognosci, sed hæreticos nihil habere, nisi veritatis pollicitationem, id est, quod apud se sit vera, & sincera prædicatio.

SECUNDO, notæ debent esse notiores ea re, cuius sunt notæ, alioqui enim non sunt notæ, sed ignotæ. Iam aduersarij non volunt solùm externam prædicationẽ verbi esse no-

ram Ecclesie, sed prædicationem, & receptionem. Ibi enim dicunt esse veram Ecclesiam, ubi prædicatur, auditur, & creditur verbū. At quis nosse potest, ubi verè credatur verbum? præterea etiam de externa prædicatione. sine dubio notius est, quæ sit vera Ecclesia, quàm quæ sit vera prædicatio verbi; nam id ab Ecclesia discimus, ut Irenæus, Tertullianus, Augustinus, & omnes veteres docent.

IRENÆVS lib. 3. cap. 4. *Quid enim, inquit, & si de aliqua modica quaestione disceptatio orta fuisset, nonne oporteret antiquissimas recurrere Ecclesias, & ab eis sumere de præsenti quaestione, quod certum, & reliquidum est?* TERTULLIANVS libro de præscript. *Quid, inquit, prædicauerint Apostoli, quid illis Christus reuelauerit, & hic perferibam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli, condiderunt. si hac ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis, & matricibus originalibus fidei conspiret, Veritati deputandam, reliquam Verò omnem de mendacio præiudicandam.*

Idem ratione ostenditur; nam vera prædicatio, est prædicatio, & interpretatio veræ Scripturæ diuinæ; quæ sit autem vera Scriptura, & quis eius verus sensus, non possumus scire, nisi ex testimonio veræ Ecclesie, ut Augustinus docet libro contra epist. fundamenti, c. 5. & libro de utilitate credendi, c. 14. & ipse quoq; Brentius in Confessione VVirtenbergensi, cap. de Scriptura, qui cōfiteatur Ecclesiam habere ius testificandi de vera Scriptura, & etiã interpretandi veram Scripturam; & Calvinus lib. 4. cap. 1 §. 5. vult Ecclesiam esse fidelem custodem verbi Dei, & Philippus in Locis, cap. de Ecclesia, requirit testimonium veræ Ecclesie ad dirimendas lites. At prius debet esse notus custos Thesauri, quàm Thesaurus; & Doctor, quàm doctrina, cum à Doctore petatur doctrina, non cōtrà; ergo potius Ecclesia est nota veræ prædicationis, quàm vera prædicatio sit nota veræ Ecclesie.

Notæ. TERTIO, vere notæ sunt inseparabiles à vera Ecclesia, sed Ecclesie Corinthiorum, & Galatarū, ad quas scribebat Paulus, veræ Ecclesie erāt, & tamen ibi non erat aliquando sincera prædicatio verbi, ut ex Apostolo cognosci potest, qui dicit se scribere Ecclesiis Dei, quæ sunt Corinthi, vel in Galatia, 1. Cor. 1. & Gal. 1. & tamen 1. Cor. 15. arguuntur Corinthij, quod

quod docerent, non esse futuram resurrectionem, & Galatæ per totam ferè epistolam reprehenduntur, quòd docerent, seruandam esse legem Moſis cum Euangelio.

Sed DICES, quomodo erant iſtæ veræ Eccleſiæ, cum hæreſim docerent? RESPONDEO, aliud eſſe errare, & paratum eſſe ad diſcendum, & cum didiceris, ad obediendum; aliud nolle diſcere, & cum audieris veritatem, nolle acquieſcere; neutrum horum eſſe poteſt in Eccleſia vniuerſali, in Eccleſia autem particulari eſſe poteſt illud primum, in neutra autem illud ſecundum, ſed ſolùm in Synagogis Satanæ, & Eccleſiis malignantium. RVRſVM, eſſe poteſt pura doctrina ab omni errore in falſa Eccleſia; nam ſchiſmatici puri, vt quondam Luciferiani & Donatiſtæ, initio integram habent doctrinã, & tamen ſunt extra Eccleſiam; ſi dicant nõ habere integram doctrinam, quia doctrina vera docet manendum in veræ Eccleſiæ vnitare: contrã, nam tunc petetur principium, cum in ipſa nota ponatur eſſe in vera Eccleſia. Præterea ſchiſmatici credunt oportere eſſe in vera Eccleſia, & obedire vero capiti, licet non faciant; & proinde non errarent in fide, ſed deficient in caritate.

At OBJICIUNT pro hac nota, Brentius, Philippus, & Calvinus quædam loca Scripturæ. Ioan. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt.* Ergo ibi eſt Eccleſia, vbi auditur verbum Dei. Item ad Ephes. 5. *Mundans eam lauacro in verbo vitæ.* Eccleſia mundatur verbo, ergo vbicunq; eſt verbum mundans, ibi eſt Eccleſia. Ita Philippus in Apologia. At Calvinus lib. 4. cap. 1. §. 9. contentus eſt illo Matth. 18. *Vbi ſunt duo vel tres, &c.*

BRENTIUS in Confessione, capite de Eccleſia, profert illud Ioan. 10. *Illos dixit Deos, ad quos ſermo Dei factus eſt.* Et illud 15. cap. *Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem loquutus ſum vobis.* Illa enim eſt Eccleſia, quæ eſt munda coram Deo. Et illud Rom. 1. *Euangelium virtus Dei eſt in ſalutem omni credenti.* Addit CHRYSOSTOMVS homil. 49. in Matt. *Qui ergo vult cognoscere, quæ ſit vera Eccleſia Chriſti, vnde cognoscat, niſi tantummodo per Scripturas?* Et AVGVSTINVM epist. 166. *In Scripturis didicimus Chriſtum, in Scripturis didicimus Eccleſiam, &c.* Item libro de vnitare Eccleſiæ, cap. 2. *Quæſtio inter nos verſatur, vbi ſit Eccleſia;*

quid ergo facturi sumus, in verbis nostris eam quaesituri, an in verbis capitis sui? puto quod potius in illius verbis eam quaerere debeamus, qui veritas est, & optimè nouit corpus suum. Et cap. 3. Non audiamus, hæc dico, hæc dicis, sed audiamus, hæc dicit Dominus. Et infra: Nolo hominis documentis, sed diuinis oraculis sanctam Ecclesiam demonstrari.

RESPONDEO. PRIMVS locus non docet ubi sit Ecclesia, sed docet, qui sint electi, nimirum qui corde perseveranter audiunt, & retinent verbum, vt exponit Augustinus; cum autem non possit sciri, qui corde audiant, non potest hæc esse visibilis nota Ecclesiæ, sed est nota unicuique, vt saltem coniecturaliter cognoscat suam electionem.

SECUNDVS locus nihil probat; nam illa mundatio est inuisibilis, nec Paulus ibi vult docere, quæ sit, vel ubi sit Ecclesia, sed quid boni Deus contulerit Ecclesiæ.

TERTIVS, non demonstrat ubi sit Ecclesia, sed ubi sit Christus. Vbi enim est vera Ecclesia, ibi est Christus; præterea si congregari in nomine Christi sit nota Ecclesiæ, certe non erit congregari quomodocumque in nomine Christi; sic enim omnes hæreses, & schismata congregantur in nomine Christi: sed erit congregari ab illis, qui funguntur Christi auctoritate, quales sunt Episcopi legitimè ordinati, & succedentes aliis & aliis vsque ad Apostolos, quos Christus primo reliquit loco suo, & sic ista nota coincidit cum nostris; de quibus postea.

QUARTVS locus nihil probat. Primò, quia ibi dicuntur Dij soli Principes, quibus Deus aliquid commisit; id enim est fieri ad aliquem verbum Dei. Secundò, quia verbum Dei non facit Deos, si tantùm prædicetur, sed si recipiatur, & creatur; at hoc inuisibile est, vt patet.

QUINTVS locus est similis secundo, vnde idem Brentius dicit Ecclesiam esse mundam coram Deo, id est, non coram hominibus; & non aduertit ex hac nota sequi, illam fieri Deo manifestam non nobis.

SEXTVS locus nihil probat; nam effectus Euangelij est inuisibilis.

Sed instat CALVINVS. Verbum Dei est ferax, & ubicumque prædicatur, fructificat; ergo ubicumque prædicatur, ibi est aliqua Ecclesia.

RESPON

RESPONDEO. Si quid probat hæc ratio, tantum probat, ubi prædicatur, ibi esse aliquos bonos; sed nos illos non nominamus. Sed neque hoc probat; nam verbum Dei semper fructificat, cum legitime prædicatur, id est, à prædicatoribus missis ab ordinaria potestate; alioqui videmus prædicari inter hæreticos variarum sectarum, ubi non fructificat nisi lolum. Ad locum Chrysostomi iam sæpe respondimus. Ad loca Augustini respondeo, ex Scriptura probari, ubi sit Ecclesia, non tanquam ex nota Ecclesie, sed quia Scriptura docet, quæ sint notæ, dum docet, qualis illa sit, ubi cœperit, quomodo creuerit.

DICES, saltem Scriptura est notior, quàm Ecclesia, quandoquidem inde probatur Ecclesia.

RESPONDEO. Simpliciter Ecclesiam esse priorem, & notiorè, quàm sit Scriptura; nam Ecclesia fuit ante Scripturam, & ipsi data est Scriptura à Deo, & ipsa eam aliis tradit, & explicat: tamen aliquando ex hypothesi Scripturam esse notiorè, quando videlicet Scriptura est recepta, & clarè loquitur, & oritur quæstio de ipsa Ecclesia: sicut interdum è contrario Ecclesia est recepta, & nota, & quæstio oritur de Scriptura. & sic unum probatur ex altero. verbi gratia, quando disputabatur de Baptismo hæreticorum, quia Scriptura obscurè loquitur, & Ecclesia nota erat, Augustinus probabat secundum Scripturas rarum esse Baptismum hæreticorum, quia Ecclesia illum habet pro rato. Contrà, cum disputabatur de Ecclesia, an esset in sola Africa, quia Scripturæ receptæ & claræ erant, inde Augustinus probabat; & idem nos faciemus, cum deducemus notas Ecclesie ex Scripturis, sed non propterea Scriptura est simpliciter notior, quàm Ecclesia.

SECUNDA nota iisdem argumentis refutatur; nam PRIMO eam sibi omnes vendicant. nam præter Catholicos, Calvinistæ ideo separati sunt à Lutheranis ceteris, quod utrique putant, se solos habere verum Sacramentum Eucharistie. Anabaptistæ autem separati sunt ab utrisque, quia se solos putant habere verum usum Baptismi. Præterea Pelagiani habebant omnia Sacramenta, & similiter omnes schismatici. SECUNDO, legitimus usus Sacramentorum minus notus est, quàm sit Ecclesia. Nam ille est legitimus Sacramentorum
usus,

usus, qui est conformis Scripturæ, vt ipsi docent: Scripturæ autem pendent ab Ecclesia, non contra, vt sæpè diximus. TERTIO, Ecclesia Corinthiorum erat vera Ecclesia, & tamen I. Cor. II. reprehenduntur Corinthij, quòd non sincerè tractarent præcipuum Sacramentorum, & similiter Ecclesia Africanæ, quæ erant sub Cypriano, & sub illis 86. Episcopis, quorum sententias ipse refert in epistola ad Quirinum, verè Ecclesiæ erant, vt B. Augustinus lib. 6. ca. 7. de Baptismo, & B. Hieronymus contra Luciferianos docent; & tamen nõ sincerè tractabant Sacramentum Baptismi, vt iidem Hieronymus & Augustinus ibidem docent.

TERTIA nota refutanda, est oratio & psalmodia, quæ est sexta Lutherana. refellitur autem; quia si loquatur deuotione, quæ ex corde procedit, inuisibilis nota est externa tantum inuocatione & psalmodia, est nota communissima: nam hoc tempore omnes sectæ, etiam Anabaptistarum, dicunt orationem Dominicam, & canunt Psalmos lingua vulgari, & idem olim faciebant Ariani, vt refert Socrates lib. 6. ca. 8. & Ambrosius de tradendis basilicis. immò hoc tempore nota veræ Ecclesiæ ferè dici potest, canere Psalmos lingua Latina, quia hoc relictum videtur ferè soli antiquæ & Catholicæ Ecclesiæ, quæ non mutatur quotidie, vt sectæ hæreticorum.

QUARTA nota refellenda, est septima Lutherana, nimirum interna mœstitia, & pusillanimitas, externæ persecutiones, & vocari hæretici; ac de internis falsissima nota est; nam obscuræ sunt, si internæ sunt. Item pusillanimitas est vitium, & Paulus vbique hortatur ad internam lætitiã, & dicit regnum Dei esse gaudium in Spiritu sancto. Vide Rom. 14. Coloss. 3. Philip. 4. Ephes. 5. De externis non est nota perpetua, nam Ecclesia in principio & in fine passa est magnis angustias: at in medio florentissima fuit. & omnia prædicta sunt. Vide Augustinum epist. 50.

QUINTA nota est Centuriatorum, quòd ea sit vera Ecclesia, in qua inueniuntur qui perseuerant in confessione dei vsque ad mortem. Quæ refelletur PRIMO, quia non magis nota est confessio veræ fidei, quàm vera Scripturæ prædicatio, & legimus Sacramentorum vsus.

SECUNDO, quia ex hac nota colligeretur, veram Ecclesiam

siam non posse esse vlllo modo apud Lutheranos. Ipsi enim dicunt, per multa secula ante Lutheri aduentum cessasse confessionem veræ fidei, & Ecclesiam conseruatam in latebris, & fuisse prorsus inuisibilem, ergo Ecclesia Lutheranorum est noua, & proinde falsa.

TERTIO, quia hanc notam videmus in omnibus sectis, & in nulla minus, quam in cœtu Lutheranorum; nam in primis Ecclesia nostra habet innumerabiles martyres, qui perseuerarunt constantissimè in confessione fidei; deinde Montanistæ valde gloriabantur de suis martyribus, vt patet tum ex Eusebio lib. 5. histor. cap. 18. tum ex Tertulliano in libro de fuga in persecutione, quem scripsit, cum Montanista esset, contra Catholicos, obiiciens eis quod malè facerent fugiendo.

Item MESSALIANI apud Epiphanium hæres. 80. ideodisti sunt etiam Martyriani, quia gloriabantur valde de numero martyrum suorum. Idem de Donatistis constat. S. AVGVSTINVS epist. 68. *Vivebant, inquit, vt latrones, honorabantur vt martyres.* De Anabaptistis, qui erant tempore B. BERNARDI, scribit ipse serm. 66. in Cantica: *Mirabantur, inquit, aliqui quod non modo patienter, sed etiam lætè ducerentur ad mortem.* De ADAMITIS scribit Æneas Sylvius libro de histor. Boëmorum, cap. 41. viros cum fœminis coniugibus suis lætos, atque canentes properare solitos ad ignem. Hoc verò tempore nostro nemo ignorat in hac obstinatione moriendi pro perfidia, primum locum tenere Anabaptistas, secundum Calvinistas, extremum ac penè nullum meros Lutheranos, qui tamen hanc notam veræ Ecclesie soli proponunt.

CAPVT III.

Proponuntur veræ notæ Ecclesie.

IS igitur notis breuiter refutatis, restat vt veras notas proponamus. Est autem initio obseruandum, Ecclesiam Catholicam esse quasi solem quendam, qui radios lucis clarissimos ex omni parte diffundit, vt facillimè per eos cognosci possit. Habet enim

enim

enim plurimas notas, siue testimonia, ac signa, quæ eam discernunt ab omni falsa religione Paganorum, Iudæorum, Hæreticorum: & non quidem efficiunt euidenter verum, ipsam esse veram Dei Ecclesiam; sed tamen efficiunt id euidenter credibile; nec enim est idem euidenter verum, & euidenter credibile. Nam euidenter verum dicitur, quod vel in se, vel in suis principiis videtur; euidenter credibile illud dicitur, quod non videtur, nec in se, nec in suis principiis, habet tamē tot, & tam graua testimonia, vt quilibet vir sapiens meritò id credere debeat; vt si iudex videat hominem à latrone occidit, vel vulnerari letaliter, & postea mori, habet euidentiam veritatis, quod ille latro sit homicida; si autem eadem fieri non videat, sed habeat viginti testes viros grauissimos, qui dicunt se vidisse, habet euidentiam credibilitatis.

Dicimus ergo, notas Ecclesie, quas adferemus, non facere euidentiam veritatis simpliciter, quia alioqui nulli inueniuntur, qui id negarent, sicut nemo inuenitur, qui neget sententias, quas Mathematici demonstrant; sed tamen efficiunt euidentiam credibilitatis, iuxta illud Psal. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Apud eos autē, qui admittunt Scripturas diuinas, & historias, ac Patrum veterum scripta, faciunt etiam euidentiam veritatis. Tametsi enim articulorum fidei veritas non potest nobis esse euidentis absolute, tamen potest esse euidentis ex hypothese, id est, supposita veritate Scripturarum. quod enim à Scriptura euidenter deducitur, est euidenter verum, suppositis Scripturis.

Porro hæ notæ à variis variè nominantur, & numerantur. B. A. V. G. V. S. T. I. N. V. S. libro contra epistolam fundamenti, capitulum sex notas ponit. B. Hieronymus contra Luciferianos in fine duas. Vincentius in suo commonitorio, tres.

Ex recentioribus D. R. I. E. D. O. lib. 4. cap. 2. part. 2. de Ecclesie dogmat. & Petrus à Soto 1. parte defensionis, cap. 44. & sequens alias tres. Cardinalis Hosius in explicatione Symboli, quatuor. Nicolaus Sanderus lib. 8. de visibili monarchia, cap. 50. alias sex. Michaël Medina lib. 2. de recta fide ponit decem. lib. 7. cap. 26. addit undecimam. Cunerus Petri in libello de notis Ecclesie ponit (ni fallor) duodecim; nec enim, cum hæc scriberemus, libellum eius habebamus in manibus.

Nos quindecim notas proponemus, quæ, si quis velit, poterit

terunt aliquo modo reuocati ad illas quatuor, quæ communiter à recentioribus assignantur ex Symbolo Constantinopolitano, Vnam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam.

CAPVT IV.

Explicatur prima NOTA.

PRIMA NOTA, est ipsum Catholicæ Ecclesiæ & Christianorū nomen; nam, vt S. AVGVSTINVS docet libro contra epistolam fundamenti, cap. 4. etiam si omnis hæresis velit videri, & dici Catholica Ecclesia, tamen cū interrogantur hæretici à paganis, vbi ad Catholicam conueniatur, nemo audet domum suam ostendere, & CYRILLVS cateches. 18. dicit: *Si iueris in aliquam urbem, non petas, vbi sit Ecclesia, vel domus Dei; nam etiam hæretici dicunt se habere domum Dei, & Ecclesiã, sed petas, vbi sit Catholica Ecclesia; id enim nomen proprium est huius sanctæ Ecclesiæ matris omnium nostrum; quasi dicat, si hoc petas, nullus hæreticus suam Ecclesiam ostendet.*

PACIANVS in epistola ad Sympronianum, quæ est de nomine Catholico: *Certe, inquit, non est ab homine mutatum, quod per secula tanta non cecidit. Catholicum istud, nec Marcionem, nec Apellem, nec Montanum sonat, nec hæreticos sumit auctores.* Et infra: *Christianus mihi nomen est, Catholicus vero cognomen; illud me nuncupat, istud ostendit.* Et ibidem pulchrè dicit, nomen Catholicū conuenite capiti principali, & trūco illius arboris, vnde multi rami variis temporibus excinduntur: sectæ enim hæreticæ sunt rami, id est, partes quædam ab arbore Ecclesiæ præcisæ; ipsa autē arbor, quæ sua radice nititur, & semper eadem manet, & est quid totum Catholica dicitur. Similiter nulla est hæresis, quæ nõ accipiat nomen ab aliquo homine auctore suo, & nomen Christianū iis relinquat, à quibus discedit. Sic 1. Cor. 3. schismaticorum alij dicebant: *Ego sum Pauli, alij, ego Apollo, alij, ego vero Cepha.*

IUSTINVS in Triphone: *Et sunt, inquit, distincti cognominibus, denominati à quibusdam viris, vt quisque fuit auctor alicuius nouæ doctrinæ. ex iis alij vocantur Marcionista, alij*

alij Valentiniiani, alij Basilidiani, alij Saturniniani, alij alio
 vocabulo, qui s^q3 à primo inuentore sui dogmatis. IRENAEVS
 lib. 1. cap. 20. Habent, inquit, & vocabula, à principe impietatis
 sententia Simone dicti Simoniani. LACTANTIUS lib.
 4. cap. 30. Cum Marcionita aut Ariani nominantur, Christiani
 esse desierunt, qui Christi nomine amisso, humana & ex-
 terna vocabula induerunt.

ATHANASIVS serm. 2. contra Arianos: Nunquam, in-
 quit, populus ab Episcopis suis, sed à Domino, in quem credi-
 tum fuit, nomen accepit; certè à beatis Apostolis præceptoribus
 nostris appellationes adepti nõ sumus, sed à Christo Christiani
 sumus, & nuncupamur, illi verò qui aliunde originem
 suæ fides deducunt, merito auctorum suorum cognomen præ-
 seferunt. Quapropter cum à Christo omnes Christiani esse
 mus, & diceremur, explosus est Marcion inuentor est
 seos; reliqui autem qui remanserunt, Christiani etiam re-
 tinuerunt: qui verò Marcionem sequuti sunt, non iam
 Christiani, sed Marcionista appellati sunt. Ita quoq; Valenti-
 nus, Basilides, Manichæus, & ceteri sectatoribus suis nomina
 impertierunt.

CHRYSOSTOMVS homil. 33. in Acta Apostolorum: Illi
 habent quosdam à quibus appellantur. prout enim hæresiar-
 cha nomē, ita & secta vocatur, nobis autem nullus huius nomen
 dedit, sed fides ipsa.

HIERONYMVS contra Luciferianos in fine: Sicubi au-
 dietis eos, qui dicuntur Christiani, non à Domino IESU Chri-
 sto, sed à quoquo alio nuncupari, sicut Marcionitas, Valentini-
 nos; scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse Synagogam.
 Iam ergo si nunc dicuntur alij Martinista, vel Lutherani, alij
 Zvingliani, alij Calvinista, &c. nos autem ab aliquo certo
 homine nemo vnquam vocauit, constat nostram solùm esse
 veram Ecclesiam.

AT, INQUIVNT, vos vocamini passim, Papista, Romani
 vel Romanenses. RESPONDEO, etiam olim fuisse vocati
 Catholicos homousianos, sed ista ipsa nomina veritati ante-
 stantur; non enim sunt nomina alicuius noui auctoris, & hæ-
 resiarchæ, vt sunt ipsorum nomina; sed homousianus signifi-
 cat eum, qui credit filium Patri consubstantialem, quod est
 dogma verissimū. Papista deducitur à Papa, qualis fuit etiam
 Petrus

Petrus, & Christus ipse, ut notum est. Romanus autem, & Romanensis, etiam ante M. C. annos idem erat, quod Catholicus, ut patet ex Ambrosio in oratione de obitu Satyri. ADDE, quod Chryostomus homil. 33. in acta dicit, non esse malum si Catholici denominentur ab iis, qui Ecclesiam gubernant nomine Christi, modò non denominentur ab aliquo homine particulari, sicut hæretici faciunt. vbi videtur præuidisse nos vocandos quandoq; Papistas. Adde, quod non vocamur Papistæ, nisi à Lutheranis in Germania, & vicinis regionibus, non sic autem vocamur in Græcia, Asia, Africa, Indiis, ut interim omittam Italiam & Hispaniam.

CAPVT V.

NOTA secunda.

SECUNDA NOTA est ANTIQVITAS; nam sine dubio vera Ecclesia antiquior est, quàm falsa; quemadmodum Deus antè fuit, quàm esset Diabolus. Quocirca Matt. 13. prius seminatum legimus fuisse bonum semen, quàm zizania: & Ecclesia dicitur Catholica, quia omni tempore fuit; & similiter dicitur Apostolica, quia fundata ab Apostolis, & proinde antiquissima. IAM quod nostra Ecclesia sit antiquior omnium paganorum conuenticulis, immò quod nostra Scriptura sit antiquior ipsis Diis Gentilium, demonstrat TERTVLLIANVS in Apologetico, cap. 19. & 20. & B. Augustinus lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 37. & 38. Quod autem nostra Ecclesia, quam aduersarij Papisticam vocat, sit illa ipsa quam Christus instituit, & proinde vetustior omnibus sectis hæreticorum, hac ratiocinatione concludi potest.

*Ecclesia cath.
antiquior
XIIII.*

In omni insigni mutatione religionis semper ista sex demonstrari possunt. Primò, auctor eius. II. Dogma aliquod nouum. III. Tempus, quo cœpit. IV. Locus vbi cœpit. V. Quis eam oppugnauerit. VI. Exiguus aliquis cœtus, vnde paulatim aliis accedentibus cœperit. nam illa omnia inuenimus in ipsa Christi Ecclesia, quæ tamen non fuit noua Ecclesia, sed solùm mutatio quædam status Ecclesiæ secundum Prophetarum prædictiones. PRIMO enim scimus, auctorem fuisse Christum, vnde Christiani dicimur. SECUNDO

TT cœpisse

lij alia
NAEVS
mpisti.
vs lib.
bristia.
Ex
am, in
credi
eptori
o Chri
ginem
ra a tra
ni esse
fuit.
cum re
em mlt
calenti
amina
m: illi
estiar
omen
ubi au
Chri
ntama
agogi
ant, ali
o cert
im est
omai
locat
ti act
s, & h
signis
uod
rt etia
Petru

cœpisse tunc explicitè credi noua dogmata Trinitatis, & Incarnationis. TERTIO cœpisse ista prædicari anno XV. Imperij Tiberij Cæsaris. QUARTO cœpisse in Iudæa. QUINTO mox oppugnatam fuisse hanc religionem à Scribis, & Pharisæis, deinde à Gentilibus summa vi. SEXTO scimus, initio fuisse multò pauciores Christianos, quàm essent Iudæi, cum separatio facta est. Si ergo in hac mutatione status eiusdem Ecclesie illa sex ostendi possunt, multò magis eadem poterunt demonstrari in quavis perfecta mutatione. Iam verò nos illa omnia, de singulis hæreticorum sectis facillimè demonstramus, nihil autem horum aduersarij vnquam de nostra Ecclesia, post Apostolica tempora demonstrare poterunt.

Ac vt exemplis rem illustremus. Arianorum auctorem scimus fuisse ARIUM quendam, Presbyterum Alexandrinum. Nestorianorum verò NESTORIVM, Episcopum Constantinopolitanum. Lutheranorum autem Martinum LUTHERVM, Presbyterum, & Monachum ordinis S. Augustini.

SECUNDO scimus, quæ dogmata inuenerint. ARIUS enim docuit Filium Dei esse creaturam. NESTORIVS in Christo esse duas personas. LVTHERVVS iustificari homines per solam fidem specialem, id est, per hoc solum, quòd se iustos putent: item negauit Eucharistiam esse sacrificium.

TERTIO scimus tempora. Cœpit enim Ariana hæresis anno Domini CCC. XXIV. Nestoriana anno C. D. XXXI. Lutheranorum anno M. D. XVII.

QUARTO scimus loca. Cœpit Arianismus in Ægypto. Nestoriana hæresis in Thracia. Lutherana in Saxonia.

QVINTO scimus, Arianos mox oppugnatos fuisse à Syluestro Pontifice, à Concilio Nicæno, ab Athanasio, Hilario, & aliis. Nestorianam à Pontifice Celestino, Concilio Ephesino, Cyrillo, aliisq; per multis. Lutheranam à Leone X. Pontifice, à Concilio Tridentino, ab Academiis omnibus Catholicis, & Doctoribus plurimis.

SEXTO scimus, initia harum hæresum valde exigua fuisse, & multò plures initio separationis sine comparatione fuisse Catholicos toto orbe terrarum diffusos, quàm erant Ariani, Nestoriani, vel Lutherani, quod ne ipsi quidem negant.

Quo

Quod verò nihil horum de nobis ostendere possint, perspicuum est; nam PRIMO, nunquam obiecerunt nobis auctorem nostræ sectæ, nec ab ullo particulari homine nos appellauerunt, quod cerrè libentissimè facerent si possent.

SECUNDO, nunquam ostenderunt primam originem vilius dogmatis nostri. immò Cēturiatores in singulis Centuriis cap. 4. circa finem, annotant, qui auctores defenderint nostra dogmata, quæ nunc ipsi oppugnant, nec originem inueniunt, nisi tempore Apostolorum. nam etiam Iustinum, & Irenæum numerant inter nostros fautores, quos constat proximè insequutos Apostolorum tempora. Et cap. 5. in singulis Centuriis enumerant omnes hæreses cuiuslibet seculi, & qui resisterint, nec vnquam annotarunt aliquam hæresim excogitaram à Romanis Pontificibus, sed potius omnes hæreses ab illis condemnatas. NUNC quidem nobis multas hæreses obiiciunt. Nam Tilmannus HESHVSIVS scribit librum de sexcentis hæresibus Papistarum, sed illæ hæreses, exceptis mendaciis Tilmanni, sunt antiquissima dogmata, quod vel ex Centuriis, facillimè probari posset; nam Illyricus nostra dogmata in omnium Patrum libris inuenit, sed in Patribus vocat næuos, in nobis hæreses, scilicet, hæc est astutia aduersariorum: vt ostendant nos esse extra Ecclesiam, nostra dogmata vocant hæreses: vt non videantur ipsi separari ab Ecclesia Patrum, eadem dogmata in illis vocant næuos.

TERTIO, nunquam designare potuerunt tempus certum nostræ defectionis ab Ecclesia. Dicunt quidem, post primos quingentos annos cœpisse valde inualescere hanc sectam, tamen quando cœperit, absolutè nunquam dixerunt.

QUARTO, nunquam ostenderunt, quo loco cœperit. nam post primos quingentos annos floruit GREGORIUS, cum quo totum orbem terrarum communicasse, ex epistolis eius. quas ad omnes prouincias mittit, cognosci potest. Item post Gregorij obitum celebratum est Concilium VI. generale, ex quo manifestè colligitur, totum Orientem, & Occidentem eo tempore cum Romano Pontifice, vt membra cum suo capite coniuncta fuisse.

QUINTO, nunquam ostenderunt, quia eam oppugnauerit, tanquam nuper ortam; & quæ Concilia contra eam celebra-

brata fuerint. Obiiciunt quidem Concilium Constantinopolitanum sub Copronymo, quod videtur fuisse generale, & damnauit imagines, quas Romani defendebant. At non fuit hoc verum generale Concilium, cum non habuerit vllum verum Patriarcham. Præterea istud Concilium non damnauit dogma tunc exortum, sed dogma antiquum, & in tota Ecclesia receptum; nam non statuit, vt non reciperetur cultus imaginum, sed vt aboleretur, & vt imagines e templo auferrentur. Vide Cedrenum, Zonaram, & Paulum Diaconum.

SEXTO, non potest vlllo modo ostendi, quod vnquam nostra Ecclesia separauerit se ab aliqua maiore, ita vt qui adhibebat Romanę sedi essent paucissimi, reliqui Christiani multo plures; nam ex epistolis B. Gregorij, quas scribit ad Episcopos Orientis, Africae, Hispaniae, Galliae, Italiae, constat omnes ferè Christianos cum eo communicasse.

Hoc argumento ab antiquitate semper vsi sunt veteres Patres contra hæreticos, ad ostendendam veram Ecclesiam. TERTULLIANVS libro de præscript. *Qui estis vos, inquit, unde, & quando venistis? Vbi tam diu latuistis?* OPTATVS lib. 2. contra Parmenianum: *Vestra, inquit, cathedra originem ostendite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vendicare.* HILARIVS lib. 6. de Trinitate ante medium: *Tardè mihi, inquit, hos præsertim Doctores atas nunc huius seculi protulit, serò hos habuit fides mea, quam tu erudisti, magistros, præauditis ego his omnibus in te credidi, &c.* HIERONYMVS in epist. ad Pammachium, & Oceanum: *Quisquis, inquit, assertor es nouorum dogmatum, quæso te, vt parcas Romanis auribus, parcas fides, quæ Apostolico ore laudata est. Cur post quadringētos annos docere nos niteris, quod antiè nesciuimus, & usq; in hanc diem sine vestra ista doctrina Christianus mundus fuit.* Et lib. contra Luciferianos in fine: *Ex hoc, inquit, quod posterius instituti sunt, eos se esse indicant, quos futuros Apostolus prænuñciauit.* Denique AVGVSTINVS libro contra epistolam fundamenti, cap. 4. antiquitatem ter notas Ecclesie ponit.

Ad hoc argumentum quatuor adferunt solutiones. PRIMÒ, responderet Calvinus lib. 4. Instit. cap. 2. & 3. non posse antiquitate inuictum argumentum duci. nam Ismaël fuit

senior, quam Isaac, & tamen dictum est, eiice ancillam, & filiū eius. At Ismaël non fuit figura falsa religionis, sed solum Testamēti veteris, quod erat bonum, & à Deo: Sed quia status hominum eius Testamenti erat seruorum, qui timore ducuntur, debuit ei succedere Testamentum nouum perfectius, ad quod pertinent liberi, qui ducuntur amore. Gal. 4. *Scriptum est, quia Abraham duos filios habuit, &c. quæ sunt per allegoriam dicta, hæc enim sunt duo Testamenta, &c.*

SECUNDO dicunt, non posse ostendi de nostra Ecclesia, quo tempore, quo loco, per quem auctorem præcisè cœperit, &c. non quod reuera non sit noua, sed quia non facta est simul ista mutatio, sed paulatim irreperunt errores non aduertentibus, immò etiam dormiētibus pastoribus. At etiam aliæ mutationes non factæ sunt totæ simul, sed paulatim, ut patet de Luthero, qui initio non negabat, nisi indulgentias, &c. & tamen scimus de singulis quando, & quomodo ortæ sint. Præterea Matth. 13. non dicuntur zizania nata dormientibus hominibus, sed seminata dormientibus hominibus; mox autem nata apparuisse, & cognita fuisse; quomodo igitur nostræ hæreses per mille ferme annos detectæ non sunt? sanè non solum pastores, sed etiam Deus valde dormiuisset, si per tot secula nunquam excitasset aliquem, qui istis erroribus resisteret. & delendum esset ex Euangelio illud: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi.*

TERTIO dicunt, quod licet non possit ostendi, quando cœperit initium huius deprauationis, tamen posse ostendi, quando insignis mutatio facta est. nam initio anni DC. Papa in Antichristum aperte mutatus est, quando videlicet Romanus Pontifex obtinuit à Phoca Imperatore, ut caput Episcoporum diceretur, & quando aperuit Pantheon templum omnium Deorum. ita docent Magdeburgenses Cent. 7. ca. 1. & concordant pleriq; aduersariorum. Nam etiam Theodorus Bibliander in tabulis suæ Chronologiæ initio anni DC. ponit apparitionem Antichristi, id est, Papæ; Lutherus in supputatione temporum, vult S. Gregorium fuisse vltimum Papam; & passim Calvinistæ, & Lutherani vsq; ad primos D. vel DC. annos extendunt Ecclesie puritatem.

At in primis post annum DC. LXX. diu post tempora Phocæ celebratum est Concilium VI. generale, quod aduersarij

vt sacrosanctum recipiunt, vt patet tum ex aliis, tum ex Confessione Tigurinorum, & ex Centuriis Magdeburgensium; in eo autem Concilio præcipuæ partes fuerunt Romani Pontificis Agathonis; nam eius sententiam per legatos & epistolas ipsius explicatam, omnes sequuti sunt, vt etiam prolisè describunt Centuriatores Cent. 7. cap. 9. vel ergo Papa nondum erat Antichristus, vel tota Ecclesia, & sanctum generale Concilium Antichristum venerata & sequuta est.

Præterea falsum est, quod Phocas primus tribuerit Romano Pontifici nomē capitis Ecclesiæ. nam Iustinianus senior qui ferè centum annis fuit ante Phocam in epistola ad Ioannem II. Papam disertis verbis vocat eum caput omnium Ecclesiarum, & hoc idem habetur in epistola eiusdem Ioannis II. responsiua ad Iustinianum, vbi Papa repetit summam litterarum Imperatoris, & habetur vtraque epistola in *Codec.* libri 1. tit. 1. leg. 4. & 5. nec id ignorabant Centuriatores, tum Cent. 6. cap. 10. col. 670. meminerunt legis quartæ *Codecis*, quæ ex epistola Ioannis Papæ sumpta est. Itaq; contra conscientiam suam mentiuntur.

Præterea ante tempora Iustiniani Concilium Chalcedonense in epistola ad Leonem vocat eum caput omnium Episcoporum. & ipse S. L. E. O. serm. 1. de S. Petro, & Paulo, sic Romanam alloquitur: *Per sacram B. Petri sedem caput orbis effusa, latius presides religione diuina, quàm dominatione terrena.* Et infra: *Minus est, quod tibi bellicus labor subdidit, quàm quod pax Christiana subsecit.* Phocas igitur non primus hoc nomen tribuit Romano Pontifici, sed primus compescuit superbiam Episcopi Constantinopolitani, qui se Romano Pontifici æquare volebat.

Ad illud de Ecclesia, quæ dicitur Pantheon, Dico primo argumentum esse contra aduersarios. nam Daniel. 11. legimus Antichristum pugnaturum contra omnes Deos, & templum in occulto adoraturum Deum Maozim. & 2. Thess. 2. dicitur eleuaturum seipsum supra omne, quod dicitur Deus. Ergo si Papa aperuit templum omnibus Diis, hoc ipso nõdum Antichristus. Præterea, antequam templum Pantheon consecraretur Deo in memoriam omnium Sanctorum, iam erant Romæ templa S. Petri, Pauli, Laurentij, Sebastiani, &c.

Sed obiicit Melanchthon in Confessione & Apolog. an.

21. inuocationem Sanctorum non fuisse ante Gregorij tempora, ergo tunc cœpit. RESPONDEO, mendacium esse; nam plurimi Patres, & in iis Ambrosius in lib. de viduis, meminerunt inuocationis Sanctorum; sed de Antichristo, & inuocatione Sanctorum suis locis fusè differuimus.

QUARTO, responderet Calvinus in præfat. Instit. suam Ecclesiam non esse nouam, sed antiquissimam, immò illam ipsam, quam Christus fundauit, tamen non esse visam per multa secula, & nunc demum apparuisse. At contra est argumentum quod facit B. Augustinus contra Donaristas lib. 3. de Baptismo, cap. 2. aut ista Ecclesia, quæ nunc apparuit, antea perierat, & nunc resurrexit; aut non perierat, sed tantum latuerat, & nunc extulit caput. Non PRIMVM, quia tunc nõ potuissent renasci ipsi, si mater perierat. Si periit: Vnde ergo, inquit B. Augustinus, *Donatus apparuit? de qua terra genuit? ex quo mari emerfit? de quo celo cecidit?* Et præterea falsæ erunt promissiones Christi Matth. 16. *Porta inferi non praualebunt aduersus eam.* Et Matth. vlt. *Ego vobiscum sum & c.* Non SECVDVM, quia tunc vel ista Ecclesia latens profitebatur suam fidem, vel non profitebatur. si profitebatur, ergo non erat latens, sed manifesta. & si manifesta, quomodo nemo aduertebat? quomodo non capiebantur, & coercebantur ab inquisitoribus, qui longo tempore ante Lutheri ætatem esse cœperunt in Ecclesia? quomodo nullum vestigium, nulla memoria eorum exat? si autem non profitebatur fidem, sed verè & propriè latebat, (quam partem ipsi defendere coguntur) ergo illa non fuit Ecclesia, ac proinde nulla fuit in mundo vera Ecclesia, nam vt ipsi dicunt, *confessio fidei est nota veræ Ecclesiæ, & Rom. 10. Ore confessio fit ad salutem.*

Præterea si ita est, quomodo apparente Luthero, & Caluino nemo fuit, qui se illis adiungeret, nisi quos ipsi deceperunt? si multi Lutherani, & Calvinistæ latebant, debuissent multi prædicante Luthero, & Caluino mox cognoscere socios suos, & ad eos currere, etiam non vocari, at non ita factum est; nam omnes ferè qui sunt Lutherani & Calvinistæ, fatentur se antea fuisse ex nostris, & nihil cogitasse de noua illa doctrina. Immò Lutherus ipse fatetur, se aliquando non fuisse Lutheranum, sed Monachum Catholicum, & Missas celebrasse

Syllog. X.

brasse per quindecim annos seridè, ac deuotè. Vide librum de Missa angulari, vel Ioannem Cochlæum in actis Lutheri anni M. D. XXXIV. Item librum 2. Lutheri contra Zvinglium, vel Septicipitem Ioannis Cochlæi, cap. 24.

Denique, si ita Ecclesia latuisset, vt Calvinus dicit, sequeretur Ecclesiam Christi fuisse peiorem, & miseriorem omni secta hæretica, & ipso etiam populo Iudæorum post euerfionem Hierosolymæ, quod certè est blasphemū, cum Deus per Prophetas passim prædicet gloriam Ecclesie, & polliceatur se cum ea semper futurum. Quod illud sequatur, patet; nam omnis hæretica secta habuit sua templa, suos Episcopos, sua Sacramèta, & similiter Iudæi post euerfam Hierusalem semper habuerunt aliquas Synagogas, vbi liberè exercuerunt suas cærimonias, vt patet ex Gregorio li. 7. epist. 5. nec vnquã coacti sunt generaliter adorare Deos alienos. At Ecclesia, quam latentem fingit Calvinus per annos ferè mille, nulla habuit templa, nulla sacra, nullos Episcopos, nec habuit unum angulum terræ, vbi liberè exerceret actus religionis sue, & quod peius est, coacta est seruire Diis alienis, adorare idola, sacrilegiis communicare, quæ est horribilior, & longior captiuitas, quam, aquam fuerit Iudæorum, immò est ista Ecclesia deformior, & ipis ruinis Synagogæ.

CAPVT VI.

NOTA tertia.

TERTIA NOTA est DURATIO diuturna, nec vnquã interrupta. Ecclesia enim dicitur Catholica, non solùm quia semper fuit, sed etiam quia semper erit, iuxta illud Dan. 9. *Regnum quod æternum non dissipabitur.* Et Act. 5. *Si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissoluetur; si vero ex Deo est, non poterit dissoluere.* De hæreticis autem S. Paulus dicit: *Sed & terra non proficiet.* 2. Tim. 3. & B. CYPRIANVS lib. 4. epist. 2. dicit schismaticos semper inter initia feruere, in crementa verò habere non posse, sed statim cum praua sua æmulatione deficere. Et S. AVGVSTINVS Psal. 57. in illud; *Ad nihilum deuenient tanquam aqua decurrens: Non vos terreant, inquit fratres, quidam fluuij, qui dicuntur torrentes, decurrit aqua, ad rem-*

pus perstrepat, mox cessabit, diu stare non possunt. Multa hæreses iam emortue sunt, cucurrerunt in riuis suis quârum potuerunt, decurrerunt, siccati sunt riui, & ex eorum memoria reperitur, & eliqua fuerunt.

Iam verò constat Ecclesiam nostrâ durasse ab initio mundi hucusque; vel si de statu noui Testamēti loquamur, durasse à Christo hucusque per M. D. LXXVII. annos, frustra eam oppugnantibus primò Iudæis, deinde pagânis, vltimò hæreticis; nec solùm durasse, sed etiâ ex persecutionibus creuisse. Ut enim aquæ diluuij palatia Regum obruebant, atque deiiciebant, arcam verò Noë semper magis ac magis attollebât, ita persecutiones regna temporalia facillè destruunt, Christi regnum, quod est Ecclesia, non modò non destruunt, sed etiam illustant. Itaque IUSTINVS in Triphone, dicit persecutionē id esse Ecclesiæ, quod est vineis putatio; vt enim vineæ putatione ad vbertatem prouocantur, ita quoq; Ecclesia persecutionibus crescit. & TERTULLIANVS, cap. vlt. Apologetici sanguinem martyrum eleganter semen Christianorum vocat, quod explicasse videtur LEO ser. I. de SS. Petro, & Paulo, cum ait: *Non minuitur persecutionib. Ecclesia, sed augetur, & semper dominicus ager segete ditior vestitur, dum grana qua singula cadunt multiplicata nascuntur.*

Quamuis autem hæretici huius temporis non concedant nostram Ecclesiam M. D. LXXVII. annis durasse, concedunt tamen durasse sine vlla interruptione à Gregorio I. hucusq; id est, annos ferè mille, quod tempus etiam si solum esset, adhuc esset longius, quàm fuerit ætas vllius hæresis; sed tamen falsum est nō diutius durasse, ipsi enim non possunt ostendere per vllam historiâ, aut veterum scripta, factâ esse mutationem religionis in Ecclesia Romana tempore S. Gregorij.

Deinde nostram Ecclesiam esse veram Ecclesiam probari potest etiâ hoc argumento; nam ante Lutheri tempora, non erant in mundo, nisi hæ religiones, Paganismus, Iudaismus, Mahumerismus, Græcismus, Nestorianismus, Hussitarū hæresis, & Romana Ecclesia; sed certum est non fuisse verâ Ecclesiam Christi apud vllam ex prædictis sectis, vt etiâ Lutherani fatentur, ergo fuit apud Romanam Ecclesiam, aut certè periit de mundo omnis vera & visibilis Ecclesia; quod non posse fieri supra docuimus. At verò sectæ omnes hæreticæ breui defecerunt præter eas, quæ nunc exortæ sunt.

TT 5 .

Refert

*Lutheri
tempus*

Refert Theodoretus in lib. de hæreticis fabulis, septuaginta sex diuersas hæreses vsque ad sua tempora exortas, & lib. 3. eiusdem operis testatur omnes illas extinctas fuisse, paucissimis exceptis. Augustinus in lib. de hæresibus numerat 88. hæreses, ex quibus plurimas periisse testatur in expositione Psal. 57. Nos numeramus vsque ad tempora Lutheri CC. hæreticorum diuersissimas familias: ex his autem non supersunt, nisi reliquæ quædam Nestorianorum, & Euty-chianorum in Oriente; & Hussitarum in Boëmia, reliquæ omnes funditus interierunt. Et mirabilis valde est in hac re prouidentia Dei, quod fuerint hætenus vsque ad Lutheri tempora, vt minimum CC. hæresiarchæ, quorum multi habuerunt multos Episcopos, multas Ecclesias, multos potentissimos Patronos, & Imperatores, & Reges, & scripserunt libros innumerabiles, vt viderentur nunquam posse deficere; & tamen ita defecerunt, vt iam non supersint nec ipsorum libri eorum, nec dogmata, nec nomina, aut vestigia vlla, nisi in libris Catholicorum. Itaque si Catholici non scripsissent eorum nomina in suis libris, nesciremus quidem eos fuisse vnquam in hoc mundo.

Quàm firmis radicibus nixa videbatur hæresis Ariana temporibus Athanasij & Hilarij? At nunc vbi, quæso, est? Ena-nuit velut puluis, quem proiicit ventus à facie terræ. Ante annos ducentos regnabat in Gallia hæresis Albigensum, quæ præter vires doctrinæ, magis abundabat copiis militum, & potentia, quàm nunc hæresis Calvinistarum, vt cognosci potest ex lib. 6. Pauli Æmilij de rebus Gallorum; & tamen vbi nunc sunt Albigenes? quotusquisque est, qui eos vel nominari audierit?

Porro Lutherani vix nati arescere cœperunt. cœpit regnum LUTHERI anno M. D. XVII. sed vix septem annis pacificè regnauit, nam anno M. D. XXV. surrexit Zwinglius, & post duos alios annos surrexerunt Anabaptistæ, quæ maiorem partem Lutheranorum à Luthero separatam, ad se traxerunt. Qui verò manserunt Lutherani, ita immutata sunt Lutheri doctrinam, vt vix vlli iam inueniantur puri Lutherani, de quo grauiter conqueritur Illyricus in præfationibus omnium Centuriarum.

Sed nec Zwinglius diu regnauit: nã anno M. D. XXXVIII. surrexit Calvinus, qui ita breui inualuit, vt vix pauca quædam

dam oppida Heluciorum Zvinglianis reliquerit. Ipsi quoque Calvinistæ per Libertinos in Gallia, per Puritanos in Anglia, per Trinitarios in Polonia, & Samosatenos in Transylvania, quotidie magis ad paucitatem rediguntur.

Porro CALVINVS, vt erat sagax, regnum suum non fore diuturnum præuidit & prædixit in præfatione Catechismi Geneuensis, quem ad Ministros suos in Frisia Orientali misit: *De posteritate, inquit, ego sic sum anxius, vt tamen vix cogitare audeam; nisi enim mirabiliter Deus è cælo succurrerit, videre mihi videor extremam barbariem impendere orbi, atque vti non paulò post sentiant filij nostri fuisse hoc verum potius vaticinium, quàm coniecturam.* Quæ Calvini anxietas satis apertè declarat sectam ipsius rem esse planè humanam, non spiritu Dei, sed industria quadam, atque artificio humano excogitatam; ac denique longissimè abesse à spiritu eius, qui dixit: *Super hanc petram adificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non praualebunt aduersus eam.*

CENTURIATORES quoq; in præfatione secundæ Centuriæ idem vaticinantur de suo Lutherismo: *Maxima, inquit, in doctrina variationes, & inclinationes impendere videntur, & sic merentur hominum peccata, que sunt indices atrociora, ac tempora quidem Germanici Prophete Martini Lutheri, cuius voce & ministerio lux Euangelij quasi è tenebris Aegyptiacis reuocata est, propemodum Apostolorum atati respondens; nunc verò ipso sublato, quasi alteram Euangelij atatem ingressi sumus, vbi plures phanatismi incipiunt pullulare, & paulatim regnare.* Et præfatione Centuriæ 5. postquam ostenderunt præcipuos articulos de libero arbitrio, de fide iustificante, de bonis operibus, non defendi amplius à Lutheranis plurimis Luthericè, sed Papisticè, subiungunt: *Perit iam, idque repente, veritas patefacta Philosophia, Papisimus & alia secta longè lateq; in templo Dei primam cathedram occupant.*

Concludimus ergo cum S. Hieronymo in extremo Dialogo aduersus Luciferianos: *Breuem, inquit, apertamq; animi mei sententiam proferam, in illa esse Ecclesia permanendum, qua ab Apostolis fundata, & que ad diem hanc durat.* Et cum S. Augustino lib. de vtilitate credendi, cap. 17. *Dubitabimus,*

tabimus,

tabimus, inquit, nos illius Ecclesie condere gremio, qua ab Apostolica sede per successiones Episcoporum frustra hæreticis circumlatrantibus culmen auctoritatis obtinuit?

CAPVT VII.

NOTA quarta.

QUARTA NOTA est AMPLITUDO, siue multitudo, & varietas credentium. Ecclesia enim verè Catholica nõ solum debet amplecti omnia tempora, sed etiam omnia loca, omnes nationes, omnia hominum genera. Sic enim explicat, quid sit esse Catholicum, Vincentius Lyrinensis in suo commonitorio, ubi dicit eos propriè esse Catholicos, qui tenent id, quod semper, quod ubique, quod ab omnibus creditum est. Et hoc dictum erat, Psalm. 2. *Dabo tibi Gentes, hereditatem tuam, & possessionem tuam, terminos terra.* Et Psalm. 71. *Dominabitur à mari usque ad mare, &c.* Et Dominus ipsæ Luc. vii. & Act. I. dicit prædicandum Euangelium in omnes Gentes initio factò à Hierusalem.

Sunt autem aliqua obseruanda, antequam ex hac nota argumentum depromamus. PRIMVM est ex Augustino lib. de vnitate Ecclesie, cap. 6. & Beda in cap. 6. Cant. vt Ecclesia sit Catholica in primis requiri, vt non excludat vlla tempora, loca, vel hominum genera, in quo distinguitur à Synagoga, quæ erat Ecclesia particularis, non Catholica, quia erat alligata vni tempori, id est, vsque ad aduentum Messie; item vni loco, id est, templo Salomonis, extra quod non poterant sacrificare; & vni familiae, id est, filiis Iacob.

SECUNDO, nota ex Augustino epist. 80. ad Hesychium, sit Ecclesia Catholica, non requiri, vt sit in omnibus partibus totius mundi, sed tantum, vt innotescat omnibus prouinciis, & in omnibus fructificet, ita vt in omnibus prouinciis aliqui sint de Ecclesia; donec enim hoc fiat, non fiet dies Domini, vt patet ex Matth. 24.

TERTIO, ex Driedone lib. 4. cap. 2. par. 2. de Eccles. dogm. nota, non requiri, vt hoc fiat simul, ita vt vno tempore in omnibus prouinciis necessariò esse oporteat aliquos fideles. Satis enim est, si fiat successiuè. Ex quo id sequitur, quod

folâ vna prouincia retineret veram fidem, adhuc verè & propriè diceretur Ecclesia Catholica, dum modò clarè ostenderetur, eam esse vnâ & eandem cum illa, quæ fuit aliquo tempore, vel diuersis in toto mûdo, quemadmodum nunc quilibet Dicecesis dicitur Catholica, quia est continuata cum aliis, quæ faciunt vnâ Ecclesiam Catholicam.

AT, INQUIES, hoc est incidere in errorem Periliani & Donatistarum, qui dicebât, Ecclesiam quidem fuisse in toto orbe, sed postea periisse ex omnibus prouinciis, & in sola Africa remansisse, quos Augustinus reprehendit Psalm. 101. conc. 2. RESPONDEO, Donatistas errasse in duobus. Primùm, quòd uellent, Ecclesiam tantùm fuisse in Africa, eo tempore, quo manifestè in toto mûdo adhuc fructificabat. Secundò, quòd suâ Ecclesiam Africanam non poterant cõtinuare cum illa, quæ in toto orbe fuerat; nã in illa semper fuerût boni & mali, vt Augustinus probat, ipsi autem nõ volebant nisi bonos.

ULTIMO nota, quod etsi Ecclesia non necessariò debuit simul esse in omnibus locis, tamen hoc tempore debet necessariò vel esse, vel fuisse in maiori parte orbis terræ. Nam Ecclesia omnium consensu, etiam hæreticorum, iam senuit; si ergo in sua adolescentia, & iuuentute non creuisset, quomodo nunc in senectute cresceret? Oportet igitur, vt iam creuerit, atque occupauerit, si non totum orbem terrarum, at certè magnam partem.

Iam verò nostrâ Ecclesiam maximam partem orbis occupasse, & esse verè Catholicâ, ita probatur. Nam tempore Apostolorum in toto mundo fructificare cœpit, vt Paulus dicit Coloss. 1. Item tempore Irenei erat sparsa per totû orbem, id est, per omnes prouincias tunc cognitâs, id quod ipse refert lib. 1. cap. 3. Idè postea refert de suo tempore Tertullianus lib. contra Iudæos, cap. 3. Idem postea Cyprianus lib. de vnitate Ecclesie. Idem postea Athanasius lib. de humanitate Verbi. Idem postea Chrysostomus & Hieronymus in cap. Matt. 24. & Augustinus in ep. 78. & 80. ad Hesychiû, nec non Theodoretus in lib. de legib. & Leo Magnus ser. 1. de sanctis Petro & Paulo, ac S. Prosper, q. in lib. de ingratis, ita cecinit:

*Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Sed

Sed hæc fortassè non negabunt aduersarij. at nos idem ostendemus de posterioribus temporibus. Tempore beati GREGORII Ecclesiam nostram fuisse in toto orbe terrarum, planum est, vt supra etiam adnotauimus ex epist. ipsius Gregorij ad Episcopos Orientis, Africæ, Hispaniæ, Galliarum, Angliæ, Siciliæ. Item ex Beda in cap. 6. Canticorum, necnon ex Bernardo, qui disputans coram Rege Siciliæ Rogerio, assererat, Romano Pontifici suo tempore paruisse Orientem & Occidentem totum, item Franciam, Germaniam, Angliam, Iberos, & plurimas barbaras nationes. Vide vitam S. Bernardi lib. 2. cap. 7.

Denique, nostro tempore Ecclesiam Romanam præter Italiam, & Hispaniam totam, præter Galliam ferè totam, præter Germaniam, Angliam, Poloniam, Boëmiam, Hungariam, Græciam, Syriam, Æthiopiam, Ægyptum, in quibus inueniuntur Catholici, in ipso nouo orbe habet Ecclesiam sine admisione hæreticorum, in omnibus quatuor partibus mundi; ad Orientem, in Indiis; ad Occidentem, in America; ad Septentrionem, in Iaponia; ad Meridiem, in Brasilia, & exteriori parte Africæ. At sectæ hæreticæ nunquam totum orbem, aut certè dimidiam eius partem occuparunt.

Secta Mahumeti, cum hæresibus Nestorij & Eutychetis, quæ adhuc vigent in Oriente, nunquam ad Occidentem transierunt. Hæreses autem Lutheranorum nunquam transierunt mare, nec Asiam, aut Africam, Ægyptum, aut Græciam viderunt. Ex quo intelligimus, illustre esse mendacium, quod habetur in principio præfationis Concordiæ Lutheranorum, anno M. D. LXXX. editæ; dicunt enim, Confessionem Augustanam in toto orbe terrarum percrebuisse, & ore & sermone omnium esse cœpisse. At ex tribus partibus orbis terræ, duæ maiores, Asia & Africa, nec nomen huius Confessionis audierunt, in Europa multæ provinciæ, vt in Græcia, Italia, Hispania, vel nesciunt quid sit Confessio Augustana, vel execrantur; Gallia, Heluetia, & Britannia recipiunt, nisi nomine tenus; immò rara est ciuitas, quæ vna aliqua secta hæretica tota possideatur; & quamuis videntur hæretici hoc tempore magnam partem Septentrionis obtinere, tamen non tenentur omnia illa loca ab vna secta, sed à plurimis, quæ inter se non minus pugnant, quam hæreticum

Itaq; pulchrè August. in lib. de pastor. cap. 8. docet, Ecclesiam esse vbiq; & hæresim vbiq;. Sed Ecclesiam esse vnam & eandem vbiq;, hæreses autem non easdem, sed diuersissimas, quæ se inuicem nõ nouerunt, & proinde nullam earum esse Catholicam. Quocirca rectè eas comparat sarmentis præcis, quæ vbi cadunt, cum præciduntur, ibi manent; cum interim Ecclesia tanquam vitis viua, vbiq; palmites suos extendat. Hinc etiam ipse passim hoc argumento vtitur, vt lib. contra epist. fundamenti, cap. 4. & de vtilitate credendi, cap. 14. & 17. & alibi.

Neque sperare possunt hæretici, sectam suam aliquando occupaturam esse totum orbem; nam non debet nunc incipere Ecclesia crescere, cum iam senuerit, vt supra diximus, etsi Augustinus absurdissimum censuit, quod hæresis Donatistarum post annum Domini C C G. ex Carthagine esset propaganda in omnem terram; libro de vnitae Ecclesie, capite 14. & 15. quantò magis absurdum erit nunc post annum M. D. LXXVII. hæresim Lutheranam, vel Calvinianam ex VVittembergæ vel Geneva in omnem terram esse diffundendam?

CAPVT VIII.

NOTA Quinta.

VINTA NOTA est SUCCESSIO Episcoporum in Romana Ecclesia ab Apostolis deducta vsque ad nos; hinc enim dicitur Apostolica. Ac propterea omnes veteres hac successione, tanquam argumento euidentissimo vsi sunt ad veram Ecclesiam ostendendam. IRENAEVS lib. 3. cap. 3. enumerat Episcopos Romanos à Petro, vsq; ad Eleutherium, qui suo tempore sedebat, ac dicit, per hanc successionem confundi omnes hæreticos. TERTULLIANVS in lib. de præscript. Cedant, inquit, hæretici origines Ecclesiarum suarum, euoluât ordinem Episcoporum suorum, ita per successionem ab initio decurrentem, et primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris habuerit auctorem & antecessorem. Hoc enim modo Romanorum Ecclesia Clemenrem à Petro ordinatū refert. confingant tale aliquid hæretici. Eusebius in historia & in Chronico, & Hieronymus ac Prosper, qui Chronicū Eusebij

sebij

sebij continuarunt, diligentissimè annotant successionem Romanorum Episcoporum, ut inde continuatio Ecclesie manifesta sit. EPIPHANIVS hæc. 27. quæ est Carpocratis, enumerat ordine Pontifices Romanos, & subiungit: *Et ne quis, inquit, miretur, quòd tam exactè singula recēsemus. Per hæc enim semper claritate ostenditur.*

OPTATVS Mileuitan. lib. 2. contra Parmenianum, enumerat oēs Romanos Pontifices à Petro vsq; ad Siricium, qui tunc sedebat, ut ostendat, non esse Ecclesiã apud Donatistas, qui per similem successionem ad Apostolos ascendere non poterant, & subdit: *Vos, inquit, vestra cathedra originem ostendite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vendicare.*

Denique AVGVSTINVS in epist. 165. ad Generosum, ad eundem finem enumerat Pontifices Romanos à Petro vsq; ad Anastasium, qui tunc sedebat. Et in Psalmo contra partem Donati: *Numerate, inquit, sacerdotes, vel ab ipsa sede Petri, & in ordine illo Patrum, quis cui successerit, videtur. Ipsa est petra, quam non vincunt superba inferorum petra.* Et libro contra epist. fundamenti, cap. 4. *Tenet me, inquit, in Ecclesia ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas Dominus commendavit, & que ad presentem Episcopatum successio sacerdotum.*

Si ergo veteres tanti fecerunt ad veram Ecclesiam ostendam continuationem XII. vel XX. aut XL. Pontificum quanti nos facere debemus continuationem non interruptam Pontificum CC. & amplius? præsertim cum videamus defecisse alias Apostolicas sedes, Antiochenam, Alexandrinam, & Hierosolymitanã, in quibus posteaquã à Persis, & Saracenis, ea loca Romanis adëpta sunt, quod accidit ante annos DCCC. aut nulla, aut obscurissima fuit successio in ipsa vrbem Roma toties mutatam esse formam temporum dominij; nunc Imperatoribus, nunc Regibus Gothorum, nunc Exarchis Græcorum, nunc etiam Consulibus, siue iustis siue iniuste dominantibus, & ipsam vrbem aliquoties evasam, & tamen sedem Petri nunquam defecisse, neque evasam fuisse, sed immobilem semper permanisse.

Sed ut vis huius argumēti melius intelligatur, aliqua tanda sunt. PRIMVM est, non posse vllò modo Ecclesiã sine Pastoribus, & Episcopis, ut rectè docet Cyprianus in epist.

lib. 4. ubi dicit, Ecclesiam esse plebem Episcopo adunatam, & Episcopum esse in Ecclesia, & Ecclesiam in Episcopo. Quare Hieronymus lib. contra Luciferianos: *Ecclesia*, inquit, *non est, qua non habet Sacerdotes*. Id quod aperte probatur ex Paulo Ephes. 4. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum, in adificationem corporis Christi, donec occurramus omnes, &c.* Vbi docet Apostolus, futuros pastores in Ecclesia vsq; ad diem iudicij; tunc enim occurremus Domino in unitate fidei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Esse autem Episcopos Pastores huius gregis, docet idem Apostolus, apud Lucã Act. 20. *Attendite vobis & uniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Sed nec Lutherus id negat, quin potius in lib. de Eccl. & Conc. inter notas Ecclesie ponit, habere veros pastores. Ex quo sequitur, eam non esse veram Ecclesiam, quæ aut nullos, aut non veros habet pastores.

Nota SECUNDO, illos solos in Ecclesia semper habitos fuisse veros Episcopos, qui ab Apostolis per legitimam successionem & ordinationem descendisse ostendebantur. Omnes autem alios fures & latrones, quippe qui non per ostium intrassent, sed ascendissent aliunde; nam constat, Christum, à quo Ecclesia noui Testamenti cœpit, duodecim Apostolos tantum elegisse Episcopos & Sacerdotes, & eis commisisse omnem auctoritatem pascendi & gubernandi Ecclesiam; Apostolos autem postea elegisse atque ordinasse alios Episcopos, & eis tradidisse similem potestatem, alios deinceps ordinandi; id quod ex historiis non solum antiquis Eusebij & similium, sed etiam ex ipsis *Centuriis Magdeburgensium*, aperte ostenditur. & hinc est quod Paulus, qui extra ordinationem Apostolus à Christo post ascensionem in cœlum factus est, non fuisset agnitus in Ecclesia pro tali, nisi prius ipsa in Ecclesia baptizatus fuisset, & ab Apostolis dexteris accepisset, immò & ab illis ordinatus fuisset, vt patet ex Act. 9. & 13. & Galat. 1. Itaque sicut in populo Testamenti veteris, qui per carnalem generationem propagabatur, nulli erant de populo illo Dei, nisi qui descendebant à duodecim filiis Iacob; nulli Sacerdotes, nisi qui descendebant à Leui per Aaron. Et

idcirco diligentissimè tunc conseruabantur genealogiæ, ut patet ex toto veteri Testamento: ita in populo Testamenti noui, qui spiritali generatione multiplicatur, nulli sunt Christiani, nisi per Apostolos, vel eorum successores, aut ab eis missos conuersi; nulli Episcopi, nisi qui eisdem legitimè succedunt, & ideo tam diligenter annotantur à nostris Episcoporum successiones.

Nota TERTIO, duo requiri, ut aliquis Episcopus dicatur ab Apostolis legitimè descendere, & proinde esse legitimus Episcopus. Vnum est successio, alterum est ordinatio. Quantum ad successionem, id requiritur, ut is qui verus Episcopus haberi cupit, succedat alicui Apostolo, quomodo Clemens successit Petro, & Polycarpus Ioanni, vel certè ut succedat alicui, quem aliquis Apostolus fecerit Episcopum, quomodo Ignatius successit Euodio, & Anianus Marco, quos Petrus fecerat Episcopos; vel demum, si Episcopatus est nouus, fiat Episcopus ab eo, qui habet Apostolicam auctoritatem, qui est solus Rom. Pontifex. Nam, ut B. Augustinus scribit in epist. 162. in Romana Ecclesia semper viguit Apostolica cathedræ principatus.

Ratio huius est, quia institutio nouorum Episcopatum non potest pertinere ad vllum, qui habebat definitam regionem, quales sunt Episcopi particulares, sed ad eum, qui toti Ecclesiæ præest, & cui propriè cura incumbit Ecclesiam propagandi, quales fuerunt omnes Apostoli. Petrus quidem et officio, & ceteri ex delegatione, & quicumque aliter intrant non est de Ecclesia Apostolica, cum non possit ostendere originem suam ab Apostolis. Nec tamen ob id negamus, quod etiam Patriarchæ & Metropolitanæ aliquando possint nouos Episcopatus erigere, quod S. Athanasium in Oriente, & S. Bonifacium in Germania fecisse constat; modò à sede Apostolica facultatem habuerint.

Quantum ad ordinationem autem, requiritur, ut qui Episcopus, ordinetur à tribus Episcopis, qui & ipsi sint ab aliis ordinati, & illi ab aliis, donec ad Apostolos veniantur. clarè habetur can. 1. Apostolorum, vbi præcipitur, ut Episcopus ordinetur à duobus vel tribus Episcopis, id est, à duobus assistentibus, Metropolitano, vel à pluribus. Item Anacleus in epist. 2. docet, Iacobum ordinatū fuisse Episcopum Hierosolym.

Solymæ, à Petro, Iacobo, & Ioanne, & eodem modo à tribus, ut minimum, omnes alios ordinari debere. Idem habetur in Concilio Nicæno I. cap. 4. & in Carthag. IV. cap. 2. immò Apostolus hoc ipsum indicat, cum 1. Tim. 4. scribit: *Noli negligere gratiam qua in te est, qua data est tibi cum impositione manuum Presbyterij.* Siquidè nomine Presbyterij intelligit cœtum Episcoporum, qui simul cum ordinante imponebāt manus super caput ordinandi, ut exponunt Chrysostomus, Theophylactus, & Oecumenius; neq; mirum est, Episcoporum cœtum vocari Presbyterium; nomen enim Presbyteri, commune erat olim Presbyteris & Episcopis, ut patet ex epistola Irenæi ad Victorem, quæ est apud Eusebium libro 5. hist. cap. 24. ubi Irenæus vocat Presbyteros Romanos Pontifices, Victorem, Anicetum, Pium, Telesphorum & Xystum. Itaque dubium esse non potest, quin requirantur ordinariè tres, ut minimum, Episcopi, ad novi Episcopi ordinationem, nisi fortè ex dispensatione cum vno Episcopo ordinante adsint Abbates infulati, qui vicem Episcoporum gerant, ut aliquando fieri solet ob Episcoporum raritatem.

Nota **QVARTO**, antiquos hæreticos consuevisse, ut plurimum Ecclesiam imitari in ordinatione Episcoporum, ut patet ex Cypriano 1. lib. epist. 3. & Augustino epist. 165. & ideo sanctos Patres non reprehendisse in eis, nisi defectum successionis, & ex eo solum probasse, eos non esse veros Episcopos, quippe qui ad Ecclesiam Apostolicam non pertinerent, cum ab Apostolis per successionem non ducerent originem. Nostri autem temporis hæretici neutrum habent, id est, nec ordinationem, nec successionem, & propterea longè inuerecundius, quàm vlli vnquam alij hæretici, sibi nomen & munus Episcopi vsurpant.

Ex quo argumentū insolubile sumitur hoc modo. Ecclesia non potest esse sine Episcopis, ut ostendimus. Apud Lutheranos non sunt Episcopi, nam nō habent ordinationem, nec successionem ab Apostolis: Igitur apud eos non est Ecclesia. Et quidè quod nec Lutherus, qui habitus est Episcopus VVitembergensis, nec Zvvinglius, qui habitus est Episcopus Tigurinus, nec Oecolampadius, qui in ipso sepulcri Epitaphio vocatur primus Basileæ Episcopus, nec Calvinus, q̄ dictus est Episcopus Geneuensis, nec vlli alij ordinati sint à

tribus Episcopis, neq; ex dispensatione ab vno assistentibus Abbatibus, notissimum est, nec ipsi negant. Ergo saltē Patribus Nicæni & Carthagenensis Concilij, immò & ipsis Apostolis, qui statuerunt, Episcopum à tribus Episcopis debere ordinari, isti non sunt Episcopi, eisq; cōuenit, quod Cyprianus lib. de simplicitate Prælatorū ait: *ti sunt, qui se & vros pud temerarios conuenas sine diuina dispositione presertim qui se Prepositos sine ulla ordinationis lege cōstituerunt, qui mine Episcopatum dante, Episcopi sibi nomen assumunt.*

RESPONDET Brentius: Nos legitimè vocati sumus à populo & magistratu, & ab eis Episcopatum accepimus, & nos nos intrusimus. AT CONTRA. Nam hic non disputamus de electione Episcopi, quam scimus variè, variis temporibus celebratam. Constat enim, Apostolos & veteres Romanos Pontifices misisse Episcopos ad varias ciuitates, sine illo cōsensu populorum requisito. Constat etiam, aliquando populum simul cum Clero Episcopum elegisse, aliquando solum Clerum. Ceterum quomodocunq; fieret electio, semper fuit necessaria ordinatio; quam non populus, sed soli Episcopi, & quidem tres, vt minimum, regulariter conferrebant, quod nemo nescit, nisi qui nihil legit. Dicat ergo Lutherus, à quibus Episcopis ordinatus fuerit *Auxiliensis* & *Vittembergensis*: Dicant etiam ceteri, à quibus fuerint ordinati: sed nec dicunt, nec dicere possunt.

Deinde, quòd non successerint in Episcopatu antiqui Episcopi, certissimum est, tum quia in omnibus vrbibus vbi isti se fecerunt Episcopos, erant antea, & sunt etiam modo in plerisque locis Episcopi Catholici, qui legitimè successerunt antiquis; non autem succeditur, nisi Episcopis functis, aut legitimè depositis. Tum etiam, quia ipsi fatentur se primos esse earum vrbium Episcopos. Certè Basileæ adhuc epitaphium ad sepulcrum Oecolampadij, vbi dicitur vt paulò antè notauimus, & ego ipse legi, non sine risu, Oecolampadij primus illius vrbis Episcopus. De istis ergo dicitur quod ait CYPRIANVS lib. I. epist. 6, ad Magnum: *Nemo potest, qui Apostolica traditione contempta, nemini succedere à seipso ordinatus est.* Et infra: *Aut pastor haberi quomodo potest, qui manente vero pastore, & in Ecclesia Dei, ordinatus*

tionem succedanea, presidente, nemini succedens, et à seipso incipiens, alienus sit, & prophanus? Et lib. 4. epist. 2. ad Antonianum: Cornelius, inquit, Episcopus factus est, cum Fabiani locus, id est, cum locus Petri, & gradus cathedra sacerdotalis vacaret, quo occupato de Dei voluntate, atque omnium nostrum consensione firmato, quisquis iam Episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est. His similia sunt, quæ supra citauimus de successione legitima, ex Irenæo, Tertulliano, Epiphano, Optato, & Augustino.

Sed obiiciunt PRIMO, Episcopi Papistæ deseruerunt veram fidem, ergo non sunt amplius Episcopi, ergo meritò possunt pij Ministri loca eorum occupare.

RESPONDEO ad hoc Brentij argumentum (admissio quod sit dubium, ubi sit vera fides, quanquam apud nos certissimum est esse) Episcopos Catholicos, qui per tot secula possederunt sedes suas pacificè, non posse eis priuari, nisi legitimè iudicètur, & damnentur. Nam in omni controuersia melior est conditio possidentis; constat autem, Episcopos Catholicos in nullo legitimo iudicio esse damnatos, quis enim eos damnauit, præter Lutheranos? at ipsi accusatores sunt, non iudices. Quis enim eos constituit iudices nostros? Præterea etiã si nostri iam damnati essent, non continuò illi succedunt, cum nemo eos Episcopos instituerit, qui habuerit instituendi Episcopos auctoritatem: nec veri sint Episcopi, cum eos nemo ordinauerit, qui habuerit ius ordinandi, vt supra ostendimus.

SECUNDO, obiicit BRENTIVS ibidem, id est, in Prolegomenis contra Petrum à Soto. Cayphas legitimè successit antiquis Pontificibus, & potuisset vsque ad Aaronem deducere maiores suos, & tamen non petierunt Apostoli, vt à Caypha ordinarentur; sed Caypha, & omnibus illis Pontificibus, qui legitimè succedebant inuitis, facti sunt Episcopi & Pontifices sine vlla successione; ergo etiam modo cum ordinarij Episcopi imitantur Caypham, licet sine eorum ordinatione & successione Episcopatum gerere.

RESPONDEO, sacerdotium Aaronicum fuisse temporale, & solum durasse vsq; ad inchoationem noui Testamenti; deinceps autem cœpisse sacerdotium secundum ordinem Melchisedech à Christo institutum, cuius sacerdotij cum primitiæ fuerint Apostoli, non debuerunt succedere Cayphæ, sed esse

esse principium noui sacerdotij, vt patet ex Psalm. 109. *Tu es Sacerdos in aeternum.* & ex cap. 7. ad Hebræos. Sicut ergo ab Aaron vsq; ad Christum nõ fuerunt veri Sacerdotes, nisi qui successerunt Aaroni, ita ab Apostolis vsq; ad finẽ mundi non erunt veri Sacerdotes, nisi qui Apostolis succedent. Verum tamen est, quod vt cum honore sacerdotium Aaronicum deferretur ad sepulturam, Apostoli illud honorabant, vt patet ex Cypriano lib. 1. epist. 3. ad Cornelium, & lib. 4. epist. 9. ad Florentium Papianum, vbi adducit illud ex Act. 23. *Nesciebam fratres, quia Princeps Sacerdotum est.*

TERTIO, obiicit Calvinus lib. 4. instit. cap. 2. §. 2. & 3. cui non enumeremus etiam successiones Episcoporum Africae, Ægypti, & totius Asię, & responderet ipsemet nobis insultans, quia perit ibi sacrosancta ista successio.

RESPONDEO, vel Calvinus ex eo, quod perit successio in illis locis, vult concludere, ibi non esse Ecclesiam, vel esse Ecclesiam. Si Primum, pro nobis facit; nam si ibi non est Ecclesia, quia ibi non est successio; ergo hęc est Ecclesia, quia hic est successio. Si Secundum, respondemus, eos, qui ibi ad veram Ecclesiam pertinent, non posse quidem ostendere successionem cõtinuam Episcoporum suorum particularium, sed posse ostendere successionem continuam Episcoporum vniuersalium, qui sunt Romani Episcopi, quibus illi subiectos se esse fatentur. Hęc enim est causa, cur veteres Episcopi magis solliciti fuerint de successione Rom. Pontificis, quàm de sua. Irenæus erat Episcopus Lugdunensis in Gallia, Optatus & Augustinus erant Episcopi in Africa, Epiphanius Salaminæ in Cypro, Eusebius Cæsareę in Palæstina, & tamen nullus eorum texere voluit suę Ecclesię successionem, sed Romanę tantum Ecclesię. Satis enim illis videbatur ostendere continuam successionem in Ecclesia principali, cuius ipsi se membra esse gaudebant.

QUARTO, obiicit idem Calvinus: In Ecclesia Græca huc seruetur successio non interrupta Episcoporum, & tamen non est illa vera Ecclesia, secundum opinionem nostram, non igitur successio est nota verę Ecclesię.

RESPONDEO primùm, non posse ostendi in Ecclesia Græca certam successionem; nam in primis faterur Calvinus, in Asia, in Ægypto, & proinde Antiochię, Hierosolymarum

ma, & Alexandria interruptam fuisse successionem; sola restat Constantinopolitana Ecclesia ex Patriarchalibus, quæ non videtur vnquam caruisse proprio Patriarcha. At Constantinopolitana Ecclesia non est Apostolica, nec ostendit certam originem ab Apostolis, tamen enim Nicephorus Patriarcha in Chronologia conatur deducere ab Andrea Apostolo successionem Episcoporum Bizantij, tamen nulli veteres id tradunt, nec vnquam à Patribus Ecclesia Bizantina, siue Constantinopolitana dicta est Apostolica, & Patres Concilij Constantinopolitani I. in epistola ad Damasum Romanum Põtificem, apertè fatentur, Ecclesiam illam nouellam esse. Itaque habet quidem Ecclesia Constantinopolitana qualemcunque successionem à tempore Constantini hucusque, non autem ab Apostolicis temporibus, quod præcipuè quæritur.

DICO SECVNDO, argumentum à successione legitima adferri à nobis præcipuè ad probandum non esse Ecclesiam, vbi non est hæc successio, quod quidem evidens est; ex quo tamen non colligitur necessariò, ibi esse Ecclesiam, vbi est successio. Itaque hoc argumento probamus euidenter, non esse Ecclesiam apud Lutheranos. QVOD autem apud Græcos non sit Ecclesia, probamus alio modo; quia nimirum conuicti sunt legitimè in tribus plenariis Conciliis, Lateranensi, Lugdunensi, & Florentino, de schismate & hæresi; ac præcipuè de hæresi circa processionem Spiritus sancti à Filio, quam esse manifestam hæresim, Lutherani & Calvinistæ etiam confitentur.

Adde VLTIMO, quòd omnes Ecclesie illæ Patriarchales habuerunt per longa tempora Episcopos manifestos hæreticos, & proinde interrupta est veterum Pastorum successio.

QVINTO, obiicit idem Calvinus, veteres Patres, qui ostendunt Ecclesiam ex successione Pontificum Romanorum, id facere, quia illis temporibus constabat non fuisse mutatam fidem & religionem in Ecclesia; at nunc contrarium constat.

RESPONDEO, vel intelligit Calvinus, eo tempore constituisse Catholicis tantum, vel Catholicis simul & hæreticis, quod in Romana Ecclesia nõ esset mutata religio. Si primū assumat, nihil dicit; nam etiã hoc tempore Catholicos con-

stat, non esse in Romana Ecclesia mutatam religionem. Si secundum asserat, aperte mentitur. Nulli enim fuissent hæretici, si semper omnes putassent, in Romana Ecclesia esse veram fidem. Præterea Donaristæ Romanam Ecclesiam oppugnabant, ut nunc faciunt Lutherani & Calvinistæ.

OPTATUS lib. 2. contra Parmenianum: *Vnde est, inquit, quod claves Regni vobis Donaristæ & usurpare contenditis, qui contra cathedram Petri vestris presumptionibus & audacia sacrilegio militatis?* Et AUGUSTINUS lib. 2. contra Ilicem Petilianum, cap. 51. *Cathedra tibi quid fecit Ecclesia Romana, in qua Petrus sedit, & in qua nunc Anastasius sedet? Cur appellas cathedram pestilentia, cathedram Apostolicam?* Etiam Optatus & Augustinus à successione ista contra Donaristas argumentantur, ut supra vidimus.

CAPVT IX.

NOTA sexta.

SEXTA NOTA est CONSPIRATIO in doctrina cum Ecclesia antiqua. Vera enim Ecclesia dicitur Apostolica, teste Tertulliano libro de præscript. non solum propter successionem Episcoporum ab Apostolis, sed etiam propter doctrinae consanguinitatem, ut ipse loquitur, quia videlicet doctrinam retinet, quam Apostoli tradiderunt, certum autem est, antiquam Ecclesiam primis quingentis annis veram Ecclesiam fuisse, & proinde Apostolicam doctrinam retinuisse. Quare laudatur THEODOSIUS Imperator à Sozomeno lib. 7. hist. cap. 12. quod hac arte compescuerit hæreticos sui temporis. Iussit Principes sectarum convenire, deinde petiit, ut existimarent, antiquos Patres, qui Ecclesiam rexerant ante dissidium illud, quod tunc de religione ortum fuerat, rebus consensisse, & verè sanctos & Apostolicos fuisse; quod cum illi concessissent, subiunxit: *Examinemus ergo doctrinam vestram ad illorum scripta, & si cum illis consenserit, retineatur, sin minus, abiciatur.*

Iam duobus modis possemus ex hac nota probare nostram esse veram Ecclesiam, non autem aduersariorum. PRIMO proferendo sententias veterum, quibus singula nostra dogmata

gmata confirmaremus, aduersariorum refutaremus, sed hic modus prolixissimus esset, & multis calumniis & obiectionibus obnoxius. ALTERA via est breuior & certior, nimirum ostendendo primùm ex confessione aduersariorum, nostra dogmata esse doctrinam omnium veterũ. Deinde, dogmata aduersariorum habita fuisse in Ecclesia antiqua pro exploratis hæresibus. Sic enim constabit, doctrinam nostram conspirare cum doctrina veterum Catholicorũ, doctrinam verò illorum conspirare cum doctrina veterum hæreticorum.

Ac primùm CALVINVS in sua institutione cum nostra oppugnat, passim fatetur, se repugnare toti antiquitati; ex quo sequitur, nostra esse omnino antiquitati consentanea. Sic igitur ait lib. 2. cap. 2 §. 4. *Semper apud Latinos nomen liberi arbitrii existit, apud Græcos verò ἀντεξέσις, vocabulũ multò arrogantius. Et infra §. 8. Ego verò neq; ipse huiusmodi vocem & surpare velim, & alios, si me consulant, abstinere optarim.* Ibidem dicit, omnes veteres, excepto Augustino, in hac re plus æquo extulisse humanas vires, & de libero arbitrio aut variasse, aut vacillasse, vt nihil certi ex eorum scriptis sumi possit.

Ita profiteretur, se nullum veterum, excepto Augustino, sequenturum; & paulò post etiam Augustinum deserit. Nam li. 2. ca. 3. §. 7. reprehendit illam Augustini sententiam, ex epist. 106. voluntatem nostram cooperari gratiæ, non vt præuiam, sed vt pedissequam. atqui, ait Calvinus, nec vt pedissequam cooperari, sed simpliciter totum fieri à gratia. Et lib. 3. ca. 11. §. 15. *Ac ne Augustini quidem, inquit, sententia per omnia recipienda est, qui gratiam ad sanctificationem refert, qua in vita nouitatem regeneramur per spiritum.* Itaque in articulo de gratia & libero arbitrio fatetur Calvinus, se toti antiquitati repugnare. Item lib. 2. cap. 14. §. 3. *Excusari non potest veterum error, inquit, qui dum ad Mediatoris personam non attendunt, totius ferè doctrina, qua in Euangelio Ioãnis legitur, setunum observant sensum, seseq; implicant multiloquis.* Docet hoc loco Calvinus, Filium Dei subiectum esse Patri etiam ratione Diuinitatis; & quia omnes veteres cõtrarium docent, ipse ait, omnes errasse, neque eorum errorem excusabilem esse.

Item lib. 2. c. 16. §. 9. *Fabula, inquit, de loco subterraneo, qui*

dicitur *Limbus*, tametsi magnos auctores habet, tamen nihil aliud, quàm fabula est. Vocat magnos auctores, antiquos Patres; nam scholasticos Doctores non solet appellare, nisi Sophistas.

Item lib. 3. ca. 3. § 10. Ab vno Augustino, inquit, sumant Lectores, si quid de sensu antiquitatis habere volunt. Porro inter illum & nos, hoc discriminis videri potest, quod ipse morbum concupiscētia, nunc demum peccatum fieri docet, cum appetitione cedit voluntas; nos autem illud ipsum pro peccato habemus, quod aliqua omnino cupiditate contra legem Dei hominibus titillatur, immo ipsam prauitatem, quæ huiusmodi cupiditates nobis generat, asserimus esse peccatum. Hic apertè omnibus Patribus se fatetur contrarium, atq; ipsi etiam Augustino, in quæstione de concupiscētia, quæ præcipua ^{causatio} est; nam ex hoc fundamento deducunt non esse in nostra iustitiam, sed tantùm imputatiuam, & nulla esse bona merita, immò omnia opera esse peccata.

Item lib. 3. cap. 4. §. 38. Omnes ferè veteres, inquit, quorum libri exstant, aut hac in parte lapsi sunt, vbi de satisfactione agitur, aut nimis asperè & durè loquuti sunt. Item lib. 3. ca. 10. Ante mille & trecentos annos vsu receptum fuit, vt præstationes fierēt pro defunctis. Sed veteres omnes, fateor, in errore abrepti sunt. Item lib. 3. cap. 15. §. 2. Vsi sunt, fateor, passim vetustis Doctores nomine meriti. Et infra dicit, pessimè consultuisse fidei sinceritati, qui hoc nomen inuenit. Item lib. 4. ca. 4. §. 10. Peccauit antiquitas immodica seueritate, quod plus requireret in Episcopo, quàm Paulus requirat, ac præsertim successu temporis cælibatum. Item lib. 4. cap. 12. §. 8. Excusari nullo modo potest immodica veterum austeritas, quæ & præscriptus à Domini præscripto dissidebat, & erat mirum in modum periculosa, cum peccatori pœnitentiam solennitatem nunc septem, nunc in quatuor, nunc in tres annos, nunc in totam vitam indiceret. **NOTA.** Caluino ita videri hoc asperum quia ipse putat, per fidem sic iustificari hominē, vt nihil pœnè luendum restet; quod si verum esset, rectissimè accusant omnes veteres: proinde sequitur sentētiā nostram de potentia remanente post remissionem culpæ, iudicio Caluini sententiam esse omnium veterum.

Item lib. 4. cap. 12. §. 20. Non in totum excusare audeo veteres

res, quin & superstitionis quadam semina iecerint, & occasionem prabuerint tyrannidi, quæ postea exorta est, & tunc passim inualuerat superstitionosa Quadragesima observatio, quia & vulgus eximium aliquod obsequium prestare se Deo in ea existimabat, & pastores eam commendabant pro sancta Christi imitatione. Et infra: Fuit igitur mera κακοζηλία, & superstitionis plena, quod titulo ac colore imitationis Christi ieiunium ordinabant. Ibidem §. 23. Quod Sacerdotibus interdictum fuit coniugium, id factum est impia tyrannide. Quando autem fuerit interdictum, notat ipse in margine ponens, Syricius in epistola ad Episcopos Hispaniæ. Porro Syricius ferè ante annos M. CC. sedit. Et infra subiungit de hac lege: Hæc quæ videbantur reuerentiam sacerdotio conciliare, magno plausu etiam antiquitus recepta esse fateor.

Item lib. 4. cap. 15. §. 20. Quod multis ab hinc seculis, adeoq; ab ipso ferè Ecclesia exordio vsu receptum video, ut in periculo mortis Laici baptizarent, si minister in tempore non adesset, non video quàm firma ratione possit defendi. Item lib. 4. c. 18. §. 21. Excusari non posse arbitror, veteres, quin aliquid in actionis modo peccauerint; imitati sunt enim Iudaicum sacrificandi morem magis, quàm aut ordinauerit Christus, aut Evangelij ratio sinebant. Hæc Calvinus.

Iam Centuriatores in singulis Centuriis ad finem 4. capituli, annotant, omnes ferè Doctores illius seculi, docuisse ea dogmata, quæ nos hoc tempore tuemur, quæ ipsi nãuos sanctorum Patrum vocant. Et quia de omnibus dicere nimis longum esset, annotabo solum aliqua pauca ex 2. 3. 4. & 5. Centuriis.

In secunda ergo Centuria cap. 4. col. 59. de libero arbitrio, dicunt, id ab omnibus Patribus eius seculi concessum fuisse: Eodem, inquit, modo Clemens liberum arbitrium & big; asserit, ut appareat in eiusmodi tenebris, non tantum fuisse omnes eius seculi Doctores, verum etiam in posterioribus eas subinde creuisse & auctas esse.

NOTANDVM autem est, Lutheranos habere articulum de libero arbitrio pro fundamento totius suæ doctrinæ. Lutherus enim in assert. art. 36. dicit, hunc articulum esse optimum, & summam rerum suarum, aded vt articuli de Papatu, de

de Conciliis, aliisque similibus rebus nugæ dici possint. Itaque in præcipua controuersia, & in ipsa summa rei omnes veteres (testibus Magdeburgensibus) nobis fauent. Deinde col. 60. *Doctrina*, inquit, *de iustificatione negligentius & obscurius ab his Doctoribus tradita est, videlicet, non docent nos sola fide iustificari.* Et Cent. 3. cap. 4. col. 83. *Videas*, inquit, *in Doctorum huius seculi scriptis, non obscura vestigia inuocationis Sanctorum.* Et col. 85. *Martyrium immodicè extulerunt omnes huius ætatis Doctores.* Nolunt enim Lutherani esse martyrium genus quoddam Baptismi, aut vllò modo expiari peccata per martyrium.

Cent. 4. col. 295. ponunt testimonia veterum ferè omnium illius seculi, vt Athanasij, Basilij, Nazianzeni, Epiphaniij, Ephrem, Ambrosij, & Prudentij, pro inuocatione Sanctorum, quam ipsi tamen idololatriam vocant.

Cent. 5. col. 500. *Sicut*, inquit, *prioribus aliquot seculis doctrina de libero arbitrio deprauata est, ita hoc etiam, &c.* Et infra: *Etiamsi autem interdum bene, & sanè videntur loqui, tamen tandem liberum arbitrium in rebus etiam spiritualibus in ipsa conuersione statuunt.* Et col. 506. *Nimium hac ætas bonis hominum operibus adscripsit, id quod ex deprauato articulo iustificationis emanat, &c.* Et statim citant omnium veterum illius seculi, etiam Augustini, multa testimonia, quòd opera sint meritoria, quòd ipsi pro magno opere habent.

Porro eleganter aduersus istos, qui omnes antiquos errasse dicunt, loquitur TERTULLIANVS libro de præscripto. *Age*, inquit, *nunc omnes Ecclesia errauerint, nullam respexit Spiritus sanctus, vti eam in Veritatem deduceret, ad hoc missus à Christo, ad hoc postulatus de Patre, vt esset Doctor Veritatis. Neglexerit officium Dei & illius, Christi Vicarius, seruans Ecclesias aliter interim intelligere, aliter credere, quod ipse per Apostolos predicabat, & quid verisimile est, vt tot tanta in vnam fidem errauerint? Audeat ergo aliquis dicere, errasse eos, qui tradiderunt? quoquo modo sit erratum, tam diu vsq; errauit error, quam diu hæreses non erant. Aliquod Marcionitas & Valentinianos liberanda Veritas exspectabat, interea perperam euangelizabat, tot millia millium perperam tincta, &c.*

Nunc ad alteram partem, ut accedamus, præmittendum est, in Ecclesia antiqua illos errores habitos esse communiter ab omnibus pro exploratis & damnatis hæresibus, qui ponuntur in Catalogo hæresum ab Irenæo, Hieronymo, Epiphano, Philastrio, Augustino, Theodoro, Damasceno, aliisque probatis auctoribus; nam illi cum essent viri sancti & docti, nunquam fuissent ausi, simpliciter in Catalogum hæreseos referre ea dogmata, de quibus in Ecclesia dubitari sciuisent. Et præterea neminem legimus, qui unquam contradixerit his Patribus, tanquam qui non iuste aliquem notasent hæreseos. Hoc præmissis, aggrediamur Catalogum.

SIMONIANI docebant, saluari homines secundum gratiam Simonis, quem Deum faciebant, & non secundum operas iustas, inquit Irenæus lib. I. ca. 20. EUNOMIANI similiter docebant, non posse homini vlla peccata nocere, modò fidem habeat, ut Augustinus testatur, libro de hæres. cap. 54. qui etiam libro de fide & operibus, cap. 14. dicit, hanc hæresim de sola fide sufficiente ad salutem sine operibus; ortam esse tempore Apostolorum, ex non intellecto Paulo, & propterea contra hanc hæresim stylum præcipue direxisse alios Apostolos in suis epistolis, id est, Petrum, Ioannem, Iacobum, & Iudam. At hæc eadem est sententia omnium sectariorum huius temporis.

LUTHERVS in libro de captiuitate Babylonica, capite de Eucharistia: *Non alia via, inquit, potest homo cum Deo conuenire, aut agere, quam per fidem, opera ille nihil curat.* Ibidem: *Tam diues est Christianus, ut non possit perire, etiam si velit, quantumcumque male viuat, nisi nolit credere.* Et si autem Calvinus, Brentius, & alij quidam conantur non nihil temperare hanc sententiam, dum dicunt, opera bona esse necessaria, tanquam effectus fidei, tamen adhuc hærent in eodem errore; nam etiam posita ista necessitate, docent, opera non mereri vllò modo vitam æternam, etiam si Deus ea requirat, tanquam testimonia fidei. Hæc autem erat impiissima hæresis Simonis, qui dicebat, hominem saluari per gratiam, non per operas iustas. Præterea posita illa necessitate operum, docent omnes sectarij; Si quis post omnia scelera patrata habeat actum fidei, nullum ei peccatum imputari, quod nihil est aliud, quam quod Eunomius & Lutherus docent.

Deinde,

Deinde, FLORINI hæresis fuit, Deum esse causam peccatorum, quam Irenæus apud Eusebium lib. 5. hist. cap. 20. dicebat esse plus quàm hæresim; quam etiam tribuit Vincentius Lyrinensis in suo cōmonitorio Simoni Mago. Eandem sine ullo pudore docet CALVINUS lib. 1. Instit. ca. 18. §. 2. *Non solum permissu, inquit, sed etiam voluntate Dei homines peccant, ita ut nihil ipsi deliberando agerent, nisi quod Deus apud se decreverit, & arcana directione constituit.* Et lib. 3. cap. 23. §. 24 dicit, Dei non solum præuisione & permissione, sed etiam voluntate in peccatum lapsum esse Adamum. Et infra, ca. 24. §. 14. *Quod, inquit, aliqui verbum Dei audire contemnunt, ipsorum est prauitas, sed in hanc prauitatem à Deo adducti sunt, ut in eis potentiam suam & seueritatem ostendat.*

Idem apertè docuit Lutherus in libro de seruo arbitrio, ubi dicit, illud velle, quod Iudas voluit Christum proderet, *fuisse opus Dei, nec fuisse in manu Iudæ, aut ullius creaturæ, mutare illam voluntatem.* Similiter docuit Petrus MARTYR in commentario, cap. 2. lib. 1. Regum; & Philippus MELANCTHON in commentario, cap. 8. ad Romanos, ubi dicit, *ita fuisse opus Dei Iudæ proditionem, ac Pauli conuersionem, quæ commentaria ad eò dicuntur placuisse Lutherò, ut diceret, Philippum secundum esse à Paulo: hunc tamen errorem Philippus retractauit, tum in Locis, tum in Apologia, art. 19. Confessionis Augustanæ.*

III. ORIGENIS hæresis fuit, perdidisse Adamum imaginem Dei, ad quam creatus fuerat, testis est Epiphanius hæref. 64. Idem docet CALVINUS lib. 2. Instit. cap. 1. §. 5. *Per peccatum, inquit, primi hominis oblitterata est cælestis imago.* Item Origenis fuit error, infernum nihil esse, nisi cōscientiæ horrorem, teste Hieronymo, in epistola ad Auitum. Idem docet Calvinus lib. 3. Instit. cap. vlt. §. vlt.

IV. PEPVTIANI hæretici, ut ait Augustinus libro de heres. ref. cap. 27. tantum dant mulieribus principatum, ut sacerdotio quoque apud eos honorentur. LUTHERVS art. 13. ex illis quos Leo X. damnauit, dicit, in Sacramento Pœnitentiæ què absolueret posse mulierem, vel puerum, atq; Episcopum, vel Papam; & iam re ipsa Calvinistis in Anglia mulier quædam est summus Pontifex.

V. PROCLYS hæreticus apud Epiphanium hæref. 64. dicebatur

bat, peccatum in renatis semper viuere; concupiscentiam enim verè esse peccatum, nec tolli per Baptismum, sed sopiri per fidem; quod idem postea docuerunt Messaliani hæretici apud Theodoretum lib. 4. de hæreticis fabulis. Hæc est ipsissima sententia Lutheri art. 2. & 31. atque in assertionibus eorundem articulorum. Item Philippi in locis communibus, cap. de peccato originis, & Caluini lib. 4. Instit. cap. 15. §. 10.

VI. NOVATIANORVM error præcipuus erat, non esse in Ecclesia potestatem recõciliandi homines Deo, nisi per Baptismum, postea etiam addiderunt, non debere baptizatos inungi Chrismate ab Episcopo. Ita refert Theodoretus lib. 3. de hæret. fabulis, & S. Cornelius Papa apud Eusebium, lib. 6. cap. 33. hist.

Quæ sententia pro parte priore expressè Calvinistarū est. Nam Calvinus lib. 4. Instit. c. 19. §. 17. sic ait, nullum esse Pœnitentiæ Sacramentum, præter Baptismum: *Quod Verò Hieronymus ait, Pœnitentiæ esse secundum tabulam post naufragium, planè impium est, & excusari non potest.* Pro altera parte est omnium Lutheranorum. LUTHERVS de captiuitate Babylonica, cap. de Eucharistia, tria tantum agnoscit Sacramenta; Baptismum, Pœnitentiæ, & Panem; tamen infra cap. de extrema Vnctione, reiicit Pœnitentiæ. Confessio Augustana art. 12. disertè reiicit Confirmationem. Et Calvinus lib. 4. Instit. cap. 19. §. 5. & sequentibus, dicit, Chrisma nostrum esse oleum Diaboli mendaciis pollutum, & propterea Calvinistæ ex illo ocreas suas inungunt, cum possunt.

VII. SABELLIVS docuit, vnã tantum esse personam in Deo, non tres; testis Epiphanius hæret. 57. Idem docuit nostro tempore Michaël Seruetus lib. 1. de Trinitate, sine vllis ambagibus, & nunc ea sententia in multis locis regnat.

VIII. MANICHÆORVM, inquit Hieronymus in præfatione Dialogorum contra Pelagianos, *est, hominum damnare naturam, & liberum auferre arbitrium.* Et Augustinus de hæres. cap. 46. *Peccatorum originem, inquit, non tribuunt Manichæi libero arbitrio.* Idem apertè sectarij omnes. LUTHERVS art. 36. dicit, liberum arbitrium esse rem de solo titulo; in assertionibus autem eiusdem articuli dicit, esse titulum sine re, & omnia ex necessitate absoluta euenire. Et propterea libro, quem scripsit contra liberum arbitrium,

trium,

trium, in Erasmus, nomen posuit, de seruo arbitrio. CALVINVS lib. 2. Instit. cap. 2. 3. & 4. non permittit homini liberam electionem vlla in re, adeo vt ne ipsum quidem nomen tolerare possit. Hoc tamē est magis impius Calvinus Manichæo, quod Manichæus Deo malo tribuat peccatorum originem, Calvinus Deo bono.

Manichæi præterea accusabant passim Patres Testamenti veteris, vt Abraham, Sampsonem, Saram, Rebeccam, & similes, vt Augustinus testatur lib. 22. contra Faustum, & duobus libris contra Aduersarium Legis & Prophetarum. Idem fecit CALVINVS. Nam lib. 3. cap. 2. §. 31. Instit. *Sara, inquit, multis modis peccauit, cum ancillam viro suo supposuit. Rebecca vero variis fraudibus, & imposturis Dei veritatem corripit, cum malo artificio filij benedictionem procurat, maritum decipit, filium mentis cogit.* Item lib. 3. cap. 5. §. 8. *Superstitione & præpostero zelo non caruit factum Iuda Machabæi, qui oblationem misit pro mortuis in Hierusalem.* Item lib. 3. cap. 14. §. 11. dicit, Abraham fuisse idololatram. Item lib. 3. ca. 10. §. 11. *In Sampson e, inquit, cum ait, Robora me Domine, &c. Summa cupiditas vindicta dominata est.* Item lib. 4. cap. 15. §. 11. posteaquam docuerat, mulieri in nullo casu licere baptizare, subdit: *Nec in exemplum trahi debet, quod Sephora facta mulier filium circumcidit, in quo multis modis grauiter peccauit.*

IX. DONATISTAE Ecclesiam ex solis iustis constare volebant, atq; inde deducebant, Ecclesiam visibilem perire de orbe terrarum, & in sola Africa remansisse, vt Augustinus docet lib. de vnitae Ecclesie, cap. 12. Idem Catholicos crudelissimè trucidabant, oderant præcipuè Monachos & Episcopos, quos Phariseos vocabant, & in primis Episcopum Romanum, cuius sedem cathedram pestilentie appellabant, tartaria frangebant, Ecclesias spoliabant, sacros calices vendebant, Eucharistiam canibus dabant, sacrum Chrisma proieciebant, vt patet ex Augustino lib. 2. contra Petilianum, cap. 51. & 61. lib. 3. cap. 40. & epist. 163. & alibi. Idem ex Oprato lib. 2. & 6. contra Parmenianum.

Eandem esse doctrinam & vitam Calvinistarum, certum est; nam Ecclesiam ex solis bonis constare, docet Calvinus lib. 4. Instit. cap. 1. §. 7. quod etiam docet articulus 7. Confessionis fidei.

tionis Augustanæ. Ecclesiam visibilem à multis seculis periisse, & nunc solum esse in Septentrionalibus partibus, ubi ipsi sunt, docent omnes, & præcipue Calvinus lib. 4. Instit. cap. 2. §. 2. Porro nihil eorum, quæ blasphemè vel crudeliter, vel sacrilegè dixerunt Donatistæ, vel egerunt in Catholicos, & Sacramenta, atque altaria, &c. omisisse Calvinistas, sed multò plura & maiora dixisse, & egisse, patet ex historia Sutij, & ex libro, qui nuper prodiit, qui inscribitur, de furoribus Gallicis, & aliis auctoribus fide dignis.

X. ARIANI docebant, Filium Dei esse Patre minorem, ut est apud Epiphanium hæres. 69. Deinde, iidem Ariani non recipiebant vllò modo traditiones nõ scriptas, ut docet Maximinus Episcopus Arianorum apud Augustinum, lib. 1. cap. 2. & ultimo contra Maximinum; quam hæresim postea imitati sunt multi alij, ut Nestorius, Dioscorus, Eutyches, ut habetur in VII. Synodo act. 1. Denique, iidem Ariani plura & maiora sacrilegia patrarunt in Sacramenta, Altaria, Sacerdotes, Monachos, Sanctimonialia, &c. quàm Donatistæ, ut patet ex Athanasio in Apologia pro fuga sua, Ruffino lib. 11. hist. cap. 3. Theodoro to li. 4 hist. cap. 19. & 20. & Victore Vticensi lib. 2. & 3. de VVandalica persecutione.

PRIMUM errorem Arianorũ apertè docent hoc tempore multi, qui Tritheitæ dicuntur, ut agnosci potest ex Prothesibus Valentini Gentilis. Quamvis autè Lutherus, Philippus, Calvinus, & similes habeant Arium pro hæretico, tamè negare non possunt, quin in suis scriptis huius erroris semina iecerint, vnde postea orti sunt isti novi Ariani, quos ipsimet impugnant, ut nos demonstraui in præfatione librorũ de Christo. Deinde, ALTERVM errorem docent omnes huius temporis hæretici. Sectarij enim huius temporis omnes traditiones reiiciunt, ut patet ex Brentio in Prolegomenis, Caluino lib. 4. Instit. cap. 8. §. 8. & aliis. Porro illa crudelia & sacrilega facinora Arianorum, si tantum nomina mutentur, sunt illa ipsa, quæ Calvinistæ passim facitiant.

XI. ARIANI hæretici, teste Epiphanio, hæres. 75. & Augustino libro de hæres. cap. 33. tres errores docuerunt: *Orare, inquit Augustinus, vel offerre pro mortuis oblationem non portare, nec statuta solenniter celebranda esse ieiunia, sed cum quisque voluerit ieiunandum, ne videatur esse sub lege.* Denique, presbyterum ab Episcopo nulla differentia debere di-

scerni. Addit Epiphanius, eos è contrario consueuisse feri sexta, & in Quadragesima, ac præcipuè in hebdoma sancta vesci carnibus, & si quando ieiunare volebât, potius die Dominico, quàm alio die ieiunare solitos.

Eadem docent & faciunt Calvinistæ, & Lutherani ferè omnes. Calvinus Institut. lib. 3. cap. 5 §. 6. 7. & sequentibus disputat ex professo contra orationem pro defunctis. Idem libro 4. cap. 12. §. 20. disputat contra ieiunium Quadragesimæ, & superstitiosum vocat. Denique libro 4. cap. 3. §. 2. ait: *Episcoporum, ac Presbyterorum, Pastorum, ac Ministrorum eadem functio est prouincia est.* CENTVRIATORES Centur. 4. cap. 5. col. 401. cùm in aliorum hæreticorum erroribus numerandis soleant omittere eos, quos suos etiam esse agnoscunt, cùm ad Aërium venerunt, quia videbant hos res errores tantùm, tanquam proprios Aërij, ab Epiphano & Augustino annotatos fuisse, non potuerunt eos omittere. Itaque posuerunt illos quidem, sed mox addiderunt, si nihil aliud sit, hos non videri errores, sed contrarios potius. Tententur igitur, has tres sententias sibi cum Aërio esse communes, neque negant, in antiqua Ecclesia pro damnatis hæresibus habitas esse. Ex quo sequitur, vt etiam Centuriatores, licet tum nondum nati, antiquæ Ecclesie hæretici fuerint.

XII. IOVINIANVS, non posse peccare asseruit hominem post Baptismum, si verè baptizatus fuerit, id est, si vera fidem & gratiam Dei acceperit; deinde ciborum delectationem & ieiunia non esse meritoria: præterea coniugium virginitati dignitate & merito æquari. Vnde etiam aliquot Sancti moniales eius hortatu nupserunt. Item præmia beatorum esse paria. Denique, B. MARIAM in partu carnis virginitate amisisse: Ita referunt Hieronymus lib. 1. & 2. contra Iovinianum, & Augustinus libro de hæres. cap. 82.

PRIMVS horum errorum est etiam Caluini lib. 3. Institut. cap. 2. §. 11. & 12. vbi dicit, veram fidem, quæ à gratia sepe nequit opinione ipsius, semel habitam, nunquàm amittere: & ideo non esse, nisi electorum.

SECUNDVS eiusdem Caluini est lib. 4. c. 12. §. 19. vbi arguit omnes veteres, quod laudauerint ieiunium, quasi esse meritorium. Idem error Ioviniani habetur in Confessione Augustana art. 24. & in locis Philippi. cap. de mortificatione.

TERTI

TERTIVS error est Martini Lutheri in epithalamio, ubi exponens ca. 7. primæ ad Cor. quatuor comparationes facit.

PRIMA est, castitatis cum Matrimonio absolutè, & sic fatetur castitatem esse nobilius donum. SECUNDA, castitatis cum Matrimonio coram Deo, & sic dicit esse æqualia. TERTIA, mulieris conjugatæ cum virgine, & ait: *Oportet admirari mulierem conjugatam coram Deo præstare virginibus.*

QUARTA, status conjugatorum cum statu religiosorum & Ecclesiasticorum continentium cœlibatum; & dicit, statum conjugatorum ex natura sua esse spirituale, diuinum, cœlestem, & quasi aurum: statum verò cœlibum esse secularem, terrenum, & quasi lutum. Similia habet Confessio Augustana art. 23. & Calvinus lib. 4. Instir. cap. 13 §. 3. & sequentibus. De his duobus erroribus Centuriatores Cent. 4. cap. 5. col. 381. dicunt, perperam reprehendi Iovinianum à Hieronymo & Augustino, cum ipsi potius, si cõtrarium senserunt, fuerint hæretici.

QUARTVS error Buceri ac Molinæi est. Hic enim, Bucero auctore, in tertia vnionis Euangelicæ parte affirmat, IESVM nascentem adaperuisse vuluam B. MARIÆ.

QUINTVS est Lutheri in sermone de natali B. MARIÆ, & in commentario primæ epistolæ Petri, ubi dicit, omnes Christianos esse æquè sanctos ac iustos, atq; est mater Dei: Ex quo sine dubio sequitur, fore omnes æquè beatos.

XIII. VIGILANTIUS multa etiam docuit. Primò, Sanctorum reliquias non esse venerandas. Secundò, orationes mortuorum pro aliis non exaudiri, ex quo sequitur, frustra Sanctos inuocari. Tertiò, Ecclesiasticos debere esse vxoratos. Quartò, non expedire relinquere omnia, & dare pauperibus, & ad religionem, relicto seculo, properare: Ita refert Hieronymus in libro contra Vigilantium.

Eadem omnia docent nunc sectarij. LUTHERVS in sermone de sancta cruce dicit, reliquias Sanctorum esse fidelium seductionem, & ideo sub terram penitus condi debere; & in libro de abroganda Missa, parte 3. affirmat, nõ maiorem esse Deo curam de sancto sepulcro Domini, quàm de bobus, de quibus Apostolus ait: *Nunquid Deo est cura de bobus?* Idem Lutherus libro de Eucharistia ad VValdenses dicit, stultam & perniciosam esse Sanctorum inuocationem. Idem in epithalamio dicit, Matrimonium iure diuino esse præceptum

omnibus, etiam Ecclesiasticis & Monachis, qui nō sentiunt se habere donum continentie. Vocat autem ipse donum continentie, non gratiam, qua nō consentimus tentationibus carnalibus, sed qua non tentamur, qualem ferè nulli habent. Denique, idem ferè in libro de votis monasticis ex professo dehortatur à religione, & solùm permittit, ut femine LX. annorum, & viri LXXX. vel XC. annorum in monasteriis maneant. Eadem docet Confessio Augustana; nam contra Sanctorum inuocationes, agit artic. 21. contra Clericorum continentiam & Monachorum, art. 23.

Similiter CALVINVS contra inuocationem Sanctorum agit lib. 3. Instit. cap. 20. §. 21. vbi etiam dicit, Papistas in suis Litaniis, Hymnis & Profis, in quibus sanctis mortuis nihil non tribuunt, nullam Christi mentionem facere, quod est mēdaciū crassissimū. Contra reliquiarum visitationem agit lib. 4. cap. 13. §. 7. & in libro, quem inscripsit, Admirationem de reliquiis; & re ipsa Calvinistæ combusserunt, & in flammam proiecerunt corpora sanctorum Irenæi, Martini, Hilarij, Bonauenturæ, &c. Contra cœlibatū Clericorum & Monachorum professionem, disputat Calvinus lib. 4. cap. 12. & 13. totis capitibus. DENIQUE, Centuriatores non luerunt numerare Vigilantium inter hæreticos, sed scribit de eo Cent. 4. cap. 8. col. 602. vbi dicunt fuisse contentionem inter duos sanctos Presbyteros, id est, Vigilantium & Hieronymum de reliquiis, inuocatione Sanctorum, &c. sed Hieronymum clamoribus tantum egisse, Vigilantium autem solidis rationibus: vbi etiam impudentissimè censuram quædam Erasmi in librum Hieronymi contra Vigilantium tribuunt Gregorio, quasi Gregorius desiderasset in Hieronymo modestiam. Sed de his aliàs.

XIV. PELAGIANI duo inter alia docebant. Primò, esse in hominibus peccatum originale, & præcipuè in infidelium; ita refert Augustinus lib. 6. contra Iulianum, cap. 2. & 3. & lib. 4. ad Bonifacium, cap. 2. & 4. Secundò, per quodlibet peccatū, quamuis leuissimū, perdi iustitiam, ac perinde omne peccatum esse mortale. Ita refert S. Hieronymus lib. 2. contra Pelagianos. Primum horum disertè docet Zwinglius in libro de Baptismo, Martinus Bucerus in cap. 3. Matth. & Calvinus lib. 4. Instit. ca. 15. §. 20. nisi quod Zwinglius negat simpliciter peccatum originale in quolibet ho-

mine, & tantum vult miseras quasdam per Adamum nos contraxisse; Bucerus autem & Calvinus, solum in filiis fidelium negant peccatum originale, quos dicunt Sanctos nasci, & saluari etiam sine Baptismo. Errorem alterum docent omnes sectarij. Lutherus in assertione artic. 32. Philippus in locis cap. de discrimine peccati mortalis & venialis, Calvinus lib. 2. Instit. ca. 8. §. 58. & lib. 3. c. 4. §. 28. & ceteri omnes, omne peccatum natura sua volunt esse mortale.

XV. NESTORIANI docuerunt, in Christo duas esse personas, & duas naturas, ita Theodoretus lib. 4. de hæret. fabulis, iidem omnes veteres contemnebant, teste Vincentio Lyrensi, id quod egregie præstat Lutherus, Calvinus, & alij omnes; errorem autem præcipuum Nestorij docet hoc tempore Theodorus B E Z A siue ex ignorantia, siue ex malitia, qui in libro de hypostatica duarum in Christo naturarum vnione, dicit, se duas vniones hypostaticas in Christo ponere, vnã animæ cum carne, alteram diuinitatis cum humanitate.

XVI. Eodem tempore fuerunt aliqui, nescio an etiam ipsi Nestoriani essent, qui docuerunt, in Eucharistia non manere corpus Christi, si seruetur in alteram diem, quos Cyrillus epistola ad Calosirium Episcopum insanire dicit. Hunc errorem rursum excogitauit Bucerus, docens, in Eucharistia non esse Christi corpus, nisi quando sumitur. Vide Cochlaeum tract. 8. lib. 3. Miscellaneorum. Idem postea docuit Philippus Melanchthon in locis, cap. de cœna Domini, & Calvinus lib. 4. Instit. cap. 17. §. 39.

XVII. EUTYCHIANI docuerunt, vnã esse in Christo naturam, sicut vnã personam; ita refert Theodoretus lib. 4. de hæret. fabulis. Eandem hoc tempore multi instaurarunt. In primis Gaspar Syvenckfeldius in libro de diuina Maiestate humanitatis Christi, asserit, post ascensionem Christi humanam eius naturam conuersam esse in diuinam, & iam esse verum Deum, non creaturam. Idem, vel aliquid aliquanto peius videtur sensisse Brentius, qui in sermone de ascensione Domini docet, Christi humanitatem ab ipsa incarnatione semper fuisse vbique. Idem docet Iacobus Smidelinus in disputatione Tubingensi, cap. 34. de qua re vide libros nostros de Christo.

XVIII. XENAIAS Persa primus palàm asseruit, Christi

& Sanctorum imagines non esse venerandas: testis Nicephorus lib. 16. cap. 27. Idem nunc Calvinus lib. 1. Instit. cap. 11. toto, ubi etiam §. 7. non vult villo modo erigi signum crucis, in quo se fratrem Diaboli ostendit, nisi quod Diabolum ipsum impietate vincit. Diabolus enim crucem execratur, quia timet, & timendo honorat; Calvinus execratur, quia despicit atque irridet. Ibi etiam §. 13. dicit, primis quingentis annis nullas fuisse imagines in templis Christianorum, quod est insigne mendacium, etiam ipso Caluino teste; nam in præfatione Institut. dicit, Epiphanium in epistola ad Ioannem Hierosolymitanum scribere, se in templo vidisse imaginem Christi, aut nescio cuius Sancti pendere: Et præterea Lactantius in carmine ad crucifixum; Basilius in oratione in Barlaam, circa finem; Nyssenus oratione in Theodorum, non procul ab initio; Paulinus in vita Felicis; Prudentius de S. Cassiano; Euodius lib. 2. de miraculis S. Stephani; Athanasius ad Antiochum, quæst. 16. docent, suo tempore imagines Sanctorum fuisse in templis: istos autem omnes vixisse ante mille & centum annos, notissimum est. Adde, quod Nicephorus lib. 14. cap. 2. dicit, imaginem B. MARIÆ à S. Luca depictam, positam fuisse in templo, quod Pulcheria soror Theodosij Constantinopoli extruxit in honorem B. Virginis.

XIX. LAMPETIANI docuerunt, monasteria debere esse libera, id est, sine votis perpetuis, ita refert Damascenus libro de centum hæresibus, circa finem. Idem hoc tempore Lactantius, qui in libro de votis monasticis dicit, non posse voti ueri piè in Monasteriis, nisi hac forma; Voueo castitatem, puritatem, & obedientiam usque ad mortem, liberè, id est, mutare possim, quando volo.

XX. Quorundam, qui negabant, Eucharistiam verè esse carnem Christi, & tantum esse volebant figuram, seu imaginem corporis Christi; ita refertur in VII. Synodo, act. 6. cap. 3. & longè antea ex Ignatio idem refert Theodoretus in Dialogo, qui dicitur impatibilis. Hanc hæresim docent in tempore Zwinglius in libro de verbis cœnæ Domini, & Calvinus lib. 4. Instit. cap. 17. §. 12.

Habemus hæc viginti Hæresiarcharum hæreses, quæ damnatæ sunt ab Ecclesia, quæ fuit primis DCC. annis, quæ hæreses cum nos pro hæresibus, aduersarij nostri pro articulis

lis fidei habeant, sequitur nostram doctrinam conspirare cum doctrina antiquæ Ecclesie; Aduersariorum autem cum hæresibus antiquis.

CAPVT X.

NOTA septima.

SEPTIMA NOTA est VNIO membrorum inter se, & cum capite; nam Ecclesiam esse vnum corpus, vnam sponsam, vnum ouile, passim Scripturæ docet, ad Rom. 12. Cant. 6. Ioan. 10. & in Symbolo Constantinopolitano, dicimus vnam Ecclesiam. Præcipua autem vnitas corporis consistit in coniunctione membrorum cum capite, & inter se. de vtraq; vnione dicendum est, & primùm de prima; sed quoniam de capite Ecclesie, qui est Romanus Pontifex, alibi differuimus, hinc solùm, aliquot in medium allatis testimoniis Patrum, ostendemus, apud veteres semper fuisse habitam pro nota veræ Ecclesie coniunctionem cum Romano Pontifice.

IRENAEVS lib. 3. cap. 3. apertè dicit, ad Romanam Ecclesiam, propter potentiorem principalitatem, necesse esse omnem conuenire Ecclesiam, id est, eos, qui vndique sunt fideles. CYPRIANVS lib. 1. epist. 3. *Post ista*, inquit, *adhuc insuper Pseudoepiscopo sibi ab hæreticis constituto, nauigare audent, & ad Petri cathedram atque Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & prophanis literas ferre, nec cogitare, eos esse Romanos, ad quos perfidia habere non possit accessum.* Et lib. 4. epist. 8. de cathedra Romani Pontificis loquens: *Scimus, inquit, hortatos nos esse, vt Ecclesia Catholica matricem & radicem agnoscerent, & tenerent.* AMBROSIVS in orat. de obitu Satyri: *Rogauit, inquit, si cum Episcopis Catholicis, id est, si cum Ecclesia Romana consentiret.*

HIERONYMVS in epistola ad Damasum de hypostasis nomine: *Hic, inquit, in tres partes scissa Ecclesia, me ad se rapere festinat, ego interim clamito; Si quis cathedra Petri iungitur, meus est. Meletius, Vitalis, atq; Paulinus tibi hæere se dicunt. Possent credere, si hoc vnus assereret; nunc aut duo mentiuntur, aut omnes.* Et in epistola superiori: *Ego, inquit, Beatitudini tuae, id est, cathedrae Petri communionem confector,*

super illam petram edificatam Ecclesiam scio: Quicumq; extra hanc domum agnum comederit, prophanus est: si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluuiio. Non noui Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum: quicumq; tecum non colligit, spargit; id est, qui Christi non est, Antichristi est. Et in epitaphio Marcellæ scribit, S. Athanasium & eius successorem Petrum, Alexadrinos Episcopos, persecutionem Arianæ hæreseos declinantes, tanquam ad tutissimum suæ communionis portum, Romam confugisse.

OPRATVS lib. 2. contra Parmen. à principio per aliquas paginas, docet, veræ Ecclesie dotem primam, & præcipuam esse cathedram Petri, quæ Romæ est, & inde probat, Donatistas non pertinere ad Ecclesiam veram, quia non essent coniuncti cum Siricio, qui tunc sedebat in cathedra Petri.

AUGUSTINVS in epist. 162. loquens de Ceciliano Episcopo: Qui, inquit, posset non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret Romanæ Ecclesie, in qua semper Apostolica cathedra viguit principatus, per communicatorum literas esse coniunctum. Et in Psal. contra partem Donatistarum Venite fratres, si vultis, ut inseramini in vite: dolor est, cum vos videamus præcisos ita iacere: numerato Sacerdotes, qui ab ipsa Petri sede, in ordine illo Patrum quis, cui successerunt, videte: Ipsa est petra, quam non vincunt superba inferorum porta. LEO epist. 87. ad Episcopos Viennensis prouincie: Predicationis, inquit, Euangelij Sacramentum ita Dominum ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beato Petro Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret, ut ab ipso quodam capite dona sua, velut in corpus omne diffunderet, ut ex ortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere.

His adde experientiam; videmus enim omnes illas Ecclesias, quæ ab isto capite se diuiserunt, tanquam ramos præcisos à radice, continuè aruisse. Certè Ecclesie Asiaticæ & Africanæ, quæ quondam ita florebat, ut numerosissima Concilia celebrarent, & semper haberent multos homines, quos doctrina, vel sanctitate, vel utroque Dei munere clarissimos, ab eo tempore, quo à Romana Ecclesia schisma fecerunt, nulla Concilia celebrarunt, nullos habuerunt homines famæ sanctitatis, aut doctrinæ toti orbi notos, & nunc in summa ignorantia versantur.

Veniamus nunc ad consensionem membrorum inter se. Certum est, Concordiam esse signum Regni Dei, quod stare debet in æternum; Discordiam autem, Regni Diaboli, quod tandē ruere debet. Vnde Matth. 12. *Omne Regnū in seipsum diuisum, desolabitur.* Et I. Cor. 14. *Non est dissensionis Deus, sed pacis.* Et D. August. lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 52. dicit, Diabolum cupiuisse per hæreticos efficere, vt in Ecclesia Christi essent liberæ dissensiones, quomodo erāt in Academiis Philosophorum: vt sicut illæ per multas diuisiones tandem intereunt, & ab inuicem consumuntur, ita fieret in Ecclesia.

Iam ex hac nota clarissimum est, nostram Ecclesiam solā esse veram Dei Ecclesiam: siquidem in nostra Ecclesia in primis omnes Scriptores sacri mirificè inter se consentiunt, licet fuerint homines diuersi, & in locis, tēporibus, ac linguis diuersis scripserint: quod pro re planè diuina B. Aug. obseruat lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 41. deinde omnia legitimorum Conciliorum & Pontificum decreta etiam in omnibus dogmatibus inter se conueniunt, licet edita sint à diuersis hominibus, diuersis locis, temporibus, occasionibus, & contra diuersissimas, immò sæpe cōtrarias hæreses, quod est apertū signum vnus & eiusdem Spiritus sancti, hanc Ecclesiam gubernantis. Hoc autem esse verum, ostendit diligentia hæreticorum, qui licet omnia diligenter euoluerint, tamen non inuenerunt quidquā vllius momenti, quod reprehēdere possent; vt in disputatione de Conciliis ostendimus.

Denique, nunc omnes Catholici toto orbe dispersi de omnibus dogmatibus fidei sentiunt idē; nec possunt aliter sentire, cū omnes subiiciant sensum suum sensui vnus, & eiusdem summi Pastoris ex cathedra Petri cum cōsilio aliorum pastorum Ecclesiam dirigentis.

Quod autem nulla vnquam fuerit secta Gentilium, vel Hæreticorum, in qua talis cōsensio esset, facilè potest ostendi: Ac primum de Paganorum sectis, docet Augustinus serm. 11. de verbis Domini, ad eandem religionem apud eos Iunonem, & Herculem, aliosq; Deos inter se dissidentes, & etiam belligerantes pertinuisse. De Philosophis notum est omnibus aded, vt Basilius orat. 1. de opere sex dierum dicat, nō esse opus, vt nos pugnemus contra Philosophos, cū illi mutuis dissensionibus sufficiant ad suam ipsorum doctrinam euer-

tendam; de quo etiam vide Theodoretum libro de fide, & Augustinum lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 41.

Eundem fuisse morem omnium hæreticorum, certissimum est; nam Irenæus lib. 1. cap. 21. & sequentibus docet, hæresim Simonis primi hæresiarchæ mox diuisam, & inde natas esse sectas Menandrianorum, Basilidianorum, Saturniniorum, &c. Item lib. 1. cap. 5. scribit de Valentinianis, quod cum essent plurimi, vix duo, aut tres inter se cõueniebant in omnibus dogmatibus. De Donatistis scribit Augustinus libro de Baptismo, cap. 6. hæresim Donatarum in multa minutissima frustra concisam fuisse suo tempore.

Marcionitas mox diuisos fuisse, & inde natos Lucianistas, Apellianos, & Seuerianos docet Epiphanius lib. 1. tom. 3. cõtra hæreses. Montanistas diuisos esse in Pepuzianos, Arroyritas, Phrygastas, &c. scribit Epiphanius lib. 2. tomo 1. Manichæos quoque in sectas diuisas testatur Augustinus libro de hæres. cap. 46. Messalianos autem diuisos in Martyrianos, Sathanianos, Entusiastas, docent Epiphanius hæres. 80. & Theodoretus lib. 4. de hæret. fab. Ariani mox diuisi sunt in Acacianos, Macedonianos, Eunomianos, vt patet ex Rufino lib. 10. hist. cap. 25. iidem etiam Ariani singulis ferè annis fidem mutabant, vt scribit Hilarius in vtroq; libro ad Constantium. Pari ratione Eutychniani ita diuisi fuerunt, vt omnes ferè sectæ, quæ postea exstiterunt in Oriente, sint proles Eutychnianorum, vt patet ex Euagio lib. 3. & 4. hist. & ex Damasceno libro de centum hæresibus.

Denique nostro tempore constat ex Friderico Staphylo in libello de Concordia discipulorum Lutheri, Lutheranos vix dum natos, diuidi cõpisse in Anabaptistas, Confessionistas, & Sacramentarios; & rursus singulas sectas in alias & alias vsque ad 34. & hoc quidem tempore Staphyli; nunc autem numerantur ferè 100. diuersissimæ sectæ ab vno Lutheo prodeuntes. id quod fit magna prouidentia Dei; nam hoc modo hæreses seipsas consumunt; diuisio enim earum non est Mathematica, quæ procedit in infinitum. Vnde Isaiæ 19. dicitur: *Concurrere faciam Aegyptios aduersus Aegyptios*. Et HILARIUS lib. 7. de Trinitate: *Bellum hæreticorum, inquit, pax est Ecclesie.*

Adde, quod iidem etiam auctores hæretici secum non consentiunt, quæ est certissima nota falsæ doctrinæ, vt ipse

met LUTHERVS ait in lib. de votis monasticis: *Mendacia, inquit, certius dignoscere non potes, nisi quando sibi metipsis contraria sunt. A Deo enim ita ordinatum est, ut impij semper seipos confundant, & quod mendacia non consonent, sed semper cōtra semetipsa testetur.* PORRO Lutheri cōtradictiones innumeras collegit Ioannes Cochleus in Septicipite, vbi ad finem adiecit 36. varias sententias vnius Lutheri de vno articulo, id est, de communione sub vtraque specie. Confessionem quoque Augustanam, quam omnes pro sacrosancta habent, ita immutarunt, & variè ediderunt, vt nesciant ipsi, quæ sit vera Confessio Augustana; de qua re consule Harmoniam Andreæ Fabritij Leodij, vbi videbis præter cetera editionem anni XXX. & editionem anni XL. quarum vna duplo est maior altera.

SED ad hoc argumentū aduersarij respondent vt possunt. CALVINVS in primis in præfatione Instit. dicit, non esse mirū si ex religione sua mox orientur diuisiones, & sectæ contrariæ; nam id accidit etiam Ecclesie Apostolorum; ex ea enim prodierunt Simoniani, Nicolaitæ, &c. semper enim Diabolus, vbi videt bonum semen seminari, accedit, & superseminat zizania. DEINDE, idem Calvinus lib. 4. Inst. cap. 13. §. 14. dicit, ex hac nota colligi, nō esse apud nos veram Ecclesiam; nam tot sunt apud nos schismaticorum conuenticula, & diuisiones, quot sunt monasteria: olim enim Monachi vivebant quidem separati ab aliis, sed non percipiebant Sacramenta separatim, immō concurrebant ad Ecclesias ordinariorum Ministrorum, & ibi cum reliqua plebe sacris intererant, nunc autem singula monasteria sibi priuatum altare crexerunt, & Sacramēta percipiunt separati à populo Christiano, quod etiam nominibus testantur, cum alij Benedictini, alij Franciscani, alij Dominicani dicantur. TERTIO addunt alij, plures apud nos esse sectas, Thomistarum, Scotistarum, & similibus, quam apud illos.

RESPONDEO ad primū, hoc esse discrimen inter diuisionem hæreticorum ab Ecclesia, & diuisionem ab aliqua hæresi, quod in Ecclesia Catholica inuenitur certa regula componendarum controuersiarum, id est, sententia summi Pastoris, vel Concilij plenarij, & ideo nō oritur ex doctrina Ecclesie dissensio, sed ex sola malitia Diaboli. PRÆTEREA vnde cunq; oriatur, mox dānatur, & eiecto hæretico scissura resarci-

resarci-

refarcitur, nec ulterius in ipsa Ecclesia progreditur. At apud hæreticos non est vlla regula finiendarum cōtrouersiarum. Quisque enim se præponit aliis, & quisque vult esse iudex aliorum, & indefit, vt ordinariè quælibet noua hæresis statim pariat alias, & alias, donec per multas diuisiones consumatur, ita vt miraculum videatur, si aliqua hæresis diutius dureret. **IT A QV E** Ecclesie doctrina per se gignit vnionem, & cōiunctionem animorum; hæresis verò per se, & ex propria sua natura diuisiones, & schismata germinat. Cùm ergo videamus more aliarum hæresum, sectam Lutheranam mox diuisam fuisse in tam multas alias sectas, & quotidie magis & magis diuidi, nec sperari ab illis vllum finem diuisionum, meritò iudicamus eos hæreticos, & tandem penitus interiturum nomen Lutheranum.

Ad **S E C V N D V M** argumentum dico, in primis esse mendacium Caluini, quòd antiqui Monachi nō habuerint proprium altare, sed acceperint Sacramenta in Ecclesiis ordinariorum parochorum; nam Epiphanius in epistola ad Ioannem Hierosolym. testatur, se in monasterio S. Hieronymi ordinasse Presbyterum Paulinianum, qui in ipso monasterio Sacramenta conficeret ceteris Monachis; quia S. Hieronymus præ humilitate nimia non audebat sacrificia altaris offerre. Item Cassianus collat. 18. quæ est Abbaris Pyramonis, cap. 15. narrat in ipso eremo habuisse Monachos suos Presbyteros, etiam Monachos, qui Sacramenta ceteris ministrabant. Augustinus lib. 1. de moribus Ecclesie, cap. 31. & 33. docet, non solùm in solitudine, sed etiam in vrribus, vt Mediolani, & Romæ habuisse Monachos in suis cœnobijs præpositum Presbyterum, qui sine dubio ideo Presbyter erat, vt in cœnobio Sacramenta conficeret, & non cogerebant Monachi egrediè monasterijs, vt irent ad Ecclesias. Denique Ioannes Damascenus in historia de Barlaam & Iosaphat scribit, Barlaam eremitam in sua cella sacrificium Missæ celebrasse, præsentem solùm ministro suo Iosaphat.

Dico **S E C V N D O**, schismaticum non fieri vllum propter versus altare materialiter, sed formaliter; alioqui omnes parochi essent schismatici, quia habent diuersa altaria in eadem ciuitate: & omnes Episcopi essent schismatici, quia habent altaria diuersa in ciuitatibus diuersis. Soli igitur schismatici sunt, qui ita erigunt altare proprium, vt altaria aliorum

aliorum profanum censeant. Deniq; Monachos huius temporis non esse schismaticos ex eo perspicuum est, quòd parent vni summo Pontifici, ordinantur Presbyteri ab Episcopis ordinariis, denique frequentantur à populis. Porrò nomina illa, Benedictinorum, Franciscanorum, Dominicanorum desumpta sunt non ab auctore doctrinæ, sed ab institutore seuerioris disciplinæ, vt notum est.

Ad TERTIVM dico, Thomistas & Scotistas non dissentire, nisi in iis rebus, quæ ad fidem non pertinent, vt B. Augustinus dicit de dissensionibus doctorum sui temporis lib. I. contra Iulianum, & præterea semper subiiciunt se & sua, Ecclesie definitioni omnes Catholici. Proinde etsi verbis interdum pugnare videantur, re tamen ipsa in rebus fidei omnes conueniunt, cum omnes id vnum credere se profiteantur, quod in Ecclesia Catholica Romana credendum esse iudicatum fuerit.

At hæretici de rebus fidei præcipuis dissentiunt, & vnus habet alium pro hæretico, & tamen eundem Lutherum patrem agnoscunt. de quo vide Hosium lib. I. cõtra Brentium, & Canisium in præfatione librorum Vegæ Coloniae excusorum. neque id aduersarij inficiari vlla ratione possunt: Siquidem primò non negant, Anabaptistas hæreticos esse Lutheranis & Zvinglianis; & contra; & tamen ex eodem Luthero omnes prodierunt: deinde Zvingliani sunt hæretici Lutheranis ceteris, vt patet ex testamento Brentij, & multis Lutheri libris; at Zvingliani, & Calvinistæ non audent Lutherum execrari, & tamen in rebus grauissimis ab eo dissentiunt, vt patet ex libris Caluini, Bezæ, martyris, de cœna Domini, & de loco corporis Christi.

Rursus inter Confessionistas Lutheranos, rigidi, & molles grauissimè contendunt. id apparet ex libris Ioannis VVigandi, & Illyrici contra Georgium Maiorem, & Philippum Melancthonem, & horum contra illos. Centuriatores in præfatione s. Centuriæ de se sic aiunt: *Etsi sunt aliqui adhuc Doctores Ecclesia Dei in variis locis dispersi, tamen ñ non tantum à filiis huius seculi, quibus hoc solemne est, sed etiam à propriis synergis, & confratribus iridentur, molestantur, affliguntur, debilitantur, & franguntur, dum eos stercos, & seditiosos proclamant: dum seditiosis, & hæresium crimina eis impingunt.*

Ioannes VVIGANDVS in libro de erroribus Georgij Maioris: Tu, inquit, Georgi, es ille Vir, qui turbat Israël, non nos, qui te monemus de fædis erroribus pugnantibus cum Verbo Dei; nam tu ista ZIZANIA & tetros errores, in Ecclesia Dei libris editis, longè lateq; disseminas, ac plantas. Non Verò Ecclesiam Dei hortamur, Et in Vera, & semel agnita, atq; accepta puritate doctrina à Deo per salutare organum Lutherum perftet. Et infra: Non sunt lana, neq; linum, de quibus hic disceptatur; sed de grauissimis doctrina Christiana capitibus, qua à maiore, & aliis fædè deprauantur. Et infra post quartum errorem: Maior, inquit, ingenti audacia gloriatur, se nepulum quidem de doctrina Lutheri discessisse, & interim rotam Lutheri doctrinam de seruo arbitrio, reproba menti & Diabolo in cathedra Lutheri sedens attribuit. Et infra post septimum errorem: Hos perniciosos errores, inquit, Maior, Vir Dei Lutherus tum in scriptis suis, tum disputationibus publicè refutauit, & explosit.

Præterea inter ipsos rigidos quæstio grauissima orta est de peccato originis; nam Illyricus contendit peccatum originis esse substantiam, & contrariam sententiam vocat Spectra Pelagiana. Contra verò Ioannes VVigandus, Tilmannus Heshusius, & alij scribunt contra Illyricum, vt contra manifestum Manichæum. Certè Heshusius initio antidoti contra Illyricum, docet istam quæstionem ad fundamenta fidei pertinere.

Denique ex eadem prouincia Saxonia, intra decem annos prodierunt contradictoriæ sententiæ publico nomine editæ, de re omnium grauissima. Nam in Synodo Dresdensi anno M. D. LXXI. celebrata communi consensu exploserunt sententiã Brentij, Illyrici, & aliorum de persona Christi, & tamen illam ipsam sententiã à se damnatam, anno M. D. LXXX. in libro Concordiæ publicè receperunt, & tam Synodus, quam Concordia VVittembergæ impressa sunt, & eiusdem Principis auctoritatem præ se ferunt,

CAPVT XI.

NOTA OCTAUA.

CTAUA NOTA est SANCTITAS doctrinæ. Vera enim Ecclesia nõ solùm est Catholica, Apostolica,

stolica,

solica, vna, sed etiam sancta, vt habet Symbolum Constantinopolitanum: Constat autem sanctam dici Ecclesiam, quia professio eius est sancta, nihil continens falsum quoad fidei doctrinam, nihil iniustum quoad doctrinam morum. vnde in Psalm. 18. appellatur lex Domini immaculata, testimonium fidele, præceptum Domini lucidum. Ex hac nota euidenter ostenditur nullam esse veram Ecclesiam, nisi nostram; nulla enim est secta vel Paganorum, vel Philosophorum, vel Iudæorum, vel Turcarum, vel Hæreticorum, quæ non contineat aliquos exploratos errores, & rectæ rationi manifestè contrarios.

De PAGANIS multorum Deorum cultoribus ostendit quàm absurda, ac turpia senserint Minutius Felix in Octauio, Arnobius lib. 4. 5. 6. & 7. contra Gentes, & Augustinus lib. 7. de ciuit. Dei, per totum, nec vllus de hac re hoc tempore dubitat.

De PHILOSOPHIS antiquis idem docet Theodoretus. . . in libro de legibus, qui est nonus ad Græcos, vbi docet, Lycurgi legibus permitti adulteria: legibus Persarum permitti incestas nuptias cum matribus, filiabus, sororibus: legibus Massagetarum, morituros & senes à propinquis deuorari: legibus Tibarenorum, deiici senes ex altis turribus: legibus Hyrcanorum, proiici cadauera hominum canibus: legibus Scytharum, cum mortuis sepeliri viuos, qui ab eis dilecti fuerant: legibus Platonis, quæ visæ sunt omnium optimæ, horrenda vitia præscribi, vel laudari, vt communionem vxorū, nefandam libidinem, extinctionem conceptuum, cædes infantium, & similia.

De MAHUMETANIS idem patet ex Alcorano; nam capite 2. docet omnes saluari in suis legibus, si eas seruent, Iudæos, Christianos, Turcas, cap. 5. 28. 47. 48 & aliis passim docet beatitudinem futuræ vitæ consistere in cibo, & potu, & vxorum multitudine, nec vnquam in toto Alcorano mentio fit actionum spiritualium visionis, vel amoris Dei, cap. 43. dicit Deum, & Angelos orare pro Mahumeto: similia absurdissima passim leguntur in Alcorano.

De IUDÆIS, qui post Christi aduentum scripserunt, manifestum est ex libris ipsorum; nam in primis in doctrina Talmud, quæ est ipsorum verbum Dei non scriptum, inueniuntur innumerabiles errores, de quibus vide Sixtum Senensem lib. 2. Bibliothecæ sanctæ. R. Salomon, quem Iudæi maximi faciunt,

faciunt, in cōment. cap. 2. Genes. in illud: *Hoc nunc os ossibus meis*; dicit Adamum cum omnib. bestiis, & feris carnaliter congressum, nec potuisse libidinem explere quousq; ad Eux amplexus peruenit. Idem in cap. 28. Numer. in illud: *In kalendis autē offeretis holocaustum Domino*. Ipse legit holocaustum Domini, & dicit præceptū esse offerri holocaustum in die nouilunij pro peccato Dei, quod commisit cū dimi-
 nuit lumen lunæ. quam fabulam narrat idem R. Salomon in cap. I. Genes. in illud: *Duo luminaria magna*: Idem in cap. 4. Deuter. in illud: *Creauit Deus hominem, dicit Adamū fuisse tam procerum, vt capite cœlum tangeret, dum esset in terra*: similia passim occurrunt in libris Iudæorum.

De HAERETICIS antiquis idem ostendi potest; nulla enim ferè fuit hæresis, quæ non habuerit manifestos errores. GNOSTICI inter alia frequentari debere docebant scortationes, & luxuriam omnem exerceri, tamen vitari conceptū, & si conceptus casu sequebatur, extrahebant de utero prægnantis & contusum in mortario, ac melle & pipere conditum deuorabant, & hoc modo magnum Pascha se celebrare dicebant: Ita refert Epiphanius hæres. 26.

CARPOCRATIANI docebant, teneri vnumquemque ad omnia genera scelerum perpetranda, & si cū moriebantur, non perpetrauerant omnia, dicebant animas remitti ad corpora, idque toties, donec implerent scelerum mensuram, & hoc modo exponebant illud Euangelij; Non exies inde, donec reddideris nouissimum quadrantem: Ita Epiphanius refert hæres. 27.

MONTANISTAE sacrificium efficiebant ex sanguine anniculi infantis, quem minutis vulneribus æreis aciculis totum exprimebant incredibili credulitate: Testis est Augustinus hæres. 26.

MANICHAEI docebant, æquale peccatum esse præcidere folium de arbore, atque hominem interficere: iidem asseriebant partes diuinæ essentiæ teneri captiuas à principibus tenebrarum, & ex iis aliquas liberari, alias in æternum damnandas: Augustinus hæres. 46.

DONATISTAE, vt seipso martyres facerēt, de montibus ipsi se præcipitabant, vel aquis præuocabant, vel in ignē con-
 iiciebant, vel mortem minabantur, & inferebant iis, qui eos occidere nollēt: Testes Augustinus epist. 50. & Theodoretus
 lib

lib. 4. de hæret. fabulis: eius generis infinita adduci possent.

Sectarij nostri temporis docent omnem hominem iustificari sola fide speciali, qua quisque certò credit, se propter Christum coram Deo esse iustum, quod cum quolibet paradoxo comparari potest, non enim est id supra vel præter rationem, sed planè contra omnem rationem. *Quæro enim, cum incipio credere me esse iustum, vel sum iustus, vel iniustus; si iustus, igitur non iustificor per fidem, qua credo, me esse iustū, quia ista fides est posterior mea iustitia; si iniustus, ergo ista fides est falsa, ergo non est fides diuina iustificans, nisi dicamus, homines iustificari per mendacium.*

Præterea Lutherani omnes, maximè spiritum precum, & inuocationem extollunt; & tamen hæc fides tollit orationem Dominicam; nam si certò credo, me nullum habere peccatum, mentior, si cum hac fide dico, dimitte nobis debita nostra: præterea Calvinistæ Anabaptistas omnino damnant, nec censent posse eos iustificari, nec saluari, nisi conuertantur ab erroribus suis, & tamen sciunt Anabaptistas certò credere se esse iustos, ergo coguntur dicere eos simul & iustos, & non iustos esse.

Præter hoc dogma commune, singuli habent sua propria dogmata, plena manifestæ absurditatis: Anabaptistæ præter alia multa habent nocturna conuenticula, in quibus nuptias caninas exercent, vt colligitur ex articulis eorum, quos Ioannes Cochlaus refutauit, & apertè etiam propriis fororibus iunguntur. Artic. II. Anabaptistarum est, nemo debet publicè prædicare; Artic. 17. post sermonem fiat adhortatio, vt crescant, & multiplicentur; Artic. 19. licet fratri germanâ sororem in vxorem accipere.

LUTHERANI habent quasi proprium errorem illū manifestissimum, quòd infantes, dum baptizantur, vtantur ratione, audiant verbum Dei, credant, diligant, quod in Synodo DVittembergensi anno M. D. XXXVI. publicè definierunt, quod tamè apertè repugnat veritati, vt Augustinus ep. 57. ad Dardanum scribat, iniuriam facere humanis sensibus, qui hoc dicunt: Quomodo enim credibile est infantem, qui plorat, & reluctatur quantum potest, dum abluitur, intelligere, quid agatur? Porro CALVINISTÆ habent tanquam propriam sententiam illam, non modò pietati, sed etiam rationi apertissimè repugnantem, quòd omnia absoluta ne-

cessitate eueniant, quodq; Deus sit causa peccatorum, à qua Lutherani penè omnesiam discesserunt.

At Ecclesia nostra Catholica nullum errorem, nullam turpitudinem, nihil contra rationem docet, etsi multa supra rationem: Proinde sola est absolutè sancta, eiq; soli conuenit, quod in Symbolo dicimus: *Credo sanctam Ecclesiam*: Quam rem ostenderunt aduersus Paganos, Iustinus in utraque Apologia: Tertullianus in Apolog. cap. 36. & sequentibus: Arnobius lib. 1. 2. & 3. contra Gentes: Minutius Felix in Octauio: Augustinus in libris de ciuit. Dei: Contra Paganos autem & hereticos omnes, idem ostendit accuratissime beatus Thomas in libris contra Gentes.

Concludamus igitur cum S. Augustino lib. 2. de ciuit. Dei, cap. 28. *Nihil in Christianis Ecclesiis turpe, et flagitiosum spectandum, imitandumq; proponitur, ubi Veri Dei aut præcepta insinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia postulantur.* Et lib. 22: cap. 7. *Persuadebatur Veritas noua consuetudini, sed non contraria rationi.*

CAPVT XII.

NOTA Nona.

NONA NOTA est EFFICACIA doctrinæ, sola enim vera Ecclesia habet doctrinam, non solum immaculatam, sed etiam conuertentem animas, ut dicitur Psal. 18. & sermonem viuum penetrantem vsq; ad diuisionem animæ, ac spiritus, Hebr. 4. Iam Philosophi antiqui: tametsi magnam sapientiam ostentarent, & summa eloquentia leges suas populis suaderent, nunquam tamen vel vicina oppida ad suas leges trahere potuerunt, ut docet Athanasius lib. de humanitate Verbi, & Theodoretus lib. de legibus, quia non erant verba eorum verba viua, sed mortua, non spiritus Dei, sed spiritus hominū. Mahumetani autem traxerunt quidem multos, sed terrore armorum, non vi, & efficacia doctrinæ: Quare ipsemet Mahumerus in Alcorano, cap. 18. & 19. docet, bello cogendos homines ad fidem. Porro hæretici nunquam leguntur conuertisse vllos Ethnicos, aut Iudæos ad fidem, sed solum peruertisse Christianos, quod etiam notauit Tertullianus in libro de præscript. hæret. De Verbi, inquit, administratione quid dicam? Cum hoc sit

*fit negotium illis non Ethnicos conuertendi, sed nostros euer-
tendi, nostra suffodiunt, et sua edificent, &c.*

AT, INQUIES, Freculphus in Chronico tomo 2. lib. 4. ca. 20. refert ab Arianis tempore Valentis Imperatoris totam Gentem Gothorum à paganismo ad fidem conuersam.

RESPONDEO, non ab Arianis Gothos esse conuersos, sed miserè deceptos; Gothi enim cùm iam de finibus suis egressi sub Romani imperij auspiciis militarent, & multa præclara de Christianis audirent, sua sponte, nemine impellente, ab Imperatore petierunt Episcopos, à quibus docerentur, parati ad credendum quidquid eis diceretur: Imperator verò, quia Arianus erat, Arianos Episcopos misit, atq; ita Gothi miserè decepti, cùm Christiani fieri vellent, Ariani facti sunt; non tamen vlla virtute, aut miraculis Arianorum; quæ enim difficultas est instillare venenum homini parato ad illud sumendum? ADDE, quod Freculphus non integrè historiam hanc refert; constat enim ex Socrate lib. 4. cap. 27. Sozomeno lib. 6. cap. 37. Theodoro lib. 4. cap. ultimo, maiorem partem illorum Gothorum fuisse Christianam, & Catholicam, & ab Arianis postea deceptam. Non igitur conuertunt homines ad fidem hæretici, nec possunt; nam hæretici habent quidem Scripturam, sed non habent verum sensum Scripturarum, qui propriè est gladius spiritus; verba enim non tam gladius, quàm vagina sunt, qua gladius spiritus continetur. Cùm ergo illi non pugnent gladio, sed vagina tantùm, quid mirum, si non feriunt corda infidelium? Neque etiam mirum est, quod Catholicos peruertant; nam prouisi sunt homines ad descensum, ad viam latam & facilem, quam illi aperiunt: Et Deus id fieri sinit propter ingratitude- nem eorum, qui semel sunt illuminati, & lumini accepto, bonis operibus non respondent.

At Ecclesia verè sancta, & Apostolica olim breuissimo tempore per homines contemptibiles externa specie, sine armis, & sine pompa verborum totùm mundum traxit, id est, homines magnos, paruos, doctos, indoctos, iuuenes, senes, viros, fœminas; & traxit, non ad delicias huius seculi, sed ad res credendas supra omnem rationem, & ad crucem, & angustias, & vitam perfectissimam repugnantem carni & sanguini, & hæc omnia propter præmium nullum in hac vita, sed solùm in futura; & hoc ita persuasit, vt maluerint plurimi

potius amittere omnes opes, honores, amicos, affines, & vitam ipsam, quàm Christi fidem; de quo vide Athanasium, & Theodoretum locis notatis, & Augustinum lib. 22. de ciuit. Dei, cap. 5. vbi ponit inter præcipua miracula, quòd pauci Apostoli sola Verbi diuini efficacia, sine eloquentia, aut armis, totum mundum subegerint.

Deinde à tempore B. Gregorij vsque ad nostra tempora cõuersos multos à nostris, probari potest testimonio aduersariorum; nam quòd sexto seculo iussu B. Gregorij Anglos paganos non hæretici, qui tunc etiam non decrant, sed Monachi Pontificij ad fidem Christi conuerterint, testantur Centuriatores Cent. 6. cap. 2. col. 37.

Deinde tempore Cononis Papæ, S. Kilianus à Papa missus conuertit Francones, vt dicunt ipsimet Centuriatores Cent. 7. cap. 2. col. 31.

Deinde tempore Gregorij II. & Gregorij III. ac Zachariæ Pontificum conuersa est magna pars Germaniæ ad fidem, non per hæreticos Iconomachos, quibus tunc mundus abudabat, sed per sanctum Bonifacium Episcopum, & Martyrem, quem Papa Gregorius II. miserat, vt fatentur Centuriatores Cent. 8. cap. 2. col. 20. vbi honorificè de eo loquuntur his verbis: *Hoc seculo postquam illuxit tempus, quod Dominus sua misericordia præfinit, maiori cum fructu res successit; nam excitauit Dominus Vinofridum, quem Romani dixerunt Bonifacium, cum suis collegis ad Ecclesiam suam in Germania propagationem, & opus manuum eorum ipse gubernauit, & promouit, &c.*

Hic erant oblici Centuriatores S. Bonifacium fuisse Papistam, propterea tam bene de eo loquuntur. Nam in præfatione eiusdem Ceteriæ blasphemi, & ingratiissimi in suum Apostolum sic loquuntur: *Hanc ad rem habet, Papa, suos dromones egregios, peritissimos eiusmodi aucupiorum, audaces, temerarios, qui præmiis & honoribus illecti & irretiti, sedulam operam in omnibus nationibus & regnis nauant. Et infra: Talis fuit dromo, Bonifacius ille, Germanorum Apostolus dictus, qui in hoc summo studio, arte, ac vi incubuit, vt vniuersam Germaniam in potestatem Papæ Romani redigeret. Etsi autem in nonnullis locis Ethnicam idololatriam aboleuisse narratur, tamen religionem Christianam non seminauit puram, & incorruptam. Et infra: Ea fuit insolentiam.*

ia instatus iste Pseudoapostolus, Et non modò monitores omnes ex alto despiceret, Serùm etiam apud tyrannum illum Romanum inuidiosè de ferret tanquam hæreticos, & turbatores Ecclesie, &c. Ecce quomodo traçant Apostolum Germaniæ, de quo omnes historici eius temporis honorificentissimè loquuntur.

Deinde Centuria 9. cap. 2. col. 15. fatentur Monachos Corbeientes conuertisse Vandalos, & col. 18. fatentur Bulgargos, Sclauos, Polonos, Danos, Morauos, eo seculo conuersos, subiectos fuisse Romanis Pontificibus, ex quo apparet à Papistis fuisse conuersos. Item Centuria 10. cap. 2. col. 18. & 19. plures reges, & populos ad fidem conuersos docent opera Henrici I. Imperatoris, & Adalberti Boëmorum; ac Methodij Morauorum Archipræfulum, quos omnes Papistas fuisse negare non possunt, cum constet eos Pontificibus Romanis subiectos fuisse.

Denique Centuria 11. cap. 2. col. 27. docent Hungaros magna ex parte hoc seculo conuersos, & Episcopos illi Genti datos, à Romano Pontifice confirmatos fuisse, petente hanc eorum confirmationem S. Stephano Hungarorum Rege nuper conuerso.

Post illa tempora non defuerunt etiã in Ecclesia Catholica similes conuersiones, siquidè Adrianus Pontifex IV. ante suum Pontificatũ ab Eugenio Papa missus, Noruegiam ad fidem conuertit, vt Platina, aliiq; testantur; & ni fallor, ipsi etiam Centuriatores Cent. 12. quam vnà cum 13. editã audio, sed nondum vidi. Ab vno S. Vincentio ordinis Prædicatorũ constat esse conuersos ad fidem viginti quinque millia, partim Iudæorum, partim Saracenorum, vt scribit B. Antoninus 3. parte hist. tit. 23. cap. 8. §. 4. qui floruit eadem ætate.

Denique, hoc nostro seculo in nouo orbe multa millia Gentilium Catholici conuerterunt: Iudæorum quoque singulis annis conuertuntur & baptizantur Romæ aliqui à Catholicis Pontifici Romano addictis, nec defunt etiam Turcæ, qui tum Romæ, tum alibi à Catholicis conuertantur; Lutherani verò vix vnum aut alterum conuerterunt, cum tamen comparent se cum Apostolis, & Euangelistis, & habeant in Germania plurimos Iudæos, & in Polonia, & Hungaria vicinissimos Turcas. Rectissimè igitur B. Augustinus lib. 13. contra Faustum, cap. 12. cõparat hæreticos cum

perdicibus, quæ congregant pullos, quos non pepererunt
cùm è contrario Ecclesia sit columba fecundissima, quæ
quotidie parit novos pullos.

CAPVT XIII.

NOTA Decima.

DECIMA NOTA est SANCTITAS vitæ au-
ctorum, siue primorum Patrum nostræ religio-
nis. Ecclesia enim vera non solum habet doctri-
nam sanctam, & efficacem, sed etiam Doctores
sanctos, & signorum gloria clarissimos; nunc de probitate
postea de miraculis dicemus.

Iam ergo si quis cõsideret Magistros Ecclesiæ Catholicæ,
primùm Patriarchas, & Prophetas, deinde Apostolos, tum
Doctores, qui contra singulas hæreses dimicarunt, denique
institutores ordinũ religiosorum, inueniet omnes sanctos
sanctos, castos, pios, sobrios fuisse, vt aduersarij nihil habeant,
quod reprehendant, nisi nimiam sanctitatem, vt B. Augu-
stinus ait de Monachis sui temporis, lib. de moribus Ecclesiæ,
cap. 31. & idem Augustinus lib. 2. in Iulianum de Catholici
Doctoribus ait: *Isti sunt Episcopi, & Pastores docti, graues,
sancti, veritatis acerrimi defensores, qui Catholicam fidem
in lacte suxerunt, in cibo sumpserunt, cuius lac, & cibum pa-
uis, magnisq; ministrauerunt: Talibus post Apostolos sancti
Ecclesiæ plantatoribus, rigatoribus, adificatoribus, pastoribus
nutritoribus creuit.* Adde, quòd Bernardum, Dominicum,
Franciscum, sanctos fatentur fuisse, Lutherus, cap. 2. libro de
captiuitate Babylonica, Philippus in Apologia art. 5. & 17.
alij ex aduersariis.

At Ethnicorum Doctores fuerunt vel Poëtæ leues, vel
Philosophi superbi, utriusque autem impurissimi; nam præ-
cipuos sapientes Græcorum supra modum impudicos fuisse,
ad eò vt etiam apud suos essent infames, præcipuè propter
vitia contra naturam; testis est Athenæus lib. 13. cap. 27. & c.
nostris Theodoretus libro de legib. & apertè etiam B. Paulus
Rom. 1. Mahumeto autem nihil incontinentius fingi po-
test; nam ipse in Alcorano, cap. 43. dicit se à Deo priuilegium
accepisse coniungendi sibi omnes fœminas, quas dilexisset,
quamuis consanguineæ essent.

De hæresiarchis plurima dici possent, sed vnum est vitium omnibus commune, superbia. Augustinus libro de pastorib. cap. 8. *Diuersis locis, inquit, sunt diuersæ, sed vna mater superbia omnes genuit, sicut vna mater nostra Catholica omnes Christianos fideles toto orbe diffusos. Et cerre nulla hæresis inuenitur ex intentione, & per se inuenta, sed per accidens ex aliqua mala occasione, vt solent monstra generari.*

De THEOBUTE primo omnium hæreticorum scribit his verbis Egesippus apud Eusebium lib. 4. hist. cap. 22. *Tunc, inquit, Ecclesia Virgo vocabatur, quia nondum fuerat adulterini Verbi subreptione corrupta: sed Theobutes quidam, quia repulsam meruit Episcopatus, cepit initio perturbare omnia, & corrumpere.*

Post hunc surrexit SIMON MAGVS, quem constat ex Actor. 8. Episcopalem auctoritatem ambiuisse, & data pecunia emere voluisse. Vbi verò exclusus fuit, hæresim nouam excogitasse, vt qui in Ecclesia non poterat, saltem extra eam principatum gereret.

Paulò post Simonem exstitit VALENTINVS, de quo sic Tertullianus libro contra Valentinianos, non procul ab initio: *Sperauerat, inquit, Episcopatum Valentinus, quia & ingenio poterat & eloquio, sed alium ex martyrii prerogativa loci potitum indignatus, de Ecclesia authentica regula abruptus, vt solent animi pro prioratu exciti presumptione & rationis accendi.*

Exoritur deinde MARCION, de quo sic Epiphanius hæ. 42. circa initium: *Aemulatione, inquit, elatus Marcion, & non accepit presidentiam, & ingressum Ecclesie, excogitat sibi ipsi consilium. Et infra: Aemulatione, inquit, igitur commotus, & ad magnam indignationem, & superbiam elatus, fissuram efficit, sibi ipsi hæresim erigens, ac dicens, Ego fundam Ecclesiam vestram, & mittam fissuram in ipsam in aeternum, & reuera fissuram inmisit non paruum; sed non Ecclesiam fidit, verum seipsum, & eos, qui ipsi obediunt.*

De MONTANO sic scribit Theodoretus lib. 3. de hæreticis fabul. *Is, inquit, ambitione, & primum locum obtinendi cupiditate motus seipsum Paracletum vocauit, &c. De NOVATIANO idem scribit ex Cornelio in epist. ad Fabianum. Euseb. lib. 6. hist. ca. 35. Refert, inquit, quod Episcopatus cupiditate, quã intra se latenter gerebat, in hac omnia deciderit.*

SABELLIVS, inquit Epiphanius hæc. 57. ad maiorem fastum ac dementiam delatus seipsum dixit esse Mosem, & fratrem suum Aaronem. ARIUS, vt ait Theodoretus lib. 4. de hæreticis fabul. in principio: *Cum esset relatus in numerum Presbyterorum Alexandrina Ecclesia, & magnum Alexandrini pontificali cathedra sedentem videret, inuidia stimulo percutus est, cumq; aduersus eum pugna committenda materiam quæreret, occasionem inuenit dogmatum impietatem.*

De hæresi Semarianorum sic loquitur Epiphanius hæc. 73. *Itaque ad contentionem deuenerunt, inquit, idem rursus cum sodalibus suis, propter odia quadam et emulationem humanam, rixantes inter se, & de principatu litigantes.* De AERIO idem Epiphanius hæc. 75. *Cum autem, inquit, venisset Eustathius ad Episcopatum, Aërius magis concupiscebat, sed non peruenit ad ipsum: hinc oritur emulatio.* NESTORIV scribit Theodoretus lib. 4. hæret. fabularum, magnam partem auis egisse occupando fauorem populi fusca veste, simulato pallore, compositis verbis, donec tandem ad Episcopatum peruenit. De SABBATIO item hæresiarcha scribit Soctus lib. 5. hist. cap. 20. *Quin etiam, inquit, ad ipsius desiderio flagrabat.* Ioannem VVICLEFVM, quia Episcopus esse non potuit, hæresiarcham factum scribit Thomas VVald. lib. 2. doctr. fid. cap. 60.

Eodem modo sectas huius temporis exortas esse ambitione, superbia, inuidia, odio, aduersarij certè negari non possunt; nam initium primum omnium hæresum huius temporis constat fuisse inuidiam, & ambitionem Lutheri agrè ferentis manus promulgandarum indulgentiarum sui ordinis Monachis, ad Monachos ordinis prædicatorum translatum fuisse, vt scribit Ioannes Cochlæus in actis Lutheri anno M. D. XVII. vnde (vt idem refert paulò post in actis anni M. D. XIX.) in prima disputatione, quæ Lipsiæ habita est inter Lutherum & Eckium, exclamauit Lutherus *Hac caussa nec propter Deum cæpta est, nec propter Deum perietur.* Idem in epistola ad Argentinenses dicit, se libenter negaturum fuisse in Eucharistia esse corpus Christi, si Scripturæ non essent tam claræ, quia ea ratione videret se multum Papatui posse incommodare.

Idem in libro contra Regem Angliæ tanta superbia iactat se, & sua, vt dicat Reges, Principes, Pontifices, &c. non esse dignos.

dignos, qui soluant suorum corrigiam calciamentorum: & se pro sancto viro velle haberi, velint, nolint homines; & se non magni facere mille Cyprianos, & mille Augustinos: & in libro de Missa angulari, vt Patrem suum esse ostenderet eum, qui est Rex super omnes filios superbiæ, dicit se à Diabolo doctum, quod Missa esset res mala, & rationibus Diaboli conuictum aboleuisse Missam. Denique tantus fuit Lutheri fastus, vt etiam à suis tolerari non potuerit: Sic enim de eo scribit Cōradus GESNERVS in vniuersali sua bibliotheca: *Illud, inquit, non est dissimulandum, Virum esse Lutherum vehementis ingenij, impatientem, & qui nisi per omnia sibi consentientes ferre nesciat. Et infra: Dominus faxit, ne contentione, & impudentia oris obsis Ecclesia sua, cuius olim crepundia tam feliciter promouit.*

Tigurini verò Ministri in responsione ad librum, quem inscripserat Lutherus contra Zvinglium, sic aiunt: *Propheta, inquit, & Apostoli, Dei gloria non priuato honori, non sua pertinacia, & superbia studebant: Lutherus autem sua quarit, pertinax est, insolentia nimia effertur, & in omnibus correptionibus suis plurimum maligni spiritus, quàm minimum verò amici, & paterni animi deprehenditur. Similes sunt Lutheri discipuli omnes, è quorum libris si iactationes, mendacia, scommata, maledicta, conuitia tollerentur, ex maximis voluminibus vix libelli perexigui effici possent.*

Quod verò attinet ad populum, sunt quidem in Ecclesia Catholica plurimi mali, sed ex hæreticis nullus est bonus; & quâquam res ipsa notissima est iis, qui norunt mores vtrorumque, tamen non est contemnendum LUTHERI testimonium ab ipsa veritate extortum: is in Postilla super Euangel. Dominicæ primæ Aduentus, sic ait: *Mundus indies fit deterior, sunt nunc homines magis vindicta cupidi, magis auari, magis ab omni misericordia remoti, magis immodesti, & indisciplinati, multoq; deteriores, quàm fuerint in Papatu.* Hæc ille. Testimonium hoc verum est, cui non ab simile est testimonium Iacobi Andreæ Smidelini in concione 4. super cap. 21. Luca, cuius concionum partem habes apud Petrum Canisum lib. 1. cap. 4. de corruptelis verbi Dei. Inter alia sic loquitur de Lutheranis suis Smidelinus: *Vt totus mundus agnoscat eos non esse Papistas, nec bonis operibus quidquam fi-*

dere, illorum etiam operum nullum exercent penitus: Ieiunij loco comessationibus, & perpotationibus nocte dieq; vacant; ubi pauperibus benigne facere oportebat, eos deglubunt & excoriant; preces vertunt in iuramenta, blasphemias, & diuini nominis execrationes, idq; tam perditè, ut Christus ne ab ipsis quidem Turcis hodie tantoperè blasphemetur: Demum pro humilitate regnat passim superbia, fastus, elatio, atq; hoc vniuersum vite genus ab illis Evangelicū dicitur institutum. Hæc ille.

Addam & tertium testimonium ERASMI, qui & res eorum optimè nouerat, & ab eorum doctrina nō omnino abhorere visus est. Is igitur in epistol. ad Vulturium Neocomum, quam scripsit anno M.D.XXIX. *Circumspice*, inquit, *populum istum Evangelicum*, & obserua, num minus illic indulgeatur luxui, libidini & pecunie, quam faciant ij, qui detestamini: Profer mihi, quem istud Euangelium excomessatore, sobrium; ex feroci, mansuetum; ex rapaci, liberalem; ex maledico, benedicum; ex impudico, reddiderit verecundum. Ego tibi multos ostendam, qui facti sunt seipsis deteriores. Vide, si placet, Ioannem Cochlaeum præfatione libri de actibus & scriptis Martini Lutheri.

CAPVT XIV.

NOTA undecima.

UNDECIMA NOTA est GLORIA miraculorum: sunt autē duo fundamenta præmittenda. Vnum, quòd miracula sint necessaria ad nouam fidem, vel extraordinariam missionem persuadendam. Alterum, quòd sint efficacia, & sufficientia; nam ex prior deducemus non esse apud aduersarios veram Ecclesiam: et posteriore deducemus eam esse apud nos.

Quòd igitur miracula sint necessaria probatur PRIMO Scripturæ testimonio. Exod. 4. cum Moses mitteretur à Deo ad populum, ac diceret: *Non credent mihi, neque audient vocem meam.* Non respondit Deus, debent credere, velint nolint, sed dedit illi potestatem faciendi miracula, & ait: *Ut credant, quòd apparuerit tibi Dominus, &c.* Et in nouo Testamento Matth. 10. *Euntes predicare dicentes: Appropinquauit regnum calorum, infirmos curate,* mortuos suscit

suscitate, leprosos mundate, demones eicite. Ioan. 15. *Sio-
pera non fecissem in eis, qua nemo alius fecit, peccatum non
haberent.*

PRAETEREA qui mittitur, debet ostendere testimonio
eius à quo mittitur, suam auctoritatem, alioqui nemo tene-
tur eum recipere; omnis autem, qui mittitur ad prædican-
dum, vel mittitur à Deo per ordinarios prælatos, vel extra-
ordinariè à solo Deo; & quidem qui mittitur per ordinariū
prælatum, debet ostendere testimonium ordinarij prælati,
nimirum literas eius sigillo munitas; qui verò mittitur à so-
lo Deo, debet ostendere sigillum Dei, quod nihil est aliud,
quàm miraculum. Sic enim dicitur Marci ultimo: *Illi Verò
profecti prædicauerunt ubiq; Domino cooperante, & sermo-
nem confirmante sequentibus signis. Et Hebr. 2. Contestante
Deo signis & virtutibus.*

DENIQUE adèd est hoc verum, vt non solùm B. Augusti-
nus lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 8. dicat miracula fuisse neces-
saria, vt mundus crederet, sed etiam Philippus Melanchthon
id concedat; nam in cap. 3. Matth. dicit, quando magnæ sunt
tenebræ, vocari novos Doctores, & semper addi à Deo mira-
cula, vt certò sciamus à Deo esse missos.

Iam quod attinet ad SECVNDVM, quòd miraculum sit
testimonium sufficiens, & ubi est verū miraculum, ibi sit vera
fides, facile probari potest; si quidem vera miracula non pos-
sunt fieri, nisi Dei virtute; dicitur enim miraculum, quod su-
perat vires omnium creaturarum, & ideo omnibus creaturis
est mirabile, & propterea etiam in Scripturis dicuntur testi-
monia Dei, vt supra vidimus; quare, quod miraculo confir-
matur, Dei testimonio confirmatur, Deus autem non potest
esse testis mendacij; igitur quod miraculo confirmatur, ve-
rum sit necesse est. Neq; repugnat, quòd vera miracula non
semper fiunt ad confirmandam fidem, sed interdum ad illu-
strandam sanctorum vitam; nam cùm miracula fiunt ad glo-
riam alicuius sancti demonstrandā, illa miracula ostendunt
eum hominem verè esse sanctum. Cùm autem nemo sit verè
sanctus sine vera fide: *Quia iustus ex fide viuit.* Heb. 10. ea-
dem miracula ostendunt, & confirmant veram fidem.

His iactis fundamentis facile erit colligere apud Ethni-
cos, Turcas, Iudæos, Hæreticos non esse veram fidem, nulla
sunt enim apud eos vera miracula, & tamen omnes illi no-
uam

uam

uam doctrinam prædicant, & non sunt missi ab ordinariis prælatis.

De PAGANIS notum est; nam solum leguntur quædam leuia, quæ facillimè arte dæmonis fieri possunt, qualia sunt, quæ refert Valerius Maximus lib. 8. de statuis, de brutis loquentibus, deq; Virgine Vestali aquam cribro hauriente, & M. T. de augure, qui nouacula cotem scidit, lib. 1. de diuinatione; quæ omnia quomodo à dæmonibus facillimè fierent ostendunt Tertullianus in Apolog. cap. 22. & 23. & B. Augustinus lib. 10. de ciuitate Dei, cap. 16.

De IVDÆIS post Christi aduentum notum est, non habuisse eos vlla miracula, & id vnum de piscina, quod adhuc durabat Christo prædicante, postea interiisse.

De MAHVMETANIS testatur Damascenus libro de centum hæres. circa finem, Mahumetum nullo testimonio probare potuisse suam legem: Et in Alcorano ipse fatetur Christo miracula, sibi gladium esse datum: tamen cap. 64. dicit, tantum semel in luna nescio quod miraculum fecisse, non enim clarè explicat; expositores autem dicunt aliquando lunam in duas partes fuisse diuisam, tunc Mahumetum eam in manus accepisse, & reparatâ ad cælum remisisse, sed neminem fuisse, qui videret hoc miraculum, nisi auctorem est, Mahumetum.

De FALSIIS Prophetis, & hæreticis non minùs est certum eos, & sæpe miracula facere conatos, & semper spe sua esse frustratos: Nota est historia Prophetarum Baal, qui ignem de cælo deducere voluerunt per inuocationem Baal; nec tamen potuerunt: quod tamen verus Propheta Helias per inuocationem veri Dei nullo negotio effecit. vide lib. 9. Reg. cap. 18.

Pari ratione delusum SIMONEM MAGVM scribit Egesippus lib. 3. de excidio Hierosol. cap. 2. nam & mortuum citare, & per aërem volare tentauit, sed nihil ei successit. MICHAEVM frustra conatum filio Regis ægrotanti sanitatem afferre scribit Epiphanius hæresi 66. CYROLAM Patriarcham Arianorum planè excæcasse miserum quædam, qui se cæcum sinxerat, & ab eo præsidium implorabat, scribit Gregorius Turonicus lib. 2. histor. Francorum, cap. 3. Eunomianum quendam à S. Machario victum in contentione suscitatione hominis mortui scribit Ioannes Cassianus col. latio

latione 15. cap. 3. POLYCHRONIVM Monothelitam frustra sudasse in excitatione alterius cuiusdam defuncti, restantur publica acta sextæ Synodi, act. 15.

De DONATISTIS quòd còtra se miracula fecerint, dum ampullam Chrismatis proiecerunt in saxa, quæ angelica manu sustentata frangi non potuit, & dum Eucharistiam canibus dare voluerunt, & ipsi ab iisdem canibus discerpti sunt, scribit Opratus lib. 2. contra Parmenianum.

De TIMOTHEO Aeluro Eutychemo scribit Theodorus lector li. 1. collectaneorum, per multas noctes eum habitu nigro indutum, per cellas Monachorum discurrisse, dicentem se esse Angelum à Deo missum, ut illis significaret, ne Proterio (is erat vir sanctus, & Catholicus Episcopus Alexandria) còmunicarent; sed eius loco Timotheum Aelurum Episcopum designarent.

De quodam Iconomacho scribit Paulus Diaconus lib. ult. rerum Romanarum, eum in sepulcro quodam inclusum, inde Constantinum Iconomachum laudibus in cælum vehere cœpisse, ut nimirum ita quasi mortuorum respõsis hæresis confirmaretur.

De nostri seculi hæreticis idem omnino constat. Nam imprimis LUTHERVS bis tentavit miraculum facere: voluit aliquandò de quadam discipula sua Diabolum eiicere, sed periculum fuit, ne ipse à dæmone occideretur. Vide Staphylum, qui interfuit, in absoluta responsione.

Rursum, (ut scribit Ioannes Cochlaus in actis Lutheri anno M. D. XXIII.) Nefenum in Albi miserè submersum, spe miraculi Lutherus vanis immurmurationibus frustra vitam renocare tentavit. Sed quamvis viuenti miracula nõ successerint, idem tamen post mortem miraculo insigni claruit; nam eius cadauer cum deferretur in media hyeme, quo tempore corpora mortua in multos dies conseruari solent, & esset inclusum in arca stannea optimè clausa, ut VVittembergæ sepeliretur, tam retrũ odorem spirare cœpit, ut nemo eum ferre potuerit: Proinde coacti fuerunt corpus relinquere in itinere. Vide historiolum de morte Lutheri, quæ solet annexi libro Cochlæi de vita, & actis eiusdem Lutheri.

Aliud miraculum refert Felicianus Ninguarda in libro contra Annam Burgensem, & Lindanus in Debitatio, & Alanus Copus lib. 6. Dialogorum cuiusdam Ministri, qui in finibus

Handwritten notes:
L. Begger
In hinc
Inge mathosi
um in vita Luth
fol. 188.

inarius
adam
sunt,
tis lo
ate, &
uina
fierent
Augu-
on ha
adhuc
cen-
pro-
Chri-
dicit,
e, non
quando
tam
sed no
rempl
certum
sua esse
ignem
al; nec
lias per
e libe-
bit Ege
num re
fic. Ma
i sanita
x Parti
am, qu
scribit
& Euno
tione d
nus col
lacion

nibus Poloniae, & Hungariae anno M. D. LVIII. excitare voluit hominem nomine Mattheum, quem ipse persuaserat, ut se mortuum fingeret, & reuera mortuum effecit. Simile narratur de Caluino ab iisdem, sed fusius à Hieronymo Bolseco in vita Caluini cap. 13. ex quo hinc pauca inferere placuit.

Præterire, inquit, non debeo & vitam eius, & subtilem machinationem, qua tum usus est, cum quendam, cui Bruleo nomen, & patria Ostunū in vitam reuocare cogitaret, molireturq; ut sancti atque gloriosi Dei Propheta, miraculorumq; patratoris nomen sibi, & fama pararet. Historia talis est, quem dixi, Bruleus Ostuno Geneuam demigrarat, & cum inops esset ipse, & vxor eius, Caluini gratiam aucupabantur, ut ei commendati peculij, pauperum fierent participes. Eo Caluinus vite subsidia benignè pollicetur, si ipsi contra suam operam sibi non negarent ad rem quandam, quam per eos fieri vellet: sed opus esse fide, & magna taciturnitate. Vici similia ad id, quod tubere vellet, promptos se offerunt, & quemadmodum à Caluino instructus fuerat, miser hic Bruleus mortuum simulat. Ministri pro concione populo cōmendant, ut praebent iuuarent, & eleemosynis paupertati succurrerent: nō diu post personam mortuis induit, & mortuū se simulat. Hic Caluinus clam admonitus, quasi tum omnium rerum ignarus de ambulatione prodit; sed comitatus magna caterua amicorum; postquam eò ventum esset, ubi clamores, & etulatus vxoris, quam misellam, & desolatā egregiè exprimebant, exaudiret, quoniam nam hoc esset, sciscitatus, domū ingreditur, ubi in genua prostratus, & reliqua caterua prouoluitur, precibusq; alta voce profuso Deum obtestatur potentiam suam ostendere, & mortuum hunc vitam restituere, gloriamq; suam sic vniuerso populo declarare vellet, simulq; manifestum facere se (Caluinum) peculium rem, sibiq; gratum seruum esse, & à se ad Euangelij sui ministerij atq; Ecclesie reformationem singulariter, & verè suorum; post quas preces ad mortuum appropinquat, & miserum hominis manu apprehensa in Dei nomine imperat, ut se erigat: repetit iterum, sepiusq; eosdem sermones voce etiam altius eleuata. Quid fit? neq; audit, neq; loquitur, neq; se commouet mortuus; iusto enim Dei iudicio, qui fucos mendaciumq; detestatur, is, qui se mortuū simulabat, verè esse mortuum repertus est. Et vxor, quidquid eum agitare, quomodo docere impelleret, neq; vocem extorquere, neq; ut se commoueret, fieri

ficere potuit, sed totus frigeat, rigeat totus. Quo animad-
 verso plorare, & ululatus serio edere, & ex animo capere & exor, &
 in Calvinum inuectas, impostorem eum, sicarium, latronem,
 qui maritum interemisset, appellans, ex ordine rem, quo mo-
 do erat gesta, clara, altaq; voce exposuit. Et infra: Negens
 hoc quantum velint Calvini mancipia, exploratum & cogni-
 tum satis fuit, & veritasq; rei probata, immo per ipsammet & xo-
 rem confirmata.

Possumus ergo his opponere quod ait Tertullianus in lib.
 de præscript. Si alium Deum prædicant, cur eiusdem rebus, &
 literis stantur, contra quem prædicant? si eundem, quomodo
 aliter? alioqui probent se novos Apostolos: dicant Christum
 iterum descendisse, & dedisse eis & virtutem eadem signa eden-
 di. Volo igitur, inquit, & virtutes eorum proferre, nisi quod a-
 gnosco maximam & virtutem eorum, qua Apostolos in puer-
 sum amulantur: illi enim de mortuis suscitabant, isti de vi-
 vis mortuos faciunt.

RESPONDET Calvinus in præfat. Instit. & alij, nos iniu-
 riam eis facere, quod ab eis miracula exigimus, cum ipsi do-
 ctrinam antiquam, & innumeris miraculis ab Apostolis, &
 Martyribus confirmatam prædicent.

AT CONTRA; nam ostendimus supra doctrinam eorū esse
 novam, & pugnantem cum tota antiquitate: deinde constat
 eos saltē aliter docere, quàm doceant ordinarij pastores Ec-
 clesie; constat etiam eos nō missos ab ordinariis pastoribus;
 ergo non tenemur eos recipere, nec tutō possumus, nisi suam
 missionem, & apostolarum probent diuino testimonio.

RESPONDET, Ioannem quoq; Baptistam missum fuisse
 extraordinariē, & tamen signum nullum fecisse, vt dicitur
 Ioan. 10.

AT quanquam Ioannes ipse non fecit miracula, tamen
 in eo facta sunt à Deo multa, & magna: Primum, quod natus
 de anu, & sterili: deinde, quod pater eius obmutuit, & postea
 soluta est lingua eius in natiuitate filij: quod in vtero exul-
 tavit: quod à puero in desertis locis vixit. Luc. 1. deinde Ioan-
 nes erat filius sacerdotis, & proinde sacerdos, & ordinarius
 minister. Præterea nihil docuit contra communem doctri-
 nam, neque se à ceteris sacerdotibus, & populo separauit: &
 quanquam Principes, & Pharisei eum odissent, quia Chri-
 stum prædicabat; tamen interrogati à Christo Matt. 21. quid
 sen-

sentirent de Baptismo Ioannis, non sunt ausi illud improbare. Deniq; Iosephus lib. 18. antiq. cap. 10. testatur, Ioannem a Iudæis habitum inter præcipuos viros, iustitiæ & probitatis causa. Vnde mendacium est, quod Centuriatores dicunt Cent. 1. lib. 1. cap. 10. col. 363. Ioan. habitum à sacerdotibus, & Pharisæis pro hæretico.

VENIAMVS nunc ad alteram partem, ac nostram Ecclesiam esse veram Dei Ecclesiam demonstramus ex miraculis quæ singulis ætatibus habuit plurima, & testatissima: At PRIMVM de vndecim primis seculis planum est ex XI. communis histor. Ecclesiasticæ Magdeburgensium: In singulis enim Centuriis illis, cap. 13. annotant ex auctoribus illorum temporū omnia miracula, & in singulis seculis inveniunt miracula plurima in cōfirmationem dogmatum doctorum, vt confessionis Sacramentalis, reliquiarum, imaginum, Eucharistiæ, pontificatus, monachatus, invocationis Sanctorum, &c. ipsi enim hos titulos ponunt, & quibusuis postea subiungant, illa omnia fuisse dæmonum illusiones, vel falsas narrationes; tamen nihil afferunt, quod id probent, nisi quòd ea miracula pugnant cum Evangelio Lutheri.

Proderit tamen breuiter annotare, quomodo omnium seculis Ecclesia miraculis clauerit, vt etiam nunc intellegamus eam esse veram Ecclesiam, quæ antiquæ similis est, est, in qua durat hoc donum. PRIMO seculo habemus miracula Christi, & Apostolorum in Euangelis, & actis.

SECUNDO seculo habemus miracula Christianorū militum in exercitu M. Antonini, de quo vide Tertullianum lib. ad Scapulum, & in Apologet. cap. 5. Eusebium lib. 5. cap. 5. & Orosium lib. 7. hist. cap. 15. & ipsam epistolam Imperatoris ad Iustini opera adiunctam.

TERTIO seculo habemus miracula Gregorij Thaumaturgi, de quibus vide Basiliū libro de Spiritu sancto, & Gregorium Nyssenum in vita eius. Hieronymum de vitis illustribus, & Eusebium ex versione Rufini lib. 7. cap. 25.

QUARTO seculo habemus miracula Antonij, Hilarij, Martini, Nicolai, & aliorum, scripta ab Athanasio, Hieronymo, Sulpitio, & aliis.

QUINTO seculo habemus miracula plurima, quæ describit Augustinus facta suo tempore, lib. 22. de ciuit. Dei.

SEXTO seculo habemus miracula, quæ narrat Gregorius in Dialogis, vbi narrat duo facta à Romanis Pontificibus, Ioanne, & Agapeto lib. 3. cap. 2. & 3.

SEPTIMO seculo miracula facta in Anglia à S. Augustino, & sociis, de quibus Gregorius lib. 9. epist. 58. & Beda lib. 1. hist. cap. 31. Item ab Osualdo Rege per lignum crucis lib. 3. cap. 2.

OCTAVO seculo miracula S. Cuthberti, & S. Ioannis in Anglia, teste Beda lib. 4. & 5. hist.

NONO seculo miracula Tharasi, scripta ab Ignatio Nicæno. Item alia innumerabilia omnis generis facta in ciuitate Sueffionensi in translatione reliquiarum S. Sebastiani Martyris, quæ facta est anno Domini DCCC. XXVI. de qua vide annales Francorum, scriptos summa fide ab auctore, qui illo ipso tempore floruit.

DECIMO seculo miracula S. Romualdi, scripta à B. Petro Damiani: Item S. Venceslai Regis Boëmorum, S. Vdaltrici, & S. Dunstani, de quibus vide Surium.

VNDECIMO seculo miracula S. Eduardi Regis & Virginis, S. Anselmi, Gregorij Papæ VII. & aliorum. Post illa vndecim secula.

DVODECIMO seculo claruerunt in Ecclesia Catholica miraculis B. Malachias, & B. Bernardus. De Malachia Episcopo legato Pont. Rom. sic scribit Bernardus in vita eius. Posteaquam narrauit multa eius miracula: *Quo, inquit, antiquorum genere miraculorum Malachias non claruit? si bene aduertimus pauca ipsa, quæ dicta sunt, non prophetia defuit illi, non reuelatio, non gratia sanitatû, non mutatio mentium, non deniq; mortuorum suscitatio.*

B. autem **BERNARDVS** Monachus, & pater Monachorum, ac Rom. Pontificibus addictissimus, pluribus miraculis claruit, quàm vllus sanctorum, quorum vitæ scriptæ exstant; nam vna die in Constantiensi diocesi constat eum illuminasse cæcos vndecim, curasse mancos decem, & claudos decem & octo, vt scribit Gofridus, qui cum ipso vixit, lib. 4. cap. 4. vitæ eius, & præterea omnes quinque libri plenissimi sunt miraculis, vt difficile sit eorum numerum inire.

DECIMÓ TERTIO seculo claruerunt in Ecclesia Catholica multi, sed præcipuè B. Franciscus, cuius vitam miraculis plenissimam scribit B. Bonauentura: Item B. Dominicus, cuius vita, etsi negligentius scripta fuit, tamen constat eum

très mortuos excitasse: Claruerunt eodem seculo miraculis B. Petrus Martyr, & B. Thomas ex ordine Prædicatorum, & B. Antonius, ac B. Bonauentura ex ordine Minorum; de quibus vide Antoninum 2. parte hist. tit. 23. & 24. & ad finem seculi claruit miraculis plurimis S. Celestinus V. Pontifex Romanus tam ante Pontificatum, quam postea, vt scribitur in eius vita Petrus Cardinalis Cameracensis.

DECIMO QUARTO seculo claruerunt miraculis etiam multi, sed præcipuè S. Bernardinus, S. Catharina Senensis, S. Nicolaus Tolentinas; de quibus vide Antoninum vbi supra.

DECIMO QUINTO seculo claruit S. Vincentius viuis, & mortuus miraculis plurimis, adèd vt B. Antoninus 3. parte hist. tit. 23. dicat, constare de XXXVIII. mortuis per eum excitatis: Idem etiam B. Antoninus eodem seculo miraculis claruit, cuius vita exstat apud Surium.

DENIQUE hoc nostro seculo claruit in primis S. Franciscus de Paula plurimis miraculis, vt in Bulla Canonizationis scribit Leo X. Pont. quæ Bulla exstat apud Surium: claruit etiam in Indiis omni genere miraculorum B. pater Franciscus Xauerius Societatis IESU Presbyter: Constat enim ex Latinis literis, quas ij, qui cum eo versabantur, huc miserunt, quod eo paralyticos, surdos, mutos, cæcos esse curatos, mortuos quoque ad vitam reuocatum, & cum mortuus deferretur in Insulam Goam & Malacca, maris tempestatem sedaram, & nique corpus eius post XV. menses à morte in regerimum suauiter olens repperit, cum tamen iacisset per multos menses calce obrutum: nec dubium est, quin vsque ad hunc diem integrum & incorruptum conseruetur.

Conferantur ista cum Lutheri vita, & morte: Lutherus deserit monasterium, ducit vxorem post votum continentie bellum indicit Pape; Franciscus ingreditur ordinem religiosum, seruat diligentissimè votum continentie: obligatur pæ voto obedientie peculiari, & ab eo missus in extremam mundi oras proficiscitur. Certè isti contrariis itineribus cedunt, vt necesse sit alterum eorum aberrare à recta via. Quis poterit melior esse iudex quàm Deus, qui scrutatur renes corda? Quomodo autem potuit Deus apertius sententiam suam explicare, quàm tribuendo vni donum singulare miraculorum, & conseruando corpus eius præter naturam...

nem perpetuò incorruptum; cum interim alter ne vnã quidem muscam excitare potuerit, & corpus eius præter naturæ etiam ordinem subito putrescere cœperit, idque in hyeme quando gelu omnia rigebãt, & ita putrescere, vt intra arcam stanneam fœtor contineri nequiuert?

Meritò igitur Augustinus libro de vtilitate credendi, cap. 17. & lib. contra epistolam fundamenti, cap. 4. dicit, se teneri in Ecclesia vinculis miraculorum; & Richardus de S. Victore lib. 1. de Trinitate, cap. 2. audet dicere: *Domine, si error est quod credimus, à te decepti sumus: ista enim in nobis iis signis & prodigijs confirmata sunt, quæ non, nisi à te, fieri potuerunt.*

Sed respondet CALVINVS in præfatione Institutionis, & Magdeburgenses in singulis ferè Centurijs, miracula Sanctorum nostrorum vel esse ficta, vel imaginaria, id est, vel nõ ira res contigisse, & falsò narrari ab historicis, vel, si contigerunt, esse præstigias Dæmonum. Quocirca Magdeburgenses Cent. 5. cap. 10. col. 1393. dicunt, si vera sunt, quæ de miraculis B. Martini scribit Sulpitius, B. Martinum sine dubio fuisse necromanticum; & quidem esse hæc miracula ficta, nõ probant, sed dicunt solùm.

Fuisse autem Dæmonum præstigias, ex eo probare nituntur, quod vera miracula confirmant Euangelium, Marci ultimo, ista autem euertunt Euangelium, & confirmant idolatriam, id est, reliquiarum, & imaginum cultum, Sanctorum inuocationem, Missam, & alia id genus. Addunt secundo, ex miraculis non sumi argumentum firmum ad probandam verã fidem, id quod probant quatuor argumentis. PRIMO, quia etiam Antichristus faciet signa, & prodigia magna, Matth. 24. Apocal. 13. & 2. Thessal. 2.

SECUNDO, quia Augustinus tract. 13. in Ioan. dicit, non esse credendum Donatistis etiam si miracula faciant, vbi per contemptum vocat eos mirabiliarios; & libro de vnitae Ecclesie, cap. 16. postquam docuit non esse credendum miraculis Donatistarum, addit, nec etiam miraculis Catholicorum: *Quæcumq; inquit, talia in Catholica sunt, ideo sunt approbãda, quia in Catholica sunt: non ideo ipsa manifestatur Ecclesia, quia hæc in ea sunt.*

TERTIO, quia olim ad sepulchrum Hieremiæ fiebant miracula, opera Dæmonum, quod inde patet, quia fiebãt in

eorum vtilitatem, qui Hieremiam pro Deo, sacrificiis diuinisque honoribus colebant.

QUARTO, quia ex Suetonio constat Vespasianum Imperatorem cæco lumen, & claudogressum aliquando reddidisse: Item ex Socrate lib. 7. hist. cap. 17. proferunt Centuriones Magdeburgenses Cent. 5. cap. 13. col. 1463. miraculum Pauli Episcopi Nouatiani; nec tamen inde colligere licet veram fuisse religionem, quam Vespasianus, aut Nouatianus colebant.

Sed respondeamus ad singula. Ad PRIMVM, cum negant facta esse miracula, quæ à nostris referuntur. RESPONDEO, impudētissimè negari. stultum enim est credere potius Caluino, & Illyrico de historiis antiquis, quibus non interfuerunt, quàm Bernardo, Bonauenturæ, Antonino, qui interfuerunt. Præterea, vt S. Augustinus respondit Paganis negantibus historias miraculorum nostrorum lib. 10. de ciuitate Dei, cap. 18. si liceat absq; vlla ratione negare facta olim miracula, peribit fides omnium librorum, & tolletur non solum nostra, sed etiam omnis alia religio; omnes enim, qui Dij habentur, operibus mirabilibus, à doctis viris confectis, diuinitatem suam, siue veram, siue falsam, mundo persuaserunt.

Ad SECUNDVM, cum dicunt esse præstigias Dæmonum. RESPONDEO, in primis hanc esse veterem calumniam; factam enim Scribæ, & Pharisei loquebantur de miraculis Christi. Matt. 12. & Pagani de miraculis martyrum, quos magos, necromanticos vocare solebant: Et Ariani, Eunomiani, Vigilantiani de miraculis Catholicorum, vt testantur Ambrosius in serm. de SS. Geruasio & Prothasio, Hieronymus contra Vigilantium, & Victor lib. 2. de persecutione Vandalica. Deinde nullam habere probabilitatem, quòd SS. Martinus, Franciscus, & alij quidam, qui simplicissimi erant, magica arte vterentur.

Sed, inquit, ista miracula euertunt Euangelium. Respondeo, verum est, sed Caluini, non Christi; vel probent ipsi quod tam audacter affirmant. Nec minus facile refelluntur illa argumenta postrema, quibus probant miracula non facere certam fidem.

Ad PRIMVM respondeo, miracula Antichristi fore mendacia, vt Apostolus dixit 2. Thess. 2. id est, non vera, & solida.

sed apparentia, vel mirabilia hominibus; non tamen absolute miracula, qualia arte Dæmonis fieri possunt. id patet ex Apocal. cap. 13. vbi pro maximis Antichristi miraculis ponitur, quod faciet ignem de cælo descendere, & vt imago bestię loquatur. hæc autem facillima esse Diabolo, palam est: At miracula Sanctorum sunt illuminationes cæcorum, curationes claudorum, excitationes mortuorum: quæ nõ nisi eius virtute fieri possunt; de quo canimus in Psal. 135. *Qui facit mirabilia magna solus.*

Ad SECUNDVM dico, miracula Donatistarum, quæ Augustinus contemnit, non fuisse miracula talia, qualia Sanctorum sunt, sed occultas quasdam visiones tantum, quas sine vlllo teste iactabant se vidisse; qualis fuit visio Zvvinglij, qui in libro, qui inscribitur subsidium de Eucharistia, dicit se vidisse spiritum, sed non potuisse discernere, essetne albus, an niger; qualis est etiam visio, quæ narratur in libro, qui inscribitur querela, vel somnium Lutheri, vbi Lutherus narratur apparuisse quibusdam Lutheranis, tristici; vultu conquestus, quod tam se, quàm doctrinam suam discipuli sui breui essent deserturi. Itaque non sine causa ea miracula S. Augustinus vocat fabulas.

Quod autem Augustinus maximi faciat vera miracula, patet ex lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 8. vbi contra Paganos adducit miracula maxima, facta ad reliquias Sanctorum, præcipuè Stephani Protomartyris.

Ad id, quod Augustinus dicit, Ecclesiam non demonstrari ex miraculis, sed ex Scripturis; Respondeo, Augustinum contrario modo loqui in lib. contra epistolam fundamenti, cap. 4 & 5. vbi dicit, Ecclesiam demonstrari ex miraculis, non ex Scripturis, immò Scripturas demonstrari ex Ecclesia. Ne igitur secum pugnet, dicendum est, in vtroque loco eum loqui ex hypothesi. quia enim Manichæi admittebant miracula, & negabant Scripturas; nam veterem dicebant esse à Diabolo, nouam dicebant esse rotam corruptam à falsariis; Augustinus in libro contra epistolam fundamenti Manichæorum, ex miraculis demonstrat Ecclesiam, deinde ex Ecclesia demonstrat Scripturam. Sed quia Donatistæ credebant Scripturæ tam veteri, quàm nouæ, & iactabant suas visiones, contemnentes miracula Ecclesiæ; ideo Augustinus contra Donatistas alia via procedit, & ex Scripturis demon-

monstrat Ecclesiam, deinde per Ecclesiam vult iudicari de miraculis.

EST AUTEM obseruandum, rectè demonstrari ex miraculis Ecclesiam, & ex Ecclesia miracula, sed diuerso genere demonstrationis; quemadmodum ex effectu demonstratur causa, & ex causa effectus; nam ex miraculis demonstratur Ecclesia, non quoad euidentiã, vel certitudinem rei, sed quoad euidentiã, & certitudinem credibilitatis. Cuius rei ratio est, quia ante approbationem Ecclesie, nõ est euidens, aut certum certitudine fidei de villo miraculo, quòd sit verum miraculum; tamen est tale, vt euidenter faciat rem credibilem: Et quidem, quòd non sit euidens, patet, quia tunc fides esset euidens: quòd non sit certum certitudine fidei, patet, quia non constat nobis certitudine, cui non possit subesse falsum, illam nõ esse illusionem Dæmonis: Dæmon enim etsi non potest facere verè miracula, tamen potest facere apparenter etiam maxima quæque.

Cur ergo (INQUIES) tenebantur credere Christo prædicanti, qui eius miracula videbãt? RESPONDEO, quia homo non potest saluari sine fide Christi: & ideo teneretur accipere eam fidem, vt medium ad salutem suam necessarium. Nolo autem Deus obligare homines, vt crederent incredibilia, sed solùm quando per miracula, & similia motiua fides facta est credibilis; At ex Ecclesia demonstratur miraculum, quoad certitudinem rei, quia, quãdo Ecclesia declarat miraculum factum, esse verum miraculum, certi sumus ita esse.

AD TERTIVM dico, mendacium esse Caluini, quòd populi coluerint Hieremiam sacrificiis, diuinisq; honoribus; nam nullum testem adducit huius rei, nisi quòd in marginem ponit (Hieronymus præfatione in Hieremiam) Ceterum, neque in præfatione Hieronymi in Hieremiam à se translatum, neque in præfatione commentariorum Hieremie vlla mentio fit huius historiae. Præterea exstat alia quædam præfatiuncula in Bibliis Benedicti, Hieremie præfati, ad quam videtur Caluinus respexisse; sed ea non est Hieronymi, neque in ea fit mentio sacrificiorum, diuinorumq; honorum; sed solùm, quòd miracula facta sint ad sepulcrum eius. Denique Epiphanius & Isidorus in vita Hieremie, dicunt quidem miracula facta; sed de sacrificiis, diuinisq; honoribus nihil dicunt.

Ad **Q**UARTVM respondeo, nec cæcum verè, nec verè claudum a Vespasiano esse curatum; nam, vt scribit Cornelius Tacitus li. 4. historiarum, interrogati Medici, an morbi duorum illorum curabiles essent, responderunt, esse curabiles: *Medici, inquit, Variè differere, huic non exesam Sim luminis, Et redituram, si pellantur obstantia, illi elapsos in prauum artus, si salubris Vis adhibeatur, posse integrari.* Igitur mirum non est, si morbi curabiles naturaliter, opera Diaboli curati fuerint. **A**DDE, quod, vt Tertullianus docet in Apolog. cap. 22. credibile est, totum illum morbum fuisse à Diabolo, qui insidens in oculo vnus, & alterius tibia, impediebat vsu eorum membrorum: idque eo fine, vt videretur sanare, cum desineret nocere.

Ad **P**OSTREMVM de miraculo Nouatiani respondeo, miraculum factum esse non in cõfirmationem fidei Nouatiani, sed Catholici Baptismi; id enim pro miraculo scribit Socrates, quod cum ad Paulum Episcopum Nouatianum venisset quidam Iudæus impostor, vt ab eo baptizaretur, & apud se Baptismum irrideret, continuò rota sacri fontis apud euauit; At nõ fuisse hoc miraculum Nouatiani erroris, sed veri Baptismi, perspicuum est ex eo, quod idem Socrates subiungit, cognitum paulò pòst fuisse, eum Iudæum iam antea baptizatum ritu Catholico ab Attico Episcopo Constantino-politano. Itaque Deus, quia noluit irrideri Baptismum in Ecclesia ritè susceptum, non permisit, impostorem Iudæum ab hæretico Episcopo iterum baptizari.

CAPVT XV.

NOTA Duodecima.

DUODECIMA **N**OTA est **L**VMEN propheticum; sicut enim Christus Marc. ult. promittit Ecclesie donum miraculorum, ita etiam Ioël. 2. exponente Petro Act. 2. promittit donum prophetie, quod certè est maximum; cum certum sit, neminem cognoscere futura contingentia, excepto Deo. *Isai. 41. Annunciate quæ ventura sunt in futurum, Et sciemus, quia Dñs estis Vos.* Et è contrario Deut. 18. ponitur tanquam nota falsæ doctrinæ, si Propheta prædixerit aliquid, & non euerit.

Iam apud Ethnicos & hæreticos nulla fuerunt vera vaticinia,

turgum, de quo Basilius lib. de Spiritu sancto, cap. 29. & Antonium, de quo Athanasius in eius vita, & Abbatē Ioannem, de quo Augustinus lib. 5. de ciuit. Dei, cap. 26. Fuerūt etiam posterioribus seculis, quib. iuxta Lutheranos perierat apud Romanos Ecclesia, veri Prophetæ, & quidem Monachi, ac Romano Pontifici addicti. De S. Benedicto ita scribit Gregorius lib. 2. Dialog. cap. 15. *Benedictus, inquit, Regem de suis actibus increpauit, atq; in paucis sermonibus cuncta, qua illi erant euentura, prænunciavit, dicens; Multa mala facis, multa mala fecisti, iam aliquando ab iniquitate conuiesce. Equidem Romam ingressurus es, mare transiturus, nouem annis regnans, decimo morieris. Quæ omnia completa se vidisse, ibidem Gregorius testatur.*

De S. BERNARDO scribitur in eius vita lib. 4. cap. 3. eum quatuor hominibus prædixisse conuersionem, tribus de ea nihil cogitantibus, quarto etiam ab ea re alienissimo; quæ omnia, sicut prædixerat, euenerunt. Sed mirabile est prorsus, quod ibidem de nobili quodam viro narratur; nam cum pro eius conuersione, vt S. Bernardus oraret, quidam illius filius peteret: respondit Sanctus: *Ne timeas, ego illum probatum Monachum in hac Claraualle sepeliam.* Quot sunt in hac vna sententia vaticinia? nam & Monachum illum aliquando futurum, & in ordine monastico vsque ad mortem perseueraturum; & sanctè ac piè diem extremum clausurum; idque ante ipsum Bernardum, & in Claraualle, & ipsius Bernardi manibus sepeliendū; sex vaticinia sunt inter se diuersa; & omnia tñ, nec sine singulari Dei prouidentia, impleta. Sic enim auctor pergit: *Et perfectus, inquit, Monachus factus est, & à Patre sancto (sicut ipse prædixerat) in Claraualle sepultus: tanquam enim mori illo absente non posset, quinque mensibus infirmatus, & celeberrimum, immo continuum responsum mortis in se ipso habēs, sustinuit, donec Pater sanctus rediret, qui, vt olim promiserat, eum traderet sepultura.*

S. FRANCISCVS (vt scribit in eius vita B. Bonauentura) cum Christianus exercitus certa die cum Saracenis pugnaturus esset, admonuit Duces, ne eo die pugnarent: sibi enim à Deo reuelatū, victoriam hostibus eo die cessuram: Sed cum contemnerent Duces B. Francisci monita, cæsi, fusi que sunt Christiani inaudita strage. Addi possent multa alia eiusdem generis: ferè enim nulli coluntur in Ecclesia sancti homi-

nes, qui simul cum miraculis, non etiam hoc dono claruerint. Sed hæc pauca hoc loco sufficient.

CAPVT XVI.

NOTA Decima tertia.

DECIMATERTIA NOTA est CONFESSIO aduersariorum: Tanta enim est vis veritatis, vt etiam aduersarios cogat interdum sibi testimonium dare, iuxta illud Deut. 32. *Non. n. est Deus noster vt Dij eorū, & inimici nostri sunt iudices.* Iam nusquam inueniuntur Catholici laudasse, aut approbasse doctrinā, aut vitam vllorum Ethnicorum, aut hæreticorum. *Scimus enim, vnam tantum esse veram fidem, & sine ea nullam esse veram iustitiam.* Itaque nos constanter asserimus, *erare omnes, qui doctrinam nostram non sequuntur.* At non sic de nobis loquuntur Pagani, Iudæi, Turcæ, hæretici.

De Paganis multa testimonia sunt; Plinius II. in epist. ad Traianum, lib. 10. epistolarum, scribit, Christianos omnia vitia detestari, sanctissimeq; viuere, & hoc solum in eis reprehendi, quod nimis facile pro Deo suo vitam profudant, quodque horis antelucanis surgant ad canendas laudes Christo. TERTULLIANVS in Apologet. cap. 1. & 2. statuit, Paganos noluisse discuti causam Christianorum, sed damnari sine discussione, quia sciebant, se in eis nihil mali reperiuros. & cap. 5. & 6. affirmat, eos Imperatores, qui sunt habiti optimi, fauisse Christianis; vt M. Aurelium, Vespasianum, Antoninum Pium; eos autē persecutiones mouisse, qui sunt habiti pessimi, etiam ab ipsis Gentilibus, vt Neronem, & Domitianum.

Exstat quoque epistola Marci Aurelij Imperatoris, in qua testatur, in Germania cum per dies quinque siti laboraret exercitus, & essent Romani circumdati ab incredibili multitudine Germanorum, vt esset impossibile humanis viribus euadere: tunc se ad Deos patrios confugisse, sed frustra; deinde aliquot milites Christianos, qui erant in exercitu, rogasse, vt etiam ipsi Deum suum orarent. Porro vix illos in genua ad orationem procubuisse, cum statim de caelo in Romanos quidem iucundissimus imber descendit; in hostes vero ignis & grando permixta: cuius epistolæ meminit Tertullianus in Apologet.

Apolog. cap. 5. & in lib. ad Scapulum, & nuper inuenta est, & impressa in operibus Iustini.

Denique, S. Antonium, S. Hilarionem, & S. Martinum fuisse honori & reuerentiæ Paganis, scribunt Athanasius, Hieronymus, & Sulpitius, in eorum vitis.

De Iudæis habemus in primis testimoniū Iosephi li. 18. antiq. c. 6. ubi affirmat, Christum plus quàm hominem fuisse, & verè Messiam esse. PHILO scripsit librū insignem de laudibus eorū Christianorum, qui sub Marco Evangelista in Ægypto vivebant: quē librum scriptum de laude Christianorum, nō de secta aliqua Iudaica, ut putant Centuriatores Cent. 1. li. 2. cap. 3. col. 18. testatur Eusebius lib. 1. hist. cap. 16. Epiphanius hæres. 29. Hieronymus de viris illustribus, in Philone. Sozomenus lib. 1. cap. 12. & Beda præfatione in Marcum.

Mahumerus in Alcorano, cap. 2. docet, Christianos saluari, & cap. 4. dicit, Christum maximum esse Prophetam, & ipsam Dei animam habere. Testatur quoque S. Bonaventura, Sultanum Ægypti, licet Mahumetanum, in summo honore ac reuerentia habuisse B. Franciscum, quē tamen sciebat Christianum & Catholicum esse.

Idē de hæreticis dici potest; nam B. Benedictum Catholicum à Rege Totila Ariano summo honore affectum, ut verum Dei seruum & Prophetā, scribit S. Gregorius lib. 2. Dialog. cap. 15. Et LUTHERVS, iam hæreticus existens, sic scribit in libro contra Anabaptistas, qui in odium Papæ reiiciunt Baptismum paruulorum: *Nos, inquit, fatemur, sub Papatu plurimum esse boni Christiani, immò omne bonum Christianum, atq; etiam illinc ad nos deuenisse. Quippe fatemur, in Papatu veram esse Scripturam sacrā, verum Baptismum, verum Sacramentum altaris, veras claves ad remissionem peccatorum, verum prædicandi officium, verū Catechismum, et sunt, oratio Dominica, decem Præcepta, articuli Fidei. Dico insuper, sub Papatu veram Christianitatem, immò verum nucleum Christianitatis esse.* Hæc ibi. Vbi si nobis nucleum tribuit, certè sibi nihil seruat, nisi corricem vel putamina.

CALVINVS Instit. cap. 10. §. 17. vocat Bernardum pium scriptorem. At certè Papista fuit Bernardus, & nemo est pius sine vera fide. PHILIPPVS in Apolog. art. 5. & 27. Confess. Augustanæ, vocat sanctos Bernardum, Dominicum, & Franciscum, quod idem facit Lutherus in lib. de abroganda Missa, prope finem.

finem. Item, vt scribit Cochlaus in actis Lutheri, anni M. D. XXXI. cum post multa praelia inter Catholicos & hereticos Heluetios pax componeretur, in i. art. Concordie heretici scribebant, se velle deinceps dimittere confederatos suos quietos circa veram, indubitata, & Catholicam fidem suam: Catholici autem scribebant, se velle dimittere confederatos suos quietos circa fidem eorum; nihil verò addebant de vera, indubitata, vel Catholica.

CAPVT XVII.

NOTA Decima quarta.

DECIMA QVARTA NOTA est *INEFELIX* ^{eritus}, seu finis eorum, qui Ecclesiam oppugnant, Et si enim Deus punit suos, & flagellat, tamen tandem proiicit virgam in ignem. Deut. 32. *Laudate Gen- tes populum eius, quia sanguinem seruorum suorum slesce- tur, & vindictam retribuet in hostes eorum.*

De misero fine Pharaonis, primi persecutoris Ecclesie, legimus Exo. 14. de Dathan & Abiron primis schismaticis legimus Numeri 16. de Iezabel, 4. Reg. 9. De ANTIOCHO 2. Machab. 9. De Pilato, quod seipsum interfecerit, scribit Eusebius lib. 2. hist. cap. 7. & cap. vlt. refert breuiter cladem Iudæorum, quam Iosephus latè profequitur in lib. de bello Iudaico. De HERODE Afcalonita, qui obiit scates vermibus, cum prius occidisset vxorem, & filios, & seipsum occidere voluisset, scribit Iosephus libro 17. antiquitatum, cap. 9. De HERODE Tetracha, quod amisso regno, in exilium relegatus perpetuū, miserimè vixerit, scribit idem Iosephus li. 18. cap. 14. de filia Herodiadis: vide Nicephorum lib. 1. cap. 20. De HERODE Agrippa vide Act. 12. Neronem, Domitianum, & ceteros Imperatores, qui Christianos persecuti sunt, omnes vel à seipsis, vel ab aliis crudeliter necatos, vel certè miserè perierunt, constat ex Chronicis & historiis omnibus; nam Traianus horrenda paralyfi, & simul hydropisi extinctus est; Diocletianus Imperium deposuit præ dolore, quod Christianos delere nō posset; Galerius Maximianus, & Maximinus ceteri horrendis doloribus correpti sunt, vt etiam Medici Etharici dicerent, diuinam esse plagam: Vide Eusebium in Chronico, & lib. 8. hist. cap. vlt. & lib. 9. cap. vltimo.

VENIAMVS ad Hæresiarchas & Apostatas. Simon **MAGVS** cum volare vellet, orationibus B. Petri deiectus, tibias fregit, & paulò post cum summa ignominia obiit: Egesippus lib. 3. cap. 2. de excidio Hierosolym. & Arnobius lib. 2. contra Gentes.

Excoriatus est à Rege Persarum **MANICHÆVS** viuus, non ob fidem, sed quia filium Regis curaturus occidit: Epiphanius hæres. 66.

MONTANVS, Theodotus, & Prophetissæ eorum laqueis se ipsos necauerunt: Eusebius lib. 5. hist. cap. 16. Donatistæ quidam cum canibus Eucharistiam proiicerent, ab iisdem canibus lacerati sunt: Optatus lib. 2. contra Parmenianum.

ARIVS cum in Ecclesiam intrare vellet, subito motu alui ad latrinas publicas accessit, & simul cum excrementis intestina omnia & animam effudit: Testis Athanasius oratione prima contra Arianos, & Rufinus lib. 10. hist. cap. 13.

IULIANVS Apostata diuinitus occisus, cõmuni etiã caruit sepultura; nam à terra spontè aperta, absorptum scribit Gregorius Nazianzenus oratione in Athanasium, circa finem.

VALENS Arianus, qui Iuliano in persecutione Christianorum successit, viuus à Gothis etiam Arianis crematus est: Rufinus lib. 11. hist. cap. 13.

NESTORIVS lingua impia à vermibus consumpta, miserimè interiit: Euagrius lib. 1. hist. cap. 7.

HYNERICVS Rex Vandalorum Arianus, & persecutor Ecclesie, vermibus toto corpore scatens, consumptus est: Victor lib. 3. extremo.

ANASTASIVS Imperator, fautor hæreticorum Eurychianorum, fulmine ictus interiit: vt scribunt Cedrenus, Zonaras, & Paulus Diaconus in eius vita. Tempore Leonis Iconomachi, pestilentia consequuta, combustionem imaginũ in foro Constantinopolitano, trecenta millia hominum sustulit Constantinopoli: Vide Chronica Matthæi Palmerij anno DCC. XLI. De Constantino Copronymo, vide Paulum Diaconum.

LYTHERVS morte repentina sublatuS est, nam cum vesperi opiparam cœnam sumpisset lætus, & facetiis suis omnes ad risum prouocasset, eadem nocte mortuus est: Vide Cochlaeum in vita Lutheri.

ZVINGLIYS in bello contra Catholicos trucidatus est;

est; & paulò post Basileæ frater eius spiritualis OECOLAMPADIUS, cum vesperi sanus cubitum iuisset, manè inuentus est ab vxore mortuus in lecto: Auctor Cochlaus in actis Lutheri anno M. D. XXXI.

ANDREAM Carolstadium à Dæmone interfectum, Ministri Basileenses scribunt in epistola, quam ediderunt de morte Carolstadij.

IOANNES CALVINUS vermibus consumptus expirauit, vt Antiochus, Herodes, Maximinus, & Hunericus, testatur Hieronymus Bolsecus in eius vita. Qui etiam addit, eum, Dæmonibus inuocatis, blasphemantem & execrantem obiisse.

CAPVT XVIII.

NOTA Decima quinta.

VLTIMA NOTA est FELICITAS temporalis, diuinitus iis collata, qui Ecclesiam defenderunt: nunquam enim Catholici Principes ex animo Deo adhæserunt, quin facillimè de hostibus triumpharent. Notæ sunt in primis victoriæ in Testamento veteri, Abrahæ, Mosis, Iosua, Gedeonis, Samuelis, Dauidis, Ezechia, Iosia, Machabæorum. In Testamento nouo CONSTANTINVS, qui primus publicè ex Imperatoribus Ecclesiam defendit, eo ferè modo Maxentium vicit, quo Moses Pharaonem. Vide Eusebium lib. 9. hist. cap. 9. de eo sic ait Augustinus lib. 5. de ciuit. Dei, cap. 25. *Constantinum Imperatorem non supplicantem Dæmonibus, sed ipsum verum Deum colentem, tantis terrenis impleuit muneribus, quanta optaret nullus auderet: Vniuersum orbem Romanum vnus Augustus tenuit, & defendit, in administrandis & gerendis bellis victoriosissimus fuit, in tyrannis opprimendis per omnia prosperatus est: grandæuus ægritudine & senectute defunctus est: filios imperantes reliquit.*

De THEODOSIO seniore scribit idem Augustinus ibidem, cap. 26. ei, quòd verè pius & Catholicus esset, adeò prosperè omnia successisse, vt in præliis hostium tela in auctores, Deo agente, retorquerentur. Addit Theodoretus lib. 4. hist. cap. 24. sanctos Ioannem & Philippum Apostolos paruisse in equis albis in eodem prælio pro Theodosio Imperatore pugnantes.

De HONORIO etiam planè Catholico, & Romano Pontifici addictissimo, vt patet ex eius epistolis ad Bonifacium Papam, scribit Augustinus lib. 5. de ciuit. Dei, capite 23. ita Deum pro illo pugnasse, vt vno prælio multò amplius, quàm centum millia Gothorum prosternerentur, & Rex ipse Radagaisus cum filiis caperetur, & occideretur, ex Romanis ne vno quidem vulnerato, nedum extincto.

De THEODOSIO iuniore scribit Socrates lib. 7. hist. cap. 18. exercitu eius pugnante cum Barbaris, & ipso interim in vrbe precibus apud Deum vacante, circiter centum millia Saracenorum ab Angelis acta in Euphratem, miserimè periisse.

IUSTINIANVS senior, donec Catholicus fuit, felicissimè imperauit, ita vt Italiam, Africam, aliasque multas prouincias Romano Imperio restituerit, vt patet ex Euagrio lib. 4. hist. cap. 16. & sequentibus. At, vbi hæreticus factus est, & edictum proponere voluit de sua hæresi recipienda, mox repentina morte sublatus est, & Ecclesiam magno metu liberauit; vt idem Euagrius scribit lib. 4. cap. vlt.

HERACLIVS quoq; vt ex Ioan. Zonara, aliisq; historicis cognosci potest, dum Catholicus esset, præclarissimam victoriam de Persis reportauit, & crucem Domini recepit, quãdo res Romanę desperatę omnino esse videbãtur; At cum in hæresim incidit Monothelitarum, omnia illi infeliciter successerunt, & ipse nouo atq; inaudito morbi genere extinctus.

Constat item ex Græcorum historiis, Imperatores Orientis ab eo tẽpore, quo propter dissidium circa imagines se ab Ecclesia Romana separauerunt, semper indies deterius se habuisse, donec tandem Imperium pepitum amiserunt. In Occidente verò ex Latinorum historiis manifestè colligitur, semper Imperatores magis, vel minus floruisse; vt magis, vel minus Romanę Ecclesię addicti fuerunt.

Tempore Urbani II. ad annum Domini M. XCVIII. Christiani in bello sacro à Papa indicto pro recuperatione Hierosolymæ, cum essent Antiochię in summa desperatione, eò quòd propè adesset infinitus exercitus Turcarum & Persarum, & ipsi pauci essent & diurna fame propè enecti, ita vt etiam viri fortissimi baculis innixi incederēt, nec equos haberent, nisi paucissimos, ita vt præcipuus Princeps Godefredus equo commodato vteretur, & multi Principes in asinis equitare cogerentur. Tandem Deus reuelauit, vbi esset sacra lancea,

lancea,

lancea, & ea prælata, in bello victoriam dedit, ita ut occiderint centum millia Turcarum, & ex ipsis vix quatuor millia ceciderint: Cecidit etiam ros diuinitus in illos, quæ animis & corporibus vires addidit: Denique apparuerunt tres viri sancti pro illis de cælo pugnantes: Vide Paulum Æmiliū lib. 4. Gulielmum Tyrium lib. 6. prope finem, & Dodechinum Mariani Scoti continuatorem.

Tempore Innocentij III. in Gallia ab octo millibus Catholicorum cæsa sunt vno prælio ceterum millia Albigensium hæreticorum, ut scribit Æmilius lib. 6. historiæ Francorum.

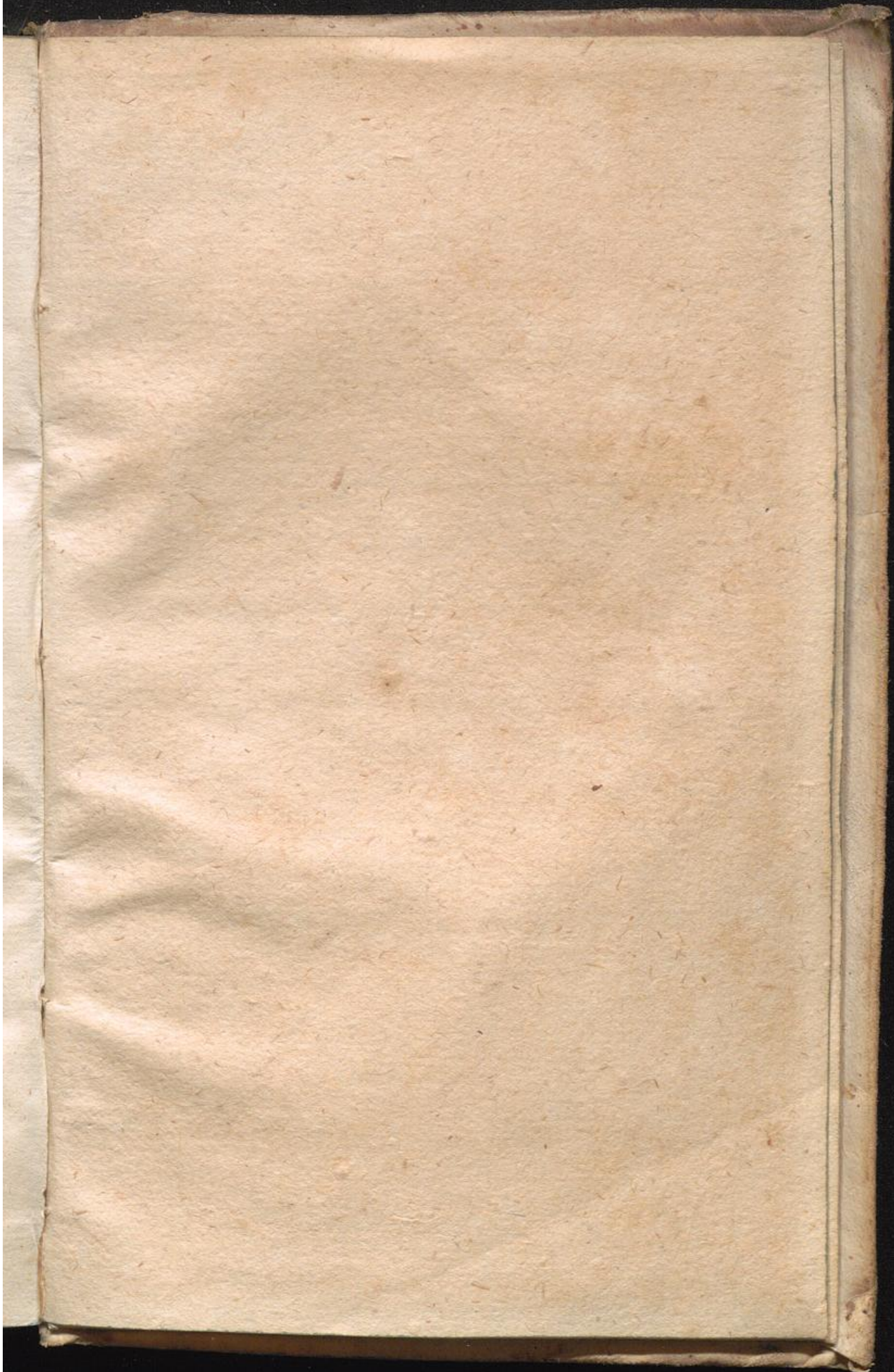
Nostri temporibus anno M. D. XXXI. quinque prælia cõmiserunt pro fide Catholici Heluetij cum hæreticis Heluetiis, & semper Catholici vicerunt, cum tamen essent numero & armis multò inferiores: Vide Ioannem Cochlearum in actis Lutheri, anni M. D. XXXI.

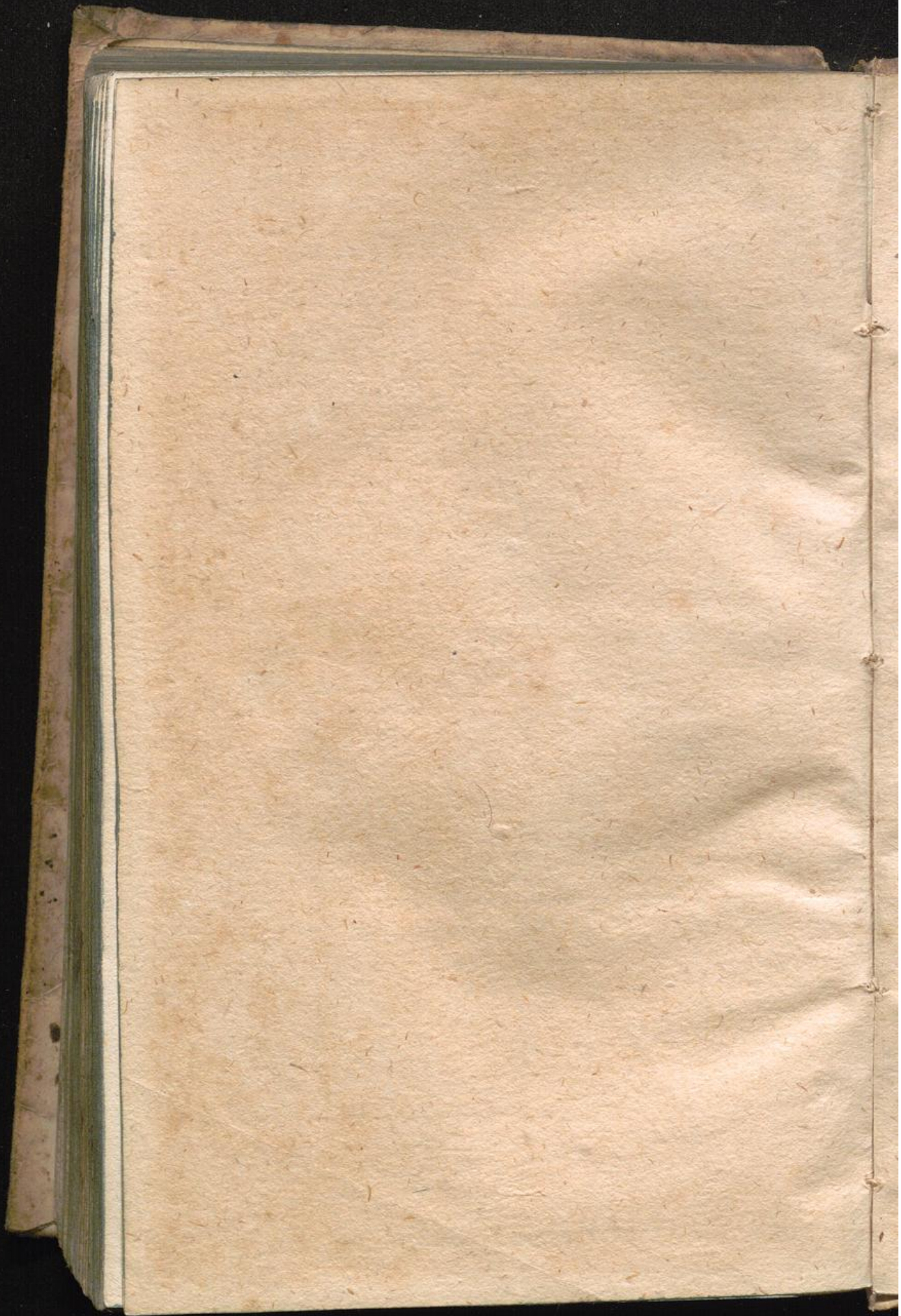
Carolus V. miraculo diuino victoriam retulit de Lutheranis anno M. D. XLVII.

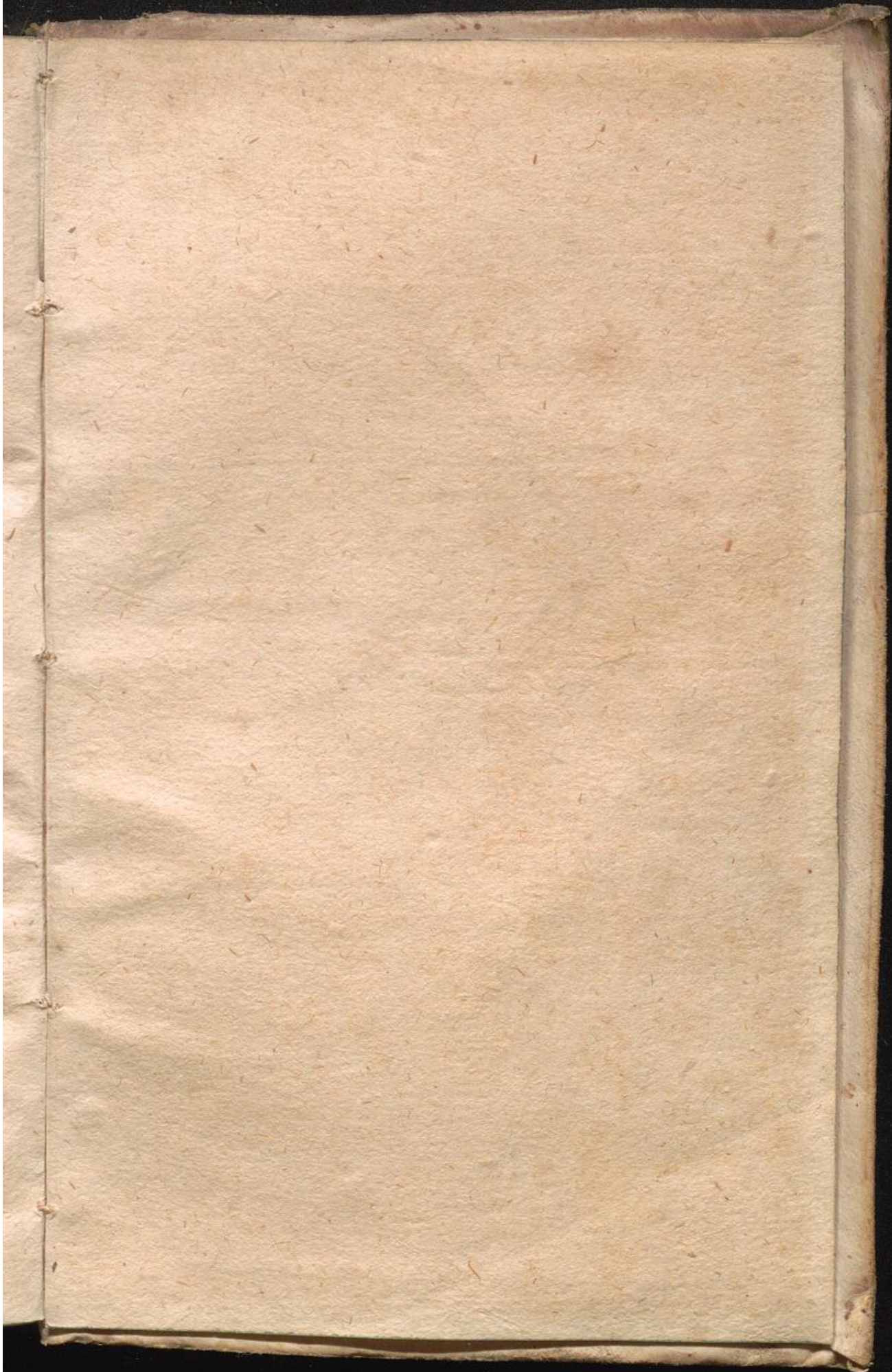
In Gallia quoque & Belgio multas victorias Catholici de hæreticis, non sine miraculo, reportarunt; immò vixquam fuerunt hæretici superiores, quando iusto prælio dimicatum est. Atque hæc de notis Ecclesiæ, & vniuersa hac disputatione pro instituta breuitate dicta sunt.

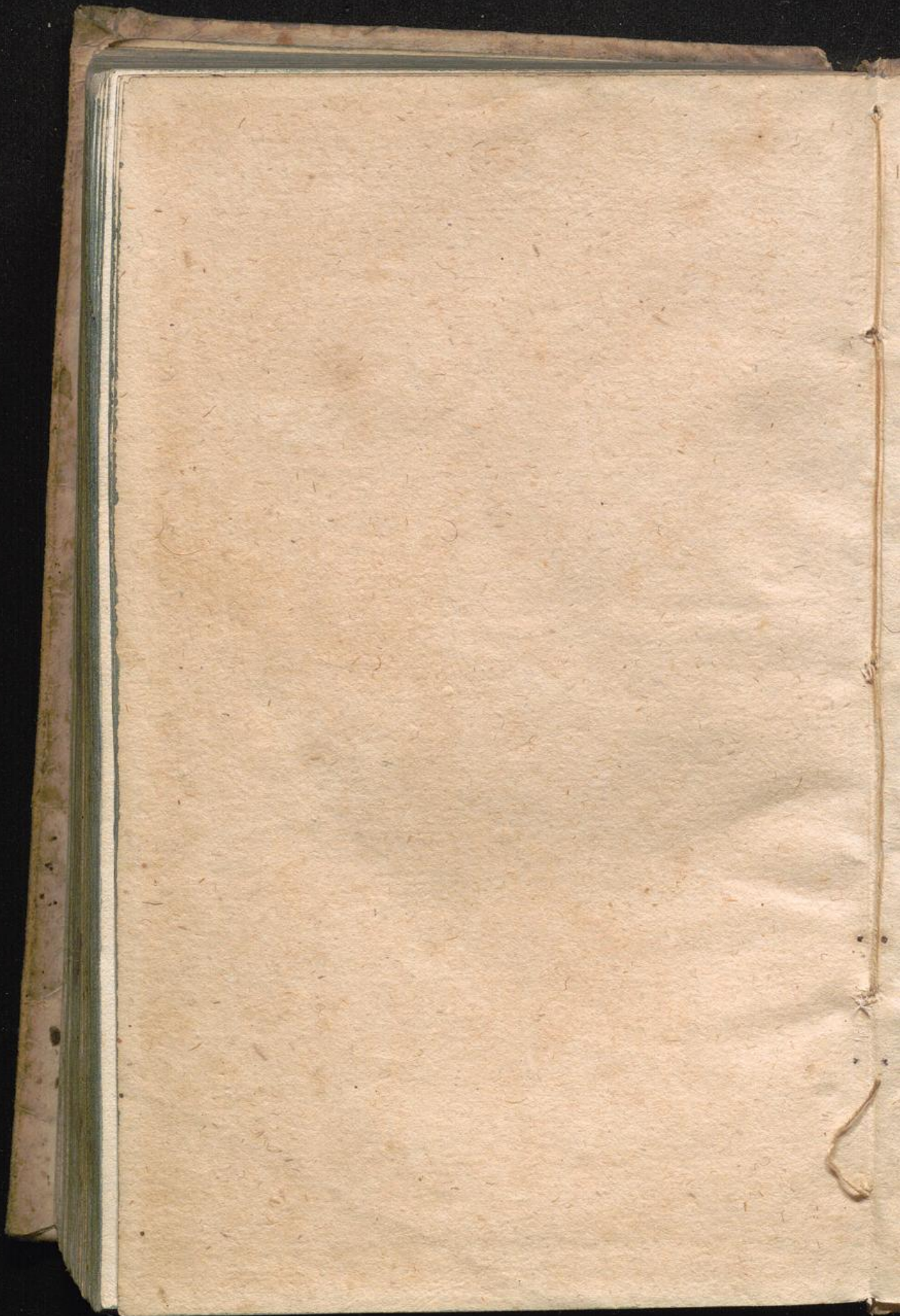
Finis primæ Controuersiæ generalis.

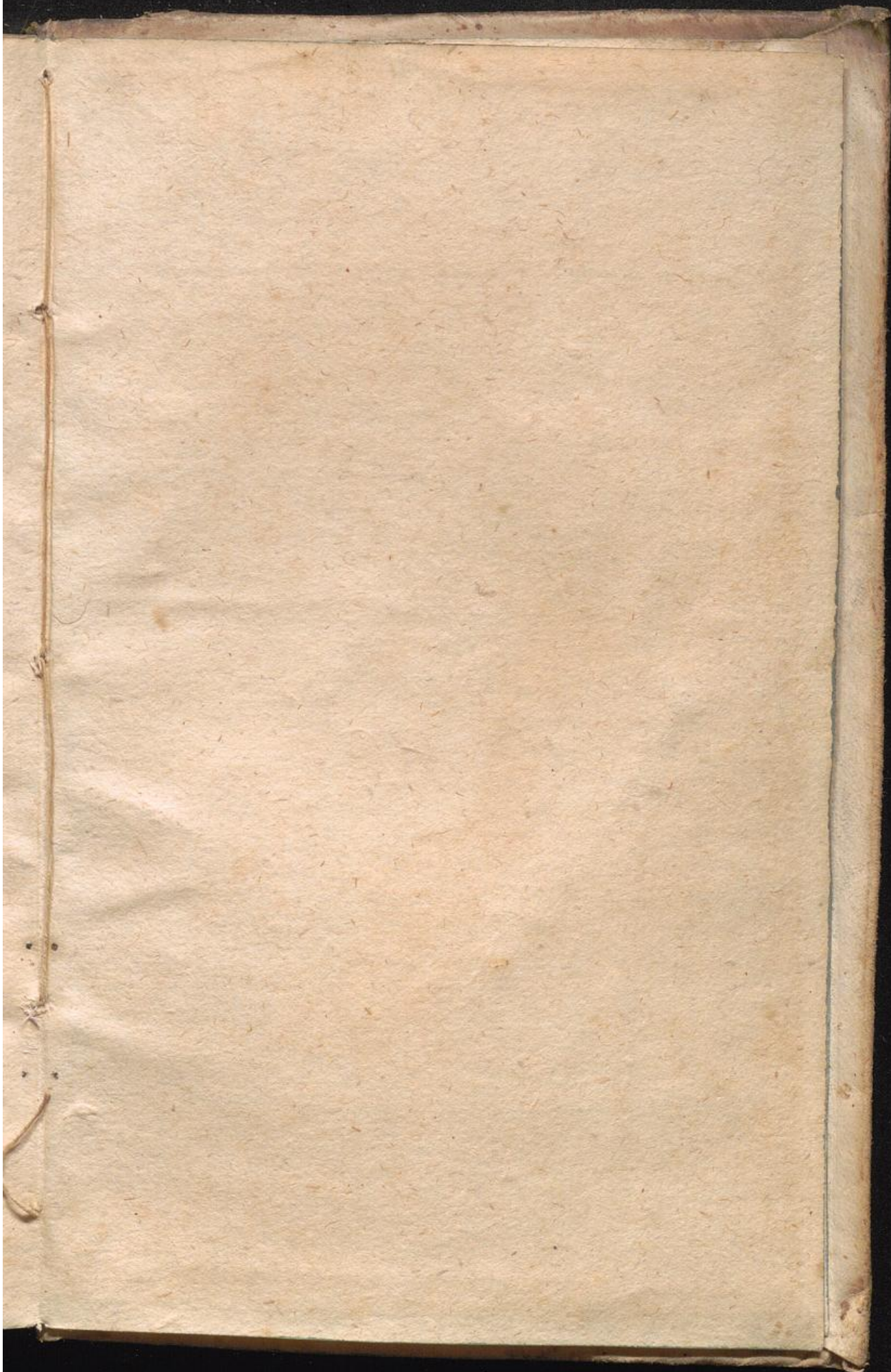
Laus DEO, Virginiq̃e Matri MARIÆ.

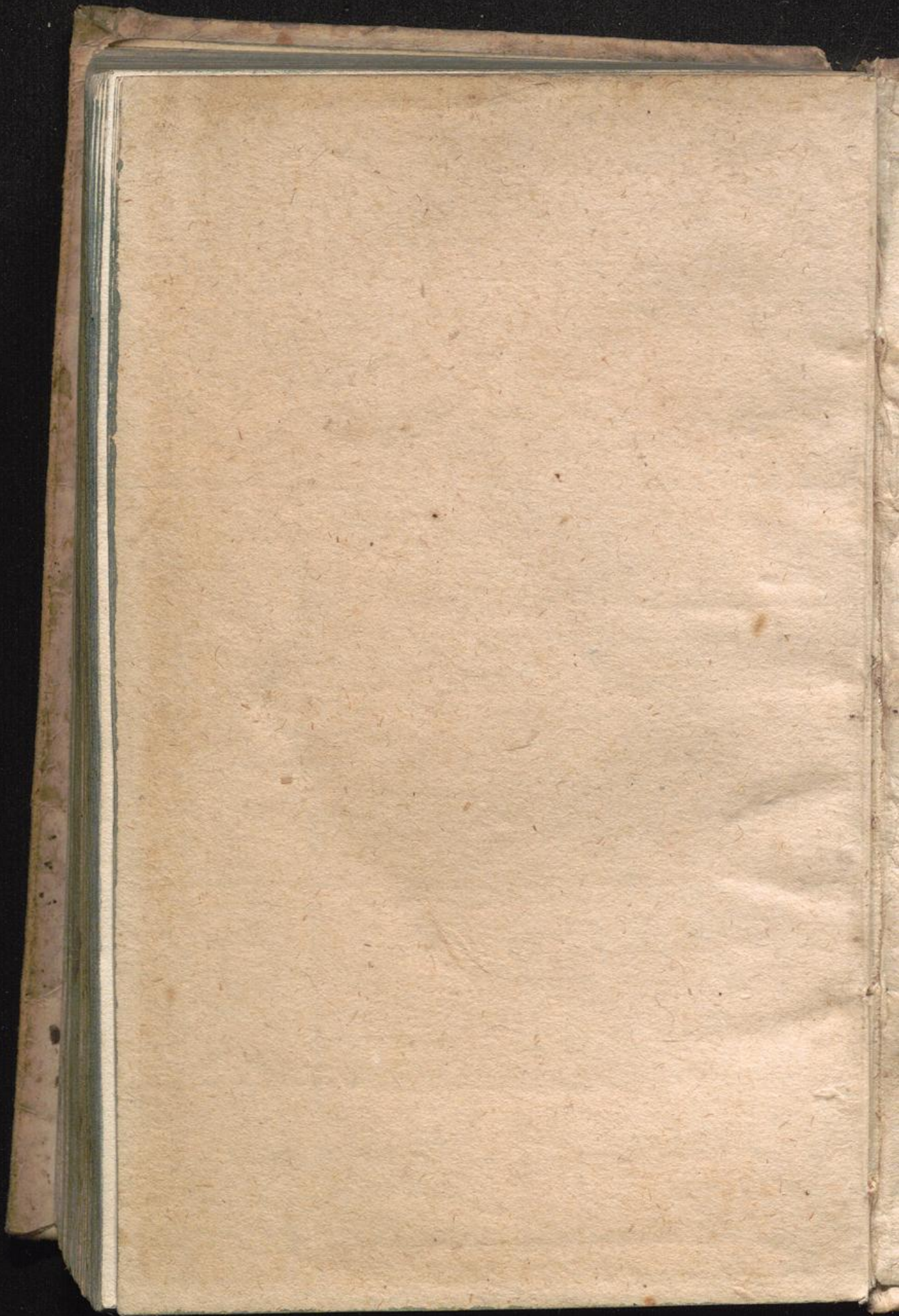

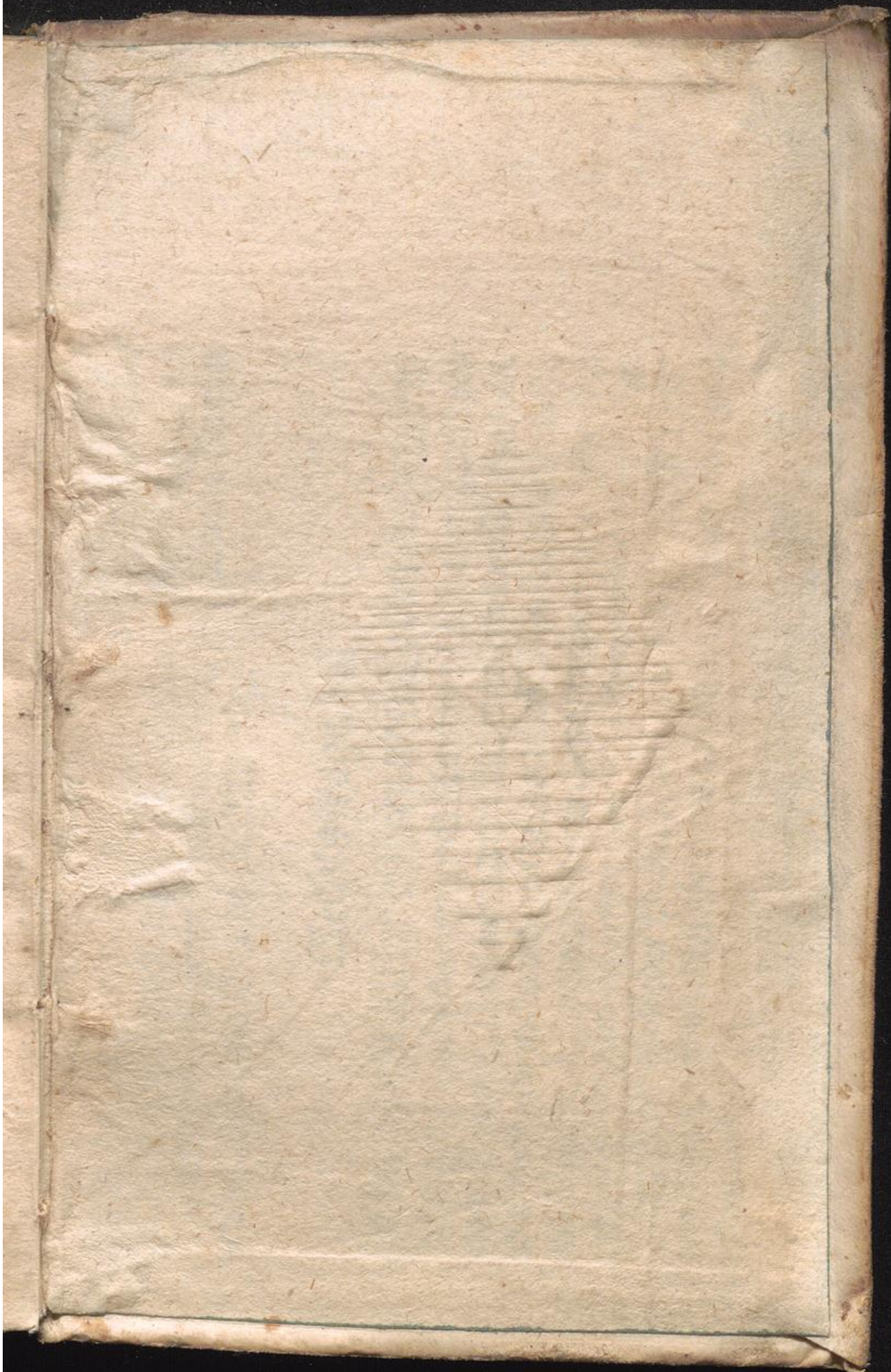

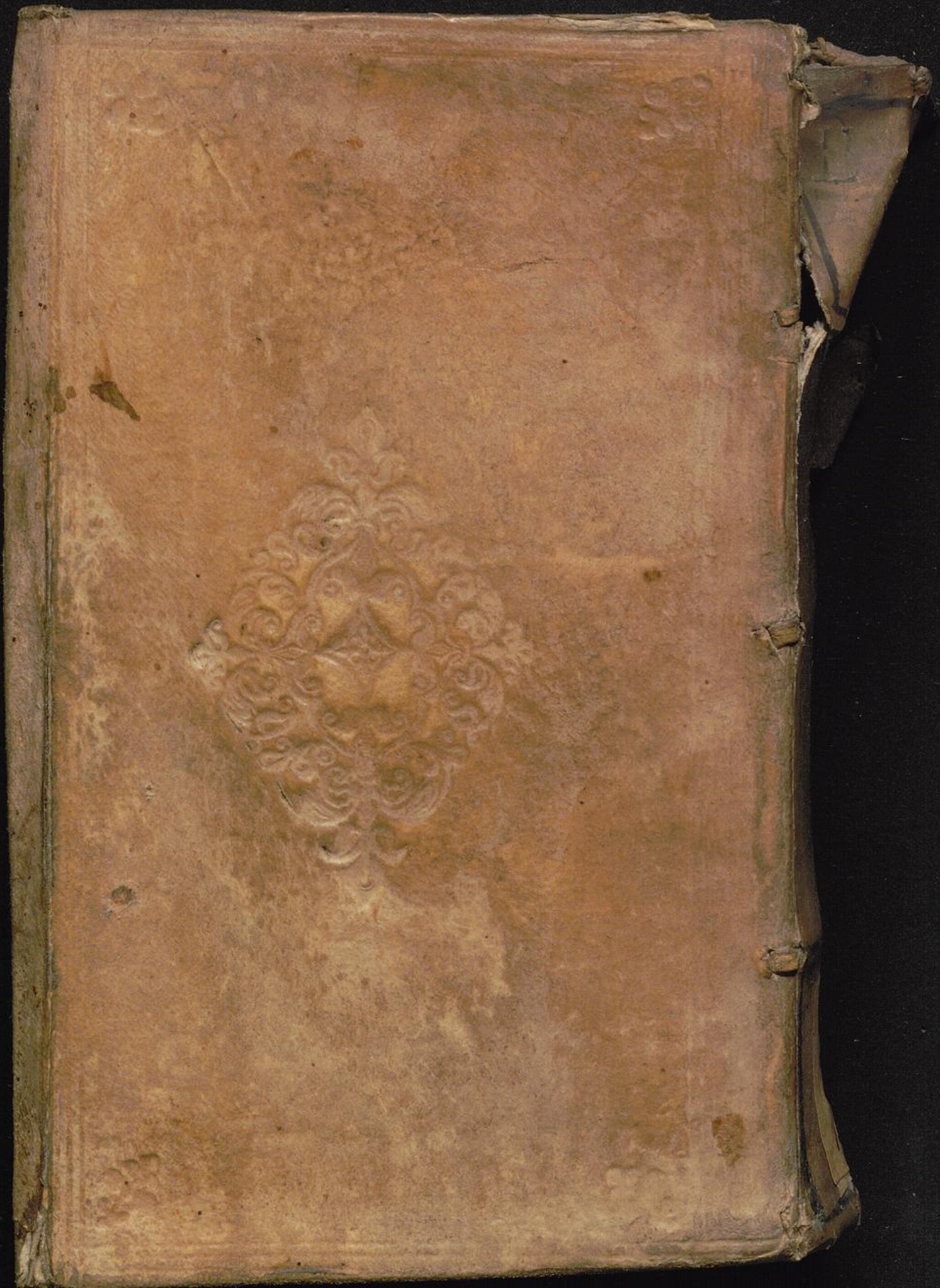

I, 4, 5.

Th
1507